

**Gabrielis Falloppii Mutinensis physici, et chirurgici nostrorum temporum
eximii De morbo gallico [sic] liber absolutissimus / À Petro Angelo Agatho
Materate (eo legente) scriptus, iam in gratiam hominum editus, & scholiis
marginalibus illustratus. A quo etiam additae sunt exercitationes quaedam
nobiles passim insertae, passim hac nota [square brackets symbols] a
reliquo orationis contextu secretae. Additus etiam est in calce De morbo
gallico tractatus, Antonii Fracanciani Bononiae in loco eminentis scientiae
faeliciter legentis.**

Contributors

Falloppio, Gabriele, 1523-1562.
Agato, Pietro Angelo, active 1526-1566.
Bertellio, Lucas

Publication/Creation

Patavii : Apud Lucam Bertellum, & socios, M D LXIII. [1563]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/v4femjwz>

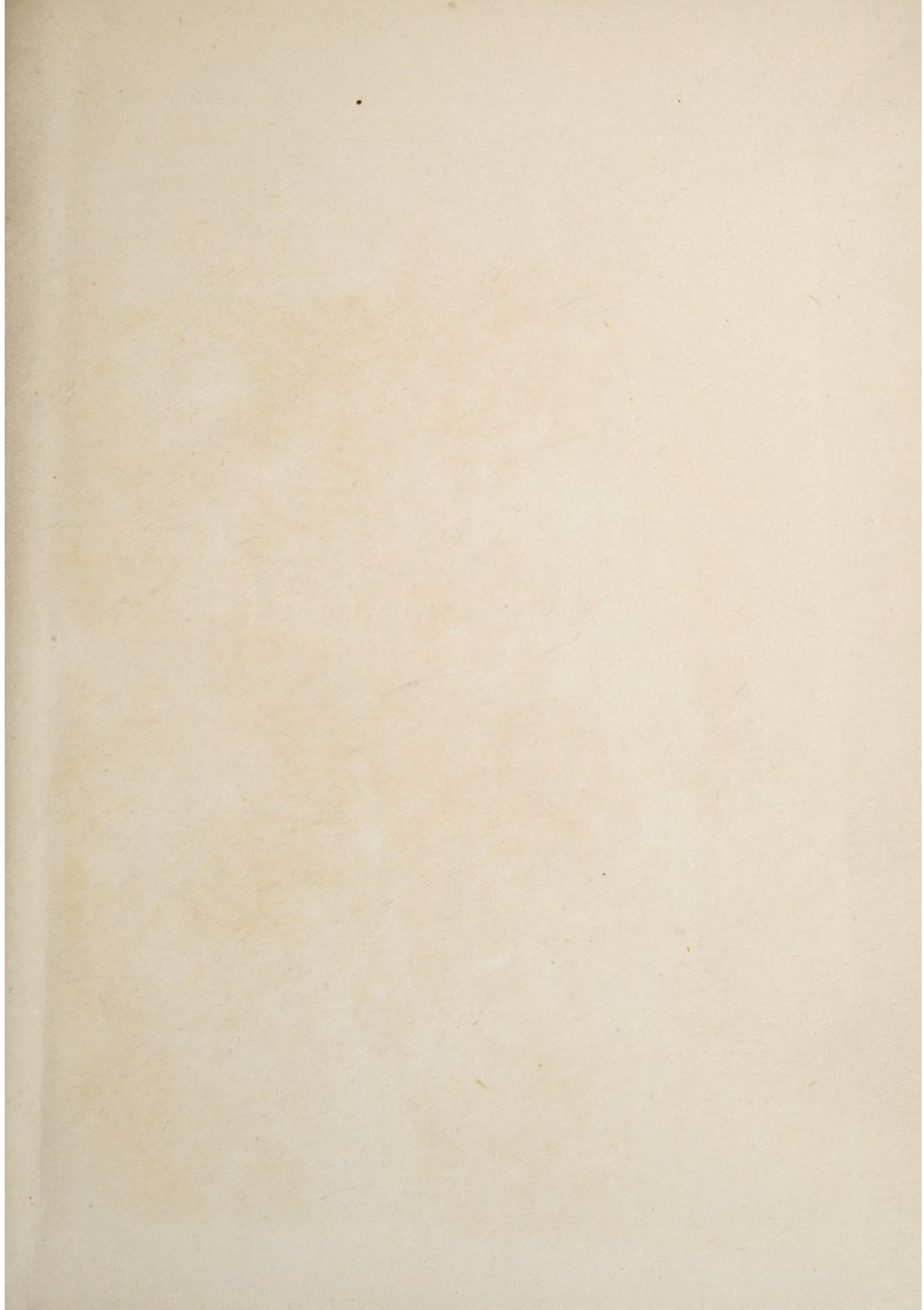
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30761268>

GABRIELIS

FALLOPPII MUTINENSIS

PHYSICI, ET CHIRURGICI NO-

STRORVM TEMPORVM EXIMII

DE MORBO GALLICO

LIBER ABSOLVTISSIMVS

A Petro Angelo Agatho Materate, (eo legente)
scriptus, iam in gratiam hominum editus,
& scholiis marginalibus illustratus.

*A quo etiam additæ sunt exercitationes quædam
nobiles passim insertæ, passim hac nota []
à reliquo orationis contextu secretæ.*

Additus etiam est in calce de Morbo Gallico tractatus,
Antonii Fracanciani Bononiæ in loco eminentis
scientiæ Fæliciter legentis.

EDITIO PRIMA.

Non sine Privilegijs.

PATAVII Apud Lucam Bertellum, & socios,
M L X I I I.

BRITISH MUSEUM
SALE DUPLICATE
I 7 8 7

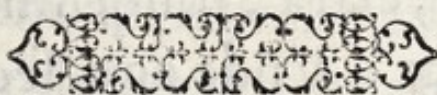
ILLVSTRI AC REVERENDISS.

D. D. OTTAVIANO PRAE.

CONIO ARCHIEPISCOPO

PANHORMITANO.

Petrus Angelus Agathus. S. P. D.

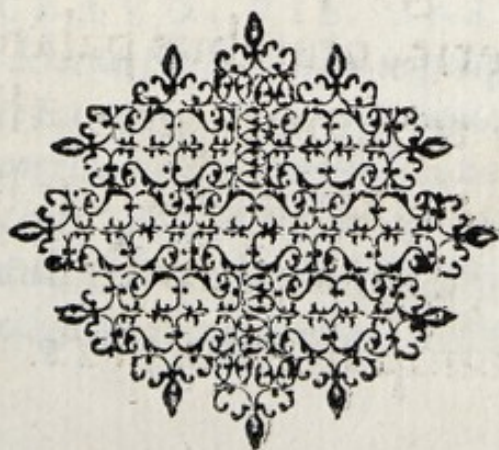
TINAM Fabri uestri Siculi in componendo homine ita elegans, atq; omnibus absolutum numeris extitisset opus, ut sub Momilucerna nullus accusationis locus esset derelictus. ei & enim si pe-
ctus fabricasset fenestratum, posteritatis talia forent. & ego iam in explicanda mea erga te benevolentia, alacritate, promptitudine, atq; denique obseruantia non laborarem: Penitus aperti essent cordis affectus, & animi passiones oculis subiectas cerneremus. Sed postquam Vulcani fabrica defectum passa est; nec dignatus est artifex emendari, Socrates aliud nobilissimum excogitauit inuentum, quod Dii faxint, ut in me adimpleatur.

Cupiebat enim , ut animæ nostræ laminis aureis
constructæ essent . o quàm fœlix, quàm hilaris ui-
uerem , si animam in me aureis intextam filis pal-
parem . Tū nanque præciosissimus lapis lydius
ipsam examinando aurum ab auricalco secerne-
res , puramq; reddendo non argentum , non ada-
mas, non æs, non stannum, nec uilissimum plum-
bum , sed pura , clara , soli q; simillima moles in
ea conspiceretur : Vnde ego secum libentissimè
tuus tuos inter Thesauros recondi sinerem : at
posteaquam Faber defecit in ambobus, quid ego
efficiam ut animum meum undequaque perspe-
ctum habeas ? Anno elapso libellum de D I F F .
D O C T R . omni labore, studio, cura, atque di-
ligentia, editum dicaui, ambabusque manibus
tradidi : in eo solus labor, solertia sola, ac in ca-
pita reductio mea erant : Iam annum munus de-
bens eisdem tuæ æternitatis aris Hunc sacro , in
quo præter ista nonnihil ex propria officina addi-
tum est : & si cætera desint me ipsum inuenies
tuum: quis enim Tibi se totum non traderet? quis
hodie tecum certare potis est animi uiribus, au-
thoritate inter Proceres, cordis sinceritate , pe-
ctoris fide, faciei hilaritate, uultus gratia, & ma-
iestate ? Quòd si ad amplificandam laudem tua-
rum gloriam, nostra, utrumque ualebit oratio,

illud ea potissimum ratione efficere se facile posse
confidit, si præclara illa uirtutis præmia, quæ
omnium, quibus nota sunt oculis clarum tē, ac
perillustrem reddunt, cunctis etiam iis, qui hæc
aliquando legerint aliqua sint ex parte perspecta.
MESSANA Siciliæ ciuitas nobilissima, in-
geniorum Mater, eloquentiam, sapientiam, ac
tanti uiri Prudentiam non semel admirata, cum
primū sese obtulit rerum occasio, Te unum no-
uit, quem sibi ex multis deligeret, quem grauissi-
mis in rebus dignum iudicaret, qui apud CA-
ROLVM V. IMPER. Messanensium
Oratorem ageres. Excepit Tē quidem gratissi-
mē Imperator ille, ut omnium maximus, ita
quoque sapientissimus, & audiuit sæpissimē cum
hominum Oratorem disertissimum, tum uerō di-
uini uerbi prædicatorem ornatissimum: ubi quàm
gratus ei fueris, quanta cum dignitate, & Chry-
stiana pietate in Aula Imperatoria uersatus sis,
qua ingenii dexteritate, morum suauitate, ac ser-
monis elegantia cuncta tractaueris, ex eo cuius
notum esse poterit, quòd Messanensium rebus ri-
tē, optimē, atque ex sententia confectis, Mono-
politanae insuper Ecclesiæ Episcopatu donatum
te ultro a se dimisit CAROLVS. Qualem te
deinde Antistitem, & Chrysti animarum pasto-

rem, Monopolis Fortissima illa, atque fortuna-
tissima urbs 14. annos experta sit, uniuersorum
ciuium iudicium facile tandem omnibus indica-
uit, cum scilicet te suum Antistitem, ut Paren-
tem patriæ, & Monopolitanæ Reipublicæ Patro-
num optimum rogarent, ut ipsorum nomine
*PHILIPPVM REGEM INVI-
CTISSIMVM CAROLI* Impera-
toris filium adires, & quod ciuibz illis commo-
dum eo tempore, ac necessarium esset, tua apud
Regem Catholicum ac benignissimum, aucto-
ritate, & gratia impetrares: Et quid, ubi te pri-
mum *Amplissima Regia* uidit, à *REG* illo
prudentissimo, & uirtutum tuarum aestimatore
solertissimo non obtinuisti? Breui Monopolis, ac
sua opinione longè ampliùs uoti compos facta, re-
uersum ad se Patronum salutauit, excepit, atque
amplexa est. Sed quem te uirum agnouit dum
secum ageres amplissimus ille Regum, atque di-
gnissimus, quam animi tui formam, morum, &
uitæ Ideam alta, regiaq; in mente effinxerit; quan-
ti denique te fecerit, omnibus palàm esse uoluit,
Nam perexiguo temporis interuallo tres dein-
ceps uirtutum tuarum meritis manifestandis, au-
gendisq; gradus, digna tanto Principe liberalita-
te construxit. Monopoli enim in Ariani Primum,

deinde Cephalædii Episcopatum euocatus, in
eoq̃ summi PONT. benignitate, & auctori-
tate Romæ confirmatus, Tridentum inde, ubi
sanctissimum Patrum concilium cogendum erat,
profectus es, ibiq̃ agens, breui Regis eiusdem li-
teris, tè omnino inscio & nihil tale cogitante, in
Archiepiscopum Panhormitanæ gregis electus,
atque assumptus es, nec minore deinde studio in
Te PIVS IIII. PONT. MAX. cum uniuers-
fo Illustrissimorum CARD. consensu, ca-
tholici, ac piissimi Regis iudicium, uoluntatemq̃
comprobauit summa cum laude, & amplitudine
dignitatis tuæ. sed cur in laudando nostræ fidei
Præconio tam breuis, tamq̃ ineruditus existo?
quia habet nescio quid, quod mente concipi, lin-
gua pronuntiari, calamoq̃ scribi minimè potest.
fatius erit si meæ orationi silentium imponens Tè
omnium humanissimè oratum uelim, ut Munera
nostra, qualiacunque sint, recipias, atque defen-
das. ego enim, & ipsa Tua sumus. Vale datum
Patauī Idibus Nouembris 1563.

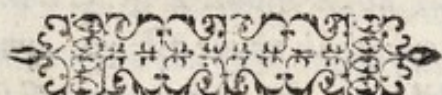

deinde Cephalus, Episcopus, in
ecclesia S. M. T. decessit, & sepelitus
fuit. Hunc conuenerunt, & ad hoc
sacrosanctum Patrum concilium rogauerunt, ut
profectus es ibi, & de Regis ecclesiam
letis, & omni, & nobile cogitante, in
Archiepiscopo, & Episcopo, &
adque alios, & nobile, & de his in
F. P. V. S. M. T. M. A. X. conuenerunt
sollicitissimum, & N. R. D. conuenerunt, &
tholici, & p. s. i. a. Regis iudicium, & voluntatem
comprobatam, & laudem, & adque
dignitatem, & laudem, & adque
Patrum, & laudem, & adque
quis habet nescio quid, quod nunc concipit, &
qua prouidentia, & laudem, & adque
facit, & laudem, & adque
omni, & laudem, & adque
nostra, & laudem, & adque
das, & laudem, & adque
Patrum, & laudem, & adque

GABRIELIS FALL.
MVTINENSIS INTRACT.
DE MORBO GALLICO,

Præfatio de origine eius.
Cap. I.

HOC EST perpetuum, & æternum dogma; quòd propter peccatum aduenit mors, & propter errorem pœna. Hinc factũ est, quòd Deus sæpe morbis castigauit peccata nostra. Nã legimus apud scriptores plures fuisse ægritudines repente inuadentes nunc Italiam, nunc alias uel Europæ, uel cæterarum mundi partium regiones: incommodaq; tulere non pauca, & maxime quæ contagio disperguntur; & præcipuè quæ Veneris coniunctione, aut osculi suauitate infiguntur. Nam legimus in Historijs, ab Aegypto, Victorem Pompeum cum triumpho detulisse lepram. Tota Hebraica lex, omnis regio Aegyptiaca sciebat quid esset Elephanticus morbus, ignorabant Itali, Galli, Germani &c. Infecta est primum Roma totius mundi emporium, postea cæteræ regiones, mitior deinde est effectus morbus, non tamen adeò quin coniugem, & familiam omnem infectet. Non est dubium his ante temporibus, cum Romanæ luxuriæ creuissent, Imperante CLAUD. TIB. CAES. à Persino equite Rom. scriba Quæstoris delatam fuisse ab Asia impetiginem communicatam Hispanis, Gallis, & toti Europæ. In primis temporibus adeò sæuus erat morbus, ut ad ignis uenerint curationem; postea mitior factus, ac nobis magis familiaris sanari cæpit. Hinc miror de Fuch. alioquin homine doctissimo, qui secundo lib. parad. 17. reprehendit Plin. dicens Hippocr. pluries mentionem fecisse, impetiginis, ideoq; morbum nouum non fuisse tempore

Plin. libr.
26. cap. 1.

Gabrielis Fallopp.

Tib. Caf. Non est accusandus Plin. quoniam fuit diligentissimus historicus. Hippoc. fuit Cous. Cum autem inter insulas Asiae à Ptol. numeratur. Hippocr. igitur fuit Asiaticus, non Europeus, Morbus ergo antiquus Asiae, nouus fuit Europae, meritò ergo cum Plin. tenco. Purunculorum aliquando genus contagiosum, dum uigeret adhuc Resp. Luc. PAVL. & QVINT. Mart. COS S. delatum pariter hoc nouum genus morbi ad alias nationes. Cum hoc factum uideamus superiori aetate, cumq; nostra tempora maiora peccata habeant (causam huius explicandam relinquo Theologis, tantum hoc dico quòd propter peccata aegritudines) meritò & DEVS tentauit castigare nos flagellis nouis, nouisq; generibus affectuum, inter quae fuit illud quod Peticulas uocamus: neque est 40. annus, quo audita est lues ista: aderant febres pestilentes, sed non cum puncticulis istis. Nouissimū est, quod prae manibus habemus & morbum Gallicum, seu gallicam scabiem appellamus, missum à Deo ut timidiore facti, Veneris luxuriam relinquamus, & studijs non solum literarum, sed etiam bonarum artium incumbamus. Nec dubitandum est si nouus sit nec ne, quoniam temporibus nostrorum patrum nondum repertus, nondum auditus, tunc temporis, elephantias crassabatur: Iam una excepta Gallia, in qua plurimi sunt Elephantici, in Italia, & reliquis regionibus rarissimi sunt. Instituta hospitalia Diui Lazari uacant ferè cuncta, Gallica scabies corrodit omnia, Haec inuasit nos anno 94. supra 1400. & uidete originem. CAROL. Imperator summæ authoritatis, atque ingenii ardentissimi (Imperatorem uoco exercitus Ducem) cum glisceret animus in bellum, conuocato eo anno maximo exercitu, inuasit Italiam, & sub eius Imperio subactò Mediolanensi Ducatu, Hetruria tota, & cedentibus rebus publicis Florent. &c. Romam inuasit, Inde Neapolim de iure hereditario sibi putans competere cum exercitu maximo 80000. militum aggredi tentauit. Tunc temporis apparuit hic morbus. Et quoniam primum milites Venerei sunt, mala uictus ratione utuntur, Galli & cibarijs, & potibus indulgent, hinc factum est, ut ita grassaretur ista lues in hoc exercitu, ut ferè omnes laborarint: Illinc dissipata per Italiam, reuisit Hispanos, atque Germaniam peragrauit. Queret quis an sub ortus in exercitu uel ipsi aliundè communicatus affectus? dico communicatum fuisse, nec ab eo cælo originem traxisse. Nam inter Ianuenses nobili ingenio fuit Christophorus Columbus, qui Colonus à Petro Martire diligenter rerum Indicarum scriptore uocatur. Hic in re nautica exercitatus ualde non solum in his maribus, qui ambitum nostræ terræ circueunt, sed in latiori, & exteriori Oceano, Cum pelagus ingrederetur Atlanticum percipiebat uentos magnos flantes, & diuturnos, qui orti à partibus occiduīs

Europam uersus aduolabant, Hispaniam, scilicet, atque Africam. Hac experientia actus dicebat à mari attolluntur halitus, & fiunt uenti, sed non diuturni, uespertina hora insurgunt, & perdurant usque ad mediam noctem, sed quòd per tres, sex, aut nouem dies perseuerent hoc non fit à mari, sed à terra, at ab illo mari occiduo etiam quindecim diebus durabant, ergo necessarium est oriri à terra, quæ distet quidem, sed non longè. Hæc ratio philosophica est, & uera; quoniam non potest ab aquis exurgere sicca exhalatio diuturna uentorum materia, arguebat ergo est terra non ualde distans. ratio est, quoniam si huiusmodi terra ualdè distaret dissiparentur uenti trium dierum, & non possent peruenire ad huiusmodi partes. Declaro; poterat esse ut pars nostra habitata, & India Orientalis produceret uentos, qui longo circuitu recurrerent ad Occidentè, sed longus est tractus, idèò dissipati essent à uapore longo maris, & continuo, ergo ultra Oceanum terra est non longè distans. Hoc ita constituto uir ille admirabilis satis sibi confidens, intrepidus, ad Ferdinandum & HELIS. Reges Castell. accessit, communicauitq; concilium suum. Reges illi prudentes, & liberales cum cognouissent certa argumenta Columbi subministrarunt Liburnicam unam, et Celoces tres omni genere annonæ, armamentorumq; communitas, & primus fuit qui Indiam uiderit occidentalem, quiq; nouam terram salutauit, Inuenit solidum, Infinitas Insulas, homines siluestres, atque incultos, Auri argentiq; Thesauros, & sciatis quòd nisi tanta moles Auri illic ad nos delata esset eius tam immensam copiam non uideremus, & quauis Hispanis imponamus ex suis Indijs nihil boni delatum, tamen falsum est. Inuentum est certè preciosissimum metallum, inde delata est copia & ingens Margaritarum magnitudo, sed est etiam adiuncta spina, atque aloes melli admixta. Detulit enim Columbus triremes Gallica lue refertas. ibi mitis est morbus, & instar scabiei, sed ad nostrum ueniens orbem ita ferus, ita immitis factus, ut caput, oculos, nasum, palatum, cutim, carnem, ossa, ligamenta, uiscera tandem omnia, infestet, inficiat, corrumpat. Columb. redijt in Hisp. 94. anno. Nam Kalendis septemb. 92. cepta est nauigatio, duo anni absumpti, partim eundo, partim inuestigando, partim redeundo; & quia secum reduxit milites non tanto auro quanto morbo onustos hi alijs partem mercis communicarunt, qui in Italicis expeditionibus stipendia sumpserunt, cum fieret illa maxima obsidio Urbis Neapol. ubi pater meus affuit, Hispani calidissimi, atque cauti milites, qui gladijs hostes, dolis, & arte offendunt, nam dolus an uirtus quis in hoste requirat? cum ipsi pauci, Gallorum numerus propemodum Infinitus, nocte egrediebantur, relinquentes propria præsidia, & puteos uenenabant. Nec satis hoc erat,

Mult. scribit Col. Reges derisille tandem pactis annis 8. expertos hominis ingenium.

Italos Pistorum in exercitu aduerso degentes pretio corruperunt, qui gypsum pani admiscebant. Tertiò cum uim contagiosi affectus cognouissent, ob annonæ caritatem gentem inutilem propellentes clam scorta, & ea quidem formosissima ab urbe expulerunt. Galli affecti erga Mulieres, ducti pulchritudine, egestate coacti, illas exceperunt, libentissime luxuriarunt cum eis infrenes iuuenes, & ita passim totus exercitus infectus. Hac ratione apparuit ibi hoc nouum morbi genus, postea totam Europam infecit. Cuius tractationem ego iam instituo, & eam distinguam in quinque cap. primum erit de nomine morbi uario; secundum erit cum ego dixerim esse nouum, an sententia eorum uera sit, qui dicunt esse antiquum, & disputabo an possit coniungi cum morbo antiquorum, aliquo, nec ne, Tertiò disputabo quid sit, quæ forma sit, quæ causa sit eius, & cur infinita habeat symptomata, & cum Proteus sit in uarias atque uarias sese monstrans figuras an sit unus, uel plures. Præterea explicabo signa, & symptomata cognoscendi morbum. in quarto docebo curationem integram eius potu, suffu- migijs, exercitatione, & inunctionibus. In quinto omnium symptomatum, quæ tot numero sunt, curationem perstringam, sed agamus iam de No- mine ipso.

De Nominibus uarijs morbi Gallici.

C A P I I.

IN materia morbi Gallici proposita sunt capita discutienda, inter quæ primum locum habent nomina eius, quæ sunt principium, fons, & origo omnis nostræ cognitionis. & hæc non simplicia sunt, sed sicut morbus uni- uersæ Europæ communis, ita uarias sortitus est appellationes. Vnde Itali Gallicum uocant, & uariolam Gallicam ratione dicta, quia in Gallis pri- mum apparuit. Galli scabiem, uel morbum Italicum uocant, quia reuera in Italia primum infecti sunt, hincq; tanquam præmium uictoriæ partæ hanc præciosam mercem in Regionem suam detulerunt: uocant quinetiam Hispanicam scabiem, quoniam affectus ab Hispanis communicatus est: Ger- mani & ipsi habent proprias uoces; nam apud aliquos meuium reperietis, & ita ego legi apud aliquos scriptores Germanos. appellationis causa non ita constat, nisi dicamus, quod meuium significet partes obscenas inuadas morbo. meuium enim obscenum est. Hispanicam etiam scabiem nominant. In Hispania morbum Neapolitanum, & huius audistis causam, quia pri- mum in obsidione Neapolis floruit morbus. Vocant etiam Patursa. fortas- se est nomen hoc proprium in India, à quibusdam interpretatur morbus ma- gnus, foedus, & uiolentus. Aliqui ad imitationem antiquorum scripto-

Magnâ ua-
riolâ Gal-
li non in-
facetè no-
minât nea-
politanū
etiam ubi
se inuenit
se putat.

rum; (qui solebant lichenem Mentagram appellare eo quòd agresti modo mentum primum inuaderet postea faciem quidem collum, pectus, manusq; fædo quoddam furfure occupat) Pudendagram uocant: quia primum inficit pudenda & fæminea, & uirilia. Hieronymus Fracast. Philosophus, Medicus, Mathematicus, & Poeta excellentissimus (quæ species laudis non ita multis conueniunt) dum iuniori esset in ætate scripsit Poema de morbo Gallico ita iucundum, ita uenustum, ut plurimi cum antiquis conferant. Hic uocauit siphila morbum istum, quia ex amore, & coniunctione Veneris inter hominem, & fæminam ut plurimum suboritur. Et ita siphilis quasi concordie & amicitie Venereæ partus appellatur. sed quicquid sit non refert dummodo sciamus his nominibus talem spetiem morbi significari.

Apud Malabatos morbus ista pua dicitur.

An Nouus, an antiquus sit morbus iste: & primò an idem cum lepra arabum.

C A P. I I I.

MODO oportet ut secundum contemplemur, an scilicet hic morbus sit ex illis, de quibus antiqui tractarunt, uel non. Magna est lis inter medicos de hac re. Aliqui tenent non esse nouum, sed à ueteribus dependere, alij nouum defendunt. Et primi fuere dicentes græcorum esse elephantiasim, lepranq; Arabum. Et quamuis mutarit uocem, non mutauit tamen naturam, & symptomata. Præcipue autem hoc rethorico argumento mouentur, quòd in aduentu Gallici morbi cessauit elephantias. unde psenodochia Diui Lazari uacant, & instituta sunt santi Iobbi, in quibus colliguntur Gallico laborantes. Sed postea adsunt inditia, quæ sununtur à natura, & symptomatibus, & primum eadem est ratio contagij in utroque, si quis sudet in lecto cum infecto, si quis os ori iungat, si uiuerit cum muliere infecta, inficitur Gallico, sicuti lepra inficiebatur.

Rationes.

Secunda.

Secundò si nos obseruemus quæ solent suboriri in elephantiasi (quamuis huiusmodi affectum non uiderimus) erunt eadem cum his, quæ in Gallico suboriuntur. si consulamus Bibliam inueniemus suboriri pustulas albicantes exasperantes corium, & hoc etiam à scriptoribus notatur fieri in lepra Gallica, & elephantiasi ergo non possumus negare esse idem genus morbi:

Tertia.

Addatis tertio quòd in lepra decidunt pili non solum capitis & barbae, sed uniuersum corpus depile redditur, hoc autem symptoma in Gallica scabie deterret mulieres, & homines ualdè. Ideò meritò dicimus utrunq; morbum unum & eundem esse. His rationibus colligunt aliqui ex superioribus medicis morbum Gallicum esse elephantiasim. Verum mea sententia de-

Quarta.

Impugnatio.

Gabrielis Fallopp.

epiuntur. quia uideo toto cœlo distare morbos istos, & utinam elephāti-
 as ita periisset ut non reperiretur, quoniam arte insuperabilis morbus: Galli-
 cus superatur, & nostris temporibus ita mitis, ita familiaris effectus, ut
 (sicut demonstrationibus probabo: licet doctissimi uiri aduersentur, at-
 que propterea errent) ex toto, & maxima cum facilitate superetur. Hac
 igitur ratione colligo non esse unum, & idem genus morbi. Præterea mor-
 bo elephantiaco semper filij nascuntur infecti, at in Gallico rarò hoc fit,
 ergo non est isdem morbus. Sed uidete alias differentias, primò in elephan-
 tiaco sub lingua oriuntur tubercula, & Glandulæ sub auribus, at in Gal-
 lico non est hoc ergo. præterea in eleph. tota cutis redditur obstracosa,
 quæ obducit uniuersum corpus, non oriuntur pustulæ tantum, ut in Gallico.
 addatis in eleph. superuenit Satiriasis, ardor quidam coeundi, unde ele-
 phantici semper cupiunt coitum, uiceuersa in Gallicis appetitus deperdi-
 tur, non quia territi sunt, sed quoniam non adest tentigo, ut in leprosis fre-
 quenter accidit; & ideò lepra satiriasis dicta est, quia Satirorum more lux-
 xuriant, uel quia facies turpis ut in Satiris. Qua ratione cum uideam
 hæc ideò nequaquam colligo morbum Gallicum esse lepram. Sed dicet quis
 superueniente Gallico cessauit eleph. sunt nugæ. nam quauis in Italia non
 sint copię magnæ elephantiorum, tamen possumus uidere aliquos. Præte-
 rea accedat quis uestrum in Gallias, & uidebit copiosa hospitalia eleph.
 ego interea mirabar dum peragrarem regionem illam non erat minimus pa-
 gus, in quo non essent eleph. hospitia. & tamen in Gallia est infinita ferè
 gallicorum multitudo. Præterea ratio illa non ualet morbus iste contagio-
 sus est ut lepra, ergo lepra, ptysis, ulcus pulmonum, scabies quæq; conta-
 giosa est, & tamen istas lepras non appellamus. Addatis. in Gallico pu-
 stulæ & squamæ rotundæ oriuntur, at in lepra in principio subrubræ, in fi-
 ne albæ, & ostracose sunt. Addatis in morbo Gallico nunquam omnes par-
 tes inficiuntur, aliquot sanæ reperiuntur particule, quæ corij naturam ser-
 uant, licet tota massa sanguinea, totumq; corpus inficiatur: at in lepra nõ
 inuenietis nisi cinericium colorem, & ostracosum in tota cuti: Addatis
 & rationem pilorum. uerum est quòd in morbo Gallico cadunt pili, barba
 supercilia, capilli, sed non axillarum, nec inguinum nisi rarissimè: in le-
 pra cadunt omnes pili, imò incipit casus ab axillis, pariter à pudendis: &
 hoc in omnibus procedente morbo. ergo non colligemus à casu pilorum esse
 morbum eundem. In lepra cadunt pili, quia incipiunt crustæ, quæ sunt in
 causa, ut cadant pili; uel exasperatur cutis, at in morbo Gallico uidetis
 cutem lenem, leuigatam, imò pleniorē, turgidiorē, & superueniet de-
 fluuium pilorum. cum ergo nihil patiatur ad sensum corium gallici, in ele-

Scal. ad
 gar. exer.
 199 refert
 se uidisse
 linguam
 hoī cuidā
 adeo grā
 dē ut mē-
 daciū su-
 spicio filē
 tium indi-
 cet præterea
 manū fœ-
 minæ du-
 plo altera
 maiorem
 ob eleph.

Ad rōnes
 ad primā.
 Ad secun-
 dam.

Ad tertiā

Ad quar-
 tam.

phanticis patiaturs quis erit tam stupidus, qui eundem esse affectum susten-
tare audeat? itaque qui collegere morbum Gall. esse lepram decepti sunt,
mea sententia, & ideo dicamus esse distinctum ab omnibus lepris.

Quod non sit sabafatum Auic. CAP. IIII.

ALIJ fuerunt, qui cum uiderent morbum Gallicum inficere ca-
put dixerunt esse Auic. sabafatum, de quo ego mentionem feci inter
species scabiei. Sabafatum dicebam esse duplex uel inficiens uniuersum cor-
pus, quod est lichen Græcorum, uel tantum caput, quod uoluerunt esse Gal-
licum. mouentur hac ratione quoniam primum crustis inficitur caput,
postea succedit casus pilorum, qui nunquam renascuntur, demum succedit
dolor capitis, & grauitas. Præterea est contagiosus affectus ergo est mor-
bus Gallicus. Domini nec possum sententiam hanc probare: & primum,
quod me mouet est, quoniam nos certò scimus quid sit sabafatum, isti cum
ignorarent sabafatum, & Gallicum dixerunt esse eundem morbum: sed ego
hæc rectè noui. Sabafato omnis turba Heronum laborat, quæ tinea uulgò ap-
pellatur, Nam in ista primum incipit rubere cutis, deinde exasperari, ter-
tiò feruere, quartò crusta obduci, quintò fit decisio pilorum, sextò fiunt fo-
ramina parua: at in Gallico non primum rubor apparet, non exasperatur
corum sine subortu pustularum, exasperatur per accidens ratione crusta-
rum supernascentium. Præterea cadunt pili, sed ut plurimum renascuntur,
in sabafato uerò difficilis est renatio: multos uidi, qui laborant Gallico
nouas pennas induisse, licet in aliquibus nunquam renasci potuerint, at in
sabafato nunquam renascuntur. Præterea multa sunt symptomata Gallici,
quæ non accidunt sabafato, & ideo malè dicunt qui tenent Gallicum & sa-
hafatum idem esse.

Lib. 4. fen
7. tract. 3.
cap. 1.

Impugna-
tio.

An Gallicus cum Alboti sit idem. CAP. V.

SUPER sunt illi, qui uolunt esse albotim, quæ est spes morbi, de qua Auic.
lib. 4. fen 7. tract. 3. quæ eadem est cum Termintho Græcorum de quo
Aetius & Paul. & domini uocatur Terminthus hac ratione, quia suboriun-
tur crustulæ in cruribus, quæ uidentur ueluti grana Terebinthi, unde Ara-
bes Terebenthinam uocant lachrimam albotis. Hanc uoluere aliqui esse mor-
bum Gallicum, quia in morbo Gallico circa crura quædam subrubræ pustulæ
oriuntur, quæ assimulantur granis dictis. Quauis hoc symptoma re-
periatur in morbo Gallico tamen non est idem cum Alboti, quia in alboti

Tertia o-
pinio.

Aet. li. 4.
c. 62. Pau.
li. 4. c. 24.

Impugna-
tio.

Gabrielis Fallopp.

tantum crura patiuntur. in Gallico corpus uniuersum. deinde omnes Chyrurgi norunt quid sit malum mortuum recentiorum, istud est albotis, de quo nos loquimur, omnes uno ore negabunt esse eandem speciem morbi. Ideo & hi decipiuntur. Quidam alii uoluere quòd esset ignis persicus, ignis sacer, pruna, antrax. Sed hi toto caelo errant, ideò eorum opinio contemnenda est, propterea neque etiam refutanda.

Quòd non sit dolor articularis nec Variolæ nec Psora.

C A P. V I I.

IN morbo Gallico dolores articularum insignes oriuntur, ideò aliqui uoluerunt esse morbum articulare, ratio probabilis uidetur. tamen aliis superuenientibus symptomatibus cognoscimus diuersos esse affectus. in podagrico enim morbo tofi sunt gypsei: in Gallico ossei. Gummata etiam differunt, & multa alia. Sunt qui hunc morbum uariolas appellarint, sed cū constet uariolas esse puerilem affectum, Gallicum uerò omnis ætatis, sed potissimum iuuentutis, ideo hi grauitè delinquunt. aliqui Psoram esse dixerunt ualidis colligentes hoc rationibus, primò quoniam pustulæ rotundæ, & subrubræ in utroque oriuntur, secundò quia in ambobus decidunt squamæ. sed non adest pruritus ita insignis in Gallico. Præterea in Gallico decidunt pili non ratione crustæ, ut in Psora. Præterea non desinit Gallicus in Elephantiasim sicut Psora male tractata. Præterea in Gall. adsunt dolores articularum, ulcera pudendorum, tumores ateromatici, corruptio ossium, & putredo quæ in Psora non adsunt. Præterea crustæ Psoræ corrumpunt penitus subiectam carnem, in Gall. sæpe cadunt manente illesa carne. Præterea in morbo Gallico sunt aliqui lichenes, qui non sunt in Psora.

Quòd non sit communis nec æstiuus epidemialis contra Leon.

C A P. V I I.

Leon. opinio.

QVI maioris nominis sunt, ueluti Leon. qui ex inferis artem medicam reuocauit, quiq; cum summus esset philosophus multa docuit, multa scripsit, multaq; illustrauit, cum quo quem conferamus non habemus, quoniam suis temporibus cæpit morbus hic pullulare, peculiarem edidit de hoc tractationem. & uoluit esse morbum communem, & epidemiale æstiuum, quia habet easdem causas, quas habent morbi epidemiales. hac ratione quoniam uidebat plurimos omnium generum infectos esse, senes, uiros, iuuenes, & adolescentes, scæminas, & puellas, hinc colligebat

gebat esse epidemialem. æstium autem habebat ex Hippocr. 3. aphor. 21. ubi loquens de morbis æstiuus numerabat inter eos putredines pudendorum, Glans in Gallico exulceratur, præputium patitur, ideò morbus æstiuus est appellandus. Vir iste doctissimus reperiēbat etiam causam communem huius morbi, & dicebat inundationes aquarum corrumpere aerem, atque æstiuo tpe parere morbos. at temporibus Alexand. Pontif. in quibus apparuit hic morbus factum est illud diluuium, quod penè totam Romam submersit, ideò aer putredine infectus iure hunc procreauit affectum. Quòd autem inundationes hos faciant morbos probatur. Nam Pelagio Pontif. regnante post diluuium pestis successit, & inuasit scabies quam nemo medicus uincere poterat. Idem Bonif. 4. Pont. euenit. His igitur rationibus meritò concludebat hunc morbum Epidemia. atque æstium esse.

Astrolog.
confirma
tio.

Sed addatis sententiam Astrologorum hoc confirmantium, dicunt enim hoc factum motu, & lumine astrorum. & ita cum genitus sit morbus ab astris, & aere corrupto non possumus negare esse epidem. Quòd astra hoc fecerint probant, & dicunt quòd anno 1483. facta est constellatio pessima, & diabolica. nam Idibus octobris hora secunda post meridiem coiungere simul Mars, Iuppiter, Sol, & Mercurius in Libra, in octaua totius hemisphærij domo, quæ dicitur domus ægritudinis. Præterea aiunt Iouem fuisse combustum, quod pessimum est. Præterea eodem anno Kalendis nouembris. in eadem domo, & signo coniunctæ sunt Martis, & Veneris stellæ præterea Iouis, & Veneris coitus factus est ibidem. Eodem præterea infelici anno Luna duas passa est Eclipses, alteram in Tauro, alteram in Scorpione, quæ maxima mala, & pessima tormenta portentant. Ideò hic morbus Gallicus cum malū sit & pessimum genus affectus, & cum sequutus sit illa tpa, eundem prænunciabant astra illa: his igitur rationibus nos Leon. confirmamus sententiam quòd sit epidem. Hæc sententia falsa est apud me. & primū ad causam Astron. leuiorē dico quòd quamuis astra agant in inferioribus motu, & lumine. Lumine quia uarijs reflexis, atque directis luminibus uariæ fiunt concoctiones in inferioribus, motu, quia dum mouentur rapiunt inferiora excepta terra, & ideò de necessitate fiunt attritiones, & collisiones, & ita excitatur leuis tepor, qui est in causa multarum generationum, & corruptionum, hoc ego credo, tamen postea quòd illos aspectus debeat medicus obseruare non credo, potest magis cantaros, & urinales contemplari quàm cælum. at dicetis uos. Hi futura præsentunt: scitis quare? quia semper loquuntur. hinc Melancolici dicebat Arist. sepe diuinant quia plurimū loquuntur, si pauca dicerent nunquā fortasse diuinarent. Dico ergo quòd quamuis sidera

Impugna
tio

Ludit.

hæc agant motu, & lumine, tamen ille aspectus 83. anni non fuit in causa Gallici, qui apparuit 94. anno. Mirum est quod astra ita prægnantem ederint naturam, ut partus non nisi post xi. annum apparuerit. Præterea demus quod hoc aspectu hæc facta sint, non uideo cur cum stellæ non sint in eodem coitu iam non cessat morbus iste: cum epidimicus sit debet habere causam præsentem, aut saltem propinquam. Addatis tertio si ab illo aspectu facta esset ægrotudo hæc, & ab illo adhuc foueretur sequeretur quod omnes actiones, quæ proueniunt ab astris semper durarent, & tantum uidemus hoc non fieri agitur enim iam 80. annus ferme, & tamen adhuc perdurat ergo non ortus ratione aspectuum. Præterea si siderum aspectus fuit huius ualeitudinis causa quot boni aspectus successere? facti sunt plures aspectus in domo sanitatis, & optimi, cur morbus hic non est destructus ex toto? De causa autem illa, hoc est de diluuiio. audiat quid sit dicendum, notando quæ dicam, altiusculè tamen repetita. Nos diuidimus morbos in cōmunes, & non communes, communes sunt duum generum. communis, qui uniuersum corpus inuadit, ueluti febris, lepra &c. febris enim est calor præter naturam accedens ad naturam ignis, quo primum læditur cor &c. Pariter lepra tota intima uiscera & corium exterius inficit, de hoc non loquimur. Præterea est morbus communis apud Gal. in principio epidem. & est ille qui habet quandam coniunctionem, & societatem inter se exempli gratia, mille homines laborant eodem morbo puta febre, cum huiusmodi febris in isto, & in isto, & in illo habeat communitatem, & consensum uocamus communem morbum, & hi dicuntur in lib. de natura Humana communes, & ualdè communes. à Gal. in præf. epid. ualdè populares. istorum communium morborum talis est natura, ut plurimos homines simul, & semel, eodem tempore corripiant, & simul, & semel desinant, secundo ut hoc fiat in eadem regione, tertio ut seruata communi quadam ratione, & natura reperiantur in omnibus. Epidemialis enim morbus communis est ut infra dicemus. Huic morbo opponitur ille, qui uocatur à Græcis sporadicus, id est dispersus, quia dispergitur, & disseminatur, Ita nos dicimus morborum alium esse communem, alium dispersum. si plurimi laborant ægrotudine in hac urbe cum tamen singuli suo infestentur affectu, isti morbi non communes, sed dispersi sunt, quia sunt distinctæ speciei: exemplum si hoc primo uere suboriantur febres tertianæ. & senes, uiri, Iuuenes, adolescentes, atque pueri, tam mares quàm femellæ his grauentur, siq; sint simplices, idem principium, eundem insultum, easdemq; habeant declinationes, nos uocamus communes. si contra aliqui tertiana exquisita, aliqui duplicata, aliquot quotidiana uexentur non cō

munis morbus, sed sporadicus dicetur, id est dispersus, sed reuertamur ad communes. ex his aliquot sunt perpetui, aliquot temporanei. Temporanei sunt ut quum æstate plurimi uno morbo afficiuntur communi, qui postea cessat autumno superueniente, si uerò non cessat perpetuus est. exempli gratia Pisis Tumor, & durities splenis perpetuò durant. In portu laboris qui dicitur uulgo portolabrone nemo est, qui non labore regio morbo: ex 100. hominibus uix unum immunem eximes. Viceuersa annis superioribus Patavij crassabatur pestilens febris in æstate, at hieme cessauit. Hæc temporanea fuit affectio: illa æterna, & perpetua. Sed quæ est causa istius perpetuitatis? non nisi perpetuitas, & præsentia causæ, existente causa perpetua, morbus perpetuo tempore durat, si causa abeat, cessat ægritudo. Sed quæ sunt causæ, quæ potissimum faciunt morbos communes? Ego reperio in Hippocrate tria. oblata scilicet ipsi corpori, actiones humanas, & extrinsecus aduenientia. si hæc perpetua sunt perpetuò conseruant affectum. sed oblata quæ sunt? Respondeo ex autoritate Hippoc. esse aquam potissimum. causa est, quia hac aluntur plantæ quibus uescimur nos, & bruta, hac abluuntur corpora, hanc bibimus, hac fercula paramus. Addatis inter extranea est ambiens aer, atque locus. de actionibus multa dici possunt; sed non solent actiones esse causæ potissimæ morbi communis. si igitur hæc adsunt necessariò fiunt morbi communes. Nam si aer alicuius regionis perpetuò crassus, solum humidum, aqua perpetuò mala, semper perseuerant diuturnæ ac inestinguibiles affectiones. aer Pisis semper malus est ratione cuiusdam reflexionis, quæ fit à Montibus sancti Iuliani à tergo positis. ex his enim reflectitur aer aquæ Maris. Præterea Arnus stagnat ibi diu lacus putres generans ob miscelam aquæ marinæ cum fluiatili. addatis quòd etiam solum ipsum malum est, & nisi quot annis putei expurgentur semper cænum redolent, & malum sapiunt odorem, ideò cum hoc perpetuum perpetui sunt ibi morbi communes, qui Endimici à Gal. & alijs scriptoribus appellantur, uel Endimiales, non dico Epidimicos. sed accidit ut istæ tres causæ non perpetuæ sint, sed ab aduentitia natura mala, quæ desinit fiunt morbi communes non perpetui, & sunt illi, qui à Gal. Epidimi, Epidimij, & epidimici uocantur, à nobis epidemiales. cessant hi: quoniam perpetuæ non sunt causæ, cum autem communes sint causæ, communes sunt morbi. ista tria communia sunt aqua, aer, locus, & quia non perdurant istæ causæ, ideo neque perdurant affectus. Videte igitur differentiam inter Endimicum, & Epidimicum morbum, Endimicus est communis perpetuus, Epidimicus est communis non perpetuus. Verum sciendum quòd rursus epidemialis morbus distingui-

Gabrielis Fallopp.

tur ratione tempestatum anni, quoniam alio morbo epidem. corripitur populus æstate, alio hyeme, & ideò quidam æstiuales, quidam dicuntur hiemales, quidam autumnales &c. Iterum distinguimus huiusmodi morbos ratione ipsius moris, & naturæ ægritudinis, aliquæ enim sunt benigni moris, ita ut non interficiant, breues, & acutæ, & uel longæ & mi- ces, & hæ dicuntur epidemiales simpliciter, uel sunt pessimi moris inter- ficientes, uel corrumpentes saltem aliquam partem, præterea etiam con- tagiosæ sunt, & istæ non simpliciter epidemiales, sed malignæ, & pe- stilentes dicuntur. Vnde omnis pestilentia epidemialis morbus est sed in- terficiens, & unà cum perniciæ coniunctum habens contagium, & dicun- tur pestes epidemiales, hac ratione, quia omnis morbus, qui perniciosus est pestis dici debet, & qui citò sua natura inducit mortem, nam interfi- cit hominem sicut uenenum extra assumptum, itaque quoties epidemialis morbus corripit regionem, & simul interficiat homines uocamus epi- demialem pestilentem, uel pestem epidemialem. Hæc autem exemplo pa- teant si uer ualde austrinum, calidum, & humidum, & æstas successerit ardens ex Hippoc. orietur lippitudo, uel scabies, quæ inuadunt uniuersum populum. si autem populus bibat aquam bonam, quæ postea inficie- tur oritur epidemialis morbus ueluti accidit sæpe, ac sæpius in castris. Præterea si aliquando ducitur populus, uel exercitus de una regione in aliam corripitur morbo epidemiali. Hoc patuit superioribus annis ex di- luuiis qui uniuersam Italiam occuparunt, post sex annos semper epidemia- les morbi insurrexere. Hoc ego collegi ex Gal. His constitutis ueniamus ad rem nostram. isti dicunt morbum Gallicum esse epidemialem æstiuum. Epidemialem: quia nullam habuit rationem ætatum, ideò morbus commu- nis est concedo, & est epidemialis, nego hoc, quoniam non habet illas cau- sas, quas morbi habent epidemiales. causæ morborum epidemialium tres sunt, aqua, aer, & regio, Gallicus morbus non à solo, non ab aqua, non ab aere ergo non epid. Dicent hic ortus est ab astris, quæ infecere aerem, præterea ab aquis infectis in exercitu Gallorum, Rursus diluuium cor- rupit solum, fontes, & puteos Tempore Alexand. Præterea exercitus Gallorum ex Gallia migravit in Italiam ergo pp mutationē loci, orta est lues illa. Ad astra dicebam quòd cum constellatio fuerit ante xi. annum quomodo potuit tandiū perdurare? Imò dico quòd nulla particula illius elementi aeris 83. anni. potuit reperiri in 94. quoniam denuò, ac denuò aqua conuertitur in aerem, & aer absimitur ab igne. De ueneno, quo aquæ infectæ sunt, dico quòd orta est pestis grauissima, & febres mali- gnæ in exercitu, & sicut febres, & pestis non fuit perpetua ita debuisset

Primo de
rōe uic. i
morb. ac
com. 9. &
in præf. i
primum
epid.

esse morbus gallicus, at iam perdurat, nec adhuc aboletus. Ad inundationem dico quòd fuit Romæ tantum, & si fuisset per totam Italiam nonne tunc orta est pestis? & demus quòd gallicus eodem partu enixus fuerit cum peste illa, nonne una cum peste desiisset? & ideò colligimus falsum esse Gallicum epidemicalem esse. Addatis si ex inundatione oritur morbus Gallicus, cur tempore Pelagii, & aliis in quibus fuerant inundationes nò denuò ortus est morbus Gallicus? nonne 33. uel 34. anno Clem. Pontif. factum est diluuium Romæ, quod maiorem partem edium dirupit? Dicent non fuere constellationes concomitantes, dico quòd sic nonne erat prædictum hoc ita ut omnes crediderint futurum uniuersale diluuium, & supplicationes factæ per totam Italiam? tunc aderat morbus Gallicus, & non renouatus nec seuior factus, imò mitior. Nonne superiori anno Diluuium fuit insigne in tota Flaminia, Hetruria, & Romæ? Quomodo se habuit Vincentia, Verona, Bergomum, & Mediolanum, quæ passæ sunt epid. morbum, & tamen denuò Gallicus non apparuit? nonne fuit mira aquarum copia 51. 52. 53. & 54. anno, & tamen non proritatus est iste affectus? colligamus igitur non posse dici Epidemicalem. Neque est dicendus æstiuus, quoniam morbi æstiuus breues sunt, & acuti, & si producantur ultra æstatem semper mutant naturā. exempli gratia ex simplici tertiana fiet duplicata, & nota, uel quotidiana, uel quartana, nec sine permutatione æstiuæ ægritudines longo tempore durant. at in morbo Gallico est status 20. & 30. annorū uideo eundem affectum, eademq; symptomata.

Sed uideatis quid deceperit istos. Fuit affectio pudendorum quæ incipit: Ad rōnes
At caries gallica non est illa putredo, quam refert Hippoc. Sed isti uiderant suis temporibus oriri ulcera circa pudenda, quæ calefactiones uocantur, nam ante morbi Gallici ortum scriptores, ut Guido &c. locuti sunt de his, uel cum Iuuenis non mundat glandem, uel quia habet rem Venereā cum muliere mēstruata, & tunc oriuntur calefactiones istæ. uiderat Leon. has ante Gallicum affectum quæ æstiuæ sunt, uidit postea has prænuntias morbi Gallici, ideò eum dixit esse æstiuum. at ego dicam esse maximam differentiam inter cariem, & calefactiones ut infra patebit, Distinguat igitur ea ratione, quam uos docebo. Itaque colligatis morbum Gallicum non posse coniungi cum aliquo antiquorum.

Quòd Gallicus sit morbus nouus communis contagio inductus.

C A P. V I I I.

SED iam receptui cauentes concludamus esse morbum communem, quia habet causam communem, non communissimam, non aquam, non

aerem, nec locum, sed actiones hominum, & hæ sunt contactus, & confri-
catio hominum inter se. Ideò morbi communes alij patrij, alij epidemia-
les, alij oriuntur ab actione communi hominum, scilicet à contagio, cuius
generis est iste morbus, & ob hanc causam nouus erit. Iam non possumus
nouum dicere, quia ferme 100. agitur annus, quo hoc laborat Italia. di-
citur autem Nouus, quia eum non cognouerunt antiqui Medici. Dictum
ergo hucusq; est qua ratione primùm eruperit morbus, qui ue fuerint pri-
mi medici, qui talem luem nouerunt, & nomen affectui imposuerunt. &
quoniam controuersia est an nouus an antiquus rōes quibus probabant an-
tiquum adduxi, Impugnaui, deleui: oppositas probantes nouum roboraa-
ui. & dixi delatum morbum ab Indijs, & per contagium toti Europæ
communicatum; Nunc relinquitur ut descendamus ad rem ipsam ad na-
turam, scilicet eius; sed præstat prius subiectam speculari materiam.

De parte quæ primò, & per se laboret, & quòd non est communis
toti corpori. C A P. I X.

Prima o-
pinio &
totū cor-
pus sit sub-
iectum.

Impugna-
tio.

Videndum est quid nam sit ista lues, sed quoniam ueluti Hydra ap-
paret, quæ non unum capud sed septē habebat, & uno resecto mul-
ta renascebantur sic merito istius morbi laborat, capud, facies, crura, ar-
ticuli, pudenda &c. ideò necessario querendum quæ nam sit pars, quæ pri-
mò, & per se laboret: deinde succedet facilis naturæ morbi inquisitio. Pos-
set quis dicere quòd uniuersæ partes corporis sint subiectum. Quod falsis-
simum est. nam sicut in febre, & alijs communibus morbis audistis, sunt
communes morbi, aut respectu corporis uniuersi, aut respectu speciei, re-
spectu speciei, qui uno, & eodem tempore, & senes, & pueros, & uiros
& foeminas aggreditur. Præterea dicitur communis respectu corporis,
ut febris, quæ inuadit totum corpus, nam licet cor primò patiatur tamen
totum patitur corpus. At Gallicus morbus corripit omnes particulas cor-
poris ergo communis est. Sed habetis instantiam, quia aliquando capud, ali-
quando pudenda ut in pueris assumentibus lac Gallicarum mulierum non
patiuntur, ideò non possumus tutò affirmare morbum esse communem.

Quòd pars quæ primò & per se patitur non sint pudenda.

C A P. X.

Si igitur morbus non est communis queramus quæ sunt particule, quæ
primò inficiantur ab ipso morbo? In hoc dissentiunt scriptores, qui

uariè multa obseruarunt. quidam tenent esse pudenda, & mouentur hac ratione ualida, quoniam primum, quod inficitur uel est sedes ipsa, uel pudendum mulieris, aut uiri, cum igitur uideant quòd sepius per has uias concipitur morbus, & semper remanet uestigium circa pudenda, nisi ex toto tollatur lues ideò illa primò, & per se sunt subiectum. Et quod est hoc uestigium? Fermè semper nisi sanentur hanc habent conditionem, ut quoties cum muliere digladiantur etiam si munda sit, excorietur saltem glans. Hoc est genus reliquij. Præterea sanatur caries, post hanc succedit caro dura, callus durus qui ad annos producit, nisi ex toto liberetur æger. hoc est secundum. tertium est quoniam in aliquot reperietis, qui ulcere, uel carie Gallica laborarunt, quòd suboritur in pudendo, uel per dorsum, uel ad latera ueluti neruus, pars quædam dura & oblonga usque ad finem ualeitudinis perseuerans. Cum hoc obseruarint Medici collegerunt partem præcipuam, atque Regiam affectus huius sedem esse pudenda. Præterea Gonorea decidit, caries erodit, prorumpunt bubones. Hæc sunt principia, & ueluti milites leuis armaturæ uictorem Gallicum exercitum præcedentes, quis ergo dubitabit subiectam partem primam esse pudenda? Verum quanuis hæc sententia probabilis sit, à me non probatur ratione hac ducto; quoniam multos uidi lue hac laborantes non infectos circa pudenda, nam per intromissam ori linguam, per oscula, & suauias, per sudores, contactus, & amplexus communicatur ægritudo ista. Præterea solet mulier patiens cariem in palato communicata salua, & sanie inficere amicos. cum igitur tot uis introductatur morbus ergo pudendum non est subiectum proprium. Præterea obseruabitis in Praxi puerulum lac matris infectæ suggestem infici, & tamen pudendum nihil pati. Præterea uidebitis puerulos nascentes ex foemina infecta, ut ferant peccata parentum, qui uidentur semicocti ueluti Gambari elixi, non habere pudenda infecta ergo pudenda nō propria sedes morbi. Incipit p pudenda, cōcedo, sed incipit etiam per omnes partes, per quas fit communicatio, sed maior communicatio fit in re Venerea per has uias, ideò ut plurimum pullulat morbus per partes istas, non autem proprium subiectum sunt. [causa autem cur hæ uie præbeāt ut plurimum huic infectioni aditum est, quia tum propter motum, & fricationem incalescunt partes, & rarefiunt, tum quia obscenæ sunt calidæ atque humidæ, & ideò facilius putredini uiam subministrant.]

Secunda
opinio q
sint pudē
da.

Impugna
tio.

Gabrielis Fallopp.

Quòd non sit capud proprium subiectum Gallici.

C A P. X I.

Impugna
tio.

Alij non leuis authoritatis dixerunt capud esse partem propriam, quæ conficitur morbo, & (ut ingenuè fatear) capud ut plurimum laborat, licet non semper, & uidemus circa capud maiora symptomata, quoniam statim ibi dolores, qui non cedunt medicamentis, ibi flores, & gemmæ orientales, scilicet pustulæ, ibi casus sit capillorum ibi gummata luxuriant, inde galea, qua cerebrum regitur aufertur, & uidetis pulsantes membranas, ueluti si non adesset corium. Præterea in naribus, & faucibus ulcuscula suboriuntur, in ore multa habentur foramine, Tinnitus aurium insuperabilis sentitur, ego non habeo symptoma, quod magis hoc me cruciet & testor ignorantiam meam nunquam potui eius certam inuenire ablationem. superavi aliquando uel hoc, uel illo decocto, sed certè non habeo proprium medicamentum. Cum igitur tot symptomata capud infestent ergo capud est primò, & per se subiectum. Hæc uera sunt sed quod sit primò & per se subiectum capud uerum non est, quoniam multi Gallico laborant, & non circa capud. Praxis docebit uos. multi enim gonoream, dolores, & gummata circa crura patiuntur capite semper illaeso. Præterea dolorosus lichenes circa pedes, & manus suboritur, & capud nō laborat ideo huiusmodi affectio non est propria capiti.

Leon. opi
nio.

Quòd nō sit cutis nec crura proprium subiectum. contra Leonicenum.

C A P. X I I.

Imdugna
tio.

Leoniceus dicebat esse morbum cutaneum ut in scabie, lichene, & similibus affectibus apparet, ideò tenebat cutim esse proprium subiectum. Pili hærentes cuti cadunt, & sunt adnati cuti. Præterea pustulæ, lichenes, cutim afficiunt ergo cutis propria pars subiecti. Tamen non uidemus hæc omnia in omnibus. quot sunt laborantes à defluuio pilorum immunes? Præterea circa capud sit fluxus iste, non circa alias partes ergo non dicere possumus uniuersam cutim pati. Quare cum non probemus sententias alias, multò minus, probabimus crura esse subiecta (ut falsò quidam persuadent) quoniam perpetuum non est, ut semper quamdiù duret morbus duret affectio illa. Propria pars subiecta morbi semper necessario patitur donec adest morbus.

Vbi

Ponitur opinio propria & concluditur esse hepar.

C A P. X I I I.

SI igitur uolumus reperire subiectam partem oportet eam semper laborantem isto morbo inuenire. si unus est morbus, & non communis necesse est, ut sit unius partis semper laborantis, aliter non esset unus morbus, nec una pars laborans opus est ergo ut habeatur pars ista affecta semper. & ad inuestigandum hoc absque Gal. præsidijs frustra laboraremus: quæ tria sunt in primo de loc. affec. & in lib. de const. art. primò est natura partis affectæ, secundò sunt causæ efficientes morbum, tertio sunt symptomatica consequentia morbum. Videamus primum. Quoties cernimus constitutionem, uel naturam partis esse corruptam, illam morbosam esse colligimus. Videamus hoc in morbo Gallico, Non possumus tutò, & certò ad sensum hoc in eo iudicare, nos uidemus cutim exulceratam, quis erit, qui non dicat laborare cutim si amisit propriam unitatem? dolet capud, cadunt pili, corrumpitur os cerebri quis erit qui non dicat capud esse subiectum? igitur cum Gal. hæc tria proposuerit qui ad hoc unum tantum respexere decepti sunt, concludunt enim illas particulas esse subiectum, sed non proprium, primum, per se, & necessarium, quoniam contingit aliter se habere. ideò non ueniunt in cognitionem radicis intimæ, quæ uerè est morbus. Præterea obseruemus adnata, cadunt pili dicemus laborare cutim, tamen non est uerum, quia non semper hoc accidit. Præterea ueniamus ad partes partium. solet per contagium introduci, non ne oculi, pulmo, corium, cor &c. laborant per contagium sicut etiam pudenda? nulla pars est propriè subiecta morbo Gallico, quia nulla perpetuò laborat, sed aliquando hæc, aliquando illa, ideò ista uia non præbet nobis cognitionem loci affecti: Veniamus modò ad causam. Quæ est causa? contagium. & quauis puerulus qui suggit lac malum nutritis inficiatur, tamen magis contagium inficit, quàm lac: pariter natus ex matre infecta inficitur, sed contagium magis potest. Et quàmuis quidam summæ auctoritatis uoluerint defendere castas matronas dicentes aqua benedicta infectas. Infectio illa habuit originem per unum asperges, scio ego. non concedatis ergo oriri nisi contagio. Videamus ergo an à contactu possimus inuenire partem propriam. Non possumus certe: quoniam cum sit contagium, quod aut afficit pudenda, aut corium, aut cor, aut pulmones, aut oculos, non est particula præter istas, quæ per contagium laboreat, igitur aliqua erit ex his, quæ erit uerum subiectum, sed nullum horum perpetuò infectum igitur causa non poterit indicare nobis locum affectum. Restant læsæ

Gabrielis Fallopp.

actiones. Videamus in morbo Gall. quæ actiones læduntur; & duum generum sunt, alterum continet lesionem, quæ non durat, ut cum adest tristis sensatio circa caput, circa nervos, & circa crura. sed non perpetuò, quoniam aliqui non laborant, & ideò de his non considerandum cum perpetuus non sit morbus in illis particulis, nam nos quærimus partem, in qua perpetuò residet morbus. alterum genus est actionum læsarum, quæ perpetuæ sunt. Inspiciamus caput, uos uidebitis in eo nullam lesionem perpetuam, nec quæ pertineat ad facultates intimas, nec quæ continet sensus exteriores ergo non est lesio cerebri, ergo nec capitis. Veniamus ad cor. in corde perpetua lesio non adest, nec circa actionem eius, idem dico de pulmonibus, idem de reliquis partibus quæ est ergo lesio? Actio naturalis semper est affecta, qua attrahitur alimentum, retinetur, & concoquitur, apponitur & assimilatur, & quicquid excrementi est excernitur. Indicant hæc primum grauitas corporis, torpedo quædam, hæc non dependet nisi à læsis particulis similaribus, uos uidetis colorem immutatum ab immutatione humorum qui pendent à naturali facultate. Videmus nigrum, pallidum, album, & mortuum colorem. Præterea fit congestio excrementorum in omnibus particulis, unde oriuntur gummata, tubercula in ossibus, & perihostijs, unde hæc, nisi ex labefactata uirtute naturali, quæ decoctum non apponit, crudum non concoquit, excrementum per debitas, & consuetas uias non expellit? Hinc fit etiam lesio in defluuiis pilorum, hinc generantur infinita excrementa, hinc sanguis à naturali statu recedens immutatur. si igitur hoc perpetuum est, ideò necessarium est hunc morbum afficere fontem fouentem hanc facultatem; & hoc est epar, in quo tanquam in propria parte oritur morbus. Confirmat sententiam hanc auctoritas grauisissimorum uirorum, quorum maxima pars declinat in eam. Huius opinionis fuit Antonius Musa præceptor meus. Brassauola, Mōtanus, Antonius Gallus, qui scripsit de ligno Guaiaco libellum. Nicol. Massa medicus Venetus, Petrus And. Matt. Cum igitur unus sit morbus, qui habet uaria symptomata cum unā particulam requirat illud epar erit, colligimus autem hoc à lesione actionis naturalis, cuius principium, & fons continetur in epate. sequitur ut naturam morbi iam prosequamur.

De Natura morbi an simplex an compositus & primò contra Bras.

C A P. X I I I I.

CUm uiderimus partem affectam, uideamus naturam morbi, an simplex, an compositus, an unus, uel plures. Quidam dixere esse plu-

rium specierum. Vnde præceptor meus uoluit 2 3 4. species explicare. sed labor fuit uanus, & inutilis. Quidam Nicolaus Mattheolus, quem secutus est. Io. Sueffanus Neapolitanus fuit huius sententiæ, quod esset congeries omnium malorum simul. Quæ opinio suspecta est, quoniam ægritudo hæc non superatur à multitudine medicamentorum, nec oportet totum pharmacopolium accipere, sed simplicissimis tollitur auxiliis, ideò unicam naturam habet. & quanuis simplicia ista diuersas habeant partes, tamen Salsaparilia, Guaiacum, argentum uiuum uniformia sunt, nec diuersas habent partes & his sanatur, ideò nullo pacto dicenda est multiplex affectio sed simplex.

Contra Manard. C A P. X V.

QUæ ergo erit? Io. Manardus Ferrariensis opinabatur esse solutionem continui: quam sententiam imitari uisus est Montanus, in libro, qui scriptus sub Montano editus est; libri enim qui circunferuntur non sunt Mont. sed partim sui, partim sui discipuli, Mont. nihil edidit, res ab illo proditæ ita integræ erant, ut nihil limatius nihil doctius, & quamuis affectarit Paradoxa, tamen tanta eloquentia astruebantur ut uisa sint axiomata. si iam edita conspiciatis Paradoxa falsissima apparent, quæ uera sunt inuenistè, atque ineleganter scripta sunt omnia. isti suæ gloriæ intendentes eam deturparunt, & profitentes esse Pauones Montani nihil intelligunt. Ideò oro uos ut non imponatis illi uiro, quæ olent artis ignorantiam: sed quæ & elegantiam, & ingenium acerrimum, & peritiam sapiunt sua dicito, quæ minus, Pedagogis illis qui noctuæ turpes magnanimam in cathedris aquilam representabant, imponito. In eo igitur libello de morbo gallico uidetur Mont. consentire cum hac sententia Manardi. At hoc falsum est. quoniam in epate, non tumoris, non ulceris, non uulneris adest uestigium, ego uolui per anathomen hoc experiri, & secui in uno anno plusquàm 50. homines, et nunquàm reperiui solutionem continui in epate. Indicatur etiam à curatione, quia non est curatio solutæ unitatis, quoniam soluta continuitas semper indicat exiccationem cum unionem partium, & adstrictione, modò adstringentia potius obsunt, quàm profint in gallici curatione. sed Mont. hac ratione mouetur, quoniam morbus incipit cum ulcere & cum ulcere desinit. Hoc uerum est de partibus exterioribus, tamen ob id non dicemus ulcus esse morbum gallicum, quoniam ulcus non est perpetuum. defluunt pili, adest Gonorea sine ulcere, & tamen adest morbus gallicus. sunt symptomatici affectus consequentes, tamen non est propria natura gallici.

Gabrielis Fallopp.

Quòd non sit frigida & humida intemperies. CAP. XVI.

3. opinio.

Impugna
tio.

Quidam dicunt esse intemperiem frigidam, & humidam epatis, quia abundant talia excrementa. uos uidetis robustissimos iuuenes, qui nunquam expuunt, postea adeò expuere, ut sit incredibile. Præterea uenter, & omnes uenæ explentur hac materia pituitosa, ideò necesse est ut dicamus epar pati intemperiem frigidam, & humidam. Domini si uenter esset locus affectus reuera potuissent colligere hoc, quoniam abundat pituita. Epar frigidum, & humidum gignit sanguinem sapiens pituitæ naturam, non ueram pituitam, quæ gignitur in uentre, si est mucus gignitur à cerebro uel male affecto, uel in quo materia multa luxuriat. non igitur ualet, abundat pituita ergo est intemperies frigida, & humida epatis. Vos uidetis homines laborantes calida epatis intemperie, & siccissima, expuere lagenas pituita plenas.

Quòd non sit calida & sicca intemperies.

C A P. X V I I.

Prima r.
tio.

2. ratio.

3. ratio.

Impugna
tio.

Alii etiam intemperiem calidam & siccam autumant. & qui Nobilioris sunt authoritatis istius sunt sententiæ. Aliqui addunt materiam coniunctam, aliqui non addunt. Montanus, & alij hoc tenent, & hanc intemperiem dicunt esse uerè morbum, à quo omnia pendent: quæ præ sente omnia adsunt, & remota remouentur. Mouentur his rationibus primùm, quia nascitur affectio cum ulceribus, & desinit in his; hæc autem fiunt à materia acri, & erodente, quæ gignitur in epate, quod non fit nisi epar sit distemperatum in caliditate, & siccitate, quoniam humor in hepate generatur. Secunda ratio, abundant excrementa copiosissima, quæ calida sunt, tanta est copia materiæ biliosæ, & exustæ, ut nihil maius, ergo epar est exiccatum, & excalefactum. Tertiò in morbo hoc succedit de fluuium pilorum, quia eroduntur radices ipsorum, non ob siccitatem cutis, quia non renascerentur: hæc erosio fit à phlegmate falso, quod quatenus phlegma falsum ab epate oritur calido, & sicco. Videtur probabilis hæc sententia, tamē nō possum dicere eam esse ueram, ratio me mouens est, quoniam curatio tota toto cælo distat ab isto morbo. ego erubesco quomodo docent curare calefacientibus, & siccantibus morbum calidum, & siccum? hoc contrarium est methodo. Sed dicent medicamenta ista digerunt, & materiam euacuant. Hoc est falsum. primò quia non est uerum esse morbum cum materia. secundum falsum est quòd necessariò sequitur, quòd in

temperies ista foueatur à materia, & sequatur materiam. Nam uidemus, quòd in erisipelate est intemperies calida, & sicca in parte, si euacuemus sanguinem statim cessat caliditas, & intemperies, quæ concomitabatur materiam, & dependebat à materia, & ideo euacuata materia cessat intemperies, quòd non est dicendum in morbo gallico. Quæ est ista materia quæ morbum istum præcessit? Videmus iuuenem dormientem una hora cū amasia infici, quæ est materia ista, quæ defluit ad epar? nulla: ergo falsum est per continuatam euacuationem fieri sanationem morbi. Præterea est necessarium quòd si sit morbus cum materia adsit tumor; Intemperies cum materia est quando materia non adest in uenis, sed in loco affecto, ut uerbi gratia: in manu est materia dupliciter uel in uasis, uel extra uasa: si in uasis; non facit morbum: si extra uasa; facit morbum: locum autem affectum uoco propriam substantiam particularum, non uenā. ista docentur à Gal. qui dicit, quòd ueluti ros diffunditur materia per particulas ipsas. si multa est facit tumorem, & sic reuertemur ad primam sententiam, quòd sit solutio continui; tumor autem iste cum intemperie calida, & sicca est erisipelas, ergo gallicus morbus est erisip. hoc est falsum, ergo falsum est esse intemperiem calidam, & siccam. Præterea curaremus sine indicatione. Nam lignum Guaiacum, salsaparilia, suffumigium ex cinabrio, exercitatio, uictus ratio tenuissima, calefacientia sunt, & siccantia, & tamen sanatur epar, & à gallico penitus absoluitur, ergo ratione contrarietatis, necessario igitur concludimus, quòd affectus aut sit frigidus, & humidus, aut non calidus, & siccus. Ad Rationes: incipit cum ulceribus, hoc non est uerum semper. sed si sit, hoc fit quia labefactantur naturales actiones epatis, ideò subnascitur feruor ex inconcoctione. & sic fiunt ulcera. & si incallescit epar ob id non est intemperies calida, & sicca. Ad secundum accidunt excrementa biliosa. frequentissimè est hoc, non semper, accidit autem hoc ex feruore excitato, tamen feruor est symptoma morbi, non autem natura morbi. Ad illud de defluuiò pilorum, hoc uerum est, sed non semper, sed cum fit est propter humores acres, qui oriuntur ab epatis intemperie, non autem sunt morbus. At incipiente morbo gallico semper opinatus sum, quòd sensim, ac sensim incalescat, & siccetur epar, hæc autem non natura morbi, sed consequitur de necessitate affectum, qui est causa feruoris, feruor est causa caliditatis & siccitatis, quæ sensim, ac sensim fit. Ego quæro ab istis huiusmodi caliditas, & siccitas epatis est æqualis intemperies, uel in æqualis? si est intemperies æqualis ergo est altera Natura, non igitur erit morbus, quia morbus naturam destruere intendit. Per intemperiem siquidem æqualem intelligimus temperaturam

Secūdo de
caus. sym.
cap. xi.

Ad primā
rationem.

Ad secūdā

Ad terciā.

introducendam in particulam, quæ est uelut altera natura. Exempli gratia, epar in iuvene est calidum, & humidum, in sene frigidum, & siccum. ista est intemperies, sed æqualis, quia sensim, ac sensim introducta est. & hæc est illa intemperies, de qua sæpe fit mentio: & hinc est, quod nascuntur quæstiones in consultationibus: clamantes digladiamur, & sumus concordantes. quis dicet temperaturam esse calidam, & siccam, aliquis uero frigidam, & hi ad uaria respicientes uaria enuntiant. hic & enim innatam, ille aduenientem considerat temperaturam. si est intemperies inæqualis est mutatio temperaturæ, quæ nondum facta est naturalis parti, & præter naturam est, & nondum æqualiter inuasit omnes minimas particulas, & hæc est morbus. Quæro ego an caliditas in epate sit inæqualis intemperies? Gal. secundo de caus. symp. uolebat hanc non fieri sine dolore, at in epate non sentiunt ægrotantes talem dolorem. Dicent epatis substantia non habet sensum, sed sensus est in membrana exteriori. Verum est quod paræchima, caro illa epatis non habet sensum, quia non est constans ex substantia nervosa, non habet neruum admixtum. At ego dixi in Anathome contra alios; neruorum infinitas propagines disseminari per totum epar, ergo epatis substantia habet sensum. Nego consequentiam, quia non sufficit hoc, sed requiritur ut disseminentur in substantia nerui mixti. dices ergo non ualet ratio. Valet ratio, quoniam non solum in morbo gallico epatis substantia patitur sed uenæ, arteriolæ & neruuli sibi coniuncti laborant, quoniam si laborat epar, quod est fons laborant exteriores actiones naturales, & communicatur per particulas illas habentes neruulos coniunctos, ergo si intemperies ista inæqualis est, & magna, epar sentiet dolorem, quoniam morbus gallicus intensissimus, quia effectus intensissimus ergo in principio morbi huius sentiri necesse est dolorem grauem, at non sentitur ergo non est intemperies inæqualis. Constitutum ergo sit morbum gallicum non esse intemperiem frigidam, & humidam epatis, pariter neque calidam, & siccam tamen in morbo isto, & diuturno epar sensim, & sensim contrahit intemperiem æqualem calidam, & siccam, quæ non est morbus, quoniam sanamus luem Gallicam, & non remouetur intemperies. hoc autem accidit, quia ex affectu feruor oritur, hoc autem consequens est morbum, non morbus.

Quòd non sit calida, & humida intemperies, nec putredo.

C A P. X V I I I.

ALIJ opinati sunt epar pati intemperiem calidam, & humidam, & huiusmodi esse Gallicum, neque solum hoc: sed putredinem addūt

illi intemperiei admixtam. huius sententiae fuit Io. Gallus uir doctissimus, Io. Galli
 cuius opinionem sequuti sunt alii doctissimi & grauissimi doctores: mouen- opinio.
 turq; hac ratione, & dicunt morbus gallicus est contagiosus, at omnes
 huiusmodi morbi habent putredinem, & corruptionem substantiae illius Ratio.
 partis, in qua est morbus, ergo iste morbus habet dissolutionem substan-
 tiaecum epatis, at in putredine semper adest caliditas, & humiditas,
 ideo affectio Gallica erit intemperies humida, & calida epatis, uel eius
 putredo. Ratio ista assumpta à putredine ratione contagii laudabilis ui-
 detur, tamen non tanta est, ut nos possimus adherere huic opinioni. Nam Impugna-
 tio.
 quamuis deductio huius argumentationis sit à caliditate, & humiditate,
 & à putredine; tamen distinctissimae res sunt, ideo opus est dicere uel esse
 intemperiem calidam & humidam, uel putredinem: cum enim morbus sit
 unus necessarium est ut sit unus per unam formam, hic adest gemina for-
 ma, hoc non potest esse. aliud est putridum esse, aliud est esse calidum, &
 humidum. Dicet quis omnia calida, & humida facile putrescunt, uerum
 est. Panis in sanguinem uertitur, tamen non sunt idem, sed formae diuersae
 sunt: sed primum loquamur de intemperie, & dicamus morbus contagio-
 sus est, concedo; contagium putredinem sapit, concedo: at facilius putrescit
 quod calidum est, & humidum, concedo: ergo morbus est intemperies cali-
 da, & humida, nego consequentiam, Nescio in qua figura concludat haec
 argumentatio; aliud est quod subiectum corpus sit calidum, & humidum,
 & putrescat, & morbus fiat contagiosus, aliud est quod morbus sit cali-
 dus, & humidus, intemperies calida, & humida non est putredo, igitur non
 est morbus. sed est causa morbi, exempli gratia, in materia calida, & hu-
 mida sit putredo, si est alicuius membri dicitur gangrena, si alicuius par-
 ticulae dicitur nome. quero si haec pars putrescat quo morbo laboret? non
 est intemperies calida, & humida, haec est causa morbi non morbus, si est
 contagiosus morbus, & nome alias partes corrumpit, non reddit eas humi-
 das, & calidas. sed facit putrescere humores, quibus putrescentibus putre-
 scit pars ipsa. putrescit hepar in morbo gallico ergo communicatur intem-
 peries calida, & humida, nego hoc: quia morbus iste non est calidus, & hu-
 midus, communicatur natura morbi, putredo ipsa, combustio ignis, putredi-
 nalis, qui concipitur in humiditate calida partis praexistente. Praeterea
 quomodo poterit in instanti introduci intemperies calida, & humida? de
 calida non dubito, quia citò agit, sed de humida. nos uidebimus iuuenem spa-
 cio quartae partis horae coeuntem cum muliere infici gallico, quomodo in
 tam breui tempore potest introduci humiditas, quae est qualitas passiva? hu-
 mectatio partium dupliciter uel per se, uel per accidens, per accidens fit

Gabrielis Fallopp.

per eliquationem, & hæc concretionem, & congelationem præexistentem requirit, ut seuum, & cera eliquantur ratione caloris, hoc non potest dici in hepate, quia non est congelatum, nec liquatur, ergo humectabitur per se, hoc est per admixtum corpus humidum, quomodo breui spacio temporis tanta humiditas introducet in hepate, ut intemperetur? non possum ergo colligere hanc opinionem esse ueram, scilicet Gallicum esse intemperiem calidam, & humidam. De putredine, nam qui asserunt esse intemperiem dicunt quasi quandam adesse putredinem. Videamus, in hepate duplex potest esse putredo, aut in humore existente in uasis, aut extra uasa, in propria substantia solida, quero de qua putredine intelligunt, si de humorum putredine loquuntur hoc non querimus, sed querimus naturam propriæ substantiæ hepatis. secundò si in humoribus proponunt putredinem ergo proponunt perpetuam causam febris, quia in uiscere tanti momenti si sunt humores putridi communicatur uapor cordi. Possunt dicere, inter signa morbi Gallici connumeratur febricula inditium est igitur quòd aliqua adest minera putredinis, quæ non est nisi in epate. Hæc febris non est perpetua, nec frequens inditium huius morbi, ergo sequitur quòd hæc non est forma morbi. si autem uolunt putredinem esse in substantia nos haberemus nome, uel sfacelum in hepate. Hoc non dicendum ideò non est putredo. est contagiosus morbus, sed non ob id est putridus, quia non omnis affectio contagiosa, putredinem coniunctam habet, sed propriæ substantiæ alteratione, & immutationem, ista alteratio aut est materialis, aut formalis, materialis cum corrumpitur substantia, & dissipatur, exempli gratia in scabie ab humore acri eroditur substantia corii, ego quero corium quid patitur? dico quòd patitur in substantia ratione materiæ: ista est una passio, quæ pertinet ad materiam, in Nome patitur ipsa substantia quo ad formam, non quo ad materiam, quia corrumpitur habitus uitalis, & naturalis, denigratur uel liuescit pars, remanet intacta caro, os, neruus, & materia, & corium ad minimum redactum non potest seruare formam corij; in scabie morbus est contagiosus, quia corrumpitur substantia corij, corpuscula quædam educuntur, & oritur feruor colliquans coriũ, & exedens cutim. scabies non est putredo, quia non perit forma substantiæ partis, licet exedatur corij materia. ecce quòd omnis morbus contagiosus non est putridus, ille est putridus, in quo non pereunte materia subiecta perit tantum forma materiæ remanentis, tandem postea perit materia. quod est nouum genus morbi, quod non possum dicere, habeo enim multa, & ideo digredi minimè ualeo. Sed addunt unum quòd ista intemperies calida, & humida postea processu temporis sicca euadit & calida hoc potest probari non esse uerum rationibus

bus dictis, ò Dij boni. non unus esset morbus sed duo. nos quærimus an unus morbus à principio ad finem, & hoc concludimus esse uerum. Quomodo ergo eadem affectio erit in principio calida & humida in fine calida, et sicca intemperies? Præterea si hoc esset nunquam sanaretur morbus gallicus, quia nunquam superabitur ista intemperies? Nos per calefacientia, siccantia, & quæ feruorem inducunt luem hanc uincere tentamus, qui uolunt esse calidam, & siccam intemperiem saltem postea superarent per medicamentum refrigerans, sed omnia desinunt in suffitus, lignum Guaiacum, & salsamperiliam. non uideo saccarum uiolaceum, nec exhibitum refrigerans aliquod ipsum hepar. Haberem multas alias rationes, sed quoniam leuiiores sunt, & à uobis ipsis excogitari possunt, ideò concludo affectū hunc non esse intemperiem calidam, & humidam, neque frigidam, & siccam, neque calidam, & siccam, quoniam hoc non possum indicare ex aliquo.

Quòd affectio gallica non distinguatur ratione quatuor humorum.

C A P. X I X.

Nescio quid uolunt illi, qui distinguere intendunt morbum hunc ratione humorum, quoniam uident in homine aliquando hos, aliquando illos abundare humores: faciunt hi quatruplicem morbum, & non uident quòd multiplicant entia sine necessitate. cum autem maior pars doctissimorum consentiat unum esse, & unius partis affectum, ideò necessariū est asserere non esse ueram sententiam horum. Quid ergo erit? non ulcus, non tumor, non intemperies, non putredo, ergo nihil? utinam Dij hoc facerent, non enim oporteret homines excruriare, & miseros iuuenes nunc hoc nunc illo medicamento uexare. ideò aliquid est & maximum. uideamus ergo ueram eius naturam, & modum generationis, sed prius an sit morbus.

An affectio Gallica Morbus sit nec ne. & si morbus in quo genere.

C A P. X X.

Morbus Gallicus nouus est, quia nulla habetur eius mentio apud antiquiores, non à cælo delapsus, nec exurgens ab inferis, sed per contagium ex occiduis Indijs communicatus, unam habet partem, quā propriè affectam dicimus, & hepar est. non est intemperies calida, & humida non calida, & sicca, non frigida & humida, nec frigida, & sicca, nō solutio continui, non tumor præter naturam, non aliqua passio in confor-

Gabrielis Fallopp.

matione, & numero, ut facile quis conijcere potest. relinquitur ut nos inuestigemus an morbus sit. Nam cum omnis natura morbi aut sit partium simularium, & hoc consistit in temperamento, aut partium instrumentalium, & consistit in conformatione, numero, & situ, aut sit communis ambobus, & consistit in unitate soluta, cum morbus Gallicus non sit ex istis, ergo non est morbus. Tamen credo esse morbum, & omnes mecum in hoc consentiunt. sed quis nam erit morbus? omnis alteratio, & immutatio qualitatum naturalium ledens actiones partium morbus est, nam color mutatus, frigiditas & caliditas actualis nunc accedens nunc recedens à partibus, quia non ledunt actiones non erunt morbi, sed immutatio ledens necessario est morbus, hæc est definitio Galeni, & naturæ, & est uelut axioma in medicina. Videamus iam quot nam sint genera rerum in corpore humano, quæ possunt fieri morbi, illæ erunt à quibus nascuntur opera in corpore naturaliter existente: color cutis, quia nullam edit certam operam, siue mutetur, siue non, non est morbus, sic dicendum de caliditate, & frigiditate moderata, quia ex ipsis non dependet opus. Hoc dixi ut reuocetis in mentem causam cur in natura morbi necessario lesa actio requiritur, quia actione integra pars non erit lesa necessario. Hoc stante uideamus quot nā sint in particulis ipsis ad quæ consequantur necessario actiones, ego reperiō tria: sunt temperaturæ manifestæ, temperatura formalis, & omnia, quæ pertinent ad conformationem. Prima est caliditas, frigiditas, humiditas, siccitas. istæ sunt causæ quarundam operationum in particulis siue sint simplices, siue compositæ. Vnde os sua frigiditate, & sua siccitate agit. secundum erat harmonia resultans ex quatuor qualitatibus, nam quando dicimus os esse frigidum, & siccum non est formalis temperatura ossis, est proportio, quæ latet sensibus, quæ est forma ossis, ab hac oritur operatio, & hæc est ut os generet os, tertium genus est, numerus quantitas, conformatio, figura scilicet collocatio particularum, & unio, & dissolutio; ista cauitate hoc efficimus, quod angustiori non possumus; & hoc non est, quod ego probebam, ista ergo tria sunt, in quibus omnes morbi continentur; morbus gallicus est morbus ergo debet contineri in uno ex his capitibus, non est primi generis, quia non est caliditas non frigiditas, non siccitas, nec humiditas, simplex nec composita, nec tertij generis, quia non est conformatio &c. ergo pertinet ad secundum genus, hoc est ad formam, & substantiam rei, nam cum dico temperaturam, & harmoniam illud est ac si dicam substantiam totam. si igitur dantur isti morbi ergo necesse est, ut Gallicus contineatur

dubitatio sub hoc tertio genere. Sed quis dubitabit an detur hoc tertium genus cum

in lib. de diff. morb. & caus. morb. & in principio Meth. non inueniatis hanc diuisionem factam à Galeno de hoc secundo genere, ideò uana diuisio, & non dantur morbi isti: Quòd dentur hi morbi in tota substantia probatur, solutio. quoniam tria genera rerum reperiuntur, & hoc probatum est, quòd autem temperatura sit diuersa ab illis qualitatibus constat sensu, ratione, & operibus. nam nos habemus manifestè hæc omnia in medicamentis. Accipite Reubarbarum, siccatur, & calefacit. quero ego qua ratione id facit? dicetis quia habet hanc facultatem siccantem & calefacientem. postea educit bilē, qua ratione? non nisi sua forma, sua temperatura, quæ quàmuis resultet ex contrarijs qualitatibus, in quibus uincit calidum, & siccum; tamen est distinctum quoddam. ut quàmuis grauis sonus, atque acutus concentum constituant, aliquando tamen symphonia non est grauis, nec acuta; sed est concentus, harmonia ex graui & acuto resultans, ita à forma Reub. prouenit coleræeductio, & est diuersa hæc temperatura à qualitatibus. Ecce patet quòd distincta sunt opera, aliud est siccatio ossis, aliud est generatio alterius ossis, primum à qualitate ossis, secundum à natura, & substantia propria originem ducit. læditur ergo forma, uel ut actio diminuatur, uel ut aboletur, uel ut intendatur, & hic est morbus: ut quando caro non potest gignere carnem, ob corruptam formam, non ne corruptè, et deprauatè agit? non ne est caro illa? ecce quòd caro cum deberet generare carnem ex toto aboletur, uel carnem malam gignit, & sic læditur actio in forma tota, ergo dantur morbi in forma, in quo consentiunt recentiores medici & Gal. approbauit læsiones à tota substantia, licet de hoc tertio genere mentionem non faciat; nam morbi prouenientes à ueneficijs, uenenis, & maleficis aspectibus infiniti sunt, & non possunt referri nisi ad formam, non ad qualitates, & ideo petunt distinctas partes, & ab aliquibus uocantur morbi in substantia, quia tota substantia laborat. at Gal. non fecit de hoc mentionem in dictis locis, quia non cadit sub rationem methodi, & ideo cum ipse Methodum instituere uellet omisit. Secundo quia rarum est genus morbi, ideo proposuit frequentia tantum, non quia fuit ei ignotum, quia sexto Methodo, & 3. de temp. hoc meminit. colligo igitur quòd dantur morbi in tota substantia, & sunt à ueneficijs, à uenenis, à maleficis aspectibus, & per contagium. & hi morbi immanifesti sunt, cæteri sunt manifestissimi. possunt ne agnosci? tribus inditiis, primum est, quia non cedunt alicui medicamento inuento ratione, quoties uidetis aliquod genus morbi tractatum à medico diligenti, in quo ex arte medicamenta applicentur, & quòd non sanatur, Præterea alius Medicus alia tentat secundum rationem, & in uanum

laborat, dicatis esse naturam morbi occulti consistentem in tota substantia,
 & nescimus eam metiri: secundum inditium est ex longa observatione ob-
 scrutum à doctissimis uiris partim ex sua experientia, partim ex scriptis
 aliorum, partim ex historijs, dicimus in tota substantia consistere pestilen-
 tiam ipsam, uel febrem pestis, non dico febrem pestilentialem, sic dicimus in
 tota substantia consistere uenenum, uel ictum uenenatum, fascinationes om-
 nes, quæ fiunt puerulis. Et medici testantur hos morbos afficere partem
 nobilem uel cerebrum, uel cor, uel hepar, tertium signum est ut non indeter-
 minatè nec indistinctè afficiat aliquam partem, sed istæ determinatè afficit
 hanc, ille illam. & ita cognoscimus analogiam, seu proportionem istius af-
 fectus in tota substantia ad aliquam præcipuè partem nobilem, & ad ali-
 quem spiritum. nam tres sunt spiritus, animalis, qui à cerebro, uitalis, qui
 à corde, naturalis, qui ab hepate (in quo satis dubiè proposuit Gal.) originè
 ducit. Ego diuertendo non possum probare hoc, quia non est locus, teneo ta-
 mē quòd datur: si ergo aliquis morbus habet analogiam ad aliquam partem,
 pariter habebit analogiam ad spiritum illius partis, & istæ ad spiritum e-
 patis, ille ad spiritum cordis, uel cerebri. quòd hoc sit uerum dicimus, quòd
 uenenatus morsus dicitur affectio in tota substantia alicuius uisceris, hoc
 est cordis, perit homo ex ictu uenenato, quia statim laborat cor morbo in
 tota substantia, quia morbus habet analogiam ad spiritum uitalem. est hic
 mulier quæ uestitur indumentum peste laborantis, primum quod tangitur
 est corium, primum, quod recipit sunt uenæ, & porositates, afficitur pri-
 mum cor ergo non indifferenter omnes partes. Præterea est iuuenis ue-
 stem induens phthisici, & breuiter inficitur pulmo, quia affectio ista habet
 præscriptam illam partem nobilem. His ita constitutis uideamus modò an
 istæ notæ adsint in lue gallica. & primum hæc est una potissima conditio,
 quòd non cedit medicamentis inuentis ratione. testantur medci, qui aderāt
 in principio, qui desperarunt in arte, cum uiderent Methodo non potuisse
 inuenire rationem curandi, & erant in maximo despectu medici tunc tem-
 poris apud omnes, & nisi Hispani illi superuenissent docti quomodo ibi mor-
 bus sanaretur, & nisi casu chirurgici audacissimi inuenissent Hydrargyrū
 adhuc rebellis esset morbus, adhuc seuiret. Præterea hepar est quod infici-
 tur, & hepar est pars nobilis ergo adest secunda conditio. De tertia quòd
 tantum hepar, & nō aliæ partes, patet. ego uideo puerulum conceptum in
 utero matris ex materia gallica, illi per spatium nouem mensum non est in-
 fectum nisi epar, non ne potuit infici cerebrum, & cor in illa colluie? Er-
 gosciatis quòd Empirica est morbi huius curatio, cum habeat læsionē par-

tis nobilis, & determinate, cumq; sit affectus in tota substantia: sed quidam
 uolunt reddere causam cur hepar in hoc morbo inficitur. & hæc est. nos
 uidemus quòd inficitur homo per contagium aut osculo, aut coitu, aut ac-
 tritu communicatio ista primum fit ad uenas, quàm ad arterias, quoniam
 copiosiores uenæ reperiuntur, & in coitu, & frictione, aperiuntur, dilate-
 tate admittunt saniem illam, & materiam gallicam, & quia uenæ istæ per-
 tingunt ad hepar, non ad cor, ideò primò, & per se hepar inficitur. at ar-
 teriæ sunt solidiores, nec sunt frequentes in exterioribus, & hæc est ratio
 cur leditur primum hepar non cor. Pulcherrimum quidem est hoc com-
 mentum, atque inuentio subtilis, & placet his, qui uolunt certas rerum red-
 dere causas. sed ego nolui credere hoc, quia si esset uerum sequeretur, quòd
 in ictu uenenofo non primò cor, sed hepar laboraret, pariter in usu uesti-
 mentorum phthisici, & pestilentis hominis: tamen uidemus infici cor. Pungi-
 tur cuticula in ictu uenenofo, & tamen uenula aliqua perforatur, præterea
 uenenum hepatum pertransit per hepar, & sæpe non lædit hepar, sed cor,
 ad quod secundò uenit: in puerulo quem dixi nutriri in utero per nouem
 menses possibile non est quòd aliquando non communicetur cordi cum sit
 puer inclusus in sacculo gallico, sed quia morbus hic habet analogiam ad spi-
 ritum, & totam substantiam hepatis, ideò hic morbus occulto modo intro-
 ducitur, & est ex tota substantia hepar inficiens, cuius mensuram scire, aut
 uerbis explicare non possumus, sicut nec etiam formarum, at actus, & pas-
 siones in tota substantia notos dico antiquioribus, & etiam Gal. nam si le-
 gamus eum tertio de temp. cap. primo, uidebimus certò, quòd dum loquitur
 de medicamentis inquit, quòd nullum medicamentum calefaciens, aut siccans,
 refrigerans, aut humectans agit à propria substantia, ex quo loco colligi-
 mus quòd dantur actiones, & passionēs, & alterationes in corporibus no-
 stris, quæ nihil habent commune cum temperiebus, idem 13. medi. 6. loquens
 de dolore inquit, quòd nos debemus tentare inuentionem medicamentorum
 sedantium dolorem, si illud quod facit dolorem à tota substantia facit, de-
 bemus inuenire medicamentum à tota substantia sanans. ego uideo Gal. sup-
 ponere alterationem à tota substantia lædentem. Venenum à tota substan-
 tia facit dolorem, non quia calefaciat, aut siccet, uel alia qualitate aggredia-
 tur. ideò ex his colligere possumus Galenum cognouisse alterationem, & im-
 mutationem à substantia propria, & quòd morbus gallicus sit in hoc gene-
 re morbi prò concluso, & declarato habeatis, quòd autem habeat analo-
 giam ad spiritus naturales, hoc est quòd primò, & statim illos corrumpat,
 atque inficiat probo. Nisi inficeretur primò spiritus sæpe, & sæpius non

Gabrielis Fallopp.

gigneretur, & tamen gignitur, Nam ego uidi homines nunquam passos, ulcera, nunquam gonoream, quero ego quomodo infectum est hepar, quomodo potuit pertransire huiusmodi affectio ad hepar? nam si uos dicetis infectum est hepar quia infecti sunt humores, qui sunt circa partes, ego dicere quod oporteret partes illas etiam esse infectas, necessarium est igitur, ut spiritali modo penetrarit labes ad hepar. Ego curavi quatuor, aut quinque passos gallicum, gummata, & pilorum defluuiū, & nunquam sensisse pruritum circa pudenda, nec ulcusculum minimum, nisi ergo ipsi spiritus sint primi, qui instrumentum proprium uisceris, recurrentes ad proprium fontem inficiant, ego nescio quid dicam. Præterea homines uno coitu infecti sunt pessime, ita quod sequenti die apparuerit bubo, erant 12. scolares, qui duxerunt meretricem in domum quandam, ut experirentur an eius esset appetitus insatiabilis. ex his tres infecti sunt, inter quos unus fuit, qui semel tantum cognouit scortum illud, nihil tunc apparuit in pudendo; sequenti die statim capit erumpere bubo, & postea tota barba, supercilia, & capilli euanuerunt, laborauit doloribus intensissimis, cur ergo hic potuit infici ita ualide ut sequenti mane hepar materiam ad pubem transfuserit? ego non ualeo aliam assignare causam, nisi quia spiritus succensi sunt cum sint agentia ualde uelocia, ideo potuerunt inficere hepar. Reuocetis in mentem quomodo fieri potuit ut medicus accedens ad lectum pestilentis post duas horas grauetur eadem febre pestilenti uix attracto aere per fauces, in quo laborans fuerit, post spatium duarum horarum uidebitis erumpentem Carbunculum ad axillas, uel inguina. Præterea quod huiusmodi affectus primò spiritus inficiat uos hac ratione cognoscere potestis. Nos uidemus plurimos pati intemperies hepatis, & non uidemus signa dissipationis spirituum, ut in Gallica lue. primùm enim fiunt malæ concoctiones in uentriculo, cerebro, & cæteris partibus similaribus, unde hoc, nisi quia fiunt spirituum dissipationes? Nam uera, & immediata instrumenta actionum sunt spiritus, uitalium uitales, animalium animales, naturalium naturales. unde labefactata actio spiritus indicat labefactatos. Præterea statim concidunt in torporem uniuersi corporis: immutatur color faciei in gallicis, unde est hoc nisi, quia dissipati sunt spiritus? præterea cessat appetitus coeundi. ego noui infinitos iuuenes robore uirium ualentes, atq; semper astantes mentula erecta, satiriscos istos, uix primùm gallicum libantes decidere ex hoc appetitu, & nullam aliam ob causam nisi quia dissipati sunt spiritus. Ideò colligo gallicum esse affectionem hepatis in tota substantia dissipantem spiritus.

EX quo modum generationis affectus colligere possumus. Nam fit per contagium, omnis morbus qui fit per contagium fit per cōicatan substantiam, quæ communicatur uel immediato contactu corporum seinui- cem tangentium, uel per commune corpus ambiens, scilicet aerem. Docebo. cum omnis morbus contagiosus sit collocatus per totam substantiam, ideo oportet ut inficiatur tota substantia, exempli gratia in phthisi adest uis ista contactus, quoniam à pulmonibus continuò exhalat uapor, hic autem uapor sunt corpuscula quædam minima illius saniei, quæ exhalant cum ae- re, & diffunduntur, per ambientem aerem, qui attrahitur ad pulmones al- terius, & si reperiunt materiam præparatam inficiunt, & communicant morbum, idem accidit in febre pestilenti, in morbo oculorum. fit autem contagium per contactum corporum, non per ambientem; est mulier labo- rans scabie, habet corium exulceratum, tangit iuuenem, simul corpora fri- cantur, fuligo exhalans à cute eius scabiosa inficit cutim, statim repertum humorem fermentat, fermentatio facit ebullitionem, & ita fit contagium. fit etiam communicato uapore, qui attrahitur ultro citroq; in corpora no- stra, cum incalescunt, & extenduntur arteriæ, & uenæ. Cum igitur iuue- nis cum muliere infecta dormit, simul sudant, incalescunt corpora, fit e ua- poratio, quæ communicatur, cum mulier infecta est absorbetur à corpore calefacto euaporatio eius, & cum habeat analogiam ad spiritus naturales, statim per eos communicatur sanies hepatis: Si mulier habet pudendum infe- ctum tunc communicatur sanies; & ideo quidam statim abluentes se ab ista calamitate liberantur, & eo magis si urina, uel aliquo alio abstergen- te se mudent: sed si detineatur acris sanies solet præputium ulcerare, siue glandem, & inficere denum spiritus. Hinc est quòd tres coeunt cum Gal- lica, unus inficitur, reliqui uerò immunes à tanta lue liberantur. Domini ratio est quia non omnibus æqualiter communicatur, secundò quia aliqui habent corpus priapi densius, atque solidius, aliqui rarius, & mollius, ter- tiò quia aliquot sunt mundiores in actu uenerico, & facilius, & commo- dius se expurgant. sed sciatis quòd potissima causa est illa communicatio, quoniam alicui plurimum, alicui minimum communicatur, & hoc euenit ex uoluptate foemine, si quis pulchrior est, & magis excitet uoluptatem mu- lieri, molliciesq; addatur, ille certe inficitur: alij uerò aliquando sic al quan- do non. Hic est modus generationis huius affectus, modò ad causarum in- uestigationem properemus.

Gabrielis Fallopp.

De causis. C A P. X X I I.

Qua ex causa oriatur gallicus iam dicendum est, cum sit certum non esse morbum, qui ortum ducat à causis communibus, ab aere, aqua, & sole, cum non sit epidemialis affectus, præterea cum non oriatur ex interna humorum colluie à rebus non naturalibus facta; Verum omnis occasio in contagium refertur; & primum sunt causæ externæ. secundò internæ. inter externa est contactus per communicationem substantiæ, communicatio fit communicata sanie, uel fuliginosis uaporibus ex infecto corpore ortis, sed non una est ratio extrinseca, qua huiusmodi substantia communicari possit, neque omnis pars est apta ad recipiendam communicationem. Partes aptæ primum sunt pudenda, quæ requirunt hæc duo; primum, ut molles sint, deinde ut per attritionem incallescant, & rarefiant; Hinc est quòd qui non admodum duri sunt in coitu, hoc est qui non tardè emittunt semen difficilior inficiuntur; qui uerò tardè illud iaculantur, facilius, quia incallescunt magis, rarefiunt partes, & præbetur aditus morbo. Præterea oportet ut pudenda sint admodum mollia, nam dura, & callosa non ita facile admittunt uaporem caliginosum: Hinc ego inter mille homines non credo quòd uiderim duos qui habeant detectam glandem, & præputium decurtatum infectos Gallico. ratio est quoniam detectæ glandis durius corium redditur, atque callosius. At qui oblongum habent præputium, glandemq; obductam facilius infectos uidi, quia glans, & interna pars præputij mollior est. Præter pudendas partes additur etiam os ob molliorem ipsius, & raritatem substantiæ, quæ facile admittit sanie; unde osculis, & linguæ, & saliuæ communicatione lues alteri infigitur. Præterea tota cutis quoties est rarefacta uel receperit scabiem gallicam, si quis cum ipso scabioso dormiet, scabiei pruritum sentiet, atque luis gallicæ morsum. Hinc coitus inter extrinsecas causas connumeratur, sicut exosculatio, contactus, & fricatio. Verum adduntur & usus uestium: nam si quis gallici caligas induatur gallico inficitur; Hocq; maximè erat temporibus nostrorum parentum, & iam agitur 20. annus, quando non ita liberè accedebant ad Hebræos ad emenda uestimenta, sed nunc non ita facilis est occasio indumentorum. si quis uteretur caligis sanie imbutis inficeretur certè, sed non ita facile, scio autem ego eos qui curati sunt à Gallico atque eisdem ubi sint calciamenti iterum in luem incidisse. De ablutis non est timendum. Iste sunt causæ extrinsecæ, inter quas addatur mammillarum suctio. Primis temporibus credebant ex usu uitrorum, atque poculorum posse nasci affectionem

affectionem istam. & ego locutus sum cum sene, qui habebat domi duos laborantes, habentes partes posteriores ulceratas, & assererat se infectum ob usum eiusdem latrinæ. Videte quanta morbi istius erat rabies; Hodie non est timendum de hoc. Inter causas internas connumeratur primum uis imbecilla spirituum naturalium, nam non omnis communicatio substantia inficit. exempli gratia est hic laborans pestilenti morbo, omnibus nobis communicatur eadem fuligo, & tamen hic inficitur peste, ille uero non, huius causa intrinseca est non extrinseca, quia eundem attrahimus aerem, & est quia cordis spiritus istius imbecillus est, illius uero robustus. Ita in morbo gallico sunt decem coeuntes cum gallica, quorum sex non inficiuntur, quoniam hepar habent robustum, & spiritus potentes, non facile aptos pati, sed paratos hosti resistere. Addatis dilatationem uasorum, nam nisi uenæ, pori, & meatus dilatentur nulla fiet communicatio, ut possit fieri transitus uaporibus, & saniei. Hinc est quod qui habent penem solidum, & durum, non ita facile corripuntur. Addatis accensionem facilem humorum. ego obseruauī quod qui sunt frigidioris habitus non ita facile corripuntur, neque frigidiores ætate ut senes, quia in his non facile humores inflammantur, senes coeunt fortasse frequentius, quam iuuenes, & licet non ita promptè, coeunt tamen. Ego obseruauī senes adeuntes meretrices publice infectas, & nunquam infectos, ego non possum dare aliam causam nisi quia humores non facile incalescunt, quia habitus, & ætas non facile incalescit. [potest etiam referri occasio ad duriciem cutis, ad siccitatem, ad paucam quam cum eis habent foeminae delectationem, ad duriem glādis, & internæ cutis præputij eorum, quoniam cum in tot congressibus usi sint suis lanceis qui fieri potuit, ut non obduruerint? quæ omnia in causa sunt ut hosti impetum facienti resistatur.] Addatis, & substantiæ naturam, molliciem, & lenitatem partium. Addatis ultimò animi affectionem, nam non est dubium quod si quis affectione intensa, coiuerit cum muliere, & agatur amore nimio non inficiatur. [Et hæc erit fortasse alia causa cur senes non inficiantur ita facile quoniam friget Venus in eis, & amor frigidus est infixus medullis: curis animum implicitum habent, familiæ, filiorum, atque nepotum sollicitudine uexantur, non ita ut iuuenes cogitationibus expertes non nisi præsentibus uoluptatibus intenti, totos se brachijs meretricum atq; earum amplexibus deduant.] Hinc est cur reperiāmus tot maritos infectos gallico non inficere coniuges & è contra. consulatis nobilissimos, atque excellentissimos uiros in praxi exercitatos. Vnde hoc? ego credo quod prouenit ex animi passione: quum Adultera cognoscit amatum seruet amore, &

adò inficitur . non amat uirum, non feruet animus , non incalescit cum eo . sed frigida iacet, atque morosa. Præterea fortasse morsus adest conscientie testans esse adulteram , idè sine amore coit , & potius timet : ob id multi credunt habere coniuges honestas, & castas, quæ tamen lue gallica plorant. Præterea contracta est consuetudo coeundi idè in utroque deest affectio animi. Ego nunquam uidi hominem gallicum in primis nuptijs non inficere uxore, quia tunc in illis primis diebus Amor adest, sed in his, quæ pepererunt, in quibus antiquata est consuetudo coeundi cessat hæc causa. Videamus iam signa quibus morbum istum cognoscere possimus atq; ab alijs secernere.

De signis. C A P. X X I I I.

Cognita ea gallici Natura, quæ ex consequentibus affectibus cognosci potest, atque patefacta causa , hoc est contagio , superest ut loquamur de signis , quibus cognoscimus talem luem adesse corpori humano . Et quoniam signa, aut sumuntur à natura affectionis, aut à causis morbi , aut à consequentibus morbum , aut ab analogia , si nos naturam morbi capiamus nullo modo possumus cognoscere ; quoniam latens est hepar in penitioribus partibus . Præterea morbus est in substantia , substantia autem non patet ad sensum ab ipsa causa possumus reuera coniectari aliquid , sed non est certa & necessaria causa, ut quoties quis coiuerit cum infecta , necessario contagium sentiat, miserrima esset iuuentus, si hoc esset : aliquando centum adolescentes scortum infectissimum, atque turpissimum causa ioci cognoscunt , & tamen uix unus inficitur . facit quidem, si cognoscimus mulierem laborasse gallico ad coniecturam, sed non ad demonstrationem , & ad certam fidem. ab analogia non expectemus signa. omnia quæ possunt demonstrare continentur sub effectibus, & consequentibus morbum, qui sunt duum generum, alia sunt pura accidentia , & symptomata, alia sunt morbi : symptomata sunt, defluuium pilorum, dolores capitis, & arctuum , leuissimæ infectiones cutis . Morbi sunt ulcera seuissima , tumores inguinum , & aliarum partium, pustule &c. quæ uelut umbra corpus gallicum consequuntur . Verum cum in morbis diuturnis dentur tempora, principium, incrementum , status, & declinatio, & cum morbus gallicus diuturnus sit meritò distinguitur in sua tempora . & ratione istius mutatae ætatis fiunt symptomata propria morbi principiantis, quiescentis &c. hac ratione ego distinguam omnia symptomata in duas partes, in illam qui continet affectus consequentes ad gallicum principiatum , & in illam quæ continet affectus inueterati morbi :

Prima continet hæc signa. statim cum adolescens infectus est sentit leuem lassitudinem spontiuam omnium membrorum sæuum morbum pronuntiantem, cum tamen prius robustissimus, & animosissimus esset. Percipitur grauitas in corpore toto, & præcipue à somno. sentit torporem, grauitatem, segnitiam in uniuerso corpore. ratio huius est, quia infecti sunt spiritus naturales, qui sunt immediatum instrumentum facultatis substantantis corpus, & ideo grauius hoc quàm antea uidetur. Præterea adest dolor uagus, paruus per uniuersa partes, post lassitudinem corporis nunc dolet capud, statim cessat, adit quæ; humerum nunc dextrum, nunc sinistrum, linquit hos, reuidet crurum unum, aut alterum, & sic facit de singulis membris. Causa est uapor quidam, qui incipit eleuari ab hepate, nondum genitus est humor malus morbi, sed ratione hepatis efferuescentis ob communicatum morbum gignitur uapor paruus: ideo dolores sunt uagi. Tertiò incipiente morbo, & aliquantisper ingrauescente, immutatur color faciei. Videbitis angelicam, uiuacem, splendidam faciem iuuenis mutatam in deterius spatium trium, aut quatuor dierum. Quæ mutatio? Falloppius ignorat. sufficit quòd sit mutatio, toto celo distat facies posterior à priori, immutatur color, & spiritus oculorum. os, labia, genæ subuertuntur. & notate signum, quod potest explicari, & est quòd sub oculis apparet circulus liuidus, qualis apparet in mulieribus menstruatis. obseruate an ebrius sit, an uigilijs laborarit, an somno imbutus nimio, an curis uexarit animum, si hoc non est laborat morbo gallico. Quartò solet suboriri calor insignis in uestigijs manuum & pedum etiam in hieme. Hæc causa patet quoniam in facie animum cognoscimus. ob spiritum uaporosum, qui ortum ducit ab hepate, quo laborante laborat facies, hinc extrema hæc feruent grauitè affecto uiscere, hinc ille liuor. Quintò addatis somnolentiam sæpe interruptam, & quasi corporis inertiam. Ratio est ob turbulentum uaporem, qui ob contractum morbum, & feruorem, augetur. Addatis mæstitiem. erit latus iuuenis festiuus, hilaris, atque iocosus, cras erit infectus gallico subito mæror succedit. Vnde hoc? nisi quia affectio excoriens adurit sanguinem, qui ad animum uapores turbulentos euehit? Solet aliquando febricula adiungi ob feruorem circa uiscera feruentia. sed hoc rarò fit. Ottauo in loco est caries moderata, hoc quæ; est signum Patocnomicum quasi; quoties ergo uidetis cariem quandam gallicam, leuem tamen, circa pudendum, & quòd occasio præcesserit, dicatis esse Gallicum morbum. quæ est ratio? Non potest suboriri caries, nisi duabus causis, aut quia sanies pudendi feminei sua acredine erodit pelligulam, uel communicato contagio hepatis per spiritus naturales; hepar pro-

Gabrielis Fallopp.

pellit eos infectos, & contagiosam saniem ad pudendum . de carie quomodo cognoscitur quando est gallica, & quando non est gallica, dicam postea . Nono in loco succedunt bubones moderati . coiuuit adolescens cum fœmina, superuenit torpor, mœstitia, & post duos dies apparet bubo paruus, non dolorosus, non ualidè crescens, significatur, quòd morbus lenis est, & incipiens. Sed causa istius est, quoniam inguina sunt partes emulgentes hepar, & ideo excrementa hepatis mala excernunt; hepate igitur infecto insurgens uis eius ad repellendum simul, & semel excrementum casu in uiscere repertum excernit, & ita fit bubo . Vltimum signum est Gonorea gallica signum incipientis morbi, quæ nobis indicat istius Protei Naturam. Primis illis diebus per spatium 40. annorum, non erat defluuium pilorum; agitur iam 30. annus, quo hoc defluuium incæpit, non sunt 15. anni, quibus obseruata est Gonorea gallica . Ex quo colligimus uariam esse naturam morbi, & possumus expectare noua symptomata; Utinam leuia sint. quomodo autem cognoscenda hæc gonorea postea docebo, ne hic aggregem omnia . Causa autem eius est labefactatio spirituum, qui regunt facultates testium, & ita dissipatur robur illarum partium, & sic non possunt continere semen, sed continuo stillat. At iam progressi, & confirmati morbi signa inuestigamus . Primum sunt pustulæ in uniuerso corpore duræ, & graues in capite, & barba . aliquando cum crusta, aliquando non; aliquando cum sanie, aliquando non . & sciatis non posse esse morbum nisi sex, aut ad minus quatuor mensium, quando huiusmodi symptoma pullulat . Qui incipit hieme producet crustas principio æstatis, qui uere, autumnò, &c. Suboriuntur autem pustulæ; quoniam materia infecta transmittitur ab hepate; secundo quoniam pars laborans pustulis non benè concoquit sua excrementa, & ideo congerit ea . Secundo suboriuntur ulcuscula in pudendis callosa, uel fiunt callosa, quæ incæperant. Quoties uidetis sanatam cariem, & quòd remanent calli circa cicatricem, tenete esse confirmatum gallicum, ideo moneo uos, ut hoc recordemini in curationibus; quoniam calli illi sunt manifestissima, & demonstrantia signa morbi confirmati . Tertiò in loco est uueæ mollificatio. in faucibus gurgulio dependet, quem uueam uocamus, quæ si humida fiat pendet, & humectat fauces: Vnde sit raucedo uocis: aperite os, quum audietis uoces istas raucas & uidebitis uueam, humectatam . & non est catarrhus distilans . dicite esse gallicum confirmatum . [causa huius humectationis est spiritus naturalis labefactus, qui unà cum sanguine infectus mediantibus uenis ambitum totius corporis circuit, & ideo imbecilles eius functiones subministrat . in uentriculo prauè concoquit, ideo pituitam, in

cerebro mucum, in uenis sanguinem pituitosum generat, quæ si adirantur processu morbi acria fiunt, & ideo rationes huius humidæ humorum lacu-
 næ non est mirum si uuea humectatur, si ratione acredinis sanguinis sca-
 bies cutim infestat: si radices pilorum erodens eorundem defluuij causa exi-
 stit, palatum ulcerat, os, atque nasum, cum galea cerebri conterit, atque
 fons est, & principium multorum aliorum symptomatum. raucedinis autem
 uocis causa est humiditas, atque excrementa canales impediencia.] Quar-
 to addite tumores glandularum in faucibus, quum hoc est non dubitate de
 infectione gallica iam confirmata: quoniam communicatur materia infecta
 capiti, quæ excernitur ab emunctorijs. Addite corruptionem palati, &
 dentium. quum hæc adsunt non possunt reperiri gradus morbi intensiores.
 Adduntur sexto in loco dolores firmi, & clamosi, (ut isti dicunt;) 22.
 hora incipit dolor, non peruenit ad mediam noctem, & clamor percutit
 auras. Nam dolores isti fiunt à uapore quoddam noxio, & maligno, qui
 attollitur ab hepate, & ab excremento ingesto per malam nutritionem in
 particula qualibet, & præcipue circa perihostia cuiuslibet partis. Præte-
 rea addatis corruptionem ossium capitis, & brachiorum antequam appa-
 reat aliquod ulcus. Quomodo autem cognoscitur os corruptum integro
 corio remanente dicam postea. Addatis 8. tumores ateromaticos, (quæ
 gumbata uocantur assumpta similitudine ab arboribus quoniam in morbo
 gallico crescunt tubercula emulantia gummas arborum) fiunt autem aut
 quia pars ipsa non bene nutritur, & coaceruat excrementum, uel quia he-
 par communicat materiam infectam. Addatis. 9. in loco ulcera maligna
 uniuersum corpus obsidentia, quæ exulcerant totum corium, caput, & uni-
 uersas partes ob copiam materie peccantis. Sed commune illud sympto-
 ma, defluuium pilorum sæpius etiam infestat. Iam est transactus 40. an-
 nus, quo non radimur ob uituperium nostrum, antea non erat defluuium
 pilorum, & radebamur. Hispani inducere Tirannidem in Italiam, Gal-
 licum, & barbæ longæ usum. Casus autem pilorum causa est materia sal-
 sa, & erodens. S E D pulcherrima insurgit quæstio, animaduersione
 non indigna; quare est, quod pili capitis, & barbæ tantum concidunt, &
 non ex alijs partibus uniuersi corporis. sed locus hic non requirit ista.
 Addamus crustas quasdam, uel callos, rhagades dictos, uel impetigines,
 & præcipue in uola manuum, & planta pedum. Hæc sunt dolorosa ualde, ad-
 sunt enim rimæ quædam, & ulcera serpentia, & horum causa est materia
 pessima pituitosa ualde exusta, quæ confirmata lue ualida in hepate, oritur.
 Accedit penultimum id, quo præ cæteris me summo opere grauat, & est tim-

nitus aurium: Ultra 10. annos nunquàm audiui ab aliquo mentionem factam de hoc tinnitu: ego primus obseruavi, iam 8. agitur annus, rari sunt, qui huiusmodi tinnitum non habeant in ualdè confirmato Gallico. obseruetis diligentissimè hoc, cum scriptum non reperiatis ab alijs. hic tinnitus solet ob alia suboriri, sed etiam fit ex Gallico. [Sed hic obseruans effectum satur causam spreuit, uel fortasse tanquàm ex dictis hauriendam; Nos ad eam properemus, cum constet ab hepate uapores noxios ad apud attolli, cumq; continuò, & continuò subministrentur, uis capitis expellens tentat per omnes debitas propellere uias, deducit ad cutim, ut ratione pororum exhalent, hinc cadunt pili ob erosionem; demittit ad os, & ideo palatum corrumpunt, atque dentes, per nares fugat, & ideo eum ulcerant; ultimò conatu per aures tentat detrudere, cumq; flatus, uapor hic infectus sit, atque crassus uiolentia eiectus sonitum facit] Ultimò succedunt aliquando quedam affectiones, ueluti astma, quæ superueniens indicat morbum incurabilem, non crucietis ægrum astmaticum, quia non sanabilis. De his omnibus symptomatibus ego postea lenitionem, atque curationem tradam, & licet difficillima sint tamen polliceor me inuenisse medicamenta, quæ certò, citò, & tutò (quantum fieri potest) curant.

De curatione morbi, & primum de exercitatione.

C A P. X X I I I I.

INter cap. proposita in hoc tractando negotio quartum curationem morbi continet post cognitam affectus naturam, causas, atque signa, quæ curationis ratio multiplex est, & uaria, hac præcipuè ratione, quoniam nō habet uim collocatam in Methodo ipsa, semper fuit empirica, quia casus, & experientia simul iuncta remedia subministrant, & quoniam casu inuenta sunt remedia uaria, ideo uariæ sunt rationes curandi morbi. prima ratio est illa, leuis tamen, quæ est maxima corporis agitatio, & exercitatio: & hæc ualet in Iuuenibus robustissimis, qui solo sudore facta simplici corporis expurgatione, sanati sunt, aut lucta, aut Iaculo, aut saltu, aut lusu pilæ: tantus calor crescit, tanta discussio fit excrementorum, renouantur spiritus, & fiunt puriores apti ad superandam labem. & hoc non est mirum si aliquando uiscus per sese ipsum sanat lue nondum radices iactas habente. Unde febris putrida cessare solet absque medicamento, quia nondum hæret partibus solidioribus. in febre ethica sanantur corpora per medicinam, quia lumen ætamus, & frigesacimus partes, Ita in gallico, quando incipit

nondum hæsit in intimis particulis fieri potest ut per se restituatur spiritus, affectio & enim illa spiritualis est. Ad rem igitur reuertamur: solent aliqui excitato uehementissimo sudore sanari. sed hoc tantum fit in primo principio morbi in robustissimis corporibus, & etiam in plurimis robustis non ualet. succedit modo suffumigium.

In quo proponitur suffumigium. C A P. X X V.

Alia est ratio empiricorum per suffumigia; Inuentum est antiquorum, ut suffitibus sanemus uarios affectus. Empirici tentarunt omnia, & tandem inuenere suffitum ex cinnabari præstantissimum, sæpissimè tamen nocet, sed inter genera curationis connumeratur, & non dubitate, quòd sanatur aliquando. tamen duplex est suffumigiorum species, altera benigna, altera grauis. de quibus suo loco.

In quo proponitur Hydrargyrum. C A P. X X V I.

Tertia ratio pulcherrima est per Hydrargyrum purum, quòd absorptum superat morbum deferens excrementa ad palatum, hoc facit mihi admirationem. Tria sunt quæ ualdè turbant mentem meam, primum magnes, secundum medicamentum expurgans, tertium Hydrargyron. in quo obseruo miracula naturæ. Hydrargyro hoc parantur unguenta quæ in ternodijs applicata sanant, & de hoc suo loco dicemus. Hæc ratio empirica est, quia multa solent incommoda subsequi, si casu ex toto non sanet, quoniam nunquam inunctus uir uir remanet, affectus proritatur, & peior redditur.

In quo proponitur præcipitatum. C A P. X X V I I.

Quarta ratio est cum Hydrargyro præcipitato, in quo miraculum apparet, uos uidetis argentum uiuum conuerti in præcipitatum, in puluerem, tamen iterum potest in Hydrargyrum reduci: uidetur species resurrectionis, miraculum Deo reseruatum. hoc exemplo apud incredulos possumus confirmare, ut uerbo Dei ex nostro cinere resurgamus. plures ergo usus istius præcipitati incolumes fecit. sed hæc ratio plurima habet coniuncta incommoda. de quibus postea. ego docebo hæc non quòd semper utamini, sed contra obstinatos, & ut incommoda sequentia cognoscatis.

Gabrielis Fallopp.

De curatione per Methodum, & primò de uictus ratione.

CAP. XXVII.

Alij tentant Methodo rem hanc aggredi: (quanuis ab empirica principium sit, subministrata à casu, & experientia) ista est uera, & regia curatio, de qua primò tractare tentemus. Proponatur Iuuenis laborans morbo Gallico, & morbus adhuc crescat, proponuntur tres indicationes tres scopos constituentes. Nam diximus morbum esse affectum in tota substantia hepatis, cui succedit ebullitio spirituum, ad quam intemperies calida, & sicca adueniat, quæ non est natura morbi: sanatur morbus, & tamen relinquitur caliditas, & siccitas. Tertiò diximus, quòd stante ægritudine succedit generatio excrementorum in omnibus partibus. Hoc constituto prima indicatio respicit excrementa; secunda feruorem illum: tertia naturam morbi: opus ergo est ut nos totam affectionem auellamus, contemperemus intemperiem, & euacuemus excrementum. sed quoniam excrementorum copia solet esse impedimento curationi, ex secundo & tertio Method. habet rationem cause, sine qua non, ideo sine eorum euacuatione curationem aggredi non tentemus. secundò cum habeamus intemperiem calidam, & siccam, ideo eam auferamus, postea quàm excrementa excreta sunt. nondum autem factam ne fiat prohibeamus. ista autem ratio erit methodica pænitus, empirica tantum in curatione luis. Hoc autem fieri non potest nisi ita muniamus corpora, ut nihil officere possit, & primò castigemus res non naturales, quæ prosint curationi, non obsint: & ideo moneo uos, ut in principio statim habeatis rerum non naturalium curam, quia morbus longus est, & ualidus, ideo oportet optima diligentia uti: inter quas primum locum habet aer, in quo non uidetur aliquid notandum, quoniam experientia docet, ut Gallico laborantes non prohibentur ab hoc, uel illo aere, tamen aer attrahitur continuò à nobis ideo potest uariare affectum. & hoc notauit ego experientia ductus, aer marinus (dummodò sit in loco salubri) est præstantissimus omnium in morbo Gallico. Crebra est mercatura Gallici Venetijs, sed aer saluberrimus est, secus oporteret relinquere locum inhabitatum, & aliunde nouos colonos expiscari: rarò uidi adolescentem euntem illuc cognoscentem mulierem, qui non redeat infectus, sed aer marinus prohibet, ut non corrumpantur homines pænitus. Romæ sunt meretrices, sed non adeò uiget morbus hic. At Bononiæ aer pessimus est quia frigidus, & acutus, statim morbus ibi petit capud, atque palatum inficit, idem Florentiæ accidit, licet ibi per aliam uiam reuertentibus scorta

scerta sint infestissima. Patauinus aer mediocris, & salubris est, morbus enim non nisi hepar petit, ideo possum monere uos, ut si amicus inficitur gallico, & fuerit in aere frigidiori, & tenuiori, moneatis, ut eat ad crassiorem, & calidiorem saluberrimum tamen: Ratio etiam ciborum habenda, sed precipue detur, qui resistat putredini, & impediat feruorem. Fugite fructus præter modum quia faciunt sanguinem frigidum quidem, sed aptum ad ebullitionem, ueluti mustum sanguinis, quoniam aquosus est. Carnes humidæ fugiant. pessimæ sunt agninæ. suillæ carnes humidæ sunt, sed non adeo ut pisces, & agninæ, sed tamen ita proritant morbum, ut mirum sit, non dico salitas carnes, sed recentes, quoniam administratur hepatis humor fouens morbum. fugiendi pisces in lacunis nati. Veruecinæ, & uitulinæ hedinæ etiam bonæ sunt. addo auiculas. Arietinae, caprinae, & bouinæ pessimæ, & in summa tam carnes, quam pisces saliti à mensa gallicorum profliganda. Inter illa, quæ comedantur, si quod noxium est tria sunt, quæ principem lacum obtinent. Cape communes, cape ascalonitides, quas scalognas uulgo appellamus, & allia. Nihil magis proritat præter coitum his tribus. Radices Rauani addite, sed non adeo crudeles sunt, crescit lichenes, tinnitus aurium, uidetur ardere hepar, itaque facite ut fugiant isthæc uestri ægri. Vsus aromatum bonus est, & malus. est bonus ueluti Garyophyllum, Nux moscata, cardamomum, cinnamomum, & similia habentia uim roborandi uiscera, quia absument excrementa. Verum quia aliquando fit nimia ebullitio in hepate, ideo non nimis laudo. sed si uenter laboret date parum piperis non in puluerem contracti, sed tamen crasso modo confracti: si autem adsint ulcera circa se dem abstinebitis ab omnibus aromatibus, & pipere. Præterea panis sit optimus. sed unum uidetur considerandum, an biscottum Panem exhibeamus nec ne? aliqui dant in principio, aliqui in exhibitione decocti, aliqui nolunt, ut aliquo modo dentur panes isti, & dicunt primum, quod non conficitur: talis panis, est duræ concoctionis, si fugimus carnes bouinas ob difficilem concoctionem ergo & hunc. Præterea siccatur humorem naturalem, & absument, inutilis ergo est hic panis. Tamen ego alterius sum & fortasse melioris sententiæ, non quod panem biscottum necessario demus in principio; mihi probaretur, si etiam daretur, quia non uideo sequi aliquod incommodum. Quod difficilius conficiatur, uerum est, sed si bene fricetur dentibus, facillime potest concoqui. accipite panem biscottum, & ponatis in humido, uedete an humidum absorbeat; qui potibus obstantur solent facere offam optimam, mollem, & teneram, ut facillime

Cibus & potus.

Fructus.

Carnes.

Pisces.

Salita.

Cape.

Allia.

Rauani. radices.

Aromata.

Garyophyllum.

Piper.

Panis an biscoctus exhibed?

Prima ratio quod non dandus sit.

2. ratio.

Ad primam.

Not. sol.
probl. Ar.

Ad secūdā

Vinum .

Fercula .

Acetaria .
Leon. uult
cicerbitā
esse son-
chō Diof.

absorbeatur cum pane biscotto, quia melius, & citius emollitur. Dico ta-
men quod non debemus durum præbere biscottum sine alio; sed si postea bi-
batur facilius digeritur, quoniam per duplicem concoctionem uiscidum
absumitur. Hinc Arist. quærit in problematibus cur pisces pingues, &
carnes semper ascendunt per fauces, & diu sunt in uentriculo? Respondet,
quia adest tenacitas ipsa, quæ superata est per duplicem concoctionem, uis
uidere? quia facilius fit maceratio: Ideo colligo si bene emollitus sit panis
biscottus, quod bene concoquitur; Ad secundam rationem dico uel sumi-
tur ut alimentum, uel ut medicamentum: si agit ut alimentum humectabit
corpus humiditate, quæ magis sicca est, quam illa, quæ resultat ex humi-
diori pane: sed illa humiditas præstantissima est, quia inde resultant spi-
ritus & humores minus apti ad ebullitionem, & ad fouendum morbum. si
uerò ut medicamentum propinetur ergo absument humiditatem præter na-
turalem, non naturalem, sicut facit lignum Guaiacum. sed quid de uino
dicendum? uinum calidum, & robustum inimicum est gallicis, ideo exhi-
beatur impotens, & imbecille, quod à Galeno oligophoron dicitur; & si
possent bibere aquam bonum esset. Fercula sint ex illis, quæ sine obstructio-
ne refrigerant. spinachia, lactuca, pisces petrosi, fercula ex hordeo, ex
zea. Acetaria ex cicorio, ex cicerbita. Feniculi radix coquatur cum his.
Asparagi lacustres dulces boni, montani amari inimici, acetum bonum, &
omnia non calefacientia, dummodo uenter non offendant, bona sunt.

De Motu, & quiete somno, animi pass. excrementis.

C A P. X X I X.

Quies &
motus.

Somnus.

IN instituenda recta ratione rerum, quæ quidem non naturales sunt,
quæ uel impedimento esse possunt medicamentis adhibendis cum explica-
uerimus ordinem in uictus ratione scilicet cibo, & potu, & aere eligen-
do, relinquatur ut de motu, & quiete loquamur. Quies semper noxia
est, nisi excrucientur partes & doleant artus: semper motus oportunus
est. Cum autem duplex sit motus, alter, qui satis est ad excitandum ca-
lorem uiscerum, alter uiolentus, fiet motus primus, aut lusu pileæ, aut saltu,
aut iaculatione; imò si fieri possit, ut sumentes lignum Guaiacum obambu-
lent per talamum, præstantissimum erit, dummodo consistere possint: Mo-
tus uiolentus erit contrarius, quoniam ualdè resoluit calorem innatum.
Somnus longus, quamuis faciat ad concoctionem excrementorum, tamen
malus est; quia replet caput, & laxat omnes artus: & licet post assum-

ptum syrupum matutinum, & uespertinum concedamus somnum, tamen exceptis illis temporibus uigiliae oportuna sunt, quoniam siccant, & feruorem extinguunt: sed animi passionibus, & immutationibus notandae. Qui leti sunt, qui derident morbum, licet cadat his barba, & capilli nunquam animus affligitur, hi duplo citius sanantur, quia uiget tunc calor naturalis: contra moerores, molestiae, timores excruciant homines, & impediunt medicinarum actiones. Vnde quum furiosos, desperatos uideo agros semper malum profero iudicium de his; quia producit longo tempore morbus. At concessus amicorum, concentus, sonus, animique tranquillitas faciunt multum pro sanitate recuperanda. Habenda quoque excrementorum ratio, ne uapor efferatur ad caput, ideò clisteribus aut glandibus lenimus aluum. De excrementis seminalibus not. quod quidam sunt, qui nisi coiuerint nunquam sanantur, tamen rari si sunt. Et ideò omnibus mandate, ut caueant à uenere, quia omnia proritantur: & si possem meminisse exemplorum numerus esset infinitus eorum, qui curati à morbo gallico post quindecim dies coeuntes exacerbato morbo cruciati sunt. [Huius effectus causam modò hilares adeamus, si uerus est, quoniam fortasse dubitamus; sunt qui nisi coiuerint non liberantur, & sunt salaces, robustissimi iuuenes, atque optimè refectione post potum decocti. An quia excrementum est semen retentum, & letos iuuenes reddit coitus moderatus? hilaritas autem necessario requiritur his, qui citam, & tutam quærunt sanationem, & natura liberata ab eo, quod eam grauabat fortior reddita reliquias morbi fugat? an quia dictum est exercitationem principiatum propellere morbum quia auget calorem naturalem & hic coitus (si moderatus sit his) idem facit, & propterea unitus suscitatus, affectus reliquias expellit: at saepius proritur morbus, si liberatus à Gallico quamprimùm adit scortum. quoniam Natura continuatis medicamentis, Ieiunijs longis, potu aquae, ciboque tenuissimo labefactata, coitu duplo imbecillior reddita non potest quod reliquum est morbi propellere, Natura enim sanat, non medicus, nec medicamenta. & eo magis si coitu utantur immoderato; spiritus enim, & calor innatus supramodum resoluitur, humidumque radicale, quo natiuus alitur calor exiccatur. Dubito autem an uerum sit, sanatos à morbo gallico post 15. dies redeuntes ad coitum exacerbato morbo infestatos esse. Coitus enim solus per se, (si homo liberatus est extoto) non potest lucem illam introducere. quare enim introduceret? an quia homo imbecillus est, emaciatus cruciatus? at multi morbi imbecilliores reddunt emaciant magis, cruciant grauius, post quorum sanationem si coeat non inficitur gallico.

Animi passio.

Excrementa.
Semen.

sed dices corpora hæc sunt neutra regressus . ideò facilius possunt in eundem morbum redire ob inordinatum coitum , uel alias ob causas , antequàm extolo , & sincerè conualescant . Dico quòd in morbis à substantia , qui contagio tantum diffeminantur sicuti est gallicus non accidit hoc ; cum enim uir liberatur ab his ex toto non timet amplius eorum reditum , sed alterius morbi aduentum , ut si quis post guaiaci decoctum assumptum (ut in omnibus ferè euenit) inordinato uictu utatur fient inconcoctiones , obstructions , & alia symptomata parientia morbos ut febres , ulcera , tumores præter naturam , & id genus similia . si coiuerit sequetur uirium ingens labefactatio , quæ ladens actiones morbus erit , uentriculi imbecillitas , atque spirituum dissipatio , non morbi gallici reuersio . Hæc uolui dixisse non ut uerum uero addam , sed , ut per transscenam occurrentia transcribendo silentio non præteream] de illis taceo , qui dum curantur coeunt , quoniam duplatur morbus .

De Euacuatione materiæ.

CAP. XXX.

euacuatio
materiæ .

Sectio ue-
næ.

An secan-
da uena si
adsunt bu-
bones.

His ita constitutis deueniemus ad primum scopum propositum , qui erat , ut euacuaremus materiam præsentem : habemus morbum in substantia , cum quo feruor adiungitur , ex quo intemperies calida oritur & excrementosa , ideò euacuemus primo humores . & ita not. quòd omnis tractatio morbi gallici debet ab hac auspiciari . & Empirici etiam id faciunt . Humores autem præsentis cum peccent uel in qualitate , uel in quantitate , uel in utroque . diligenter ergo obseruandum . Nam si peccant in quantitate secabimus uenam tantum ; sed rarum est , ut non peccent etiam qualitate . Cum igitur euacuandum corpus primò secamus uenam , lenitione tamen alui præcedente , uel per cassiam , uel per serum , uel per syr. res. sol. secamus autem uenam , ut primò temperemus ebullitionem in hepate , secundò ut imminuamus materiam alterandam medicamentis , & euacuandam : Tertiò cum morbus sit per contagium , & inficiat hepar , ad quod fit concursus humorum , fiet reuulsio à partibus intrinsecis ad extrinsecas . Dimitto magnitudinem morbi . Hæc tria sunt , quæ indicant nobis sectionem uenæ : & secunda est uena in cubito dextro propter rectitudinem uisceris . Sed not. quòd sæpe non possumus uti tali euacuatione , quoniam in principio morbi , ut plurimum solent adesse bubones , qui cum sint facti propter fluxionem ex hepate expellente ad sua emunctoria , ideò secando uenam diuertimus materiam à bubonibus ad uiscera , & sic statu-

tum est ab omnibus quod non secetur, ne recurrat iterum materia per he-
 par, ideo sunt Medici, qui nunquam auderent secare uenam presente bu-
 bone, cum uiderint sectam uenam fuisse causam delitescendi bubones, ex
 quo incrementum secutum est morbi, & exacerbatio. Ego semper fui
 istius sententiae, quod mediocria probabiliora sunt ualidis, & intensis. Opinio a-
liorum.
 Quod non debeamus unquam secare non dixerim, quoniam ego uidi effe-
 ctus mirabiles ex sectione uenae praesente bubone. quia statim bubones re-
 belles non potentes uenire ad capud caeperunt suppurari. Praeterea par-
 ui incrementum acceperunt, & concoctionem tuberculi, & abscessus. aliquan-
 do uisi sunt delituisse. Cum haec ego uideam, ideo aliquando seco uenam, ali-
 quando non. Videatis bubonem si adhuc fluxio fit ne secetis uenam, quo-
 niam dum natura est in motu, & tentat uacuationem per loca conuenientia debemus Opinio
propria.
 auxiliari, non impedire: Cum ergo natura per emulgentia tentet uacua-
 tionem, ideo ne eius opera retardemus, non secanda est uena. sed si cessauit
 fluxio uenite audacter ad sectionem, & non dubitare, quoniam ego infinita
 habeo experimenta in hac materia; Imò expectate celeriore maturatio-
 nem, & noua fiet fluxio. Qua ratione? quia cum per sectionem uenae ex-
 oneremus hepar à materia in massa existente, secundò cum demus impetum
 in materia; tertio cum feruor cessare incipiat, tunc uires crescunt hepa-
 tis, & facit maiorem expulsionem: concoquuntur etiam bubones facillime
 quoniam concoctio illa necessarium est, ut fiat ratione caloris alterantis et
 immutantis; sed cum in bubonibus materia fluens sit frigida solet haerere
 partibus ut siri; siri autem difficile putrescunt; si secamus uenam retrahi-
 tur aliqua ex parte materia crassa, ita quod pars tenuis sanguinis calida
 concurrit ad locum, & calefacit materiam frigidam, & uapores gignit: ua-
 pores suffocati putredinem pariunt, & sic tubercula per per sectionem ue-
 nae memini esse maturata; Ego quando primus uolui facere hanc sectionem fui
 discors cum Excellentissimo huius Gimnasti doctore. Clam curauimus secan-
 dam, & statim secuta est maturatio. Sed quando cognoscemus fluxionem non
 adesse? Ex colore, dolore, & incremento bubonis. Tribus diebus obserue-
 mus bubonem, & mandemus, ut obambulent uel in thalamo, uel extra do-
 mum: si à prima die ad tertiam nihil creuerit bubo fluxio non adest: quia
 si adesset fieret incrementum; fluxio. n. est ad partem imbecillem substantia,
 Natura, consuetudine: substantia rara est, sunt siquidem glandulae aptae
 ad receptionem. Natura, frigida, consuetudo, quoniam solet accipere.
 ergo non adest fluxio. Secundò obseruate dolorem: si interea dum quiescit
 eger adest dolor non dubitandum est, quod aliquid fluat adhuc: Idem de

I. Aph. 21

Gabrielis Fallopp.

colore . si erit semper ruber tribus diebus ibi est calor multus faciens ad actionem, & tunc non secemus uenam, nisi tanta sit fluxio, ita magnus tumor fiat, ut timeamus successuram aliquam corruptionem: hoc autem rarum est. ego in toto temporis curriculo uix semel, aut bis habui occasionem istam: cum non adest fluxio secate basilicam dextri lateris audacter.

De præparatione humorum.

C A P. X X X I.

Humorū
pparatio .

Syrupi.

Electua-
rium.

Pillulæ.

SECTA uena pro ratione uirium præparandi sunt humores: & quoniam in principio morbi non semper adest eadem humorum miscellanea sicut in fine, in quo pituita adest, & exusta materia. Voco autem excrementum in principio non solum gallici, sed repertum in habitu factum alia de causa; & est pituita ipsa: ideo oportet præparare, primum per illa, quæ uim habent attenuandi, & detergendi, atque ex obstruendi, & ita ad syrup. huius facultatis descendamus: sed ego obseruauī (cum opus sit accelerare ne morbus firma iaciat fundamenta) usum relinquendum communem in exhibitione syr. tantum matutina hora. sed soleo exhibere electuarium aliquod cum syr. Matutina hora, & ante cænam per duas horas: Exhibeo ego ante syr. coclear electuarij, uel ad castaneæ quantitatem, & in hoc obseruo non solum, quæ faciunt ad attenuationem, & digerendi uim habent, sed exhibeo ea, quæ habent antidoti naturam, ut semper robur uiscerum tueamur. & quamuis infinita sint antidota, tamen quando frigidi humores, & pituita alteranda sunt utor calidioribus. si humores calidi sint utor frigidioribus. in syrup. ergo ad præparandam pituitam primum accipio mell. ros. oximel. simpl. ana. unc. s. syrup. de cicor. unc. i. decoct. cicor. beton. fumiter. quantum sufficit. hæc sunt detergentia, & incidentia. Antidota sunt huiusmodi, scordij, unc. iiij. ad misceo scordium huic decocto, quia habet uim roborandi, & conseruandi hepar. Pro elect. ego accipio saccari borag. rosati, buglossati ana. unc. i. Mithridaticæ confect. drach. i. misceo, & ita exhibeo quotidie quantitatem auellaneæ, uel castaneæ matutina hora immediatè ante syrup. uespertina hora ante cænam per duas horas: aliquando loco electuarij has pillulas do. succi concreti scordij, succi concreti cicor. & cum parte Mithridaticæ confec. efficio pill. ponderis drac. s. ego impediui hoc genere medicamenti defluuium pilorum: soleo aliquando in ista pill. admiscere pulu. lig. guaiaci, uel corticis eius, & ita cum succis, uel saccaris illis addo.

De Medicamentis euacuantibus pituitam. CAP. XXXII.

TAndem apparentibus signis concoctionis adhibeo medicamenta euacuantia, quæ sunt agaricum, turbit, hermodactilus, & coloc. & hæc in usu sunt apud omnes. sed duo postrema potissima sunt. Vnde empir. puero hermod. puluere utuntur cum iure, uel uino dulci, & felici cum successu. Vnde pillul. de hermodact. pill. fetidæ, pill. cochiae simplices sine ueratro optimæ sunt. Præstantissima autem est hiera pachij. Facta prima euacuatione oportet iterum euacuationem aggredi, & in hoc casu ego non soleo novos dare syr. ne grauem egrotantes; sed aut lingendum liquorem, aut electuarium solum exhibere. aliquando syrup. de fumot. comp. mel rosat. & oximel simul mixta quantitate trium, aut quatuor coclearium matutina hora, & uespertina ante cenam duabus horis cum electuario dicto: & cum iterum præparauerim iterum euacuo, ut dictum est.

vacuantia
pituitamHermoda
ctilorum
pulis.
Pil. uariæ.
Hiera.

De euacuantibus bilem.

CAP. XXXIII.

Verum si materia ista non pituitosa existat, sed biliosa quid agendum? si uidemus biliosum habitum, urinas, fecesq; citrinas, prægressæ agritudines à bile ortum duxerint, sanguis sit tenuis, tunc oportet bilem educere. & ut facilius id fiat solemus præparantia exhibere, quia rarò accidit, ut non sint obstructiones, & dum materia egreditur solet excoriare, & dysenteriam producere. Interea dum uolumus corpus præparare oportet propositam naturam antidoti recordari, & ideo frigida in hoc requiruntur, cum syr. de fumot. de cicor. cum illo de pomis solemus admiscere sonchū, quia malignitatem hepatis sedat: his addimus decoct. ex fumot. & ex citri semine, & cortice factum. Præparato corpore deuenimus ad purgationem, quæ per se patet, ex medicamento ducente bilem. Reubarb. præstantissimum est; & quamuis calefaciat hepar quia tamē roborat, ideo ex eius infusione, & syr. uiol. uel ros. sol. conficimus pharmacum: Postea iterum eisdem syr. præparamus, atque iterum purgamus, sed solemus ascendere ad scamon. cum infus. reubarb. & castigamus. cum elect. de psillio, uel de succo ros. & cum syrup. ros. sol. propinamus. Sed ego semper in morbo gallico soleo uti rebus, quæ ex rosis consistunt. si uolumus elect. demus de succo ros. uel rosatum Mesu. si uolumus solutiuum, demus rosaceum.

vacuantia
bilem.

Reubarb.

Rosæ.

AT electuarium quod est? solemus accipere saccar. ros. saccar. uiol. ana. unc. iij. & addimus pulueris corallorum rub. pulu. ebor. pulu. sem. citri ana. drach. i. succi concreti ex soncho succi conc. scordij ana. scrop. ij. his conficimus elect. & exhibemus matutina hora cum syrup. uespertina ante cenam per duas horas. & hæc de elect. ad bilem conferente dicta sint iam ad melancoliam transeamus.

De melancolico humore.

De preparantibus melanc.

C A P. XXXV.

3. de rati. uic. i auc. in ultima parte.

Talcum.

Verum si casu fiat (ut plurimum accidit) quod natura uacuanda sit humor melancolicus existens ex habitu corporis in principio, in progressu uero propter hepar infectum. Montan. d. quod si habemus morbum, in quo sit feruor, & intemperies calida, & sicca, & humores crassi, & tosti, possumus duo efficere, primum attenuare, & incidere, & aptum reddere ad euacuationem, secundò possumus diluere, & concoquere. d. primum diluendus est humor, postea attenuandus, quoniam attenuatio fit siccantibus, & ideò si primò fieret, humor aut augetur, aut fermentaretur, & sic morbus augetur, & ideò Hipp. ubi loquitur de oximelite, dicit quod acetum uel attrahit in molem humorem melancolicum, uel generat illum, hoc medicamentum est attenuans, siccans, & frigidum, quantò magis lederet si esset calidum, & siccum. Ideò laudat Montanus, ut in morbo, in quo melancolicus humor abundat primò diluamus humorem, postea attenuemus, demum euacuemus. Quomodo autem concoquendus humor iste? per concoctionem intelligimus rem non ordinariam, nam preparatio humorum, attenuatio, &c. est concoctio, de hac non loquimur, sed intelligit Mont. concoctionem, idest eliquationem, & dilutionem: Quomodo autem eliquantur humores isti? ueluti omnia alia ab arte. quædam enim à uiolento calore ueluti metalla: quædam ab humido calore, & tenuissimo, & est quoddam genus metalli, quod talcum uocatur, si hoc esset in fornace uitraria per spatium trium mensium non eliquaretur, & uocatur à Plin. Talconium, tamen balneo mariæ eliquamus ductum in puluerem. [Sed postquam Talci huius mentio facta est, eius naturam, atque descriptionem hauriamus: causamq; inuestigemus cur humido calido liquetur, non humido frigido,

do, aut calido sicco? hoc autem facimus, quò res uerè, & per causam, non sophistico modo sciantur. Ideò altiusculè repetentes, quæ ab Ar. 4. meteo. cap. de eliquatione, & congelatione dicta sunt capiamus, Alchimistarum, atque metallicorum opiniones non aspernantes, qui operibus, sensu, & experimentis penitiùs rem indagarunt. Dicimus ergo quòd quæcunque à calido coagulantur ab humido dissoluuntur, hæc autem terrena sunt. ut sal, & nitrum, quæ fuere à calido coagulata, puta à Sole, licet de his dubitet Ar. quæ uerò à frigido coagulantur, igne liquantur, & ut plurimum aquæ potius subiiciuntur, hæcquæ sunt aurum, argentum, æs &c. De adamante dubitatur, qui igni positus frigidus semper manet, & resistit, & tamen à frigido congelatus est, apparet enim glacies quædam. at hoc est aut quia pori eius adeò compressi sunt, ut ignis quantumuis subtilissimus penetrare non possit, aut quia sulfure caret (ut Alchimici tenent) & ideò accensa flamma non potest pabulum habere, quo mediante uiscera eius penetret. Hinc est d. Ar. quòd later coagulatus à calido non potest ab humido dissolui, angustia enim pororum impedit introitum aquæ ad interiora lateris. habet autem later angustos poros. quia calor agens in materiam eius conuertit humidum in uapores, qui per poros arctos exhalant, per quos non potest aqua introduci, quia crassior. Modò ad Talcum deueniamus cuius descriptionem nò uidi apud aliquem, ego eam inueni cum calcinatione, præparatione, & multiplici eius condimento in manuscripto codice D. Petri Agathi mei Genitoris patruī, solertis naturalium ac supernaturalium rerum inuestigatoris, secretorumquæ Naturæ mirabilis inuentoris, cuius opera plurima apud me extant, plurima tempus atque Italiæ calamitates abstulerunt. Dicit ergo: Talcus est lapis terreus duum generum Lunæ, atque Solis. lucidissimus, foliatus, naturaliter compactus ex mercurio, & flore terræ sine sulfure, cuius folia minuta ex parte utraque sunt perlucida, peruia, subtilissima, quæ motu digitorum uelut in arenam minutissimam resplendentem rediguntur. Hæ sunt notæ talci, multa subdit alia pro lapide Philosophorum, quæ quia nò faciunt ad rē ideo omittenda censui. Nec omnes particulas descriptionis declarabo, sed tantum eas assumam quæ pro causæ faciunt inuentione, hic fuit fortasse illius sententiæ, quam uisus est sequi Alb. Auic. & Hermes, quòd metalla fiunt ex argento uiuo tanquàm ex sanguine menstruo, & sulfure tanquàm ex semine uiri, sed quia Talcus non est uerum metallum completum ideò d. esse lapidem terreum absque sulfure. liquatur ergo balneo Mariæ, idest humido calido. humido, quia à calido fit, & terminatur, & ab eo congelatur, unde humidum eius absumptum est, & comminutus in are

Gabrielis Fallopp.

nulam redigitur, at oportet humidum calidum esse, quia angusti eius sunt pori; hinc splendor, hinc lux, quia superficies leuigata compressa; modò calidum strictos aperit poros, & dat aquæ uiam, ut in intimas partes penetret, eum liquefaciat; lateri autem aqua non sufficit calida, quia uiolento calore absumptum est humidum conuersum in uapores, & arctissimæ relictæ sunt uix, ex quibus transitus non patet aquæ; Hinc prouerbiū uulgatum exijt de eius ablutione, quoniam superficies tantum abluitur; interna humorem non sentiunt. adde quòd siccissimo existente latere, cumq; diu ignis in eo laborarit, sicut in calce seruatur minera ignis, atque uestigium flammæ, & hinc est quòd in calce accensio fit, atque ebullitio in latere quoties proicitur aqua, quia quasi seminarium ignis relictum erat in eis, & in illa siccitate latebat; sunt ergo ueluti flammulæ latentes quæ liquefieri non possunt. At calx liquefit, dico quòd humido dissoluitur, atque calido in se excitato, causa est humidum in eo, & tenacitas penitus consumpta, qua corpora termino consistunt suo, & amissa alienum quærunt; in latere continuans illud humidum, quo later consistit, & est, relinquitur & densius, & compactius redditur; & ideo non dissoluitur. Hæc dicta sint breuiter, ut ingenia aliorum excitentur, non ut profitear esse nouarum causarum inuentor, arcanorumq; perscrutator, Hæc relinquo Gardano qui nouit arcana æternitatis. modò ad rem nostram descendamus] sicut ergo in metallis è terræ uenis exhaustis, ita in humoribus nostris uidere licet. melancolici humores à magno calore assantur, non eliquantur, at à tenui calore actenuantur, atque liquantur, hoc autem primum fit per rationem uictus calefacientem, & humefacientem: inter humectantia sunt carnes teneræ, ptisana ordeacea, & ex zea, & tritico: sed quia ptisana refrigerat ideo oportet cinnamomum admiscere. Vinum pauciferum, oligophoron, & sub dulce facit calorem concoquentem. frictiones moderatæ cum inunctis manibus ol. amigd. dulc. Aliquando fouendus uenter fomento tepido, ol. mastic. uel uino dulci, in quo decoctum sit camem. & folia maluarum, & flor. borag. Potiones etiam sint huiusmodi: est s. r. de duabus radicibus sine aceto: hic calefacit, nulla ratione siccat. syr. bisantinus simpl. syr. de pomis pariter simpl. decocta autem sint, quæ non siccent, & erunt ex liquiritiæ radice, ex borag. bugloss. capill. uen. cicor. & endiu. ista possunt fouere, & excitare calorem moderatum, ut nulla fiat assatio. Hoc factò cum credimus eliquatos humores, tunc uenimus ad præparantia uera, quæ habent uim actenuandi, & tunc mutandi syrup. sumimus enim syr. de fumo terræ compositum, & si nolumus hunc accipimus bisantinum compositum. syr. Sabor Regis præstans erit. Præterea non dimit

Victus ratio in humore melancolico
Vinum.
frictiones

syrupi.

Decoct.

Electuar.

temus usum elect. quod constabit ex saccharo buglossat o, boraginato, atque rosato æquis portionibus sumptis ad unc. ij. puluer. scord. drac. ij. succi concreti sonchi drach. i. specierum Diarod. Abb. scrop. iij.

De euacuantibus humorem melancol. CAP. XXXVI.

Exhibito syr. atque facta præparatione euacuamus per medicamentū educens melancolicum humorem. sed potissima purgationes sunt sena, epithymum, & elleborus niger: Nos habemus hanc felicitatem in his regionibus, quoniam abundat Elleb. niger. Habemus inter composita quadā præstantia ueluti confectionem amech. elect. diacatolicon, & elect. lenitiuum, quæ leuia sunt medicamenta. Pillul. præparatis ex lapide lazuli Brasauola præceptor meus fælici cum successu utebatur. Habemus electuar. Indum maius, & minus. Habemus uarias species hieræ; sed pillul. cochiae præparatæ cum ueratro habent principatum in hoc; & semper his, aut conf. amech utimur. Montanus uti erat uir summi ingenii. ita excogitauit compositionem syr. qui uulgò dicitur syr. Montani, in euacuanda materia Melancolica. syr. hic impressus est in tractatu de morbo Gallico. sed uti omnia scripta eius corrupta sunt, ita descriptio huius syr. non habet artem, non doses: Ut igitur habeatis descriptionem, qualem ego ab ipso fonte uberrimo habui, uobis eam communico. Exhibemus huiusmodi syrup. sine molestia exeuntibus domo. solemus enim dare quinque, aut sex syr. qui aluum mouent. Recipe ergo mirabol. omnium ana unc. s. contundantur crasso modo & infundantur in 7. lib. aquæ fumit. & quando uolumus medicamentum robustius solemus accipere succum fumit. depuratum pondere 7. lib. infunduntur spatio 24. horarum: additur polipodij, fol. senæ, epithym. ana unc. i. liquir. rasæ, garioph. semin. citri. ana drach. ij. cortic. elleb. nigri unc. s. ego aliquando soleo admiscere agarici drach. i. s. aliquando hermod. unc. s. prout mihi uidetur quòd sit urgens phlegma; si non est phlegma dimitto hæc. Quæ omnia simul bulliunt ad consumptionem medietatis, colantur, & leuiter exprimuntur, & diuiditur in 6. syr. totum decoctum, & unicuique adiungimus syr. de fumot. unc. i. s. syrup. de cortic. citri unc. s. ita ut sex sint uncia decoct. & duæ syr. aliquando ego accipio decoct. unc. v. syr. ros. sol. unc. ij. sed sincera descriptio Montani prima fuit. Vos potestis exhibere sine dubio hoc medicamentum: scio aliquos damnare, sed hi malè faciunt, quia ex hoc nullum sequitur incommodum. Brasauolus, qui experimenta plurima semper habebat solebat ad euacuandos humores melancolicos in Gallico conficere uinum solutiuum:

vacuantia
melanc.

Syr. Mōt.
corruptè
habetur
descript.

Syr. Mōt.
descrip. i-
tegra.

Gabrielis Fallopp.

Vinū Bra-
sau. ad hu-
mel.

Ego præter dicta communia mentionem facio istorum, quæ magistralia sunt opus enim est semper Medicum habere aliqua recondita, & ego eo libentius uobis communico, quò mihi cariora existunt. Vini huius descriptio est ista. Recipe. fol. senæ, & folliculorum senæ ana lib. ij. polipod. unc. 6. mirab. omnium ana unc. i. agarici, Rhabarbari ana unc. i. s. macis, mastice ana unc. s. gummi arab. ligni aloes ana drach. iij. fumiterræ, epithymi ana unc. ij. corticum hellebori nigri unc. ij. s. zingib. drach. v. Hæc simul misce, & teruntur, & infunduntur in sufficienti quantitate uini albi dulcissimi, & si non habetis aliud sumite maluaticum & infundite per 24. horas. postea addimus foliorum borag. bugl. rosar. florum uiol. flor. mali citri ana unc. s. passul. lib. ij. coriand. præparatorum unc. ij. Hæc simul parùm bulliunt, postea colatur uinum, & uase uitreo obturato seruatur, & quotidie assumatur citius matutina hora ante cibum 4. horis, exit domo æger, & habet aluum solutam. hoc autem fit per aliquot dies: sed solet accidere, quòd post illas in principio euacuationes uincitur morbus leui alteratione & ideò non uenimus ad lignum guaiacum, sed exhibemus elect. hoc per 30. dies. accipe saccar. borag. ros. bugloss. uiolati ana unc. iij. succi scord. succi cic. concr. ana drach. i. mithridati optimi drac. ii. specierum diarod. abb. specierum diatr. sandal. ana drac. i. s. corti. guaiac. puluerizati. unc. s. syr. ros. recetis quantum suff. misce in mortario, & tunde diligenter, & ita paratur elect. quod exhibetur matutina hora, quando surgit à lecto quantitate unius auellane: & multi sanati sunt, & expertus sum in quamplurimis: at quia multoties fallit, aut quoniam inueteratus est morbus, & confirmatus, aut alia de causa, ideò ad ueram antidotum descendere oportet, quod quidem lignum est Guaiacum, in qua rõe curationis oro uos ut oculis, atq; ætentiis auribus astetis.

Electuar.

In quo proponitur uera antidotus. C A P. XXXVII.

Guaiacū.

IN morbo gall. facta euacuatione, alteratis uisceribus, atque exhibito syr. rup. uel uino præparato, ualidè expurgato corpore, & elect. roborato ut dictum est, si uidemus confirmatum morbum debemus uenire ad ueram & certam uiscerum alterationem, & hoc est, quod possit immutare hepar & restituere. Medicamentum hoc est decoctum ligni santi uel guaiaci, quoc casus inuenit, experientia confirmauit. instituta dieta per tenuissimam uictus rationem, & potu decocti, in quo est uis attenuans, & facultas superans morbum. Fuere quidam boni uiri, qui cum uidissent uim guaiaci, & tenuissimum uictum, credidere, quòd totum, quod agit medicamentum agi-

exiccando, digerendo, & sudorem prouocando, & sic æque siccabit, & digeret aliud genus ligni. & ita aliqui tentarunt decoct. ligni iuniperi, aliqui ligni ex pinu uetustiori, alii ex cupresso, teda, citro, radicibus aceris, sanasseq; affectum. Ego uidi aliquos curatos ligno fagi, qui coniecti in triremes atque instituta uictus ratione tenuissima laborantes ex toto liberantur. sed iste non est usus medicus, sunt nugæ omnes, quòd guaiacum sanet, quia siccet, uel digerat, uidemus enim quòd nullum aliud lignum præter indicum facit hoc, quod quærimus; qui recte curare uolunt assumant guaiacum, non ut sudorem tantum cieant, & siccet solum, sed ut tota substantia tanquam antidotus morbum expellat, uideamus igitur quidnam sit hoc lignum. secundo quas facultates habet. tertio quot generum sit, quarto quomodo eligendum, quinto qua ratione exhibendum decoctum factum ex hoc ligno.

Vbi examinatur iuniperus & soluantur problemata quedam.

C A P. X X X V I I I.

[Sed postquam facta est Iuniperi mentio nolui in medio cap. aliquid addere, ne cursum lectionis impediam, sed obiter hæc paruula dicenda occurrunt in hoc cap. inclusa, quæ curiosi uideant, atque rerum cupientes cognoscere causas, tetrici uerò, ac alijs negotijs fortasse maioribus impediti currant sine his. Scribit Scalig. in lib. quem ad Gardan. scribit exerc. 180. cap. 19. Grandiorem Iuniperum, quæ Cedrum maximè æmulatur, Harar uocant Arabes, Afri nominant Ettalch. eius medulla in Numidia, candida, in Aethiopia, nigra, in Libia, purpurea, qua in scobem comminuta dicuntur Afri Medici felicissimo successu uice Gaiaci ad morbum Indicum profligandum uti: Aliud etiam præstantissimum remedium inuenit hominum curiositas, atque mali acerbitas, quòd qui eo laborant, in Africa non nisi remedijs sanantur, si in Numidiam, aut in Nigriticam sese conferant Aethiopiam solius cæli beneficio sine ullis medicamentis conualescere dicuntur. Et ne gratis hoc dixisse uideamur (ut plurimi faciunt meri recitatores Historiarum) utriusque addere liceat rationes, atque prius subtilitates quasdam in medium proferre. Iuniperi decoctum salutare est, in quod succi sanè traiectio facta est, ramenta (iudice Diosc.) necant deuorata. Idem fit in colochintide; multum enim pinsendam, & cribrandam tenuissimo in cerniculo iubent ne homines enecet: è contra Hiuchæ succus lethalis, farina salubris, porri succus perniciosus, porrum ipsum editur sine noxa. Videamus omnium istorum causas. si morbus Gallicus est infi-

Gabrielis Fallopp.

ciens hepar à tota substantia, Iuniperus cum non nisi qualitate occulta, & substantia propria sanat: licet sui siccitate, & ui excaustoria dici possit humores illos putridos fouentes morbum, naturæq; obsistentes temperare, quemadmodum enim humiditas mater est putredinis, ita siccitas ei reuoluetur: an quia acris est, & erodit humores illos putres, & digerit ex Dios. lib. 1. Plin. lib. 16. cap. 25? an quia cariosam senectam non sentit, atque tanta eius cum igne familiaritas, ut multi asserant ex Iunipero factos carbones tanta esse ui, ut per annum integrum ignem seruent incorruptum? fortasse Prometheus fur solaris ignis auxilio Mineræ huiusmodi ligni facula usus est, & uestales uirgines absque labore ignem annum his carbonibus seruabant. at ignis erodit omnia, conterit quæcunque ei afferuntur, ita decoctum iuniperi oblatum humorem putrem resecat, exedit, atque uindemiât. Decoctum autem salubre est, Ramenta lethalia, ratio est haud absimilis ei, quæ in coloquintidis apparatu circumfertur; si enim optimè non tritatur, & cribratur heret, atque ulcerat, sic iuniperi scobes ob siccitatem adherendo suffocat. succus autem huius & porri interficit. ratio pendet à duplici causa una est partium tenuitas unde est facilitas penetrationis, altera est libera qualitas, & facultas ad nocendum in succo ipso, posteaquam soluta est societas, quam inierrat cum parte terrestri, quæ pars eius ferocitatem cohibebat qualitate aduersa, quemadmodum eius crassitudine tardabat celeritatem: At quare est quòd Afri transeuntes in Numidiam, aut Nigriticam Aethiopiam solius cæli beneficio à lue gallica liberantur? an quia Numidæ hodie Arabes dicti incolentes mediterraneas Africæ oras, montibus assueti, Nomades dicti à Plin. lib. 5. cap. 3. & 34. à permutandis pabulis circumferentes domos plaustri ductilibus unde uagi dicuntur, uagabundis enim populationibus dediti ex equo, & lancea solis uectigalia hauriunt currunt semper, semper armis uacantes in regionibus illis calidioribus sudant, atque continuo laborant, & ideo si exercitatione liberamur ab huiusmodi morbo transeuntes in Numidarum aciebus ubi non nisi exercitati, non nisi graues uiuunt prouincias adeuntes possibile est, ut ab hoc morbo liberentur. Præterea in Nigriticam Aethiopiam accedentes sub æquatore, & zona torrida positam liberantur à lue ista, quia caliditas aperit poros, ex quibus disflant uapores putridi. Hinc est quòd Neapoli & in Iapigiæ regionibus calidioribus non ita seuit morbus, sicut Patauij, atque in alijs, frigidioribus locis, inde enim disflant uapores à materia putrida eleuati, non congeruntur, non simul coaceruantur, sicut his, ubi frigiditate stipante, &

cutim densante intus detinentur, continuo crescunt, uniuntur ualidiùs, agunt fortius, obsident uiscera, atque erodunt; neque homines ita citius in regionibus frigidis aduertunt hoc morbo laborare, quia malum intus occluditur diù seruatur, medullis infigitur, & eius curam non habent, nisi quando radices firmas iecit, & robur habet uirium ualidissimum, ita ut facile, quouis remedio superari non possit. Additur etiam quòd Neapoli, ubi prius apparuit mitior fortasse redditus est, & magis naturæ familiaris, aut quia ibi meretricum fugiunt amplexus, & non sunt ita scortis dediti, sicut alibi. Hæc problematicè, & probabiliter dicta sint, non demonstratiuè, quia cursim non est possibile demonstrare. modò ad ligni indicium examen descendamus, & de hoc isthæc dicta sufficiant.]

De Natura ligni Gaiaci.

CAP. XXXIX.

PRimo ergo de Natura Gaiaci loquamur. Vno excepto Io. Gallo, atq; consaluo ouido, omnes alij ignorarunt eius naturam. Io. Gallus scripsit de usu ligni sancti; consalius fuit Hispanus nobilis, qui scripsit historiam Indiarum Hispano Idiomate ad CAROL. V. hic erat doctus, & acumine ingenij excellens. Communis est opinio quòd lignum hoc sit una planta, cum geminas esse constet: Non una est arbor, sed duæ sunt, & distinguuntur in propria Patria uarijs nominibus, & id, quod soleo dicere lignum nouum, & lignum uetus referatis ad duas species. Vna est, quæ uocetur in propria regione Guaiacan, nos Guaiacum, uel Gaiacum uocamus, & est lignum ex una specie. habemus præterea palum sanctum, uel lignum sanctum, quod differt à priore, & adsunt notæ, effectus, sapor, gustus diuersissima; quoniam autem palus sanctus desit ferri ad nos, ideo doleo non posse uobis ostendere. Qualis est arbor Guaiacus? à Consaluo ita describitur primò in summario cap. 86. secundò in historia integra lib. 10. cap. 2. est (inquit) arbor altissima, et maxima, quæ ad Iuglandis altitudinem pertingit, aliquando paulò minor est: cortice prædita est pullo, & uiridi macula maculato, ita ut subalbidus sit color: Folia habet Arbuti. (plantam hanc uidere potestis in collibus istis, nos utimur fascibus ad ignes, & quando exornant aedes pro nuptijs, uel sacris, frons est ueluti lauri, corbero appellant: & producit fructus rubros, qui comeduntur à pueris) fructus luteos profert per maturitatem, qui sunt ueluti gemini lupini simul coniuncti (ego habui hos fructus à quoddam Monaco) lignum durum, ponderosum, & in media substantia nigrum, circumquaque subalbidum. Hæc

Gaiacum

Gaiaci descriptio.

Gabrielis Fallopp.

Lignū san-
ctum & e-
ius descri-
ptio.

est uera descriptio illius scriptoris, qui fuit in Indijs, & ea quæ uiderat i-
teris mandauit. conferatis hanc cum descriptione Io. Leonis Aphricani,
qui in ultima parte descriptionis loquitur de ligno gallico, quo utuntur
Aphricani, & est lignum habens folia spinosa, uti Iuniperus, unde colli-
go esse speciem cedri, & si sanat sanat digerendo morbum, non quod uerè
sanet: secundum lignum est Palum sanctum toto uelo distans à priori. Ar-
bor ista est magnitudinis Fraxini non uastissimæ, folia habet Arnoglossi
folijs simillima, ita pleniora, ita pingua, & tamen crassiora, & breuior-
a, Flores luteos producit, quos saccaro condire solent, soluunt aluum, fi-
guram non potui cognoscere, nam à Mercatore donatum mihi est uasculum
cum his floribus, assumebam mane coclear, & soluebant aluum bis, & ter
fructus rotundi sunt iuglandum nucum forma, aliquando magnitudine,
crassitudine præueniunt nucum iuglandum maiorem, cortex est coloris ci-
nericii, & æmulatur fraxinum, in interna parte color pullus. Habemus
igitur Gaiaicum, & lignum sanctum, quanuis in consultationibus indiffe-
renter sumamus has arbores; & licet eadem sit uis utriusque, sciatis ta-
men, quòd in alijs morbis diuersæ sunt facultates; & primò authorita-
tem Consalui testor, secundo experientiam. Refert Consalius quòd quan-
uis usus utriusque ligni sit ad Gallicum, tamen lignum sanctum habet ma-
iores uires ad alios morbos. Præterea ego superioribus diebus obseruaui,
quòd in podagra, in articularibus morbis, & in ischiatico affectu, atque
in roboratione uentriculi parum, aut nihil prodest Guaiacum, & prius
obseruaui, quòd palum sanctum nimis præstans est in his, & in arctuum
etiam doloribus. Iam non inuenitur lignum indicum sanctum, & ideo ne
miremini si medici tantum tribuunt ligno Guaiaco, & eo utuntur in om-
nibus morbis forsan docti experientia, iam 20. annis superioribus, quando
lignum sanctum copiosum erat, iam non amplius de illo offertur, aut pa-
rum: Guaiacum facit quidem aliquid ad hos morbos, sed non plenè: in li-
gno sancto non adest color niger, credebant superiores, quòd pars nigra
esset uetusta, alba, noua arboris, sed decipiuntur & ego deceptus sum
cum his; sed postea cum adhibuerim diligentiam, & fuerim in loco, ubi ui-
di strues magnas horum lignorum potui obseruare omnia, & sic cognoui
etiam differentiam inter lignum Guaiacum, & sanctum. Ego uidi frustum
Guaiaci paruum, & habebat nigrum interius, contra uerò uidi crassitu-
dine me alignum sanctum non habens nigrum in se, ideo dico esse naturas
lignorum diuersas. semper in Guaiaco est nigredo in medio, circumqua-
que adest color subalbidus, sapor amarus cum acredine quadam, in Gaia-

eo continetur pinguedo parua, tamen, ut ex ipsa oleum educere possimus: Hæ ergo sunt notæ Gaiaci nigredo in medio, subalbida circumstantia intercurrentibus lineis subnigrioribus, sapor amarus, acredo quedam, & in eo pinguedo contenta. Notæ pali sancti. tota substantia flaua est, odor suauis certè, pinguedo copiosissima, ita ut duplicatum oleum extrahamus, sapor acer magis, & minus amarus, unde decocta pleniora, pinguiora, & acriora ualde; sentimus suauem odorem: Talis est Natura lignorum. At habemus uetustum, & nouum. si Guaiacum uetus, cortex crassus, truncus magnus, amarior, & acredo parua. Iuuenescentis inditia sunt amarior maior, & insignior acredo, & amplitudo trunci tenuis, & gracilis: quod dico de Guaiaco, intelligo etiam de ligno sancto, sed magis odoratum, magis pingue, magis acre, & minus flauum est iuuenescens sanctum lignum. nos tenerri-
mum accipere solemus, & ita in indicis regionibus accipere solent ex te-
nera arbore. Verùm quoniam ex his arboribus una species defertur ex in-
sula Hispaniola, uel ex insula beata, quæ distant à nostra regione, altera
defertur ex insula Diui Ioannis, idè ligna rancida fiunt, quia nauigatio-
nes longæ, idè non possumus uti recentioribus lignis, & quoniam uirtus
magis seruatur in arbore maiori, semper eligere solent lignum maius. Nun-
quàm utemur in Italia Guaiaco, quod non fuerit ab arbore resectum ante
quatuor, aut quinque annos, & idè semper maiorem truncum laudamus.
sed Not. in primis diebus solebant exhibere tantum lignum, & non erat u-
sus corticis, repertum est postea corticem habere maiorem uim exiccandi,
& idè mercatores capere corticis mercaturam facere, quoniam cortex
plurimi uenditur, nam lingum uno Mocenico uenditur pro singula libra,
cortex duobus, propterea lignum ob defectum tegmenti corrumpitur, &
ex hoc non habemus Guaiaci decoctionem bonam. isti mercatores excoriāt
lignum, sicut cetera: Quoties ergo cum cortice habere potestis capite,
quia in eo adest maior uis, quàm in excoriato.

Not. de
hoc oleo
loquitur
scalig. ad
Gar. exer.
161.
Pali san-
cti notæ.

Electio li-
gni sancti

An Guaiacum notum Antiquis.

C A P. X L.

Sunt aliqui, qui opinati sunt antiquos de hoc locutos, & uoluere esse
Sinuentum Arabum, & lignum Auic. quod Karon appellat, & d. esse li-
gnum indum, uocat quinetiam Kallem, confirmant hoc quia huiusmodi me-
dicamentum facit ad affectus articularum sicuti Guaiacum. Decepti sunt
hi à uoce ligni Indi. Nam temporibus Auic. non patebat hæc india occiden-
talis. Et quamuis Mattheolus, & alij scripserint ex Taprobane, & Cale-

2. lib. tra.
2. ca. 384.

Gabrielis Fallopp.

2.li.trac.
2.ca.335.

Mont. cre
debat gua
iacum na
sci in Ita
lia.

Impugna
tio.

chut deferri, tamen quicquid ligni habuimus in Italia delatum est ex Hi
spanis Castiliensibus ab Indiis occidujs. Nunquam Lusitani lignum Indici
ex Calechut asportarunt; Erat igitur lignum Auic. ex Indijs orientalibus
non tamen est Guaiacum, nec palus sanctus. Aliqui uoluerunt esse lignum de
scriptum ab Auic. quod Hestdeen, uel hestebdehen uocat: Alij sunt qui ue
lunt esse Ebenum, & isti non ualde decipiuntur, minus decipiuntur in Gaia
co, at in Palo errant penitus, quia Ebenus nigra est, palus est lignum flauū.
at in Gaiaco adest nigredo, fundum petit aque sicuti Ebenum; ergo idem
sunt. Sed hi etiam delinquant: quoniam Ebenus (excepto cortice) tota ni
gra est, ebenus facillime maceratur in aqua, facilius igne destruitur, &
odorem fragrantem mittit, in Gaiaco non est intensa nigredo, difficile ma
ceratur ob pinguedinem suam, & non nisi spacio 24. horarum, at ebeni fru
stra magna per 10. horas: fetet Gaiacum si aduratur, præterea difficilius
uritur. Hac ratione huiusmodi fui sententiæ, quod hoc lignum ignotum
fuerit antiquioribus Arabibus, atque Græcis, sicut nec morbus Gallicus no
tus. Montanus credebat Guaiacum nasci in nostris regionibus, & uolebat
esse arborem, quam Eganum uocant, quia in medio est nigredo, & circum
quaque subalbidus color. sed quia non habet amarorem, & acridinem, hoc
non obstat (dicebat) quia hoc est ratione soli effeminati nostri, in quo nasci
tur. Sed grauitur delinquit Mont. Videte folia Egani, sunt folia trifolij.
cortex non habet eundem colorem, magnitudo ligni diuersa, fructus Gaia
ci sunt ueluti gemini lupini, in egano est ueluti quedam siliqua, ideò distāt,
& forma, & figura, & toto celo. propterea non uenite in hanc hæresim
uos habere Gaiacum. Sed quenam est arbor hæc? est Laburnum Plin. &
Vitruuij, & domini consentit descriptio, & appellatio, qua uocatur hæc
arbor in Italia: Bononiæ, & Mutinæ Lauorno dicitur Planta Egani. Re
uertamur igitur ad nostrum institutum, & dicamus, quod uera curatio af
fectionis propositæ erit per decoctum ligni Indici, cuius duplex species, al
tera, quæ est Guaiacum, altera, quæ est palus sanctus; & quod utrumque
æqualiter facit ad morbum Gallicum profligandum, sed in reliquis affectibus
frigidis articulorum, & uentriculi imbecillitate præstantius est Guaiaco
lignum sanctum, ita fortasse dictum ob sanctos & miros effectus, qui ab eo
deriuant: sed ambo à propria substantia sanant Gallicum, ceteros autem se
dant morbos sudorem excitando superfluas humiditates exiccando, digerendo,
atque hepar, & uentriculum roborando. Videamus modò, quæ sint
qualitates, & uires eorum.

Primū si deradamus statim duo percipiemus, amarorem quendam, quo explebitur totum os, deinde acredinem insignem, quæ stimulat palatum: Tertiò si decoquamus in aqua decoctum primum amarescit in ore, secundo mordicat, tertiò si ulcera abluimus ualde pungit, & mordicat. Quartò solet calefacere strenuè uentriculum labefactatum. & est hæc cōmunis opinio, & experimentum meum. Ita enim calefacit, quòd si in intemperiebus calidis detur fouet, & auget intemperiem. Ideò Guaiacum colligimus calidum esse, nam omnia amara necessariò calida sunt; & si frigida sint amara, illa constant ex duabus partibus, quarum altera, quæ est in superficie amara, & calida est; frigida autem latet, & plures sunt partes latentes, quàm manifestæ, ideò refrigerat, at in Gaiaco multæ sunt partes amaræ, & non tantum superficiales, nam prima decoctione amarum est, in secunda remanet amaritudo, & propter hanc rationem assero totum amarum, & per consequens calidum. Acria omnia calida sunt, ut in pluribus, at in guaiaco semper acredo adest in primo, secundo, & tertio decocto ergo calidum est. præterea usus confirmat, quia calefacit. sed in quo gradu? est ualde calidum, & quamuis quidam dicant esse. temperatum, eo quòd sanat homines à multis morbis calidis, & frigidis, calidos tepore suo, frigidos etiam tepore suo dicunt morbos profligare, Decipiuntur tamen isti, & cerebrum non habent, cum testentur medicamentum amarum, mordax, esse moderatum. si Galeni artem callerent id non dicerent; nos uidemus amarorem ergo adest materia suffocata calida multa; abhorret sensus, ideo est calidum in principio tertii gradus, uel in secundo finiente. Calidum igitur sit. Præterea nos uidemus, quòd medicamentū hoc ualde siccet, sepe. n. capimus decoctū guaiaci, & madesacimus linteolū, quo inūgimus ulcera, & pustulas non solum gallica, & sanantur. Ego uidi in lippitudinibus, & perturbationibus oculorum, & lachrimas, & fluxiones desisse ob decoctum Guaiaci, & maxime corticis: ergo medicamentum est siccans, in eodem gradu. at in cortice maior adest uis siccandi, ueluti caliditas aliquantisper cedit, maior enim est in ligno, quàm in cortice: in cortice siccitas maior, sed hic excessus ita paruus, ut insensibilis sit. Inter omnes alias facultates habet, quòd sanat Gallicum, non quia siccet, aut calefaciat, sed quoniam ligni natura talis est; Nam ad id, quod à tota substantia lædit requiritur medicamentum à tota substantia sanans. Hanc substantiam solus Deus sibi reseruauit, nos cognoscere non possumus.

Amaritudo ligni.
Acredo.
Mordicatio.
Calefacie lignū & uentriculum roborat.

Gradus caliditatis ligni.

Lignum siccet.

Cortex siccior.

Gabrielis Fallopp.

An lignum indicum ualeat ad alias infirmitates.

C A P.

X L I I.

AN uero omnes morbos sanet nec ne? ego credo quòd hoc medicamentum sit bonum ad alias affectiones, cum tota substantia agat. Exempli gratia ego uideo antiquos usos scamonio ad expurgandum, & etià ad exicandum, squama æris ad expurgandum corpus, & etiam ad detergendum, siccandum, excalesciendum. Idem dico de Veratro albo, & Nigro ad expurgandum humorem melancolicum, & ad calesciendum. altera facultas pendet à toto temperamento, altera uenit ab elemento prædominante. Idem dico de hoc ligno quàmuis faciat ad Gallicum expellendum à tota substantia, tamen quoties siccandum, roborandum capud, & uentriculus medicamentum est præstantissimum, sed tamen non probo, quòd in omnibus morbis tribui possit. Ego sanaui uertiginosos, podagricos, dolores articularum patientes, robaui uentriculum, & capud. & si hoc potest facere iua artetica, resina terebentina, potest etiam hoc decoctum. sed ego magis probo lignum sanctum quàm Guaiacum, quia habet pinguedinem maiorem, & uim fortiorum. Hæc sint satis de historia, speciebus, loco, & facultatibus ligni. Videamus iam usum.

De modo utendi ligno indico.

C A P.

X L I I I.

Flores al-
uum sol-
uunt.
Syr. ex fo-
liis.
Radix.

VTuntur autem ualdè uario modo, alij puluerem exhibent, & faciunt confectionem ex saccharo, & pul. alij faciunt pastillos, & pilul. alij electuaria parant. alij flores exhibent saccharo conditos, quia habent uim soluendæ alui. alij germina tenerrima saccharo præparant, alij syrupum ex succo foliorum inde delatum usui habent, alij radicem magnopere probant: & ex hoc colligimus medicamentum hoc habere in substantia sua nescio quid temperati respicientis humores corporis humani. quòd flores soluant aluum ego testis sum, quia à Laurentio Piscobaldo (dum essem Pisis) habui uasculum ex floribus huiusmodi; color erat luteus cum amarore denictò à saccharo, sicuti fit in rosis & borag. Omnes autem, qui ibi scripserunt, ubi folia uiridia habentur, testantur quòd succus foliorum plantæ exhibitus celerrimè sanat; & semper soluit aluum. Ideò non malè faciunt, qui continuatis per pharmacum factis expurgationibus, dum bibitur decoctum, sanant agros, licet quidam dicant, quòd impeditur actio ligni, imò cū nos habeamus lignum uiride bonum erit admisceri aliquid: propterea Em-

pirici decoctum Guaiaci miscent cum uacuantibus. præterea Mattheolus, Brasau. exhibent quoddam genus uini cum ligno hoc. sed de his aliàs. aliqui sunt qui exprimunt ex teneris germinibus succum: Hispani aliquando syr. deferunt. Alij contendunt in radice efficacissimam adesse uim, & ita decoctum parant, alijs utuntur tantum cortice, & sunt Empirici nostrorum temporum. Bonus est usus, sed potior ligni. Ego credo maiorem uim inesse ligno; quoniam ego uideo quod in omnibus ferme uegetantibus facultas potissima solet reperiri in humido radicali, & unctuofo, quod reperitur in eo, quod oleum appellamus, cum quem in ligno copiosum contineatur hoc oleum, ergo copiosior uis in illo, quam in alio: illa expurgant magis, quia recentia sunt; si haberemus lignum recens idem faceret. præterea in usu ligni si unctuosum lignum capimus citius intentum assequimur: ergo uires in oleosa substantia continentur. Reperitur etiam uis in radicibus, sed hæ plurimo scatent excremento, quia terræ infixæ, & ex his pabulum non ad huc ita bene digestum sicut in ramis attrahitur. Utamur ergo ligno.

Quale lignum sit eligendum.

C A P. XLIIII.

Cum igitur constitutum sit ex ligno usum præstantissimum, necessarium est, ut ueniamus ad modum utendi ligno, in quo hæc obseruare debetis, primum quale lignum, & qualis cortex eligendus, secundo præparationem, tertio modum exhibendi, quarto rationem uictus in exhibendo ligno. Primum ad electionem non est dubitandum, quod debemus præstantius eligere, & est palus sanctus, uel lignum sanctum, hoc est flauum pingue, nullam nigredinem habens. si hoc habere non possumus accipiamus Guaiacum, cuius maior est copia. In unaquaque autem specie mediocre præstantius est. Nos habere possumus ex antiqua, mediocri, & iuuenescente arbore. Mediocre lignum erit, quod non erit totum nigrum, nec maiori ex parte album, non tenue, non crassum. ego eligo mediocre, quia magis uiget unctuositas in mediocri, quam in senescente. In iuuenescente, quamuis maior sit, est tamen excrementosa. Præterea debemus præstantissimum eligere ratione morbi. in ualentissimo ualentissimum eligimus, ut si affectus inueteratus capimus palum sanctum medicorem. si mitis morbus possumus mitiori ligno uti in genere, & etiam in specie. Præterea habenda ratio ætatis, nam in sene utimur senescente planta, in robusto mediocri. Quarto pro tempestatibus anni solemus eligere lignum, in frigida enim ut potè hieme, calidiori, acriori, & amario-

Electio.
ligni.

Notæ li-
gni opti-
mi.

ri, (hoc autem sensu percipimus) æstate utemur minus acri, & minus amaro, uel ex ueteri, uel iuuenescente arbore. Quæ autem sunt notæ ut nos perfectum habeamus? Eligimus semper ex uetusta arbore Guaiaci, quod habeat magnam quantitatem nigri, sit crassissimum, cortex sit crassus, & ita hærens ligno, ut uix ferro separari possit, & quoties uidetis corticem facile separari à ligno (quoniam maceratum est lignum aqua salsa) pessimum est. in mediocri ligno, mediocria sint omnia. Sed curetis, ut abradatur portiuncula ligni, & inter abradendum si non percipitis odorem ligni dicatis esse uetustissimum, uel corruptum. Tertium signum est, ut dum abraditur pingue uideatur, ita ut præ pinguedine scobin a gliscat. Quartò gustetis rasuram, & si mordicat statim fauces, & postea amaritudinem sentiatis præstans est. Præterea admoueat scobinam, uel ferram, si lignum habet poros manifestos, & dum limamus apparent foramina parua, & superficies non remanet æqualis, & plena, pessimum est; hinc decoctum clarum sit, non amarum, non acre. Addatis quòd sit ualdè ponderosum. Præterea non habeat in parte albedinem, quæ non inclinet in pullum colorem, & recurrentes uenæ per partem albam non sint nigre, sed subuidentes liuore infectæ, quia secus esset corruptionis inditium. Experimentum demum ligni est ut abradamus, rasum cogamus. si decoctum turbulentum, ualdè amarum est, & acre, bonum est, corticis notæ sunt primùm ut sit ex mediocri, uel antiqua arbore, malus cortex ex tenuiori ramo: cognoscimus autem si ex arbore annosa sit, uel mediocri, quia habet frustra magna, & canales nimium patentes: secundò requiritur, ut cortex sit ualdè crassus; tertio ut sit ualdè durus: quartò ut in interna superficie uideatur ueluti niger cinericio insperso colore. Talis color est color præstantis corticis, si frangatur uidetur niger, at non ut Ebenus. ista sunt corticis optimi indicia. sed notate unum. superioribus annis Hispani detulere corticem, qui erat similis in exteriori, & interiori parte cortici Guaiaci, sed cortex hic non uidebatur uestire plantam maiorem, quàm quæ duobus digitis simul iunctis comprimi possit: Hic cortex ita exiccat, ut ad tabem homines reducat, & propterea Venetijs, Florentiæ, & Ianuæ fuit interdictus, & dubito ne cum cortice bono misceatur; Timeate ergo illum diabolicum corticem, & abigite etiam corticem tenuioris Guaiaci cum eo, si canalis est angustus expellite, & non dubitate Guaiaci bonum corticem ex tenui trunco proicere, ut ægros uestros tutò, & sine noxa sanetis. istæ sunt notæ, quibus nos debemus huiusmodi corticem eligere. Iam ad præparationem ipsam descendamus.

Corticis
notæ.

Not.

Cognita ligni Indici Natura, proposita etiam electione, qua possumus præstans cognoscere, atque ad usus eligere, sequitur, ut ad secundum capud ascendamus, quod ad præparationem pertinet: Morbus Gallicus post alterationem uniuersi corporis requirit antidotum Guaiacum scilicet: Ex quo aliqui, cortices; aliqui, radices; alii, ligna accipiunt. Nos quia non habemus syluas huius ligni, ligno sancto trunco, & cortice tantum utimur, ex quibus fit decoctum, sed potissimum ligno, cuius usus uarius, uaria etiam est præparatio, sicuti accidit medicamentis alijs: aliquando facimus decoctum simplex, & purum, aliquando compositum, sic etiam ligni decoctio quædam simplex, quædam composita. simplici utimur in leui incipiente Gallico: secundo in imbecillis corporibus: at in Gallico composito, recidiuam passo, inueterato, & in robusto corpore solemus uti composita decoctione, ac uaria. Primum loquamur de simplici decoctione: hæc solet fieri duplex, & ita constitutum, & positum in consuetudine est apud omnes medicos: & rari sunt, qui semper bis non coquant: & ita faciunt primum decoctum, quod syrupum uocant, secundum uerò, quod Potum pro prandio, & cæna appellant. Verum aliqui tres parant decoctiones, tamen dimittamus hoc, quod non est in consuetudine: loquamur de certo, & frequenti usu. Istud decoctum fit primum præparando lignum, quæ præparatio fit per comminutionem ligni, ut possit optimè macerari, & decoqui. Sed non eadem ratione comminuitur lignum. In aliquot locis ascia, (sicut uos uidetis in ligno uerzino) in frustra secant minima; alij apponunt lignum torno, & cum instrumento cedente comminuunt: sunt aliqui, qui serrando sensim in minutissimas particulas reddunt: sunt qui scobina pectinaria: uos uidetis istos, qui faciunt pectines osseos, habent scobinam asperiores, qua collinamus lignum, & est lima lata quatuor digitis. & ita comminuitur lignum. Præstantior harum præparationum quæ est? Dico illam meliorem, quæ præparat lignum ad maturationem, secundò quæ non corrumpit lignum, & quæ breui temporis spacio terminatur. Illa quæ est in usu Venetijs, qua limatur lignum, præstantissima est ratio, quia citò agit, quia minutissimè limat. Præterea quodammodo præparat lignum ipsam. Hoc instrumentum scobinam uocant, eo quòd scobem ligni faciat; uulgò, scosina dicitur. Hic Patauij solent uti pectinariæ instrumentum, sed non placet: Interea dum scobina comminui mus, lignum accipit teporem quendam, quo fit, ut quasi fermentetur: cum limatur li-

Præparatio duplex

Simplex decoctio duplex.

comminutio ligni uaria.

Melior præparatio est p scobinam

gnum conspiciat acervum scobis crescentem ueluti acervum formicarum. si imponitis manum teporem percipitis suauissimum. Hac ratione comminuto ligno, duplo turbidior, duplo acrior fiet decoctio, quam ex alio ligno aliter comminuto: Hæc ergo sit prima præparatio ligni: sequitur modo ut de ipsa decoctione tractemus.

De decoctione ligni.

C A P. XLVI.

Decoctio

Macera-
tio.

Vasa in
quib' pa-
ratur de-
coctum.

FActa hac præparatione deuenimus ad decoctionem. In qua notare debetis, quod communis hæc est ratio, ut pro qualibet uncia ligni libram aquæ 12. unciarum. Verum tamen est quod si habeamus negotium cum tenero adolescente, calido habitu, & æstate, tunc solemus pro qualibet uncia ligni accipere lib. unam cum dimidia aquæ; sed ut plurimum stata est consuetudo, ut pro qualibet uncia libram aquæ capiamus, at in conficiendo decocto solemus accipere lib. 1. ligni, & 12. lib. aquæ, nisi fuerit æstas, quando non potest seruari syr. & tunc capimus ligni unc. 6. aquæ lib. 6. Hieme lib. 1. cum dimidio ligni, aquæ uerò lib. 12. in medijs temporibus lib. 1. ligni, & lib. 12. aquæ. Sed assumptam scobem ligni oportet macerare per 24. horas aliquando tamen magis, aliquando minus. Solent nostri seplastiarij macerare lignum in aqua frigida, sed non placet. obseruate differentiam inter decoctum, in quo maceratur lignum in aqua frigida, & in quo maceratur in aqua calida, nam duplò acrius, & amarius, atque turbidius erit decoctum, in quo lignum maceratum fuerit in aqua calida: Macerate ergo in calida, ita ut ferueat: Præterea obturetis optimè uas, quod collocetis in loco, ubi sint fursures, & sepelliatur usque ad medium in fursuribus, nam hac ratione seruat diu calorem; deinde operiatur uas pannis linteis, ut fiat maceratio optima, & decoctum bonum. Notanda est etiam ratio uasorum. Aerea non laudo, quoniam cum decoctum pingue sit, & omne oleum alteret æs, acquirat malam qualitatem, & malum saponem: ideo aut habeatis lapideum uasculum quod defertur ex lacu Lærio, uel Comensi, et dicuntur uulgò lauezzi, aut ollas testaceas uitro obductas: Præterea uasa ænea stamno oblinita optima sunt: Præterea uasa uitrea perfecta esse solent. Sed not. quod decoctio ista dupliciter fieri potest, aut in duplici uase, aut ad ignem siccum: consuetudo, facilitas, ægestas obtinere, ut plurimum conficiamus ad ignem siccum: abundantia, & commoditas inuenit, ut coquatur in duplici uase, hoc est ut uas decoctionis ponatur in caldario pleno aqua repleto quinetiam palea, ne fiala uacillet,

& hæc est uera ratio decoquendi, quoniam tunc fit uera elixatio quasi naturalis, ex calore humido. Aliqui dicunt decoctum fieri dilutius hoc modo. ista non sunt dicenda: exemplo possumus hoc reprobare aquarum multarum in balneo marie paratarum, quæ præstantiores sunt; nam per adustionem non fit melius decoctum, sed per maiorem eliquationem, atque mixturem, quæ à calido humido in balneo accidunt marie, neque partes unctuosæ, aut calidæ ligni ita dissoluuntur, igitur decoctum meracius, turbidius, acrius, amarius, & ideo hunc usum magis laudo, quam in sicco igne. Diligentiores coquant in uitreo uase, & felicissimo successu; quia fit purissimum decoctum sine corruptione, & sapore aliquo: Præterea cum uasa illa sint angustiora non multa fit exhalatio, & ideo magis elixatur, & concoquitur lignum, igitur in eligendo uase eligite habens angustissimum os, & semper coquatis cum operculo satis comprimente ne ita facile absumat aqua, & euanescat: Coquitur decoctum hoc lento igne. Primum se-
 lenius lignis excitare feruorem; quum incipit feruere, parua flammula carbonum utimur, ereptis lignis; sed continuata debet succedere ebullitio Bulliat ad consumptionem medietatis; hoc est ex usu communi: Verum si requirimus maiorem exiccationem, & uim medicamenti ualidiorem, descendimus ad consumptionem duarum tertiarum: si minus exiccans querimus, & dilutius, uenimus ad consumptionem unius tertiæ; Ita quod primo modo remanent sex libræ; secundo, quatuor: tertio, otto: Hæc est norma faciendæ decoctionis; quæ solet aliquando refrigerari antequam coletur, aliquando bulliens colatur panno mundo, & spisso, ne lignum turbet decoctum: sed non multum refert an frigidum, an calidum coletur, nisi timeamus uasis prauum saporem, sin minus linquite. Hoc est primum decoctum. at inter coquendum spuma colligenda est ad usum, qui patefiet. Secunda decoctio fit hoc modo: Accipimus idem lignum, neque amplius maceramus, & in eadem quantitate aquæ decoquimus: & consuetudo obtinuit, ut bulliat ad consumptionem tertiæ partis, ex 12 lib. reliquuntur octo, sed in hoc secundo decocto solemus augere quantitatem aquæ, quoniā aliquando addimus 18 lib. aquæ, aliquando 15. hoc solemus facere quando bibaculum ægrum habemus, qui uult quatuor, & quinque ciathis explere sitim. secundo augemus dosim aquæ, si fuerit æstas, quoniam coguntur ægri tunc bibere inter coenam, & prandium: Præterea quando habemus habitum calidiorem, & quando calida tempestas adest, quum igitur 18 lib. aquæ capimus remanent 12. quum capimus 15. remanent 10. & hoc est in prandio, & cæna bibendum: Alij solent addita noua aqua ligno eidem

Norma faciendæ decoctionis

2. decoctio.

3. Deco-
tio.

facere tertium decoctum, quod sit pro ablutione manuum & faciei. alii-
quot sunt, qui consuetudinem habent attrahendæ aquæ per nares pro abla-
tione muci, uel alterius ulceris; alii abluunt ulcera aliarum partium. ali-
quot habent rhagades in sede, aliquot hemorrhoides, in hoc casu hoc tertio
utimur decocto. Notate tamen, quod aliqui medici exhibent primum de-
coctum etiam pro prandio, & cena, & ita unum tantum faciunt, sed hoc
rarò est, & quando uolunt nimis exiccare. Vnum addo. solemus in emacia-
tis corporibus in imbecillis uiribus præparare lignum cum iure carnis uitæ
linæ, pulli, aut hædi, quod ius non sit pingue, & sic eodem modo coquitur
& necessarium est scire hoc. Et hæc de simplici decoctione dicta sint, mo-
dò ad compositas transeamus.

De compositis decoct. ligni.

C A P. XLVII.

Decoct.
ex ligno
& cortice

DEcoquitur lignum Indicum non solum simplici ratione dicta, sed
etiam uario modo miscetur, & componitur, sed primò simplicio-
ra, deinde composita magis proponam: Magis simplex decoctum est ex
cortice, ligno, & aqua tantum, & hoc utuntur probatiores medici,
quando uolunt habere decoctum robustum. Ratio conficiendi hæc est. ut
accipiamus eandem quantitatem ligni, & eandem aquæ, & addamus cor-
ticem, qui non habet quantitatem determinatam, aliquando enim est dua-
rum, aliquando trium, aliquando quatuor unciarum pro libra 1. ligni, at
pro semuncia corticis addimus lib. iij. aquæ: exempli gratia lignum erit
unius lib. & duæ uncie corticis aquæ lib. 16. quando uolumus robustius
medicamentum, capimus ligni lib. 1. cort. unc. 6. aquæ lib. 18. uerùm con-
tundimus corticem in puluerem non tenuissimum: & postea maceramus 24.
horis. coquimus ad consumptionem tertie partis, & eadem ratione, qua di-
ctum est in simplici decoct. In aliquot locis parant huiusmodi decoctum
cum uino. Hic non est in usu, at in Hetruria multis in locis. Huiuscemo-
di decoctio hoc modo paratur. Recipe scobis Guaiaci lib. 1. corticis eius
lib. semis, aquæ lib. 18. infundantur hæc secundum artem, bulliant ad con-
sumptionem duarum tertiarum, ita ut sex lib. relinquantur decocti, hoc
facto addunt tres lib. uini potentis albi, subdulcis. Habent apud Ligures
uinum præstantissimum in hoc casu, quod appellant Racefia, & est genus
iucundissimi uini, & uinosi, sed habet hanc notam, ut superet omnia gene-
ra uinorum in excipiendam qualitatem, & substantiam medicamentorum.
Apud insubres, & in tota Gallia transpadana usque ad Pedemontanam re-

Decoctū
cum uino

gionem habent uernaciam uinum robustum. in partibus, quæ circa Romam, & in Neapolitano agro habent uinum Neapoli delatum dictum Greco di Somma. Habemus nos Romanam. Maluaticum non est bonum: corrumpitur enim citò, & non admittit medicamento qualitatem: additur igitur uini lib. iij. & post ebullitionem unicam eripitur ab igne, & seruetur pro syrupo. postea fit secunda decoctio usque ad medietatem, postea additur uinum, ut supra, quod exhibetur pro prandio, & cæna: & illud quod additur pro potu non habet certam normam. si uolumus suauiore addimus maiorem copiam uini: Aliqui infundunt lignum in uino, & faciunt totum decoctum ex uino; sed hoc pessimum est; quia uinum non est apta materia ad macerationem: Præterea in longa ebullitione amarorem quandam acquirit, & hac ratione laudo communem usum macerandi in aqua, & demum additur uinum hoc, uel illud. Vinum autem additur dupliciter, uel ut satisfaciatur medicamento, uel ut non arescat, aut remaneat in uentriculo. aliquando accidit, ut totum decoctum expuatur, ideo ut citius penetret additur uinum. sed si potest fieri sine uino præstantius est. Habemus quin etiam compositius medicamentum estq; . ligni Guaiaci lib. 1. corticis lib. semis, aquæ lib. 18. macerantur hæc secundum artem, deinde bulliunt ad consumptionem tertiæ partis, postea addimus Cardui benedicti, cuius frequens est usus * Chamedryos, Betonicæ, Pentaphili ana manip. 1. Iterum bulliunt ad medietatis consumptionem, ita ut totum decoctum non sit plusquam 6. lib. postea addimus uini lib. iij. & post unicam ebullitionem colamus, & exprimimus. Est alius modus. Recipe idem lignum, eundem corticem, & eandem quantitatem aquæ, macerantur, bulliunt, eodem modo, deinde additur Rorismar. feniculi, stecados, betonicæ ana manip. 1. semis. anis. Vnciam 1. bulliunt iterum ad consumptionem dimidiæ partis, ut relinquantur. 6. lib. & tunc adduntur tres lib. uini modo dicto. Vltimò conficimus alio modo. Recipe eandem quantitatem ligni, & corticis, & addimus post macerationem, & ebullitionem radicem enulæ campanæ, radicem alteæ radicem siccatarum irios ana unc. 1. capill. ueneris, liquiritiæ, stecados, ana unc. semis bulliunt simul ad consumptionem medietatis, & demum adduntur lib. iij. uini, & fit eodem modo, ista sunt decocta in usu apud Empiricos, & alios medicos: Qui solent hæc exhibere non faciunt secundum decoctum, sed parant uinum ex Guaiaco, quod propinant in prandio, & cæna, & hoc modo parant. Recipe ligni indici lib. 4. corticis pulueris. lib. ij. capill. uener. cetrach, florum cordial. radic. bugloss. foliorum cicor. ana lib. 1. saccari lib. iij. uini albi maturi, stomatici, impotētis lib. 150

Tertia decoctionis species composita magis.

* De hac Dioscor. li. 3. c. 111. Plin. 24. ca. 15. 4. species decoctionis.

Quinta species decoctionis

Vinum ex Guaiaco pro potu.

Gabrielis Fallopp.

Mixtio li-
gni cum
purganti-
bus an bo-
na.

Vltimum
decoctum
pro pue-
ris.

Secunda
aqua pro
pueris.

ponuntur medicamenta omnia in aliquo uase ligneo & accipitur uinum & feruidum redditur, & postea in cadum illum infunditur, ubi macerantur per tres dies clauso cado, postea diligentissime colato, & seruato pro potu in mensa lymphato cum decocto simplici secundo, aut etiam puro utimur pro potu. & egri bibunt felici cum successu ex consilio probatissimorum medicorum, Præceptor meus Bross. & Mattiolus solent in his decoctis admiscere medicamenta purgantia, & Venetijs feminae, & Tonsores solent uti his. Admixtio medicamentorum purgantium in syr. non displicet, non utor tamen continuò, quia non est tutum medicamentum: si enim Guaiacum recens, uel succus foliorum soluit uentrem, & sanat, ergo possumus in syr. soluentia medicamenta admiscere, ideò, si egri leuiter ferunt, atque uenter, laudo: Mouet me hæc ratio: lego enim in historijs, quòd non omnes Indi capiunt succum foliorum ratione solutionis alui, & ideò solent ipsi siccare lignum, & parare decoctum ea ratione, qua nos paramus: igitur hac ratione & probò, & improbo medicamenta soluentia cum syr. medicamenta purgantia mixta cum decocto, quòd bibimus pro prandio, & cæna sunt diabolica, est enim admixta senna, hermodactili &c. fugite hæc medicamenta. Ad rem igitur rediens laudo in syr. admixta soluentia, quorum normam, atque modum querite apud Mattiolum. Habemus ultimum decoctum pro puerulis, & lactentibus: Nam sæpe nascuntur pueri infecti, uel solent à nutricis lacte infici. in eo casu primùm nos solemus mederi Nutrici, ut illa decoctum accipiat: secundò duo facimus pueris. Primùm est quoniam exhibemus iuleb factum ex decoct. Guaiaci. & ita Recip. guaiaci tenerrimi unc. iij. aquæ gram. lib. iij. infunditur, maceratur secundum artem, & coquitur ad consumptionem duarum tertiarum, postea colamus, & accipimus medicamentum hoc, & cum sufficiente saccaro conficimus iuleb. Vtimur autem aqua graminis, ut ratione aquæ, & ligni non succrescant uermes ratione saccari nascentes: Præterea secundò facimus decoctum ex Guaiaco simplicissimum, & destillamus in balneo Mariæ, & istam aquam dulcem exhibemus pueris bibendam. istæ sunt rationes præparandorum decoctorum, in quibus notate quòd omnia conueniunt in morbo Gallico, at ego non utor, nec utar nisi simplici illo decocto, aut composita cum cortice, uel cum uino, uel sine uino. ego proposui uaria decocta, quibus nunquàm utor; at quæ cum uino fiunt, quia inflammant rarò utor. Ego si quid immuto est, quia loco aquæ communis sumo aquam cicorij, uel sonchi pro temperando hepate calido, & aliquando incoquo simul sonchum, uel cicor. aliquando soleo in ultima decoctione admiscere passulas pro suauitate.

Itaque sciatis, quòd in morbo Gallico simplex decoctio præstantissima, reliquis utantur reliqui medici, mihi non placent.

In quibus ægitudinibus utamur prædictis decoctis.

C A P. X L V I I.

Vsus sum istis decoctis, sed non in morbo Gallico. & primò ego utor illa ultima decoct. composita in astmate, in destillatione frigida à capite, atque in maximo lapsu uentriculi. reliquis nunc in cephalæa ex materia frigida, nunc in epilepsia, addita peonia; aliquando in Ischiade penultimo, & antepenultimo decocto. utor aliquando in paralisi, & in lippitudine oculorum, In fistulis lachrymalibus, & in summa in omni refrigeratione uentriculi, in refrigeratione articulorum, & podagricis affectibus ab intemperie frigida, usus sum huiusmodi decoctis satis felici cum successu. Decoctum uerò simplicissimum dico facere semper ad morbum Gallicum incipientem, non rebellem: in inueterato in usu esse compositum ex ligno, & cortice, aliquando cum uino, aliquando sine uino: conclusum ergo sit hoc, atque reliqua decocta composita potius facere ad alios morbos frigidos uentriculi, cerebri, & articulorum, non ad morbum Gallicum, idq; sit cum aquæ sulfureæ non possunt, & quamuis iuuenes optimi non uideatis factam mentionem omnium istorum in consultationibus hoc est, quia recurrimus ad Thermas tanquam ad sacras anchoras. uerum quia potestis esse in locis, ubi hæ sacræ aquæ desunt, ideo docui uos, ut loco balnearum substituatis. sequitur modo tractatio quo tempore sit decoctio ista propinanda.

De tempore, quo exhibendum decoctum.

C A P. X L I X.

Sed quo tempore exhibendum decoctum? opportunissimum est Ver: Ver.
 Quamuis enim nos calorem, sudorem, & multam digestionem desideremus, tamen nimius est calor æstatis, resoluta sunt corpora, atque imbecilla. quare medium ueris, & principium æstatis opportunissimum tempus est: secundò est Autumnus: Autūnus.
 Aestas, & hiems inopportuna sunt, altera propter calorem nimium, altera propter frigiditatem, sed si ex his eligere deberem, eligerem hiemem; fugite caniculares dies: habemus Hippocaustra hieme, quibus temperatè calefacimus talamos. primò ergo in loco uer, secundò autumnus, tertio hiems, quartò in loco aestas. modò ad locum transeamus.

Gabrielis Fallopp.

De loco.

C A P. L.

Non in omni loco possumus exhibere decoctum. Antiqui ultra 30. annos solebant carceribus detrudere egros, in loco clauso, atque umbris cimmerijs obducto, & macerabant 40. diebus ossa, & totum hominem: Benè agebant adeò sæuus, adeò ferus, adeò immitis erat morbus: uerùm cum mitior sit factus non ita debent esse seueri medici, Ideò nos exponimus in Talamo sicciori, non exposito uentis munitis fenestris papiro; pariter fores non semper clausæ seruantur: præterea concedimus egro domum exire, dummodò uenti sileant, pluuia & nebula serenum, atque tranquillum aerem non perturbent; & præcipuè si æger merore afficiatur: sequitur ut de quantitate decocti assumendi tractemus.

De quantitate decoct. assumendi

C A P. L I.

Quãtitas
decocti.

IN quantitate ista seruamus has normas, primò affectum quantus sit: si magnus, & rebellis magna quantitas exhibenda: sin minus contrà. In puero minorem exhibemus portionem, quàm in adulto. habenda etiam ratio complexionis, in calido habitu parum, in frigido multum; hieme magis, æstate minus: si uenter debilis paucam damus quantitatem, si robustus immensam. Hæc quantitas exhibetur, (quandò magna est) per duos syropos, si pauca per unum syr. tantum. Præterea à quatuor unc. ad decem distendimur. in uentre puerili à 4. usque ad 6. in robusto ad 8. in robustissimo, & ualenti morbo ad 10. & 12. ascendimus; sed rarum hoc est. At seruanda est alia Norma. maior enim est dosis syr. matutini, quàm uespertini; quoniam matutina hora euacuatus est uenter, præterea ob somnum adest maior uis: est quinetiam seruandum aliud, in primis tribus, aut quatuor diebus non exhibemus, nisi quotidie syr. unum, idem facimus in extremis quatuor diebus in fine, at in reliquis, duos propinamus matutina, scilicet; & uespertina hora, quæ statura, & firma esse debet.

Quot diebus debet assumi decoctum.

C A P. L I I.

terminus.

Vsus obtinuit, ut decoctum Gaiaci exhibeamus ad 40. dies, quoniam morbus gallicus longus est, ideò longam curationem requirit; uerùm hoc agimus in mediocri: in incipiente uix ad 30. uel 25. ascendimus, in inueterato ad 60. peruenimus. Quis erit terminus certus? Quàdo uide-

mus, quòd cessarunt omnia symptomata, si cessarunt 25. desistamus; sin minus perseueremus, quousque symptomata desint. sed si post 60. non cessent symptomata non linguatis, persistatis instituendo uictum nobilium, & aeger usque ad 100. dies bibat syr. ne redeat morbus, aut confirmetur magis. Sed duo sunt symptomata rebellia, quæ si remanent, non sperate sanationem: sunt quædam cicatrices callosæ duræ, credo quòd bottones uulgo dictos habeatis; sunt illæ cicatrices ueluti bottones; & nisi ad ultimam sanitatem biberit aeger, semper periculum imminet recidiuæ. Alterum est Gonnorea gallica, quæ si decocto, uel alio medicamento non cessat (de quo loquar infra) seruatur etiam morbus: Ideò facite post 40. dies ut bibat syr. unum.

Not.

De hora exhibendi syr. & de seruandis.

CAP. LIII.

AD horas uerò exhibendi decocti accedentes, dicamus; Medici exhibent matutinum ante prandium per 4. horas, uespertinum ante cænam per 3. uel 4. horas, 6. horis post prandium, si autem euenerit, quòd non exhibeamus, nisi unum syr. matutina hora, non est tanta habenda ratio: Addatis quòd semper syr. debet bibi ualdè calidus, ut cieat sudorem. secundò debet bibi ab ægroto declinante in lecto. ebibito syr. solent ægri superdormire, & hoc tentandum est, ut citius concoquatur, & diffundatur per habitum: sunt qui mandant cooperiendum capud, at de hoc dicā postea.

Hora sumendi syr.

Syr. sit calidus.

De ijs, quæ uitanda sunt.

CAP. LIIII.

Sed debet uitari Venus potissimum quando exhibetur decoctum, sunt qui semel utentes Venere non sanantur: sunt diabolicæ Ancillæ, Veneræ, excitantes desiderij igniculos, dum decoctum præbent, fugite has, propellite extra domos. secundò fugienda est animi excruciatio. sed fugiendus lusus cartarum, interdicatis uestris ægris lulum hunc: hæc enim mercatura est cum fraude maxima.

Venus fugienda.

Animi passio.

De corrigendis.

CAP. LV.

ALiquot etiam sunt corrigenda. & primum Nausea quædam superuenire solet, ex qua interdicatur potus ægris. huic occurrimus, si suauium cum decocto admiscemus, & hoc est Iuleb, quod primis diebus cum eo

Nausea.

Abhorre-
tes bisco-
ctum.

Dolores.

Suppres-
sio alui.

Deliquiū
animi.

infundimus. Aliqui præditi calido uentriculo Nauseant, ideo paremus decoctum in aqua frigida funçi, uel cicorij: præterea dilutum dandum est decoctum. Aliqui panem biscottum comedere non possunt: his occurrimus dando panem comunem. præterea solent succedere dolores accerrimi post 4. uel 8. diem usque ad 15. his duabus rationibus mederi solemus, altera horatando ægrū, ut patienter ferat, quoniā hæc est natura ligni, & quamprimū cessat. altera fouendo partes, & inungendo, hoc autem dicam fusiū, quum de dolore loquar. Succedit etiam suppressio alui, & tunc lassitudinem percipit æger: huius clisteribus occurrimus alternis diebus. sunt qui abhorent clysteres, his semel in die exhibemus syr. cum duabus unc. mellis rosacei; et si erit homo, qui nō poterit detergi à melle ros. communi, admiscemus mel lis ros. sol. unc. 1. aliqui pillulam ex aloe præbent, sed mihi placet mel. Aliquando superuenit deliquium animi, & hoc post 24. dies accidere solet ratione tenuis uictus, ideo concedatis ouum quotidie matutina, & uespertina hora: aliquando offulam panis infusam uino obtuli. sed ægri aliquando concidere solent, quia non nutriuntur, uel quia biscottus panis paucus. tunc ouo exhibito, uel pane in uino occurrimus, ut dictum; at si uenter non concoquit panem biscottum tunc date comunem. Cognoscetis autem hoc, quia quando datis pharmacum cum eo educitur insignis quantitas decocti fului, sublutei, turbidi, cum qua supernatant micæ, & frustula panis integra, in eo casu occurratis huic symptomati, & date panem purum, et minorem decocti portionem, quam si cum Iuleb miscebitis melius erit. Hæc sunt symptomata, atq; eorum correctio. iam ad excrementa transeamus.

De excrementis.

C A P.

L V I.

Lotium.

Sudor.

IAm transeo ad id, quod ad excrementa pertinet. & Not. q̄ duo sunt genera excrementorum, quorum habenda ratio, unum est siccum de quo locutus sum. s. feces. secundum genus eorum, quæ solent expurgare corpus tria continet, interea enim per lotium, interea per sudorē interea per pharmacum educitur. & quamuis non sit necessarium, ut materia expurgetur, sed ut alteretur uiscus, tamen bonum est: si fiat per lotium, optimum quidem sed nullus Medicus illam uiam tentauit, quoniam quamuis expurgatio bona, tamen non tentandum deferri materias calidas ad renes, & eo minus si adsit gonorea, quia tunc proritabitur, & plus sequetur incommodi, quam utilitatis, per sudorem autem sunt solliciti Medici quum excitatur sudor copiosus semper soluitur morbus, unde aliqui iuuant hanc uacuationem simpli-

eisimo modo, ut eger tegatur pannis, ut sit in lecto calido, & calidum bibat syr. alij capud operiunt. sed in hoc est difficultas: laudo in his, in quibus capud non aestuat, & in quibus pustulæ luxuriant, & defluuium timeatur: Alij accipiunt panem calidum ex furno, & apponunt ad dorsum, & latera egrotantis, ut percepto calore humido facilius sudent. Non placet, quia inficitur panis, estq; mala ratio. Alij laterem calidum inspersum uino obuolutum panno linteo ad pedes ponunt. hæc est bona ratio, & laudo. seruata tamen hac norma, quod fugiatis in his, in quibus Rhagadibus pedes laborant. Vltima ratio est, ut per aluum excernantur excrementa. & Gaia-

Medicorum Roman. Hetruscorum, Gallorū, & Insul. laudat euacuationem interpolatam per pharmacum; unde, si non ualida sit euacuatio per sudores, semper. 8. 10. uel 12. quoque die aliquid uacuans exhibeatur. at si copiosus sudor adsit supersedeatis à pharmaco, siue sudor à natura, siue ab arte fiat. aliqui damnant usum Medicamenti. non laudo hos; omnia enim argumenta, omnes rationes, quibus astruunt sententiam suam desumuntur ab immutata euacuatione; & certè non debemus immutare euacuationem naturæ. cum igitur per lotium, aut sudorem natura euacuet, non debemus pharmacum propinare. Hæc est ratio demonstrans. sed quum dicunt, si sudor nō adest per insensibilem euaporationem fit euacuatio, hoc falsum est, quoniam non est adeo tenue excrementum Gallici: at quum excrementa corporis quotidie per sudorem copiosissimum excernuntur, ut inde integram sperare possimus euacuationem, in hoc laudo, ut non exhibeantur medicamenta purgantia cutis enim recipit excrementa, natura morbi propellit excrementa ad cutim, & ideò per sudorem euacuantur: si autem non sit sudor copiosus, expurgandum pharmaco. Verum Gal. in lib. de atrabile cap. 4. dicit quod per sudorem euacuantur tenuiora excrementa, ideò aliquando Medicamentum purgans exhibendum, sed rarò, bis scilicet, ut excrementa crassiora educantur 20. scilicet die, et in fine. Medicamenta autem, quibus utimur in expurgando corpore, sunt pill. cochiae preparatæ cum Veratro. aliquando sena, cum Epithymo, & hermodact. additis passulis in eodem syr. aliquando confectio hamech. solemus cum syr. miscere syrup. ros. sol. ut dulcior fiat potio: Iam uerò ad uictus rationem descendentes dicamus.

An capud tegendum.

Pharmacum.

Medicamenta purgantia.

Victus ratio.

De Victus ratione.

CAP. LVII.

Superuenit tractatio de uictus ratione dum assumitur decoctum; semper instituitur siccans, & tenuis ob paucitatem uictus ratio. Hæc aut

Gabrielis Fallopp.

constat in pane biscocto, quem exhibemus primum, ut alimentū inde assumptum siccus sit, & sic faciat ad superationem tumorum. secundò quia huiusmodi panis biscoctus diutius manet in uentriculo, & ita solatur fami, tardius etiam manditur, & ita non exutitur aeger à famē. Tertia causa est. Cum panis siccus sit absorbet syrup. totum, & ideo uenter optime coquit utrunque: aliqui uolunt exhibere panem, ut retineatur syr. in uentriculo, ne facile fluat, sed sciatis quòd diutius remanet syr. in uentriculo, quàm panis, quia non attrahitur à uenis sicut alimentum: Quantitas autem panis solet esse ab unc. iij. ad iiij. ut plurimum autem unc. iij. damus: si autem uenter imbecillus sit ualde, exhibeatur panis communis: Cum pane aliquid datur, nam & obsonium requiritur. Hoc autem uariare solemus: primis, atq; ultimis diebus damus portiunculam carnis tostæ, aliquando elixæ, sed rarò, ad tres uel duas unc. in reliquis diebus cū pane passulas associamus. Ego uidi aliquos improbantes usum passularū, quia integræ excernuntur: Non est uerum: sunt folliculi puri passularum, qui excernuntur; sunt enim coriacei, cartacei, duri; sed tota medulla interna suggitur, concoquitur, & digeritur. Ego laudo passulas, quia contemperant uiscera. solent etiam loco passularum paruorum tribuere passulas maiores, & bonum est pondere unc. ij. aliquando pineos nucleos, pistachia, amygdalas; quamuis amygdalarū usum non laudem in uentriculis debilibus. [exhibent pineos nucleos, quia
 ” boni, ac crassi sunt succi, multumq; nutriunt, ex Gal. lib. 2. de alim. facul.
 ” cap. 17. Pistacia uerò, & si parum nutrant, ad hepar tamen roborandum,
 ” & succos in ipsis uis infarctos, purgandos, utilia sunt, unde Gal. non au-
 ” det affirmare an ex ipsis stomacho ullum accedat commodum, aut insignis
 ” lesto, quemadmodum neque, quòd alium deiciant, aut sistant ex eodem lib.
 ” cap. xxx. Amygdale uero nihil prorsus habent facultatis adstringentis, nō
 ” subducunt uentrem, neque corpus multum nutriunt, sola enim tenuandi fa-
 cultas, ac detergendi, in eis prepollet, ideo uenter imbellem infestant.
 ex Gal. eodem lib. cap. 29.] Aliquando concedimus Martium panem pon-
 dere unc. ij. Sed habenda est ratio ætatis, consuetudinis, habitus. Rustico
 dandæ unc. iiij. aut v. magis pueris, quàm senibus.

De Potu.

C A P. L V I I I.

Potus.

PRO potu bibat secundam aquam, de qua bibat quantum uoluerit aeger: sed non credatis, quòd quantò magis bibunt tantò citius sanantur, si autem bibere non possunt secundum decoct. aliqui dant uinum paratum ex

ligno, & cortice supra descriptum, dilutum tamen decocto secundo Gaiaci si ad 40. dies instituaturs uictus ratio, primis. 4. diebus, atq; 4. ultimis carnes comedant, intermedijs diebus biscoctum cum obsonio tantum.

Quid agendum post dietam, si intemperies calida hepatis persistat.

C A P. L I X.

Peracta dieta statim obseruare debemus an hepar calidum sit, & ideo instituaturs medicamentũ temperans. & est saccarum ros. sacc. borag. & sacc. uiol. æquis portionibus, admixtis speciebus diatr. sandal. & ali- quando ad 20. aliquando ad 30. dies exhibemus. secundo obseruamus, quod ratione sudoris coaceruantur in externo corpore quedam excrementa, & ideo ad balneum arte factum mittimus ægrum pro corporis deterstone, si sordidum fuerit: quæ autem sint istæ stufæ audietis postea. Ista est uia regia certa, & tuta, qua Gallicum sanamus, & hac consulo uos ut utamini in uestris ægrotis. sunt aliæ multæ, sed primũ de quadam ratione satis leui, & facili agamus.

De radice china.

C A P. L X.

Sequitur modò radix Cina, cuius Medici aliquot, præcipuè Galli, atq; Cina. Flandri habent maximam rationem: neque solum ad morbum Gallicũ, sed ad Phtysim, ulcera pulm. in sris hepatis, in Atrophia, in lepra græcorum, in Elephantiasi, & in Podagra utuntur. Hispani, & Lusitani deferũt hanc radicem, quo ex loco non constat. Appellant chinam, cinam, & Achianam. Nos Cinam uocamus: nondum scitur certò qua ex regione afferatur. Nonnulli dicunt ex Occidua India deferri: Nonnulli ex India orientali ultra Taprobanem Insulam, & Calechut ex locis Sinarum, uel Silianarum, & ideo Cina, quasi Sina, uel siniana uocata. Ego aliàs legi Epistolam Florentini cuiusdam, in qua describebat flumen magnum in Libicis littoribus Oceano ablutis. & inquit Flumen habere latissimum alueum scatentem arena, in qua copiosa est radix, & subdit quod huiusmodi radix habet hanc uim, quoniam flumen illud habet facultates nostrarum Thermarum; unde omnes Indi ad hoc confugiunt, abluuntur, potant aquas, & ab omnibus ægritudinibus liberantur. Sed quicquid sit, siue ex Cilianis, siue Silianis, aut libicis, aut occiduis regionibus deferatur nihil refert. Radix hæc non est Cinae de- ualde longa, est admodum nodosa: credo quod cognoscitis plantam bistor- scriptio.

Gabrielis Fallopp.

Facultas
Cinæ.

eam dictam, hæc habet radicem penitus similem. Vidistis radices Arundinum talis est radix Cina. color est sub rufus. pondus est mediocre: si bona est non est neque levis, neque ponderosa: odore, & gustu destituitur penitus. de folijs, caulibus, fructibus, floribus nihil relatum est ab Historicis. Facultas istius medicamenti qualis sit à me non potest explicari reuera: non dubito quòd siccet. sed quòd calefaciat, aut refrigeret nihil est quòd dicam: aut dicendum, quòd temperata sit, uel si recedit à temperato inclinatur in frigidum in primo gradu: decoctum enim insipidum est, ideò si agit in morbum Gall. propria substantia agit. CAROLVS V. satis feliciter cum successu partim ob morbum Gall. partim ob Atrophiam, partim ob dolorem articulorum, accepit huius radices decoctum, & dedit ei maximam authoritatem. Ego non potui vires eius attingere: Vtor tamen feliciter ad Hydropisim, ad contemperandum humorem melancolicum, in lippitudinibus calidis oculorum, in intemperie calidissima hepatis, uel uentriculi: at in morbo Gall. non utar; expertus enim sum ter, & quater, & nunquam aliquid potui assequi. Primis temporibus 36. diebus dari cepit, iam ad 18. dies terminus peruenit: eadem est quantitas radices, nam exhibebatur decoctum duarum lib. sicuti etiam iam fit. modò dicamus quomodo paratur decoctio.

Quomodo paratur decoctio Cinæ.

CAP. LXI.

DEcoctum hoc modo paratur. accipimus radicem istam, et in frustra tenuia incidimus. postea capimus unc. ij. huius, & 12. lib. aquæ puræ, calefacimus aquam, in qua infundimus per integram noctem, uel 24. horis, postea apponimus ad ignem, & bullit ad consumptionem medietatis, ita ut sex libræ remaneant. non facimus nisi unum decoctum, quod statim colamus, & taleolas extendimus supra tabulam, ut siccantur in umbra, quoniam iterum assumuntur ad usum; decoctum seruatur in olla calida in cineribus, uel furfuribus, quia si tepidum non manet, acescit. Sed not. quòd decoctum fiat in uase oris angustissimi, quòd subere, dum bullit, clausum maneat. huius decoct. exhibemus syr. matutina hora lib. 1. uespertina tantundem, uel unc. x. uenterculus facile amplexatur, quia suauis est potio; postea ex eodem decocto potat æger: eius sapor insipidus est, calor uero iuris pulli gallinacei. sed aliquando uinum concedere solemus, aliquando purum, album, imbecille, aliquando magnum decocto admixtum, & hoc pro imbecillitate egrotantis. Cibaria est panis communis, carnes & elixæ, & tostæ

Cibaria.

in moderata quantitate . solent accidere sudores ualidissimi, & ideo non exhibendum medicamentum purgans, nisi in fine . Et ita quotidie fit decoctum : nam ex duabus lib. accipimus quotidie duas unc. & sic integra radix duodecim diebus perdurat, postea repetimus eandem radicem siccata, & eius quotidie unc. iiii. incoquimus, & sic perdurat. 6. diebus, donec tempus 18. dierum absumatur . si uero 36. diebus exhibere uolumus sic sumimus unoquoque die unc. 1. radice, & coquimus in 12. lib. aque, ut fecimus : post 24. dies sumimus repetitæ radic. unc. ij. & sic complebimus : sed iam utimur 18. diebus. si autem fiat alui suppressio capimus decoct. cum ol. ros. & mell. ros. & addito sale clystere efficiamus, & ita lenitur aluus . Ego usus sum isto medicamento in infirmitatibus uiscerum, in cancri exulceratis, & in lippitudinibus felici satis successu, sed non in morbo Gall. Not. tamen quod ex usu radice istius ualde pinguis fit homo . reliqua miracula in nostro orbe edere respuit .

De electione Cinæ.

CAP. LXII.

SI uultis eligere sumite ruffam, ponderosam, non exesam carie. & in hoc Electio.
diligentes estote, quoniam ex 100. rad. non inuenietis 4. bonas. sed duo uitia habere solent : alterum quod sunt spongiosæ, & leues ; alterum quod erunt exesæ à carie. si uos non habetis nisi istas (ut plurimum sunt) prauas & uitiosas, semper eligatis exesam à carie, dummodo ponderosa sit ; quoniam minus mala est. eius quæ leuis est decoctum putrescit, & non habet uim aliquam, nullum emolumentum inde trahit æger . Hæc est secunda ratio, qua Germani aliqui, atq; Galli tentant morbum Gall. superare : sed Nos ad Tertiam descendamus, quæ Regiam præsefert Maiestatem, & est falsæ perigliæ decoctum, quod ego expertus sum felicibus auib, atque omine bono.

De Salsapariglia.

CAP. LXIII.

INter rationes sanandi Gallici alias dixi esse Regias, alias non Regias .

Regiæ sunt, quæ tuto, & infallanter sanant, non Regiæ, quæ non frequentius, & non sine incommodo curant . Inter Regias, primas tenet diæta ex ligno Indico, quæ dicta est . inter has radix Cina numerabatur, quam ego non ualde probaui : super est altera Regia ratio, quæ fit per salsam parigliam, Hæc radix delata est ab Hispanis & Insulis Occiduis ; & à qui-

Salsapari-
glia.

Gabrielis Fallopp.

duo gene-
ra falsæ.

Smilax as-
pera ea-
dem cum
falsa pari-
glia.

Differētia
inter no-
stram sal-
sam & In-
dicam.

busdam falsa pariglia appellatur, eo quòd cum ea nil aliud medicamentum comparari possit. alij sparta pediglia uocant: quoniam spargitur hæc radix ueluti pes digitatus: Vulgò in Italia dicitur sarza pariglia: ista, (ut audiui à fide dignis oculatis) oritur, in Insulis Occidentalibus propè Maderiam, pullulatq; frequens in arena. istius est naturæ, ut producat longas, & crassas; profert tuberculum uarijs in locis, ex quo erumpunt capillares radices infinitæ, fibrosæ, & longissimæ. Radices autem, uel capillamenta illa, aliquando tenuia aliquando crassa existunt: alba intus percurrente fibra neruosa, & dura, quæ anima uocatur: cortex durus est, ita quòd uidetur ueluti concreta caro circa medullam: Duum autem est generum; alterum, quod habet corticem plenum, pinguem, & crassum: alterum, quod habet corticem tenuem, & siccatum: utrumque bonum est, dummodo non ad sit in exteriori superficie præter modum nigredo; & quanto longiora capillamenta, tanto præstantius, dummodo album sit non exiccatum, ut palea. Radix hæc insipida est habens ita paruum amarorem, ut uix sentiatur: nullum habet odorem: Solemus habere crassam: sed si habet colorem intus subluteum, & apparent uestigia, ueluti uermium, hæc mala est, ueluti exesa, paleacea effecta; fugite illam: sed magis istam: quamuis plena sit, & habeat carnosum corticem; fugite, ueluti uenenum, hanc, quia pessima est. Aliàs credebam esse radicem Ebuli, & perstiti in ea sententia plurimis diebus, donec Hispanus ad Ducem Flor. integram apportauit plantam, & hinc patuit error meus. & uidi esse radicem smilacis asperæ, de qua Diosc. lib. 4. & scriptores antiqui mentionem fecere. Quod magis confirmauit experientia: Nam cum in monte Sancti Iuliani Pisis uidissem smilacem asperam curauit effodiendam, & semper usus sum loco falsæ pariglia, et per biennium illud, quo ibi fui, semper felici cum successu plurimos à lue Gallica liberaui. cum igitur uiderem eandem materiam, easdem notas, & facere eandem, imò maiorem experientiam, deueni in sententiam dictam. Tota Romandiola scatet hac planta, in agro Ariminensi similiter copiosissima reperitur. est Coenobium sancti Benedicti in quo pleno est copia cornu. inuenitur etiam inter Pisaurum, & Fanum. Est tamen differētia inter nostram, & Indicam: quia illa, quæ defertur ex Hispanis habet radices maiores, crassiores, carnosiores: nostra, breuiora capillamenta habet, quia illa nascitur in solo arenoso, nostra in saxoso, & cum non multum alatur fit tenuior. in reliquis, isdem est sapor, isdem cortex, eadem medulla, & facultas; imò uiuacior in nostra. Cum ego detexerim quòd smilax aspera sit Salsa pariglia, ueni in hanc sententiam, quòd medicamentum sit optimum ad pro-

figandum morbum Gallicum. Dimittamus experimentum, cui nolunt credere pertinaces. Dios. dicit habere uim antidotam in morbis contagiosis, & connumerat folia, & grana inter ea medicamenta, quæ uenenis exhibentur, ideo Regium est hoc auxilium, & antidotum ad fugandam lucem istam. & hac ratione ego fido falsæ magis quàm ligno. imbecillior est certè ligno, habet tamen ipsa nobiles uires, quibus superat Gaiacum. & est quòd si post superatum Gallicum restēt ulcera, Rhagades circa sedem, duplo citius sanat hæc, quàm lignum Indicum. Erat scolaris Papiensis, qui tofis ossis, & lapideis laborabat circa pedes, et Tibias, ego breui discussos illos uidi ope sal seperigliæ. & prima uice usus sum hac in milite Luccensi, qui dicebatur il Capitan Capon, hic habebat in capite tumores, & gummata, quæ per decem dies euauerunt omnia. Cum ergo in Gallico ad sunt ulcera ad hoc medicamentum confugio, tanquam ad certissimum, & tutissimum auxilium. & si non facit prima dieta, facit saltim secunda, uel tertia. Præstans est Gaiacū, tamen ego utor falsa in leuibus. soleo etiā miscere hæc duo simul. sed prius doceamus modum conficiendi decoctum falsæ.

De modo conficiendi decoct. falsæ.

C A P. L X I I I I.

Ego semper seruauī hanc normam, sicuti accepi ab Hispanis. accipio falsæ unc. iij. & aquæ lib. x. comminuo falsam in partes minutas: & quia adsunt capillamenta, & tubercula, aliqui proiciunt tubercula. sed malè faciunt. capite totam falsam, & secare in frustra parua, postea macerate in aqua calida per spatium 24. horarum. si est nostra falsa macerate tantum una nocte. sed notate quòd nostra uiridi uti non debemus. siccate, & maceretur per integram noctem in eadem quantitate aquæ. sed quæret quis cur siccanda, si uiridis esse potest? Quoniam in radice uiridi continetur humiditas quedam, quæ dissoluit uentriculum, ut nihil magis. humiditas enim aquea cruda id facit; & hac ratione capi sicca uti. ubi est macerata coquitur ad consumptionem medietatis, postea colatur, decoctumq; seruatur ad syrupum. deinde eandem capimus falsam, & addimus aquæ lib. 15. & sine infusione bullit ad consumptionem tertiæ partis, & hoc decoctum ualet pro cana, & prandio. Verum est, quòd aliquando facio secundum decoctum cum uino, hoc modo. facto primo decocto accipio aquæ lib. 15. & eandem quantitatem falsæ, & bulliunt ad consumptionem medietatis; deinde antequàm auferam lebetem ab igne addo uini albi, impotentis, subdulcis lib. iij. & post unicam ebullitionem ego colo. admisceo autem ui-

Decoctū
falsæ pari-
gliæ.

Secūdūde
coct. falsæ
cū uino.

Gabrielis Fallopp:

falsæ cum
cortice
Gaiaci
mixtio.

num, aut quando uolo ut æger domo egrediatur, & uires stent; aut quando uenterculus imbecillis est; in reliquis nunquam uinum admisceo. soleo etiam miscere corticem Gaiaci cum salsa, & ita accipio falsæ unc. iiii. totidem Gaiaci, aliquando corticis unc. ii. non utrunque, hoc enim rarissime accidit, nunc hoc, nunc illud addo. Recipe ergo falsæ unc. iiii. ligni unc. iiii. uel corticis unc. ii. addo aquæ lib. 12. bulliunt ad consumptionem medietatis. Ad potum pro prandio, & cæna, accipio lib. 18. aquæ, quæ bulliunt ad consumptionem tertiæ partis quando addo corticem, eadem etiam sit quantitas aquæ, quamuis duæ sint tantum uncia corticis: Aliquando quum habeo ægrum satis delicatum, & nolo exhibere hæc, coquo salsam in 12. lib. aquæ ad consumptionem medietatis: quum facta est ista coctio ego habeo in catino uel scobem Gaiaci, uel corticis puluerem; & ibi colo decoctum feruentissimum, & ita maceratur, & acquirit uires; & hoc modo paratur syr. pro prandio, & cæna exhibeo tantum decoctum secundum falsæ. Ratio, qua admisceo est, quia leuiter offendit uenterculus falsæ pariliæ decoctum: aliquando soluit uentrem, ideo guaiacum admisceo. Secunda ratio est, quando habeo morbum, quem uolo eradicare, & opus est uti salsa. Tertiò quando habeo inueteratum gallicum utrunque sumo, & lignum, & salsam: aliquando his addo, sed raro, corticem, & exhibeo huiusmodi decoctum ea ratione, qua lignum. syr. uespertinus est unc. 6. matutinus 8. aliquando, quum uolumus ægrum domo egredi, tantum unum damus; tribuimus autem decoctum aliquando ad superationem sitis. Dies sint ad summum 25. minor terminus est 15. dierum. aliquando præbemus ad 30. & 40.

Terminus
assumendi
decoct.

De uacuantibus quum bibitur decoct. falsæ.

C A P. L X V.

INterea dum bibitur decoctum damus necessariò medicamentum purgans. 8. diebus singulis, & solemus uti eodem syr. sed infundimus senam, epithymum, & hermodact. scilicet, foliorum senæ unc. semis, epithymi dra. iiii. puluer. hermod. drac. ii. liquir. drac. i. passularum unc. semis, syrup. unc. 8. & calefacio syr. cui infundo hæc per totam noctem: matutina hora bullit, ita quòd tertia pars consumitur, aliquando loco hermod. addere soleo corticum rad. helleb. nig. scrup. ii. aliquando soleo addere præter hæc syr. ros. sol. unc. ii. uerum si æger nollet accipere potum aliquando exhibeo pill. cochias, uel pill. de hermod. uel conf. hamech. dum assumitur seruatur eadè norma, quæ in Guaiaco seruabatur. Notate tamen unum, quod decoctum falsæ

false semper agit omnibus temporibus; Decoct. gaiaci non agit hiemali tempestate.

De ratione uictus. CAP. LXVI.

Dum exhibemus decoctum, ratio uictus est ex pane communi, uel biscocto: aliqui comedunt passulas, uel panem Martium ex suo instituto; mihi uero placet, ut comedant carnem assatam; si quis autem uiuoluerit tenuissimo uictu, ut animo suo satisfaciatur, utatur, non enim impeditur actio: tamen ego semper concedo panem communem, & carnes matutina, & uespertina hora: aliquando ouum, aliquando aliquod genus edulij leuis concoctionis: Nec dabimus fercula, nec acetaria, nec fructus, nec carnes salitas. & hæc de ratione uictus breuiter.

De cura symptomatum superuenientium. CAP. LXVII.

Si symptomata adsunt eorum cura habenda: Curamus adstrictam aluum, sicut in Gaiaco: aliquando succedit lienteria, falsa enim soluit aluum, relaxat enim uentriculum aliquantisper, non intollerabiliter. Lienteria cedit purganti medicamento. ego prius dubitabam postea doctus experientia unico ciatho uini sano affectionem istam. dimitto enim falsam, & mando, ut in prandio, & coena bibat uinum, uel misceat cum medietate decocti. sed interim à syr. non desisto. & unica die hoc modo sanatur hic fluxus sine incommodo: si uenter comprimitur; clysterijs leniendus, atque humores sunt interim pharmaco purgandi, pro ut dictum est in Gaiaci tractatione.

Liēteria.

De alijs falsæ facultatibus. CAP. LXVIII.

Sed notate quod hæc falsa non modo Indicā luem propellit, sed ad multa alia utilis est, ut in catarrho destillante à capite, qui falsus, & acris sit; in cancris non ulceratis: in tumoribus difficilis discussionis, Et ego expertus sum, quod feliciter succedit in scrofulis. exhibeo autem hoc modo: per 40. dies accipio puluer. falsæ, & pulu. radicū Rusci, uel bruschi æquis portionibus, & quotidie dō huiusmodi puluer. drach. i. cum uino albo, bono, dulci, & feliciter succedit. Expertus etiam sum hunc puluer. cum uino, uel aceto passulato exhibeo in lienis tumore, addita tamen Myrica: sequuntur non Regiæ rationes.

In catarrho.

In cācris, & tumoribus.

In scrofulis.

In lienis tumore.

Gabrielis Fallopp.

De suffumigijs.

CAP. LXIX.

Suffumi-
gia.

Quib⁹ suf-
fumigia
vitanda.

Prima oc-
casio utē-
di suffumi-
gijs.

2. occasio

Vsus suffi-
cium no-
tus anti-
quis.

A Pud Empiricos suffumigijs quandoque Indicus morbus profligatur: quæ ratio curandi non est Regia, ut prædictæ causa est, quia sæpe ac sæpius grauissima succedunt incommoda, nec ita tutò procedit talis cura ratio. quare semper probavi, ut talem (Quantum fieri potest) fugiamus. aliquibus enim pessima, & lethalis est. ut in macilentis, in habentibus temperaturam calidam, & siccam, in his, quibus adest pectoris angustia, uel propter tubercula existentia, uel propter obstructa uasa, uel quando destillat aliquid à capite. Perniciosa est quinetiam illi, qui sputum cruentum quandoque edidit. Qui peripneumonia laborant, si suffiuntur, pereunt: postremo illi qui disenterijs, uel lienterijs corripuntur ab his suffumigijs uacare debent. ego nunquam usus sum his, nisi stante una conditione, uel ad summum gemina, & non miremini. Prima est, quando ex morbo gallico succedit lippitudo rebellis, ut adnatam inflammet membranam, & corneam excoriet. in hoc casu, usus sum cauterijs, decoctis, & alijs, & tamen symptoma in suo robore perstitit, deueni ad suffumigia, & sic sanatus est æger. Primus autem curatus fuit Notarius quidam, qui in alijs multum me fatigauit, & postea mulier quedam suffitibus ipsum incolumem reddidit. Alia occasio est: in hominibus magnæ authoritatis, cum Indica labe infestentur timent imminens capillorum defluuium, & quia homines sunt, qui habent grauiora, & maxima negotia, ideo prohibendum est defluuium illud, & quando non potest alio modo prohiberi, ad suffumigia deuenimus, quia firmant cadentes pilos, & purgant Viros illos à dedecore, & infamia, tamen tentanda sunt alia, antequam istis operemur. Præterea sint homines robusti, ualidi, ac robore uirium ualentes. in alijs occasionibus fugite hæc ut diabolus crucem: Not. autem quòd Antiqui usi sunt suffitibus ad uaria, ad exiccandum thoracem, & capud, atque ad expurgandum, quia trahitur materia ad pulmones, ad palatum, & inde sic euacuatur. hac ratione nostri utuntur suffumigatione, suffumigijs, suffimentis suffitione, suffitu, suffimine, quæ synonymia sunt. His expurgant capud, ut faciebant antiqui, unde quandoque miror uim artis nostræ, quæ nihil reliquit intactum: Vacuamus per sectam uenam, per secessum, per uomitum, per lotium, per sudores per insensibilem euaporationem, demum per suffitus. hinc patere potest quot modis expurgetur hoc miserum corpus.

De suffimentorum uiribus.

CAP. LXX.

Suffimenta ista habent hæc : primum aperiunt omnes meatus corporis; sua natura statim penetrant per corpus, penetrando alterant, detergunt uiscera, Et primum cor, & cerebrum ipsum est, quod alteratur, per pulmones communicatur cordi, per nares cerebro, per uenas hepati; quod patet experientia, suffimenta enim semper soluunt uentrem, & deducunt excrementa ad intestina, sicut pharmacum purgans ergo penetrant ad intima uiscera. Nec est dicendum hoc facere, non quia penetrent, sed exprimendo sua frigiditate, ratio est, quia sunt calidissima medicamenta, secundo fumus est calidissimus, à quo excitatur quidam maximus sudor, ergo suffumigium permeat uniuersum corpus, et ita alterat uiscera præcipue præter alterationem id efficit, quod uacuat, & uacuat ea ratione quandoque per secessum, licet raro; quandoque & ferè semper per pulmonem, ac fauces, & hoc ut plurimum: per 7. uel 8. dies expuit catinum sputi per singulos dies ad quãtitatem lib. x. uel 6. Tertiò uacuat per sudorem insignè.

De diuisione suffituum.

CAP. LXXI.

Hæc agunt suffumigia quæ uniuersa sunt: Alia sunt, quæ particularia dicuntur, uerbi gratia ob defluuium pilorum, debilibus utimur in capite; quandoque in manibus exulceratis suffimus manum; idem fit in pedibus Rhagades passis: alia sunt communia, de quibus cepimus agere, quæ uacuant per cutim, per os, ac superant deinde morbum Gall. alterando uiscera: Rursus distinguantur tales suffitus siue communes, siue particulares in leues, ac intensos: leues, ac moderati sunt, qui ex leui materia fiunt, qui in morbo uix incipiente conueniunt: alii uerò ex materia ualida admodum; hiq; sunt duum generum, quia materia illa ualida uel est uenenosa, uel benigna: Imprimis de illis loquamur, quæ communia sunt, quibus suffimus corpus uniuersum, quæ licet sint ualida, constant tamen ex materia non uenenosa, & benigna sunt.

Particularia
res suffi-
tus.

Leues.

Validi.

De Modo suffumigandi uniuersum corpus materia ualida, sed non
.. uenenosa. CAP. LXXII.

Primum non est adeò ineptus Empiricus, qui non expurget corpus ante usum istorum, uel unica, uel duplici, uel triplicata uacuatione, pro

Vacuatio

*Alius co-
dex addit
turbit.

Deliquiū
anīmi ne
superue-
niat.

Ad deli-
quium.

Norma
suffitus.

Semel in
die suffu-
migandū.

ratione humoris peccantis, habitus, & morbi. si malum confirmatum est, fit etiam uacuatio robusta; quas rationes uacuandi petatis ex suo loco, ubi tractauimus de euacuando corpore incipiente morbo, uel robusto existente. Empirici dant mel ros. duabus uel tribus diebus, deinde pill. de hermodact. uel pul. u. hermod.* cum iure pulli. faciatis hoc, uel illo modo, prout uidetur uobis. Expurgato corpore reficiat uires per duos, uel tres dies, concedimusq; bona cibaria. deinde uenimus ad operationem suffituum. Et primò oriente sole duo oua sorbilia damus, mox offam panis in maluatico uino infusi, tum parum bibat; postremò hoc facto coclear assumat saccari ros. demum per octauam partem horæ quiescat. Interea paramus talamum paruum, quem ualide calefacimus, ut sit sudatorium, uel balnei locus; deinde paramus papilionem, uel padionem, uel tentorium ex materia densa, sub quo ollam carbonibus flagrantibus plenam imponimus: ipsumq; ægrum nudum collocamus subter, qui sedeat in sede parua, ac habemus materiam paratam, quam sensim igni inspargimus, & fumus in tentorio circumuoluens se detinet; corpus ipsum attrahit; & cum materia deficit subministratur alia, atque alia, atque ibi (si potest) per horam stet integram, aut dimidiam, aut per quartam, uel tertiam horæ partem, pro ut ualet pati æger. Notate tamen, ut, dum est sub papilione, semper cum interrogetis, ne deficiat animo, quia sepe incidere solent. ideò loquamini secum, ut cadat ab illa angustia: Et si leui uoce respondet statim extrahatis: uel si dicat superuenire deliquium animi, eripiatur subito; quia aliqui ferre non possent. Ego autem occurro huic, ne superueniat. appono arundinem longam, ac perforatam, quæ extra papilionem tendat, per quam impositam in ore aerem attrahit non perpetuum quidem, sed quando est maximè calefactus, oportet enim attrahere suffumigium non solum per porositates, sed etiam per os, atque nares. Aliquando mando, ut teneat nares extra papilionem facto foramine in illo. Sed si concidat animus uino, uel aqua frigida inspersa in faciem excitatur. At si non incidit in deliquium, cum sudauit obuoluimus ipsum linteo, atque in lecto locamus, ut stragulis tectus sudorem perficiat, atque ibi duabus horis sit. Hac ratione suffitus parare solemus. Suffimus autem hac norma, ut primis tribus diebus semper suffumigia faciamus, postea tribus, ac tribus aliis, ut sint 9. aliquando per plures dies suffumigamus, prout morbus est: nam si tertia die uidemus, quòd exulceratur palatum, & quòd materia emanat statim cessamus, præterea si superuenit fluxus alui desistimus, uel sit hoc in 3. uel 4. uel 5. uel 6. die, Tamen semel in die suffumigamus, matutina. s. hora: post sudorem ipsum siccemus, postre-

mò comedat, & bibat dilutum uinum, in alijs uictus sit plenus. Victus rō

De symptomatibus superuenientibus. CAP. LXXIII.

Succedunt in suffitibus symptomata quedam, aliquando alui solutio, Sympto-
aliquando corruptio palati, aliquando labefactatio omnium dentium mata.
quæ solent succedere etiam in inunctione ex Hydrargyro, & cum de hac
agemus de his omnibus pertractabimus.

De suffitibus ex materia benigna. CAP. LXXIIII.

Dixi quòd duplex est ratio suffitus, altera, quæ recipit materiam be-
nignam; altera uerò, quæ recipit materiam malignam. Primò de suf-
fitibus materiam benignam suscipientibus dicamus. inter quas hæc est pri-
ma formula ualida tamen, sed inter ualidas mitior. Recipe thuris mas.
aloes Myrrhæ ana drach. i. Cinnam. pulu. Cipri appellati, storacis siccæ, spi-
cæ nardi, nucis mos. ana drach. semis ambræ, uel carabæ unc. semis musci gra-
na duo, hæc simul misce, & teruntur leuiter, ita ut potius contusa sint, &
cum paruo cocleari subministrantur supra carbones ardentes. secunda com-
positio Hæc est recipe sandal. alb. rubr. & citrin. ana drac. i. nucis mos. ma-
ceris, squinanti, gariophyl. canforæ, assari ana drach. semis, corticum mali ap-
pioli siccatorum, ambræ ana unc. semis, miscentur, & terantur, & addita
terebentina sit pasta; ista diuiditur postea in pillulas, quæ super carbones
imponuntur sensim, ac sensim: Tertia compositio, & ualidior hæc est. Re-
cipe storacis siccæ, belzuini, ligni aloes, gall. moscat. ana drach. semis, gum-
mi heder. drac. i. ladani scrup. ij. squinanti, cinnam. ana drac. semis: albi ani-
mæ, ambræ ana unciam semis, misce, teruntur, & cum stirace liquido for-
matur pasta, ex qua pill. ut supra. Sed facta est mentio de quoddam medica-
mento, quod non ita reperitur in officinis, scilicet album animæ, quod sacri-
est, & genus quoddam resinæ concretæ, limpide, lucidæ admodum, ita ut
uideatur saccarum ros. & est duum generum, una nigra, alia alba, & sub-
lutea, & utraque uocatur agnimen ab Hispanis uulgariter. Nam Petrus
Martir ab Anglaria quandoque animum, quandoque animam uocat in qua-
dam historia. quocunque tamen sit, non refert. sciatis tamen, quòd istud al-
bum est illud, de quo loquor, & defertur ex Canibali bus regionibus (ut re-
fert Petrus Martir) & emanat ex arbore, quæ habet effigiem ficulnæ in
ramis. frondibus, &c. & præstantissima est arbor. quia primò profert quas

Prima de
scriptio
suffitus
benigni.

2. compo
sitio.

3. compo.

Album a-
nimæ qd.

dam palmulas, ex quibus conficiunt cibum, & potum, & enim detracto cortice emanat ex ea farina quædam, ex qua possunt fieri fercula, & panes. Vltimò scatet hæc resina, quæ preciosa est, & optimo odore prædita, & per suffitus siccatur. Hæc apud Hispanos, & Romæ apud CARDINALES habetur in usu ex omnibus ad siccandum caput, ut si accipiamus parum huius resinæ, & supra carbones flagrantibus imponatur roborat caput, thoracem, & hepar exiccat, neque grauis est eius gustus. Sequitur ut iam de malignis suffitibus agamus.

De suffitibus malignis. CAP. LXXV.

*d. artificialis quoniam duplex est alter factitius, quod hodie habetur fit. n. ex sulf. & arg. uiuo. nec colore nec virtute cum naturali. conuenit. Præsentaneum. n. uenenum est. alter est uerus cinnab. quod non adhuc constat quod sit, lis est sub iudice. Prima malig. suff. descriptio. 2. descriptio. 3. descriptio.

Superatur affectio Gallica suffitibus, qui penetrantes per uniuersum corpus siccant cerebrum, cor, hepar, & totum habitum: Hi sunt duum generum, alterum particularium, alterum communium: alii uerò sunt leues ex his, alij autem robusti; alij ex materia benigna, alij ex materia maligna. Quæ sint ex materia benigna diximus, nunc de formulis ex materia maligna tractemus, quæ tres numero sunt in usu, & basis earum est cinnabaris * artificialis, sandaraca græcorum, & auripigmentum; & ista tria sunt, quæ (cum sint uenena mala) sua natura uenenosam infectionem suggerere solent; & ut redigamus rem ad summam, sciatis quod tota res consistit in Hydrargyro, uel in alia materia consimilis naturæ cum eo, ut est arsenicum, sandaraca, cinnabaris artificialis, & præcipitatum. condiuntur ista cum aromatibus, ut uiscera roboventur: Nam aliter offenderentur, & aromata sunt præcipuè Resina, & gummatum genera. Prima uerò formula hæc sit. Recipe cinnabaris unc. iij. & intelligo per cinnabarim, arte factum, quod uulgò cinabrium dicitur. Myrrhæ, Thuris, Mastice ana unc. i. aloes hepaticæ sandaracæ Arabum, stiracis siccæ, belzuin, ana drac. iij. miscetur hæc, & tunduntur non ualde, & fit puluis, qui supra carbones inspergitur. Secunda ratio hæc est. Recipe cinnab. unc. iij. sandaracæ græcorum. drac. i. s. myrrhæ, thuris, ligni aloes, ladani, ammoniaci ana unc. i. tunduntur hæc crasso modo, & cum terebent. miscentur, & parantur pillulæ, quæ imponuntur supra carbones: Vltima ratio est. Recipe cinnab. unc. iij. auripig. sandaracæ græc. ana unc. semis, præcipitati drac. iij. thuris, aloes hepaticæ, mastice, myrrhæ electæ, belzuin. storac. siccæ, ladani, ammoniaci ana unciam semis, miscentur, crassus fit puluis, qui inspergitur supra carbones flagrantibus. Talis est ratio componendorum medicamentorum, quæ habent uim uenenatam, & inimica natura expellunt.

De inunctione ex hydrargyro. CAP. LXXVI.

Prima ratio empirica, qua sanatus est morbus in Italia fuit ab argento uiuo sumpta; quoniam cum cæperit grassari morbus, chirurgici, qui nitebantur omnem lapidem mouere, cum legissent Hydrargyron nimium ualere ad scabiem rebellem, cumq; primis temporibus lues hæc ulcera afferret, experti sunt argentum uiuum, & feliciter quidem. unde multi diuites facti sunt; inter quos Iacobus illæ Carpenſis, cum solus calleret secretam hanc medicinam, ita opulentus redditus est solo isto quæſtu, ut testatus fuerit muneratam pecuniam 40000. scutatorum, præter argenteam materiã, quæ omnia Duci Ferrar. reliquit, omnis enim aqua ad mare currit. Hic ita erat infensus Hispanis, ut (cum eſſet Bonon.) geminos ex eis laborantes morbo gallico cæperit, & uiuos anathomis administrationibus destituerit; qua de re profligatus Ferrariæ obiit. Præterea testatum reliquit laus reatus ille Poeta Fracaſt. totam uim sanandi gallicum positã eſſe in Hydrargyro. & ita uiget authoritas huiuscemodi medicamenti, ut eo tota Gallia utatur. In Germania, in Italia etiam exercitati non pauci maximam fidẽ adhibent: & præter hanc rationem sumptam ab experimento, uidetur ea uis in natura medicamenti inesse, ut quasi diuinum sit mixtum: nam ego dicebam sub Sole duo eſſe mixta, quæ mihi pariunt admirationem, & miracula uidentur, alterum est magnes, alterum argentum uiuum, ex quo possumus ostendere resurrectionem. Videmus medicamentum hoc conuerti in cineres, & leuiſſimo labore propriam in formam redire, non ergo est mirum si potest uincere hanc labem. Qua ratione hoc faciat, ut ingenuè fatear, nescio. Quæ sit huius medicamenti facultas, ignoro. Quæ dicant alii optimè noui, & quoniam locus hic non requirit, ut proponam has opiniones, & diluam, hac ratione reſeruo in alia occasione, & tantum tractabo, quæ faciunt ad empiricum: Et licet oratio mea uideatur ita fauere huic, eiq; tantum tribuere tamen non probo usum eius. superat quidem morbum, sed si habemus Regias rationes curandi, quæ ut plurimum, & certius sanant sine corporis incommodo, & si non sanant, leniunt sine noxa, non proritant affectum, cur utemur Hydrargyro, ex quo non ita certa, non ita tanta succedit sanitas? si non sanantur proritatur, ualentior fit lues, labefactantur uiscera, & partes solidæ corporis: & aliquando huiusmodi medicamentum remanet in humano corpore. multi marasmo corripuntur ob inunctionem: multis succedit dentium casus, palati corruptio: his ossa capitis exesa manent, illis os, & facies intorta. Si non sanat protrudit omnem colluiẽ

Iacobus Carpenſis primus inuentor, inunctionis ex Hydrargyro.

Hydrargyri unctio periculosa.

Gabrielis Fallopp.

Quando
ad Hydrar-
gy. confu-
giendum.

Hora inū-
gendi.
Modus in-
ungendi

terminus
inunctio-
nis.

ad capud: Ego reperi homines inunctos per triennium ante, & uenientibus
gummatibus in tibijs detecto osse uidi collectum ibi argentum uiuum. Hac
ratione ego non probo medicamentum: utor aliquando, quando non potui
uia Regia assequi intentum. ego uidi adolescentem laborantem Gallico, in
quo omnia Regia infelicititer experta sunt, Empiricus Hydrargyro curauit:
quare in rebellibus affectibus, et desperatis usus sum, & præcipue cum ten-
tarim prius alias uias, omnia genera medicamentorum: & quando utor hoc
semper Gallicam seruo rationem, quæ est, ut primò expurgetur corpus. Em-
pirici statim post purgationem inungunt, post expurgationem exhibent de-
coctum Gaiaci per decem dies, quia ualide operatur Hydrarg. & propter
decoctum magis agit. sunt nugæ. ego præbeo decoct. ad robur uiscerum,
capitis, cerebri, & hepatis, & tunc uenenosum medicamentum non ita offen-
dit; hac præparatione facta in unguimus. Antiqui solebant inungere post
prandium, & cænam, ut uires robustiores essent. Verum Posteriores me-
lius instituerunt matutinam unctionem: statim expergefacto agro impo-
nitur clyster, nisi solutam habeat aluum, postea accepta testa cum carboni-
bus inunguntur internodia omnia exceptis manibus. Primum inungunt pe-
des per transversum, ubi est tarsus, postea internodium tibiæ, deinde media
femora, medias ulnas, & media brachia, postea totum dorsum semper fri-
cando ad partes inferiores: dū aut internodia ungunt faciunt per transuer-
sum, & ista iunctio fit fricando, ut penetret, postea imponunt stuppam, uel
ex lino, uel canabe, & ita ligant calidam; Si poterit sudare, sudet intecto
capite. si sudare non potest, dormiat ad duas horas: Postea surgat ita inun-
ctus, & linteis obuolutus, comedat res bonas, & bibat uinum præstantissi-
mum leue, & (si potest haberi) suauissimum, & dulcissimum: Solent inun-
gere per tres dies primos, & postea per tres, & demum per tres alios usq;
ad 9. aliquando ad 12. & 15. sunt aliqui; in quibus apparent symptomata
in 3. diebus in aliquibus non apparerent nisi 15. superuenerint. in his so-
lent interpollare potionem Gaiaci per 8. aut 10. dies, & uacuare, & postre-
mò ualidius parant unguentum & iterum inungunt. aliqui sanati sunt in
prima unctione, nonnulli in secunda aliquot in tertia: sed sciatis quòd quando
perueniunt ad 15. Semper cessant Empyrici: aliqui nebulones ultra 15.
procedunt. & nihil faciunt, quia tunc non penetrat argentum uiuum, &
ideò ita tardè symptomata non apponunt; & propterea noua expurgatio-
ne, & præparatione est opus. Sed uidete an mirum sit hoc. si bibatur ar-
gentum uiuum illud non facit, quòd facit unctum; uidi mulieres quæ li-
bras eius biberunt, ut abortum facerent, & sine noxa. Ego exhibeo in uer-
mibus

mibus puerorum, & nullum parit symptoma, solum necantur uermes. ex hoc credatis, quod est occulta intima uis, & facultas huius medicamenti. Est aliud notandum quod solent Empirici (postquam aliquem per sex dies iunxerunt, & non succedunt symptomata) addere maiorem quantitatem argenti uiui, nunc unc. i. nunc ij. & ad placitum est hoc, & sine noxa fieri contingit: Cum superuenerint symptomata cessate ab unctione: Horum autem symptomatum quedam frequentia sunt; quedam rara. Sepe accidit, ut inuncti homines habeant palatum inflatum, & excoriatum, linguam crassam; loqui non possunt, non deglutire, dolet lingua in tollerabiliter, quia maxima fit inflammatio: ad hæc succedit tanta copia saniei, ut uix tantum expuere possint: dentes omnes labant, uacillant, suo dimouentur loco, & sordes tanta colligitur circa os, ut non appareant, & sepe, ac sepius concidunt. Medicamentum sua natura, ueluti aëris uolat ad palatum: In eo casu instituatis uictus rationem facile concoquibilem, contusum scilicet ex carnibus delicatis, uinum subdulce sit, fercula ex iure satis pleno, uel ex pane; & ita copiose alimus, quoniam insignis fit euacuatio: aliquando enim 7. 8. & 10. unc. humiditatis expuunt per spatium 6. 7. 8. 10. & aliquando 20. dierum. Secundò opus est, ut uideamus, an prætermodum intumeat lingua, oportet enim (si hoc est) ad reuellentia deuenire. Ego timebam alias secare uenam, uidi tamen suffocari homines ratione tumoris, imponebam cucurbitulas, postea ausus sum secare, & benè successit. secui uenam Capitaalem, & non cessauit fluxus ad palatum materie male, sed solum sanguinis, qui currit cum illa materia, & facit illam inflammationem, retrahitur sanguis, cessat tumor, & inflammatio, & non retrahitur materia. & ratio est, quia colluies illa sequitur hydrargyron collectum in illis partibus: nam cum incipit in calefcere materia euaporat, & agitur ad partes superiores: Patet hoc. Nam illi, qui faciunt bagattellas. solent anulū formare, uel æreū, uel argenteum, qui excauatus impletur argento uiuo, & ponunt supra carbones: quum incalescit saltat, per spatium quartæ partis horæ, & hoc fit ratione Hydrargyri, qui agitur requirit exitum ad superiora, & cum sit corpus ponderosum exagitat anulum; non tamen totus explendus anulus, sed dimidia pars, præterea colligatis etiam ex hoc: quando in agro Vincenatino faciunt Malgama; in illis enim montibus, in quibus argentum effoditur, aliquando pauca est materia argenti, admixti sunt lapides. Recipiunt metallum illud, & moliunt molendino, ueluti farinam, postea puluerem cum lotio, aqua salita, & argento uiuo reddunt in pastam, quam abluunt; tota materia lapidea egreditur; & remanet in fundo catini argentum uiuum

Terminus deli-
stedi ab i
unctione.

uictus rō.

Præstigia
torū anu-
lus.

Malgama

Gabrielis Fallopp.

cum argento. Hæc aliquando panno colant, sed sæpe non succedit, quia aliquando Malgama tostum factum est; tunc accipiunt bocciam uitream, & imponunt capitellum uitreum ad destillandum ad ignem, ascendet argentum uiuum, & per narem descendit: Ita sublimatur hoc medicamentum in corpore humano egrediens per palatum nostrum; ideo cum medicamentum petat palatum secum fert colluuiem mali: Præterea solemus uti frictionibus, cucurbitulas parare scarificatas, & ultimò ad localia uenire, quæ cohibeant fluxionem, detergant materiam, & moderatè siccant.

Ad corrigenda symptomata.

CAP. LX XVII.

Quo extrahitur
arg. uiuū
à palato
& denti-
bus.

ad dolorē
oris.
deterfio
oris.

Rimæ.

ad dentiū
motum.

Fluxus al-
ui, & di-
senteria.

Obseruādum quinetiam est, ut (quantum fieri possit) extrahamus Hydrargyron imbibitum in palato, & dentibus: & est, ut æger seruet anulum aureum in ore, uel nummum aureum purum uetustum: & bis, & ter extrahetis plenum argento uiuo: Cum uidetis aureum imbutum arg. uiu. accipite tunc carbones non admodū flagrantes, in quibus anulum proci-
te, & hydrarg. euanesct; & iterum frigefactus aureus aut nummus, aut anulus ori imponitur. At agri os lacte abluitur, si fuerit dolor magnus; non ita seuiēte dolore scrutatur, addita aqua ordeacea: si nullus dolor, ad-
misceatur mel ros. ad detergendum: si autem aliquando est reprimendum cum aqua ordeacea addimus syr. Myrtinum, uel diamoron appellatum, uel papauer. uel nenufar. aliquando uenimus ad aquam solani; uel plantag. ali-
quando ad usum succorum repellentium, ueluti ad succū fol. rubi, fol. plant. aliquando ad succum fol. uitium: aliquando utimur Ptisana Ordeacea mel. ros. syr. myrtino uel diamor. simplici purissimo ad detergendum: De rimis, & ulceribus oris non sitis solliciti, statim sanata lingua à melle ros. sanan-
tur et Rimæ. Ad deterfionem autem, præter dicta, aliquando utimur oximellite bene cocto, & ualde acri: aliquando ut deterfio, & mitigatio fiat simul miscemus mel ros. uel oximel cum butiro: Sed Not. quòd cessan-
te fluxione ita labant per menses plures, dentes, ut cadant, necessarium est ergo sistere; ne uacillent semper, aut cadant. igitur soleo duobus medica-
mentis uti: primū uitor medicamento siccante, & detergente sordem, & exedente gingiuas corruptas, & est oleum de sulfure uel purum, uel mixtū cum aqua plantag. Cum fuerint mundati, recipe fol. plantag. folior. oliuæ, & folior. salu. & coquo in uino albo austero, & huiusmodi decocto col-
luitur os, & dentes, & firmantur, ut non timeamus, quòd cadant: Aliud symptoma succedit, & est, quia soluitur alui, & fit disenteria, aliquando

enim excernitur sanguis purus, uel ramenta, ut in dysenteria ipsa excernuntur: in hoc casu si uires robustæ sint non sistamus fluxum, sed leniamus, & efficiamus, ne excoriatio maior fiat; primum infundendo lac calibeatum, uel in quo extincti sint lapilli nigri, uel succum ptisanæ cum lacte puro, aliquando decoct. ordeï cum ol. amygd. dulcium: aliquando accipimus capud ueruecis, & facimus decoctionem cum ordeo, & fol. maluarum simul coctis. Quandoque (imbecillis uiribus existentibus) deuenimus ad adstringentia, & sic utimur ol. Myrtin. infuso, uel ol. onfac. infuso succis plantag. uel rubi. admiscemus bolum arm. lapidem hæmatitem; Utimur aquis adstringentibus, aliquando secamus uenam, aliquando ad laqueos, & alia genera reuulsionum descendimus. Si autem symptomata hæc non superuenerint bene nutrimus, & nihil aliud agendum.

De uarijs unctionum generibus.

CAP. LXXVIII.

VNctionum autem genera uaria sunt: ego duo tantum proponam, quæ mihi experientia confirmauit: isti cum utantur multo Hydrargyro semper habent eum præparatum; & ipsi testantur, quod duplo citius agunt: Præparatio fit per æstiuos calores, sputo enim humano macerant Hydrarg. qui utuntur Hydrarg. semper dicunt, Recipe Hydrarg. extincti &c. hoc assumptum à scriptoribus probant Empyrici. habent uasculum ligneum, in quo ponunt Hydrarg. matutina hora, expuunt, & in mortario percutiunt, & collocant ad Solem spacio 30. dierum: Ego utor raro hoc medicamento, & mando ut tunc temporis in arundine salua extinguatur: si uos eritis consumpturi magnam copiam præparate illud, & semper habete: Iam uenio ad uarias formulas compositionum. quarum hæc est una. Recipe Hydrarg. extincti salua unc. iij. olei ueteris unc. iij. olei thuris (fit aut hoc, ut oleum masticinum) unc. ij. ol. mast. unc. 1. pingued. porcine unc. ij. & semis, olei lau. unc. 1. & semis, cere propolis, seu uirginis unc. ij. dialtheæ unc. 1. Thuris, masticis an. unc. 1. sagapeni unc. 1. & semis, eliquanda liquantur, terenda teruntur, & miscentur, addita tanta cera, ut fiat linimentum molle. & cum uoluerimus extrahere ab igne, & medicamentum incipit refrigerari, addimus Hydrargyr. & diu concutimus, ut optimè misceatur: Cumq; usi fueritis hoc medicamento per 6. uices, et uidebitis, quod non incipiant signa aliqua, addite nouam quantitatem Hydrarg. unc. ij. uel iij. & iterum inungatis ad 9. dies uel plus: Secunda formula hæc est. Recipe ping. gallinæ, assungie porcine, assung. ursine an. unc. iij. ol. lil. alb. ol. lau.

Præparatio Hydrargyri.

Prima cōpositio. ung.

2. cōpositio.

Gabrielis Fallopp.

rini an.unc.ij. Hydrarg. extincti unc. 6. pinguedines non eliquantur ad ignē, sed detractis pelliculis teruntur in mortario diligentissime, deinde sensim, additur Hydrarg. extinctum nouiter salua: & ducitur medicamentum in mortario per duas, aut saltim unam horam. deinde infunditur oleum, & optime agitatur pistillo, postea adduntur isti pulueres Thur. mast. Myrrh. ammon. stiracis, pulu. saluie pul. scicados lithargyrij, cerussæ an. unc. semis; & ex his fit puluis tenuissimus, qui sensim infunditur in mortario, et fit præstantissimum medicamentum; et sexta unctione certò agit, ut plurimum.

De præcipitato, quod exhibent per os.

CAP. LXXIX.

Præcipita
ti præpa-
ratio. chy-
mica.

Amalga-
ma quid
sit.

præparat.

Sciatis autem, quòd non solum, Empyrici sanant inunctione ista, sed exhibitò argento uiuo per os, non quale est, sed præcipitato: & sunt Chymistæ qui profitentur inuenisse secreta, & facere præcipitantum præstantissimum pro morbo Gall. aliqui commune præcipitatum exhibent. De ratione conficiendi præcipitati communis non loquar, quia nota est. sed secreta illa à me explicabitur, ut uos possitis præparare, & non cedatis istis nebulonibus; nam Medicus debet omnia nosse, & bonum, & malum: præparatur igitur hoc modo. Recipe arg. sublimatum (in quo est Hydrargyr. nam fit ex eo. & quamuis additur sal. & alumen, tamen Hydrarg. est quod fit arg. sublimatum) & supra marmor terunt, postea multam miscent farinam cum hoc, & affundunt aquam, & faciunt massam, quam inunctis digitis butiro capiunt, & orbiculos efformant; postea ponunt hos in Elambicco, ex quo extrahunt liquorem, cuius ope præcipitatum efficiunt. Accipiunt enim 6. partes huius aquæ V. C. unc. 6. auri unc. 6. miscent, & optime amalgamant. (Mixture, quæ fit ex Hydrarg. cum metallis, uel aquarum fontium cum metallis amalgama dicitur) & ista aqua absorbet aurum. postea recipiunt uas uitreum lati oris, & collocant hoc in furno chymistarū, & sepilliunt dimidiam partem uasis in cineribus calidis, & subiecto lento igne in calefcit materia, quam ponunt in uase illo, interea fit pellicula, crusta leuis in superficie, quam colligunt cocleari, & in uase uitreo reponunt. & hæc crusta continuò, & continuò crescit: quum cessant crustæ auferūt uas, & postea coquunt has pelliculas in uase uitreo donec appareat puluis sub ruffus; & hoc est præcipitatum. Demum præparant. Nam affundunt. aquam ardentem supra præcipitatum, & postea supra calidos cineres usq; ad euaporationem aquæ imponunt. & hoc ter fit. istud exhibent formatū in catapocia pro morbo Gallico: aliqui dant commune præcipitatum, ita præ-

paratum. Propinatur autem pondere scilicet uel 7. gran. ad summum 10. sed raro. postea miscent medicamento, & addunt fucum. Medicamenta addita sunt aloes hepat. Myrr. Mast. uerbi gratia aloes scrup. sem. Myrr. & Masticis gran. iij. præcip. gran. 5. miscent cum mell. ros. & efficiunt duas pillul. aliquando fucant cum carbone trito auellanarum, uel salicis tantum quantum fucant præcipitatum. isti Chymistæ uolunt cooperire fucum isto, ne timeatur præcipitatum: Depræhenditur fucus accipiendo aurum, cuius contactu attrahitur argentum uiuum, quod in propriam redijt formam. Aliqui exhibent has pillul. matutina hora, aliqui uespertina, aliqui statim ante prandium, uel post prandium. Incommoda autem subsequi solent non pauca ex assumptione talium pill. soluitur enim aluus copiose; uomitur mouetur uiolentiſſimus; disenteria inducitur; rumpitur in pectore uena. Medicina hæc pro asinis, & rusticis seruetur, atq; à talamo uiuentium hominum excludatur. Ista sunt genera medicamentorum, quæ hominum industria, & Morbi Gallici uiolentia inuenta sunt. Iam relinquitur, ut à symptomatum tractatione nos expediamur.

Not.
Ho. exhi
bēdi præ-
cipitatu.

De numero symptomatum Gallicum sequentium atq; de ordine,
quo tractabuntur. CAP. LXX X.

ANtequam de tam amena decedam prouincia non erit ab re symptomatum habere tractationem, quorum numerum, atq; ordinem, quo tradere institui, simul aperiam. Primum enim uos docebo cariei, uel tarulorum curationem: secundo bubonum Gallicorum sermonem instituiam; tertio instruam uos rationem curandæ Gonoreæ Gallicæ: quartum erit capillorum, atque pilorum defluuium, in quo declarabo quomodo restituendi, quomodo prohibendi, atq; detinendi ne cadant. Quintum continet dolores capitis, & internodiorum. Sexto sunt Tumores gummosi, & ateromatici. settimo erit ossium corruptio et perihostiorum, atq; neruorum 8. in loco sunt pustule, quæ suboriuntur supra capud, et faciem & per totum. Nono sunt ulcera maligna in palato, in sede, & in sinu muliebri, & in omni parte corporis. Decimo sunt Lichenes, uel Rhagades, uel calli in uestigijs pedum, & uola manuum. Undecimo succedit institutio sermonis de Cephalea, hoc est stabili dolore cap. Duodecimo, est difficultas respirationis. decimotertio est marasmus, quæ duo postrema insanabilia sunt ideo de his ne uerbum quidem faciam. [Addite decimoquarto in loco aurium tinnitum, quem omisit fortasse, quia (ut infra dicet) eius ignorat curationem per lo-

Caries.
Bubo.
Gonorea.
Pil. deflu.
Cap. dolor, & articul.
Tumores ossiū corruptio.
Pustulæ cap.
Vlcera palati sedis, & sinus.
Lichées.
rhagadis.
Calli pedum.
Cephalea
Difficultas respirationis.
marasmus

calia enim insanabilis est, & nisi decocto auferatur in superabilis, erit ac penitus rebellis.]

De cariei Gallicæ causis.

C A P. L X X X I.

Caries.

VLcera quædam, quæ in cole adolescentum, aut in sinu mulierum solent superuenire, pustulæ uirgæ appellatæ sunt à chirurgis, qui etiâ & ulcera uirgæ uocant. nos uulgò tarolos, uel carolos nominamus ad similitudinem cariei, quæ ligna exedit, quoniam uirga ab his ulceribus exeditur: Antiqui Scriptores Græci, & Arabes ueluti Paul. Aetius, & Auic. locuti sunt de ulceribus depascentibus colis: Sed differunt illa à carie. similiter chyrurgici posteriores loquuntur de his, sed non sunt eadem cum his, quorum curationem dare intendimus. Superiores chyrurgici loquentes de depascentibus, dicunt duplici ex causa fieri, uel ex turpitudine alba, uel nigra collecta inter glandem, & præputium. hanc turpitudinem sordem appellant; uolunt igitur, quòd quoties sordes ista continetur inter præputium, & glandem, bulliens faciat huiusmodi cariem: Vnde monent, ut continuò abluamus pudendum urina cum farina tempore hiemis: estate uerò aqua frigida, quum cognoscimus mulieres; sed de his non loquemur nos, loquemur autem de carolis. Quæ uarijs occasionibus prouenire solent; aliqui per contactum, quoties pudendum hominis contingitur à femineo pudendo infecto: sicut enim manus infecta scabie inficit manum sanam, ita pudenda inter se: hac ratione quia communicatur sanies, uaporue malignus Gallicus ab infecto pudendo, qui solet exoriri per exesam cuticulam, & per hoc genus dicti ulceris. aliquando huiusmodi ulcera nascuntur, quia in ipso coitu, excrementa per attritionem incalescant, & sic putrescendo inficiant pudendum uirile. Nam erit mulier, & uir, qui laborarunt Gallico, pudenda non infecta ulcere, tamen quia casu retinetur sordes, uel in sinu mulieris, uel in pudendo uiri, per illam frictionem sordes incalescit, & putrefit. ex quo apta est ad generationem cariei Gallicæ. & hinc est, quòd multi mirantur, quòd adiebunt meretrices, & uidebunt partes mundas, & tamen carie inficiuntur: sordes fuit causa ulceris communicatis uaporibus malis redundantibus ex Gallica muliere: Et domini hæc est causa cur multi à pudendo non carioso cariem contraxerint: Vultis uidere? si adolescens bibat lac mulieris infectæ, inficitur. multò ergo magis in sordibus illis latet minera putredinis. Tertiò inficitur hepar, & transmittit excrementum ad superiores partes, & ita facere solet ulcera in ore, & palato: si ad partes inferiores uel est

Causæ cariei, ex aliis.

1. occasio cariei.

2. occasio

Not. solutione pro ble.

3. Occasio.

tenue, & transmittit ad priapum, & facit cariem; uel est crassum, & transmittit ad inguina, & facit bubones. si uerò utraque materia luxuriat facit utrunque. Quartò oritur caries ratione laboris, quando quis uiolenter equitat, & diu, & retinentur sordes in pudendo, satis longas patitur tentigines, eo magis præputium in calescit, & est causa cariei, quia illa est apta putredini, cum sit uia ad expellenda excrementa: ex Gal. s. in lib. Methodi: aliquando nascitur caries per attritionem: Sunt Meretrices, quæ ut uideantur uirgines, & sibi, & adolescentibus augeant delectationem solent uti aquis adstringentibus; Iuuenes habentes magnam, atq; crassam uirgam uiolenter impellunt, attritione illa (fortasse existente glande molli nascuntur caries, & ulcera: superiores illas medici excalesfactiones uocant, has posteriores, excoriationes. Nos non loquemur de omnibus his, sed de ueris Gallicis tarolis dictis siue carolis. Qui sunt ab alijs distinguendi: calesfactiones, excoriationes &c. facile sanantur (ut docebo quando locus dabitur, & occasio) sed caries non ita facile:

4. Occasio.

5. Occasio.

De tribus carici Gallicæ speciebus. CAP. LXXX.

Gallicæ cariei tria sunt genera, uel sit caries ob contactum, uel ab hepate originem ducens, uel quia sordes reperitur. Vnum est, quod continet cariem benignam, gallicam tamen, secundum mediocrem includit, tertium est quod habet malignam, à qua Deus omnes fideles Christianos liberet: Signa cariei benignæ sunt. Primum enim suboriuntur pustulæ quædam parue, & candidæ, quæ quidem non excedunt crassitiem unius grani panici minimi: pustulæ erumpunt; his ruptis remanet ulcusculum rotundum in medio habens punctum candidum, penetrans aliquantulum simplex, uel duplicatum: aliquando tota corona glandis inficietur huiusmodi ulceribus: quandoque simul copulantur, & ex duobus, uel tribus, uel quatuor unum fit, ita, ut sit ueluti linea cingens, & coronans glandem, ista est sine dolore; leuis, & moderatus pruritus; facillimè cedit medicamento. Secunda species seuior est, & ista est genus quoddam ulceris rotundi, sed in medio non adest punctum album, adest liuor in ulcere, & labra leniter attolluntur purpureo colore infecta: aliquantisper profundum est hoc ulcus: Hæc est secunda species. Vltimo in loco est pessimum, & ualde malignum ulcus, non rotundum, sed uaria figura figuratum, ac uarijs depictum coloribus, liuido, purpureo &c. callosa habet labra. serpit seuißimè, & aliquando nome coniunctum habet, hoc est putredinem. Has species oportet distinctissimè co-

cariei tria genera.

Benignæ cariei signa.

Secunda cariei species.

Tert. species.

Gabrielis Fallopp.

Cariei ex
calefactio
ne & attri
tione cu
ratio.

Secūd. rō.

Tertiā rō.

cariei gal

lici nō le

uis, cura

tio.

Prima rō

curandi.

Secūda &

tertia rō.

puluis pri

mus.

Puluis se

cundus.

Quarta rō

curādi cū

non appa

ret ulcus

Quintarō

curandi.

gnoscerē, & diligentissimē tractare, benigna enim moderatē tractamus, & non timemus. at de duobus reliquis formidandum de ualida infectione: Si caries crit per calefactionem, aut per attritionem sanatur facillimē. Recipe aquam plantag. & aqu. ros. & his madefactum linteum imponite, & statim sanatur. Si resistat. Recipe ung. diapompholig. & duorum dierum spatium sanatur. Si aliquando requiritur medicamentum robustius recip. aqu. solani, & aquam plant. & dissoluatis minimam portionem alum. rocchæ, & tunc linteolo locum madefaciatis: Si autem fuerit caries uerē Gallica, & non leuis, sed maligna, uel malignissima fugite ualidē, & purē repellentia, quia nascerentur bubones, sed medicamento aliquo, quod robustē exiccet, & superet malignam ulceris naturam, utimini: solemusq; aliquando decoctione aliqua abluere matutina, & uespertina hora: & hæc fit decoctio gailci solo, aliquando admixta aqua plantag. Quandoque recipimus uinum alabum austerum, & incoquimus lignum Indicum, & rosas: & hoc abluimus: post abluitionem inspergimus aliquem puluerem robustum siccantem. Medicamentum hoc est præstantissimum antiquorum. Recipe cinerem seminiū aneti, & squam. æris præparat. & inspergamus supra linteolum madidum decocto eodem, uel aqua ros. Aliquando Recipimus squam. æris, aloë hepa. & tutiam præparatam, & inspergimus æquis portionibus: Quandoque uenimus ad ualidiora præsidia, quando exedit intus caries, & non apparet in superioribus: in eo casu puluis non est oportunus, quia non ita penetrat: Ego soleo uti ung. Aegyptiaco, & accipio stylum acutissimum, quod uix intingo Unguento, & postea impono in foramine cariei, excitat statim dolorem, sed cessat, & est medicamentum certum: & non imponatis supra linteolum, sed tantum guttulam, ueluti nullij, infundatis. supra autem ulcus accommodamus aut linteum, aut gossipium madidum rosacea, uel aliqua alia aqua refrigerante, ut his impediatur inflammatio: aliquando oportet uenire ad medicamentum siccans robustē, quod insita facultate inimicum sit huic morbo, in eo casu recurrimus ad præcipitatum. Mea autem medicina semper est hæc in alijs, non in me. & in leuibus, & in mediocribus, & in robustis; sed ego diluo ita, ut nullum excitet dolorem. si moderata caries utor præcipitato mixto cum ungu. rosat. mesu. et capio præcipitati drac. 1. ungu. ros. mesu. unc. 1. & semper intelligo de præcipitato præparato. si rebellis caries inspergo præcipitatum purum unica uice, aliquando bis, aliquando ter, uel quater, rarò uenio ad quintam insperstonem. Insperso præcipitato impono linteum uel gossipium madidum aqua ros. Si uideam altera die æquale redditum ulcus, siccatum, rubicundum, tunc aut impono mixtū præcipita-

cipitatum cum ungu. ros. uel utor ung. diapompholig. uel ung. Isidis, sed
 ung. diap. præstantius est. aliquando utor linteolo puro madido aqua ros.
 uel plant. nam tota ratio consistit, ut siccemus putredinem, & detergamus
 eam, & hæc fiunt à præcipitato: Quandoque accidit ut caries ita maligna,
 ita rebellis sit, ut uinci non possit à præcipitato, & tunc oportet uenire ad
 argentum uiuum: & in hoc casu (rarissimè tamen utor) conficio hoc me-
 dicamentum. Recipe assungia porcinae unc. ij. turis, aloes, an. drac. i. ar-
 genti uiui drac. ij. teruntur hæc in mortario extincto argento uiuo, & fit
 ungu. quo in unguimus: aliquando caries ita procedit, ut exedat totum, uel
 dimidium pudendum, non totam solùm glandem: in eo casu, si cœpit putre-
 scere pars est siccanda medicamento ægypt. & medicamentis explicatis in
 cura ulceris nomosi [& quoniam hic non enumerantur medicamenta ista,
 eo quòd Excellentissimus uir refert se explicatis: Ego tamen quia scribo
 uniuersis lectoribus, & non solùm his, qui tunc temporis sub eius uexillo mi-
 litabant, cumq; illi, qui Authoris libros de ulceribus Typis excudendos
 curarunt, ita mancos, ita obscuros habuerint, ut dimidium desideretur, post
 quam enim egerunt de ulcere cum osse corrupto, saltant ad ulcera cutis,
 omittendi malignorum ulcerum, herpetis, fagedenæ, ulceris nomosi, sinus, fi-
 stule, Gallici morbi, combustionis & cæterorum tam uniuersalium quàm
 particularium omnium tractationem, miror equidem de his, qui tam imper-
 fectè edunt res aliorum: utinam detur mihi occasio denuò imprimendi ista
 hæc omnia, & ulcerum, & tumorum, & uulnerum speculationes, polliceor
 enim omni industria, omni diligentia, atque studio perfecta tradere. occasio
 autem erit, quādo hæc, quæ iam felicibus edo auibus uobis non ingrata fo-
 re sensero. Communi igitur studens commodo medicamenta illa istic enume-
 randa censui. quæ sunt quatuor generum, uel ex animalibus, uel lapidibus
 uel ex plantis, uel ex metallis, ex animalibus est cornu ceru. ustum, omnia
 ostrea usta, & corallium licet sit ex plantis tamen quia nescio quid habet
 lapidosi connumeratur inter medicamenta ex lapidibus, similiter lapis hæ-
 matites, bolus armena: ex plantis habemus folia oleæ, Marrubium, scabio-
 sam, tormentillam, & in summa omnes species pentaphili ut album, & com-
 mune. acrimonium, eupatorium antiquorum, aristolochiam rotund. rosarum
 fol. betonicam rad. cucum. asin. citrulorum, ari, uel serpentariæ maioris, uel
 minoris: ex metallis est alumen, calcantum, flos æris, squama æris, præcipita-
 tum, squama ferri, antimonium, diphryges, arsenicum, & infinita alia simpli-
 cia. Abluimus autem locum clystere per dimidiam horam, ut attractus li-
 quor ui impellatur in ulcus, & penetret ad intimas eius partes et abluatur

6. ratio.

7. ratio.

Varia me-
 dicamēta
 quæ ca-
 riei appli-
 cari pos-
 sunt.

Gabrielis Fallopp.

Cariei in
sinu mu-
liebri cu-
ratio.

balneū pu-
dendi.

omne uirulentum pus. solemus autem accipere aquam calibeatam, & in ista incoquimus aliqua ex dictis medicamentis, uel ex plantis, uel ex animalibus, & infundimus. hoc facto parare solemus pulueres, & inspergimus: erunt autem hi ex illis ossibus exustis, & metallis, & corallio, bolo arm. ac lapide hæmat. & his additur aliquid Thuris, aut masticis. Verum aliquando non possumus inspergere pulueres. ex ideò accipimus mel ros. syr. mirt. & uinum gran. & postea accipimus pul. partim ex plantis, partim ex ossibus, partim ex metallis, & efficimus linimentum secundum hanc formam. Recipe pulu. scab. torment. an. drac. 1. pulu. eburis combusti, corall. rub. an. scrup. ij. boli orientalis drac. 1. thuris scrup. 1. mell. ros. syr. mir. uini gran. an. unc. sem. hæc misce in mortario, & postea gossipio imposito in specillo inungimus locum. Verum si caries est in sinu muliebri in hoc casu ego utor medicamento ex terebent. & primò abluo, impono postea pessarium cum medicamento, quod tale est. Recipe tereb. lotæ cum aqua scabiosæ unc. 1. mell. ros. unc. 1. pulu. scabios. tormentillæ an. drac. 1. boli orient. eburis combusti, cornuceru. usti, aloes an. drac. semis, farine lolij scrup. ij. misce, & imbuitur pessarium, & felici cum successu, hoc genere emplastri uti possumus in cole uirili: quum uerò incipiunt ulcera hæc suppurari deuenimus ad detergentia. & fit decoctum ex lupinis, ex lolio, & ordeo optimum est, si his ad miscemus mel ros. uel oxim. at si insignis est putredo opus est causticis robustis uti. & primò liquore ex plantis confecto admisceatis ung. ægyptia cum in bona quantitate, & per clystere abluatis. Madefaciatis quinetiam aqua alum. magistrali: sed non utamini hac eo modo, quo in officinis præparatur: ego docebo infra quomodo soleo parare eam: utor èt arsenici aqua. uel aliquo ex his, quæ traduntur à Gal. 4. de comp. med. per genera 10. quædam componit Aetius lib. 14. cap. 49. Paul. lib. 40. cap. 44. ung. ægip. cum alum. & calc. bonum est. si autem non superatur his deueniatis ad ferrum ignitum: semper tamen habenda ratio partis sanæ, & prohibenda inde (quantum fieri potest) inflammatio, & sic ut imini empl. ex lente, & cortic. grā. empl. ex farina lolij & ordeï, uel succis ex rubo, uel ex folijs uitium, uel plantag. uel scabios. uel poligoni. & si est hiems utimini istorum aquis cum linteaminibus, & non dubitate quòd maiorem uim in his aquis uid i, quàm in succis, & expertus sum in fluxu sanguinis narium, accepi succos, et nihil fecerunt, accepi aquam stillatitiam, & statim desit; cùm corruptela hæc incipit superari oportet uenire ad detergentia ut ad succum appij, & postea carne expleatis, & talis erit curatio.] Præter institutam dietam soleo balneare pudendum quotidie decocto Gaiaci, uel in quo sit decocta scab.

et tormentil. et si essent cauernæ ego clystere abluerem septies, octies, et decies. si mundum est ulcus deduco cicatricem per hos pulueres squam. æris, squam. ferr. atq; pompho. ex his facio pulu. quem leuissimum inspergo ad ulcera. aliquando sunt, qui cariem per tres annos ferent. sanabitis uos hoc modo: supra pulu. dictos ponimus ung. isid. uel solum, uel mixtum cum ung. diapomph. si mundum non est ulcus ponite prius præcipitatum, postea dictos pulu.

De tumore præputij, ex carie.

CAP. LXXXIII.

Accidit deinde in carie, ut intumescat præputium, et non possit detegi glans, uel si detegitur cum maximo fit dolore, et excruciat unde in hoc casu quotidie detegatur glans, et ne exedatur, noua medicamenta ponantur: Secundo not. ne præputio deuoluto glandem relinquatis detectam, quoniam tunc ad coitum laceratur; ideo aduertendum ne inueratur præputium, et agendum est, ut recurrat, cum dolore, et potius ut glans tecta, quam detecta maneat: sed in eo casu, in quo tecta est glans quid agendum? Si apex præputij erit angustatus solemus dilatare cum fistula plumbea, postea facimus decoctum quod per clystere immittimus inter præputium, et glandem, et hoc decies in die. facta ista ablutione solemus recipere linteolum mundissimum mollissimumq; imbutum medicamento oportuno ad exiccationem cariei, et specillo impellere ad ulcus. cognoscimus autem loca ulcerum ex dolore partium exteriorum, et ita quotidie matutina, et uespertina hora medemur. decoctum tale est. Recipe decoct. ligni Tumor præputii. indici lib. i. decoct. scab. agrim. beton. ros. tormentillæ, plantag. lib. iiij. tutiæ præpar. squamæ æris præpar. aloes hepat. boli orient. an. drac. i. et sem. hæc simul bulliant parum; postea colatur medicamentum et infunditur clystere: Vnguentum autem est rosaceum mesu. cum præcipitato. in exterioribus partibus imponimus linteol. madidum isto decocto, uel imbutum diapompholigos, uel aqua ros. et plantag. aliquando unguento facto ex linim. simplici, et diapalma simul mixtis, nam impediunt putredinem, et siccant moderatè.

Decoctū.

Vnguen.

De callo præputij.

CAP. LXXXIIII.

Aliquando ita callosum fit præputium, ut non amplius possit detegi glans. in eo casu nostri chyrurgi, et bene, secant præputium, et

Gabrielis Fallopp.

Noua ratio curandi callosum præputium.

uidetur colis, ueluti equus præfectis naribus, et omnes hucusq; illud fecerunt; præterea dum intumescit glans dolet. ideo uos ego docebo à me inuentam nouam rationem curandi; omnes ego sano plumbo. uerbi gratia habebō præputium ita angustum, ut non possit ingredi specillum, in eo casu accipio fistulam parua ex plumbo, & ita impono in foramine, & uolo, ut aeger per illam mingat: interim ego oleo amygdalarum dulcium inungo, uel pingui gallinæ, uel pomata. secunda die ego impono parua maiorem fistulam, tertia ad huc maiorem, & hoc modo procedo deinceps, ita ut spacio octo dierum possit detegi glans, & sic emollitus remanet callus, & præputium dilatatum. Ego his non solum in cariebus utor Gallicis, sed et quando est hoc à natura factum.

Quomodo curandus tumor præputij ita ut recurrere non possit. CAP. LXXXV.

IN carie solet succedere hoc incommodum, quod aliquando ita stringitur præputium ob cicatricem, ut non amplius detegi possit glans: aliquando sanant medici inepti ita ut recurrere non possit docuimus quomodo dilatandum præputium fistulis plumbeis. quando autem recurrere non ualet inuersum aliquot sanauit, aliquot non. Primum formamus instrumentum plumbeum, rotundum semicirculare, quod ponimus supra glandem, & postea fasciis quibusdam tentamus reuocare præputium supra plumbeum circulum, qui ponitur supra glandem, & ita per multas uices persistamus donec assequamur intentum.

De carie in canali uirgæ. CAP. LXXXVI.

Solent suboriri in canali etiam caries. cognoscetis autem ex sanie manante, et maximo dolore in tempore minctionis, has uero curabitis eadem ratione, qua in glande existentes, atq; exteriores, curastis.

De cicatrice callosa & ueluti neruo post cariem remanente. CAP. LXXXVII.

Hoc modo sanatur caries, cui solet geminus affectus superuenire; primus est callosa cicatrix, mobilis loco, crassa, liuida, dura, & rotunda, quæ quandiu durat, tamdiu morbus Gallicus perseverat, et uidentur ue-

luti bottones cicatrices istæ . solemus auferre huiusmodi cicatricem pri-
mum sanato uniuerso corpore Guaiaco , uel salsapariglia, deinde supra lo-
cum posita spuma decocti Gaiaci . Præterea solemus madefacere linteolos
panneos in decocto primo ligni : quia in eo est uis ætenuandi, & digerendi:
Succedit quoddam aliud, ut aliquando quidam, ueluti neruus post cariem re-
maneat, qui durus per pudendum percurrent, istud est symptoma nondum cu-
rati Gallici , habet eandem naturam, & eandem rationem curationis requi-
rit, quam cicatrix illa . aliquando suppuratur hic neruus , & suboriuntur
fistulæ. Sciatis quòd tandem experientia reperi, ut secetur totus huiusmo-
di abscessus, totus hic neruus per longum : nam statim, aperto sinu, sanatur
nunquam enim (si aliter fiet) succedet agglutinatio : Quomodo autem sa-
nabimus huiusmodi ulcus? eadem ratione qua cariem ipsam curauimus.

Cicatrix
callosa
quò cura-
tur.

veluti ner-
uus re-
stans post
cariam.

De uerucis siue porris.

CAP. LXXXVIII.

VLtimò sanatur caries in pudendo, et solet semper loco cicatricis sub
crescere quedam ueruca, ueluti caruncule, seu porrus in manibus
natus, & ideo porri dicuntur, porrifini, uel porrifichi . huiusmodi carun-
cule sub crescentes in pudendo Thymia ab Aet. dicuntur, hac ratione quia
habent similitudinem cum capitibus Thymi. Harum duplex est genus aliud
Gallicum, aliud non Gallicum; maior pars non est Gallica: paucae sunt me-
retrices, quæ non habent huiusmodi carunculas : si inficiuntur Gallico, in-
ficiunt adolescentes, & tunc Gallicæ fiunt . Quæ non sunt Gallicæ sunt duæ
generum, aliæ contagiosæ sunt, aliæ non contagiosæ : in muliere munda,
quæ continuo expurgat loculos huiusmodi caruncule non sunt contagiosæ :
in immundis sunt contagiosæ, quoniam sanies impressa membro excoriât,
indeq; succedit caruncula : Sed siue sit gallica, siue non, eandem curationem
requirit circa locum : Antiqui solebant carunculas istas sanare robusta ra-
tione, ueluti Aetius docet, uel caustico medicamento, uel candenti ferro
exurere : Candens ferrum non probo, multum enim acerbum est : alij sunt
ex nostris, qui curant filo uinciendo eas : possunt tamen renasci : ego nun-
quam usus sum ferro : laudo usum uinculi, dummodo uincire possimus : quo-
niam non sepe ita lata est basis, ita callosa, ut uinciri non possit : Sed demus, q
uincire possimus in eo casu debemus primum abluere diligenter caruncu-
las istas, & uidere an sint partitæ in plures partes : cum abluerimus uino
debemus aut linco, aut sericino filo ligare usque quo æger dolorem incipiat
sentire : ligamus autem duplici modo, ut quasi geminus sit nodus : facta de-

Veruce si-
ue porri.

Libro 14.
cap. 13.

Curatio
caruncu-
larum ex
antiquis.
2. Ratio
cur.

Gabrielis Fallopp.

ligatione debetis linteolum, uel gossipium madefactum aqua ros. imponere,
 & postea ducere præputium supra linteolum: & hæc ratio tuta est ab in-
 flammatione: altera die abluetis diligenter: si sunt mortuæ apparent deni-
 gratæ, uel liuidæ: si rubicundæ non benè strictæ sunt. si nigræ altera die
 cadent: si rubræ sunt, iterum trahamus capita fili, & stringamus optimè.
 Cadentibus istis, obseruandum, an relictæ fuerint radices hærentes glandi:
 si radix relictæ est, solemus madefacere aqua aluminosa magistrali, cuius de-
 scriptionem communicabo infra: minima ergo gutta istius aquæ uel simpli-
 cis, uel temperatæ madefaciatis. Alia est ratio, quam exercere solemus
 per præsectionem. Quando timeo ne sint Gallicæ præscindo forcipe, nō est
 magnus dolor, in eis enim non uiget sensus exquisitus: & quia egreditur
 multa copia sanguinis, hac ratione laudo: facite ut exeat in maxima quan-
 titate: post præsectionem, & cohibitum sanguinem, uel squamæ æris præpa-
 ratæ portionem, uel aquæ dictæ guttulam infundimus. si autem præcidere,
 aut ligare non possumus. multi multa faciunt. Ego tamen leniora tentare
 soleo cum medicamentis discutientibus, & habeo peculiare constans ex am-
 mon. & accipio ammon. præparati cum aceto unc. 1. assæ fætide drac. 1. cal-
 canti usti & rubificati scrup. ij. ex his cōstituo massam, cuius portionem im-
 pono supra uerucam, & quotidie abluo partem, et renouo medicam. sed oportet,
 ut æger sit continens, quoniam ualidissimus fit pruritus, ita ut libentis-
 simè ad frictionem incitet: si autem accidat, ut usu istius medicamenti in-
 tumeat glans, imponimus ungu. de cerussa in exteriori, & satis est: & eo-
 dem modo sanamus uerucas in fæminis: Aliquando uenimus ad caustica, &
 primò est aqua illa aluminosa magistralis: aliquando ad oleum sulf. aliquan-
 do ad olei calcanti usum descendimus. uerùm ego habeo pulu. ex ars. cristall.
 & auripigmento præparatum, quod diuinum est; si nos sciamus illo uti.
 Nam accipio huiusmodi pulueres æquis portionibus, & misceo simul. postea
 specilli apicem madefacio salina, & intingo in hunc puluer. & tango hoc ue-
 rucam, & ita, ut minima huius portio supra uerucam maneat, postea capio
 gossipium siccum, pono supra uerucam, & facio, ut præputium recurrat.
 Hoc exedit unica uice sine dolore, sed ponite in minima quantitate: Præ-
 paratur autem arsenicum hoc modo. Tere arsen. supra marmor, postea in
 catino aceti pono, ita ut acetum supernatet, tunc colloco soli æstiuo donec
 exiccetur acetum, & tribus hoc facio uicibus. postea tribus aut quatuor
 uicibus macero aqua pura; Eodem modo præparatur aurumpigm. sed noli
 te exhibere nisi in minima quantitate, ne accidat uobis, ut iuueni nobilissimo
 accidit hac æstate, hic uerucam habebat, Medicus causticum imposuit, quod

Signa quæ
do sanatæ
sunt.

Ad radi-
ces rema-
nentes.
3. ratio cu
rationis.

4. ratio cu
randi.

Si tumet
glans.

6. ratio cu
randi.

Notabile
medicam.

Arsenici
præpara-
tio.

Auripig-
men. præ-
paratio.

uerucam, & mediam partem glandis exesit: sed quia ego dixi quòd caries oritur per contagium. sciatis quòd etiam oriri solet ratione hepatis transmittentis: dimittamus hanc secundam speciem loquamur de prima, atque quò iuuenis coiens cum infecta ab hac præsuetur, & cariem non sentiat.

De præservatione à carie Gallica.

CAP. LXXXVIII.

EGO nihil fecisse uideor nisi doceam uos, quomodo quis uidens pulcher-
rimam sirenam, & coiens cum ea, etiam infecta, à carie, & lue Galli-
ca præsuetur. Ego semper fui huius sententiæ, quòd adsit ratio præca-
uendi, ne per contagium, huiusmodi ulcera oriantur: sed quæ est ista ratio?
Ego dixi quòd nascitur caries hæc per communicata corpuscula saniosa, quæ
imbibita poris glandis faciunt cariem, ideò opus est, ut statim saniem à glãde
expurgemus, sed si imbibita sit in poris licet uino, lotio, uel aqua deterga-
mus priapum, tamen eam detergere non possumus. & hoc sæpe accidit in
tectis, & mollibus glandibus. Quomodo ergo agendum? semper fui istius
sententiæ, quòd ponamus aliquod habens uim penetrandi corium, & dissipan-
dæ materiæ, uel extrahendæ, uel siccandæ & uincendæ natura sua. ideò in-
uestigauit hoc medicamentum. Sed quia oportet etiam Meretricum animos
disponere, non licet nobiscum unguenta domo afferre. propterea ego inue-
ni linteolum imbutum medicamento, quod potest commode asportari, cum
femoralia iam ita uasta feratis, ut totam apotecam uobiscum habere possi-
tis: Quoties ergo quis coiuerit abluat (si potest) pudendum, uel panno de-
tergat: postea habeat linteolum ad mensuram glandis præparatum; demùm
cum coiuerit ponat supra glandem, & recurrat præputium: si potest ma-
dere sputo, uel lotio bonum est, tamen non refert: si timetis, ne caries oria-
tur in medio canali, habeatis huius linteoli inuolucrum, & in canali ponatis,
ego feci experimentum in centum, & mille hominibus, & Deum testor im-
mortalem nullum eorum infectum. Notate autem obiter, quòd quælibet spe-
cies linteoli mundi tantam habet uim in præservatione, ut nihil magis [ad-
dite quòd gossipium nouum, molle, fidibus bene concussum glandi optimè lo-
tæ detergentibus, obuolutum mirum in modum præsuet, & quum quis Gal-
licis scopulis lignum percussit post ablationem inspiciat: uidebit enim inuo-
lucrum illud saniosum, aut citrino, aut pallido, uel subnigro colore infe-
ctum] ideò semper quis paruo linteolo obuoluat glandem per spatium qua-
tuor, aut quinque horarum, & hoc non est molestum mulieribus: sed tamen
præparati linteoli ratio est præstantissima. Præparatur autem hoc modo,

Nota de
præsera-
tione.

Linteolū
mundum.
Gossipiū.

Præpara-
tio linteoli.

Gabrielis Fallopp.

*in lectio
nib⁹ 1555.
habet di-
ctamū al-
bū. dosi-
s uerò om-
nium est
dracm.ii.
2. Formu-
la paran-
di linteī.

* Hyper-
icon her-
bā sancti
Ioan. uo-
camus. de
qua dios.
lib.3. cap.
172. Hanc
uocāt, dē
monifu-
gam, eo q̃
celestium
gratiarū
noxios
malorum
dæmonū
uapores ā
nobis ar-
cere puta-
tur. coral-
lus etiam
idē facit
ex Marf.
fic. in lib.
de vita cē-
litus cōp.
cap. 14.

Recipe radicis gentianæ, Aristolochiæ longæ, arist. tenuis rotundæ * ana-
drac. 1. puluer. sand. alb. rubeorum, ligni aloes, an. scrup. ij. puluer. corallo-
rum rubrorum, spodij ex ebure, cornuceru. usti an. drac. sem. fol. scordij, son-
chi, beton. scabios. tormentillæ an. man. 1. rosarum man. 1. et sem. scobis Gaia-
ci unc. ij. squamæ æris drac. ij. præcipitati præparati drac. 1. & semis uini
maluatici optimi potentis lib. 1. et sem. aquæ sonchi, aquæ scabiosæ lib. ij. assu-
mitur uinum & aqua, & in his infunditur scobs Gaia-ci per 24. horas, de-
inde adduntur reliqua omnia, & bulliunt simul ad consumptionem medietatis,
deinde colatur decoctum, & exprimuntur medicamēta ista diligentissi-
mē. in hoc decocto perturbato maceratur per noctem pannus linteus puris-
simus, deinde siccatur in umbra, & hoc fit tribus uicibus, ter. enim macera-
mus, ter etiam siccamus. postea paramus frustra ad proportionem propriæ
glandis, et semper habentur in marsupio, uel in cauo illius patris famora-
lium, quæ brachett. dicitur. [Sed quoniam diligenter rem istam inuestiga-
uimus in gratiam uestram addere decreuimus formulam eandem alio modo
traditam cum uir iste excellentissimus 1555. profitebatur. ut diuersitatem
uideatis, & in rebus subingredientibus, & in dosibus, & iudicium uos tū
ex uobis ipsis afferre possitis utra istarum, melior, tū etiam auxilio ele-
gantissimi, atq; probatissimi tractatus de dosibus quem anno superiori à ue-
stro Excellentissimo, et nobilissimo D. D. Hyeronimo Capiuaccio habuistis,
sine cuius certa, atq; benè considerata cognitione uix nouas formare rece-
ptas uix antiquorum examinare etiam exercitati norunt. formula talis est.
Recipe rad. arist. rotundæ, gentianæ, dictamis albi an. drac. ij. scordij, sonchi,
rutæ an. unc. 1. & semis ligni aloes, sandalorum omnium, seminum citri an.
drac. 1. rabarbari, tormentillæ, * Hyperici an. drac. sem. Mithridaticæ con-
fect. drac. ij. Guaiaci linati unc. ij. uini maluat. optimi, aquæ sonchi an. lib. 1.
& semis lignum prius maneat in aqua & uino per totum diem; postea bul-
liat ad consumptionem tertie partis, & tunc infundantur reliqua & simul
macerentur uno die postea bulliant ad consumptionem medietatis, & co-
late et exprimate sed obseruate, ut uas, in quo medicamenta hæc bulliunt ual-
dè clausum sit. & si hoc fieret in balneo mariæ esset optimum. hoc facto,
lintheum lincum in hoc decocto ponite tribus diebus, aut duobus in illo ma-
cerando, postea in umbra loco calido siccato, iterum madeat iterumq; si ce-
cato, tertio madeat de siccetur, & pluries (si uisum fuerit) hoc ita opti-
mē siccatum in carta, aut lintheo compressum seruato ad usum: possem hoc
medicamentum multum laudare, sed uos experiemini, uos igitur uobis ipsis
testes eritis. Si autem uos nimium timeatis, & quæretis medicamentum

robū-

robustius, & incipietis sentire pruritum in pudendo, eatis domum, & hoc suffumigio, suffumigetis præputium: Recipe ollulam parvam, in qua ponetis unum, aut duos carbones accensos, & inspergetis puluerem describendum, & ita sensim, & sensim supra fumum pudendum suspendatis, postea recipiatis linteolum præparatum, uel communem * & supra glandem ponatis, & sic reuocabitur ab hepate materia contagiosa. puluis talis est: Recipe pulu. ros. rub. absynthij, sandal. rub. an. scrup. 1. & sem. belzuini, canforæ, Thuris, aloes, Myrrhæ an. scrup. ij. cinnabaris drach. 1. & sem. præcipitati drac. 1. misce, & fit puluis crassior, istoq; suffimus, & impedimus, ne gignatur cariosa ulcera in glande. [Aliàs scriptum est loco sandalorum rub. sandarachæ rubræ. de qua Galen. in 9. de simpl. medic. facultatibus, quam dicunt urentis esse facultatis, & q. meritò huius eam digerentibus facultatibus, atq; extergentibus commiscet. Chymistæ arsenicum rubrum uocant, sicut auripigmentum arsenicum croceum est, licet factitium ex cerusa usta fiat. cum igitur nos intendamus abstergere, atq; digerere non fuit ab re huic particulari suffitui addere sanda. rub. sed quia uolumus, ut diuersitas dosium pateat. postrema fuit descripta superius, * prior autem hæc est. si sit infecta mulier ita, ut ualidius præsidium requiratur, quum eritis domi linteum auferetis, et assumetis ollam parua cum carbone accenso, supra ipsam, folium cartæ in formam cornu compositum imponetis, & parum istius pul. & ita siccatum præputium, ac glandem fumo illo suffietis tribus uicibus, et tutissimi eritis. puluis erit. Recipe pulu. ros. rub. absynth. sandarachæ rub. an. scrup. 1. & sem. belzuini, canforæ, thuris, an. scrup. 2. zinnabaris scrup. duos, misce, & fiat puluis] In his, quæ pertinent ad cariem gallicam unum deest præceptum ut caueatis, (quantum est possibile) ab his aquis erodentibus, quibus utuntur barbitonfores, præsertim ab ea, quæ separat aurum ab argento [Et quoniam bonum est scire, & hoc omnes homines desiderant, etiam si malum sit, quoniam etiam malum suum bonum habet usum, ideo hic obiter duas decreui in medium afferre istius aquæ descriptiones. prima est Mariani sancti Barolitani, hoc modo: Recipe salis nitri, alumin. rocchæ, uitriol. roman. an. lib. ij. misceantur in mortario molendo cum pistillo tamdiu donec bene misceantur, quo stante puluis grosso modo factus ponatur in boca, quæ sit illius pulueris capax, & illutata cum orificijs omnibus, ne aqua exhalet, sicq; distillando aquam extrahetis: signum autem suæ bonitatis est, quòd quando de ipsa parum in humum ceciderit statim ipsam ebullire uidebitis: secundam descrip. ponit Ioan. de Vigo Recip. uitriol. roman. alum. rocchæ an. lib. 1. salis nitri lib. 1. & sem. & uase uitreo elambicetur. Hæ autem

Suffumigium pro præseruatione.

* Vel gossipium mundum.

* 1555.

Prima descriptio aquæ fortis.

Aquæ fortis descriptio 2.

Aqua bona pro carie. aquæ ad cariem gallicam perniciose sunt, ideo eis non utamini. Utuntur autem aqua ex ærug. æris, & aqua ros. & ista bona est. sed iam de his sit satis, ad aliud symptoma descendamus.

De bubone gallico.

C A P.

X C.

Bubonum curia genera.

Causæ bubon.

1. causa,

2.

3.

Differ. inter gallicum bub. & non gall.

Signa bubo. gallici

Iam ad bubones, quæ est passio corporum glandosorum accedentes dicamus. hæc corpora multos patiuntur tumores, quos nouit antiquitas. quandoque enim duros, & sirosos à nostris scrofulis dictos: solent tumores inflammatos pati, & præcipue in inguinibus, quos Græci bubones uocant, & ueterum cognitionem attigerunt; sunt etiam alij calidi, parui, & maligni qui figetla à Græcis, à nostris phymata uocantur, qui, ut plurimum, pestilentes sunt. hos omnes nouit uetustas. Verum in inguinibus tumores alij gallici suboriuntur, quos non nouit antiquitas, hi анги uocantur, codoscellæ, tincones, & panocchiæ dicuntur: codoscellæ uocantur Mediol. & in Insubrium regione. istius bubonis aliæ dantur causæ quàm aliorum, nam omnium bubonum inguinum causæ sunt aut motus uiolentus, aut ulcus, aut febris pestilens, & maligna. Quidam obambulabit per loca montana insuetus, inflammabitur uniuersum corpus, laborat ualde, tunc solet pati inflammationem inguinum; aliquando suboritur ulcus in pede, uel crure, cum fiat attractio à superioribus succedet tumor in inguine. tertio oboritur pestis, putrescit hepar, quod exonerat materiam ad inguina. hac de causa non oritur bubo gallicus: sed quia hepar infectum gallico tentat emissionem ad propria emunctoria: si materia crassa, transfundit ad inguina; si tenuis, ad colem: aliquando ad dextrum, aliquando ad sinistrum, aliquando ad utrumque latus, aliquando in media pube. Ego tres uidi bubones indicantes maximas uires expultriciæ, & materiæ infectæ copiam. Quomodo autem cognoscitur gallicus à non gallico? à scrofulis distinguitur, quoniam raro scrofulæ nascuntur circa inguina, in axillis & ceruice fere semper suboriuntur: bubo gallicus non nisi in inguinibus: distinguimus à bubone facto ex labore, ex præcedentibus causis. si peragrat longinquum iter, cucurrit multum, non cognouit mulierem, iam agitur mensis, uel duo ergo non est gallicus. præterea ulcus, quo crus laborat, patet. at si laborauit, aut laborat carie superueniente tumore in inguine, gallicus est: si dices præcessit dolor ob medicamentum impium positum in præputio: concedo: tamen caries gallica est, quia eius materia transmissa est ad hepar. secundò quum præcessit gonorea contagiosa est tumor gallicus, tertio cum adolescens cognouerit mu-

lierem nuperrime, & non habet certam causam, cui referat bubonem illum, tunc gallicus est, nam solet oriri bubo absque gonorea, & carie. Natura huius tumoris est, ut statim incipiat erumpere tumor, qui duum est generum: aliquando colligitur materia circa glandes in membrana uestiente glandulas, uel replente cavitatem inguinum, aliquando substantia propria glandulae intumescit. Quoties glandula intumuerit, ita magnus fit tumor, ut excedat magnitudinem panis unius solidi: alia est ratio, qua cognoscimus huiusmodi tumorem gallicum, quod nunquam peruenit ad maturationem. turbat medicos ualde ista species tumoris in corpore glandularum: illius, qui est extra glandes primum signum est paruitas; secundum, celeris maturatio. tertio cognoscimus ad tactum tumorem esse in membranis, & non esse aliquod corpus circumscriptum, quod intumeat. Sunt, qui querunt praesagium maturationis: nunquam praesagiat citam maturationem in his, qui sunt in corpore glandulae. citam praedicite in alia specie. praeterea si est a materia frigida fit sine rubore, sine dolore, & qui laborant liberè incedunt; ratio est, quoniam, ut plurimum, bubones gallici sunt ab hac materia frigida transmissa ab hepate. Sed accidit, ut aliquando calida portio misceatur, & tunc dolor, rubor, caliditas apparet, & de isto pronuntiabimus celerem, & bonam maturationem. Habemus naturam, & causam bubonis, & qua ratione cognoscere debeamus, & praedicere possimus. Iam ad curationem ueniamus.

Duo genera bubo.

Praesagium.

De curatione bubonis.

C A P. X C I.

IN omni incipiente bubone primum respicite duos scopos, ut non solum impediamus fluentem materiam, sed eam trahamus, quoniam est materia maligna, & contagiosa, & experientia compertum est, iuuenes cum laborant in bubone, & hic expurgatus fuerit, quia est ueluti emissarium a natura factum, absque alio medicamento sanatos esse. & omnes repellentes materiam includunt morbum in uisceribus. secundus scopus est doloris mitigatio, si adest. primo ergo mitigemus dolorem, & laxemus locum: ratione doloris ponimus ol. chamæ, ratione relaxationis ol. amygd. dulc. solemus accipere lanam redundantem sordibus, in qua est uis relaxandi, & molliendi, & inungimus eodẽ oleo, & ponimus. sed aliquando non satis est hoc. Aliquandoq; ego recurro ad motum, & mando, ut ludant gladio, uel pila parua, ut saliant, & motu illo fiat fluxio. praeterea uenimus aliquando ad usum cucurbitulae, quum timemus maximam luem, & maximam infectio-

Primus scopus cur.

2. scopus cur.

An secan
da uena
uel phar-
macū pro
pinādum
in bub.

nem: hoc autem rarò est. Nunquam secanda uena, uel exhibendum phar-
macum purgans, nunquam repellentia. si secetis uenam retrahetis mate-
riam. si pharmacum ualidè purgans propinabitis idem fiet. & ex hoc con-
cludimus, quòd quando uos uultis secare uenam, aut pharmacum exhibere,
notetis etatem bubonis, si crescat non faciatis. si consistat, uel decrescat tu-
tò descendere potestis ad hæc. ego statim uenio ad relaxantia, & ut mun-
dem uiscera, & non agitem materiam, quæ est in fluxu, præterea, ut syrupos
præparantes exhibere possim. exhibeo florem cassiæ, nunquam seco uenam,
nisi fuerit maturatus bubo. sunt quidam, qui non exhibent pharmacum, uel
secant uenam, nisi ueniant ad maturationem bubones. sed sero sapiunt Phry-
ges sunt bubones, qui spacio trium mensium non maturantur. sed potestis
secare, & exhibere pharmacum, si bubo constiterit, & non crescat amplius,
& hoc modo uenit citius ad maturationem. hoc facto possumus uel resol-
uere, uel concoquere bubonem, & reducere ad suppurationem. ego laudo
utrumque, licet postremum magis probem, nam quamuis per primum resol-
uamus, & discutiamus per uapores, tamen secunda ratio est commoda ma-
gis. quia non solum euacuatur materia, quæ fluxit ad locum, sed habemus
irritamentum naturæ, quo ipsa cogitur ad expellendum materiam: & ita
per duos menses, uel plures expurgamus hepar. secunda causa est opinio
hominum. crassæ enim Mineræ homines credunt (quòd quoties digeritur
bubo, & in halitum uertitur, licet caliditas insit medicamentis) quòd facta
sit repulsio, ideò ne Medici habeant hanc famam, secunda uia deueniant ad
maturantia. Inter maturantia ego habeo quædam familiaria, quæ etiam
Medici huius ciuitatis ex me desumpserunt. habemus alia ex farinis, & ca-
ricis uerbi gratia. Recipe rad. althææ lib. i. farinæ communis unc. ij. cari-
catum coctarum in aqua unc. i. & sem. farin. sem. lin. unc. i. - pingui. gallinæ
ueteris, pingued. porcine an. unc. ij. misce, & cum decocto radicum althææ,
& carū. fit emplastr. secundum est, quòd constat ex fermento, capis lil. alb.
coctis, melle crudo, & rad. alth. & misceo pro empl. Sed quia ita tardant ad
maturationem huiusmodi tumores, ut fatigati sint medici (aliquando enim
per duos menses durant) hac ratione ego habeo empl. Diachilon ex gume-
mis, et est empl. officinarum, cui adduntur tria gummata, ammoniacum, bde-
lium, & sagapenum. Ego accipio hoc diach. & dissoluo cum pinguedine
gallinæ uetustioris. sed hieme Recipio diach. unc. i. ping. unc. sem. in æstiuo
tempore diach. unc. ij. ping. drac. ij. Quando autem rebelles sunt bubones Re-
cipio diach. magnum mesu. & addo tria genera gummatum, & eadem por-
tione pinguedinis utor. maturatum bubonem secamus. sed notate quòd qui-

Maturans
bubonē.

2. Formu-
la empl.
maturan-
tis.

3. Empl.
pro bub.
rebellib.

dam stulti monent, ut debeamus secare bubones crudos, & præter id, quod experientia indicat, quod malè agunt, si fuerit bubo in glandula exit foras, ita oportet auferre. deinde habeo authoritatem Gal. & Hipp. in 2. de off. medici, ubi Hipp. d. quod nunquam debemus secare tubercula immatura, & dantur ibi multæ rationes à Gal. curate igitur, ut semper maturentur, maturatos secate, aut caustico aperite. si autem audaciorem habemus adolescentem sectio ualde oportuna est: ego laudo magis causticum, quia per eum auferimus quantitatem corij, & fit latius ulcus, & non remanent cauernæ. Præterea cum isti tumores sint, ut plurimum, à materia frigida per caustica calefacimus, & siccamus, hoc autem notamus ex sanie exeunte post causticum, quoniam uidemus eam concreuisse, ueluti uiscū. hoc autem factum est ex caliditate, & siccitate caustici. Not. si uolumus benè aperire per ferum oportet, ad imitationem antiquorum ad folium Myrti. ualde dolorosa est sectio ista, & nisi fiat hæc semper difficilis est curatio: hoc autem facit medicamentum causticum sine dolore. sed ego aliquando etiam seco. & not. ut non pungatis tantum, ut aliqui faciunt, ego seco totum tumorem, & ista sectio fienda per ductum inguinis, non per rectum corporis, sed per transversum. post sectionem linamenta imponenda, quibus osculum aperiatur, ne succedant fistulæ. ego miror de his, qui patiuntur bubonem per se aperiri per erosionem factam à sanie. miror primum, quia nimis diu manens sanies facit cauernas; secundum, quia oscula facta à sanie plura sunt, et parua, & imminet periculum fistulæ, ideo uel secetis, uel caustico aperiatis. facta apertione per medicamentum, in primis diebus uos imponatis medicamenta mitigantia dolorem, & ideo cum luteo oui terebentina, uel olcum abietinum ponitur. ad extra ponitur emplastr. maturatiuum per tres, uel quatuor dies, ut si quid relictum est materiæ congeste maturetur. mitigato dolore, & concocta materia omnia facimus, ut seruemus apertum ulcus ad 40. dies uel ungu. Isidis, uel linamentis siccis. ad extra ponatur Empl. diapalm. ad moderandam fluxionem, ad impediendam putrefactionem. uel miscemus cum diapalma linimentum simplex, si adsit caliditas: cessante caliditate imponimus diapalma solum. si crescat mala caro medicamentis prohibitis dictis exedimus. si glandula aliqua promineat in eo casu ego aliquando, intercidi filo glandulas, & feci, ut cadant, sicut de carunculis dictum est, aliquando cum trocisco de minio descripto in abaco medicamentorum causticorum exedo, perforando eas. Aliquando puluerem inspergo ex arsf. & auripigmento, & ita cadit glans; postea expleo ulcus medicamentis opportunis, & deduco ad sanationem. Quandoque superueniunt fistulæ duæ, 3. 4.

Quo tempore secandi bub.

Causticū sectione melius.

Quomodo fienda, sectio.

Mitigantiam dolorem.

scilicet istæ requirunt curationem fistularum. si ad sit callus sanatur eo modo, quo ulcus callosum curatur. Hæc quæ de bubonis sanandi ratione dicta sint.

Defluuium pilorum.

C A P. X C I I.

Defluuiū
pilorum.

Causa ca-
sus pilo-
rum.

SVccedit inter symptomata Gallici morbi capillorum, superciliorum, & barbæ defluuium, quod quidem iam omni studio, omniq; cura, & diligentia curandum est. hac ratione ut impediamus ne fiat, si incæperit, ut stabiliantur pili: si ceciderint, ut citò renascantur. apud antiquos patuit ophiafis, caluities, alopetia, quæ genera defluuiorum distant à nostro, de quo tractamus. nouerunt etiam casum pilorum in lepra. cum itaque incæperit Gallicus solet ita afficere partes capitis, ut cadant pili. cadunt ea de causa, quemadmodum in reliquis speciebus depilationis ex Gal. 1. de comp. med. per gen. cap. 2. cadunt pili ea ratione, qua plantæ arborum. nam pili sunt ueluti arbores corio insertæ, & sicuti arescunt arbores, ita pili. dixi arescunt, quoniam si tangatis barbam uiri, cui immineat defluuium percipietis ariditatem ueluti si ferrea essent filamenta. Plantæ autem arescunt, aut quia deest alimentum, aut quia suffocantur à malo, ita & pili. Et suppono pro constituto, & ab Excellentissimis Philosophis, & Theoricis declarato, quòd pili fiunt per subministratas fuligines pingues, quæ sensim, & sensim delatæ crescunt in pilos circa meatus, & eadem est materia cum illa unguium, & quam cornua habent. asseruntq; pilos non fieri per ueram generationem, sed concrescunt addita particula post partem. hæc autem est concocta fuligo, & benè pinguis, quæ qualis est talem generat pilum seu nigrum, seu rubrum, seu album: deficiente hac fuligine cadit pilus necessariò, neque amplius crescit, neque hædere potest. Solet autem deesse hoc alimentum uarijs ex causis; in plantis deest, quia crusta terræ arida, ita si corium, desiccatum ualde, non generat fuliginem istam, quæ postea uertatur in pilum; nam ego teneo hanc fuliginem non esse communem uniuersi corporis, sed corrigi; quoniam non ita uariarent pili ad uariationem cutis: nam si cutis, est mollis, molles generat pilos: alba, albos, nigra, nigros. siccantur plantæ, quia malè nutriuntur, pariter & in pilis hoc fit, quia sæpe in corio circa radices pilorum colligitur materia acris, & erodens, quæ resecat fuliginem, & radicem pili. istæ sunt geminæ causæ ariditas, & defectus alimentum: apparet in caluitiæ, elephantia, ophiafi, at in Gallico cadunt pili ob malum alimentum, non ob siccitatem, nam turgent genæ, incrassantur palpe-

bræ, & lucidæ fiunt, & perlucet sicut bombices illi sericini, quando habent sericum maturum. hoc prouenit, quia uapor, & humiditas, multa infecta colligitur ibi, quæ, cum tenuis sit, facit splendorem. hoc ita posito incipit defluuium pilorum. Querimus quid agendum? cum hoc fiat à malo humore erodente indicatur, ut euacuemus malum humorem à loco affecto. secundo, firmemus pilos stringenti medicamēto, ut detineatur pilus, donec fuligo regerita reficiat exesam radicē. si aut ceciderint pili, indicatur eorū regeneratio, & primū de cadentibus dixi q̄ euacuatur uniuersum corpus, & institutum est. sed nūc conuerto tantū ad locum affectum, quid est agendum? ego soleo duabus rationibus euacuare, uel per interna, uel per externa. interna sunt masticatoria, & sciatis, quod non est medicamentum certius euacuans, quā radix piretri, semen, stasisagriæ, uel mastix, piper etiam, Garyophyllorum etiam fructus, & ita uolo, ut ægri quotidie mandant huiusmodi. medicamenta, ut copiosissimo sputo retrahant materiam à partibus cutaneis. non contentus sum isto, sed per exteriora tento uacuationem, & hoc dupliciter, uel per sudorē, uel per medicamentū; nam ego reperi, & expertus sum, quod in hoc casu, si possum proritare sudorem copiosum, mando, ut cooperiant capud, si illud æstuosum non habent. si hoc non possum tento ablutiones lixiuii quodam digerente, & utor sapone habente uim actenuandi, digerendi, et euacuandi, et hoc alternis diebus, uel tertio quoque die, uel quotidie, lixiuiū est hoc. Recip. fol. absynth. beton. rorism. calamen. montani pulegij, abrot. an. pug. 1. assar. drach. 1. rosar. mat. 1. nuxces supressi contusas numero 4. hæc bulliunt in lixiuii tonsorum, & post bullitionem colatur lixiuium, & ita abluatur capud diū, & fricatur diligentissimè: Et sæpè soleo incoquere agarici drach. 1. s. uel ij. ad maiorem euacuationem & non utor sapone communi, sed quod habeat ualidam uim siccandi, excernendiq; humorem; utor enim sapore Constantini, qui describitur à Paul. lib. 7. & paro hoc modo. Recip. ros. rub. aloes, gallarum, cortic. granat. malabatri, sed loco eius nardi indicæ, sarcocollæ an. unc. 1. balaustiorum, myrrhæ, sandarach. græcorum, notate, spicæ nardi an. drach. 5. costi, (& loco costi accipimus Zedoariam communem) drach. ij. & scrup. ij. saponis Gallici quantum suff. & pro hoc sumimus saponem candidum in usu. conficimus ex his orbes, siue pillu. quibus fricamus capud: ego hanc descriptionem posui, quia quedam mutauī. sed not. unum, quod antequam ueniamus ad usum ablutionis soleo mandare, ut ægri abradant capud, ne inter abluendum cadant pili. & quoniam non possumus radere barbam, decurtemus more hispanico, & credo quod hic usus à callida illa gente fuit intro-

Causa lucidæ faciei.

vacuatio.

Ablutio.

Sapo constantini.

ductus quò defluuium pilorum non appareret . si possumus eorum casum 8. diebus impedire, non amplius postea cadunt . facto hoc abluimus , post hæc deuenimus ad adstringentia corium . ego habeo familiarem ladani succum concretum , contundo enim lad. & macero in ol. myr. & ol. ros. onf. & ita inungo locum uestpertina, & matutina hora, et bene succedit; aliquando non utor adstringentibus, sed digerentibus materiam per halitum insensibilem . & probaui hoc medicamēt. ut foueamus locū decoct. sem. sinapis. aliquando uidi aliquos usos decoct. in aceto radicum rafani, quæ acres sunt. & in summa omnia calida, & acria habentia uim actenuandi, et digerēdi optima sunt: sed oportet postea, ut stringamus cutim . ad quod familiaria mihi medicamenta sunt ex ladano, ut dixi . Accidit autem , ut aliquando non possimus detinere pilos, in eo casu confugiendum est ad medicamenta non tuta . multi sunt, qui potius desiderarent dolores, & gummata, quàm quò caderent pili, quia ridiculi fiunt, & sæpè non cognoscuntur. ne turpitudine hæc superueniat ad suffumigia confugimus, et solemus suffumigare aliquando faciem tantum, & capud . si autem seuißimum timemus morbum deuenimus ad uniuersi corporis suffumigationem ut descriptum est supra . at ego utor in capite tantum , & facie . Aliquando accipio pro suffumigio sand. omnium , Thuris, ligni aloes an. unc. sem. myrrhæ unc. i. cinnabaris, auripig. an. unc. i. misce, fiat puluis, qui supra carbones inspergitur, seruatur capud supra suffumigium, & spatium trium, sex, uel nouem dierum continetur defluuium . aliquando ad robustiora uenio . & sic Recipio aloes, thuris, belzui, camphoræ an. drach. iij. galliæ mos. drach. i. ligni al. drach. ij. cinnab. auripigm. Marchisitæ auræ an. unc. i. misce, fit puluis, qui inspersus ardet ob suffitum. & quum timemus, ne suffitus hic particularis satis sit , deuenimus ad suffitum uniuersi corporis, qui semper certò defluuium sistit . Sed si ceciderint pili, & renascantur quid agendum ? debemus seruare antiquorum præcepta , ut expurgemus, & siccemus corium, & apponamus medicamenta , quæ ex alto educant . & primò habemus in usu quasdam ablutiones cum lixiuio, habemus aquas stillaticias , habemus inunctiones . Pro ablutionibus hæc uobis erunt familiaria . Recipe puleg. calamentum, & abrotanum , & coquo in lixiuio, & utor frequentissimè ; nam siccat locus , & materia educitur madefacimus autem aquis, & primum locum tenet aqua mellis stillatitia, secundum urina stillatitia, & non stillatitia . tertio in loco habemus aquam stillatitiam factam ex his . Recipe uini maluat. urinae pueri, lactis uaccini an. lib. i. mellis communis crudi lib. s. misce & per elambic educitur aqua, quæ præstantissima est breui spacio temporis . tertio sunt unctioes, inter

Adstringenda cutim.

Remedia post casum pilorum.

Ablutiones.

Aquæ.

unctionis

quas

quas una est, quæ euforbium, tapſiam, & Gariophyllum admittit. & ego utor etiam in alopecijs quas patiuntur Venetæ mulieres. Medicamentum hoc modo fit Recip. Euforb. drach. ij. tapſiæ, uel radic. tapſiæ unc. ſemis, turbit orientalis drac. i. garioph. pulu. drac. iij. olei amygd. dulcium lib. i. & ſem. teruntur terenda, & miſceo cum ol. in uas vitreo, quod ſit ualde capacius, quàm ſit quãtitas medicamenti, hoc ponitur in caldario aquæ, quod bullit per octo horas: poſtea aufero ab igne, & altera die (ita ut tres ſint) bulliat per 8. & horas. demum per ſpaciũ quatuor, uel quinque dierum, ut deſideant feces ſeruo uas: & colligo olei partem integriorem, & ſeruo ad hunc uſum, ita ut unica die, & nocte uiderim erumpere pilos. Medicamentum hoc acre eſt, ideo parum inungamus; nam ſi copioſè uteremur faceret herpetem milliarem, & inflamm. & eriſipel. oportet ego ut cauti ſcitis: ſi ſuccedit ardor oleo uiol. uel lacte, uel ol. amygdal. dulcium utor. uos igitur moneo, ut utamini hoc medicamento, non quotidie, ſed alternis diebus, die potius, quàm nocte, & in minima quantitate. Hæc faciunt ad incrementum pilorum: reſtat iam dicendum, quod primo loco explicandum fuerat ſcilicet quid indicat deſluuium pilorum fieri ex defectu alimenti boni, quod non gignatur, quia non rectè nutritur pars, cutis, facies, atque palpebræ. nam quodammodo tumentes atque liuidæ redduntur, quæ aquoſum alimentum, et incoctum eſſe oſtendunt. ſed iam tempus eſt uos ad puſtulas deſtinare.

De puſtulis.

CAP. XCIII.

SEquuntur puſtulæ, quæ inter Gallica ſymptomata connumerantur, quæ cum in uniuerſo corpore ſuboriri ſoleant tria loca præcipua habent. primus eſt capud, & facies. ſecundus eſt palatum, & quæ pertinent ad nucam, tertius eſt ſedes uel canalis inter utranque natem. Duum generum autem ſunt puſtulæ, alterum eſt ſine cortice, cruſta, et ſquama, alterum cum his craſſis, & craſſiſſimis. quæ ſunt ſine cruſta ſunt, ut eleuetur cutis aliquantisper ueluti in eſcaris, uel exantematibus græcorum prominētibus ſit. forma aliquando longa, aliquando rotunda. color in medio eſt albus, circum quaque, ueluti porcinae carnis ſalitæ color. hic non poteſt explicari. non enim eſt ruber, non albus, non pallidus, ſed ſecate per tranſuerſum pernam, talis eſt color puſtularum ſine cortice, & tales apparent ſub palato, ſede, facie, & capite. ſecundum genus eſt habentium cruſtam, & iſtæ rotundæ ſunt, ut plurimum, & cruſtas adeo craſſas faciunt, & prominentes, ut ue-

Puſtulæ.

Puſtul.
duo gene-
ra.Forma.
Color.

Gabrielis Fallopp.

Saniei co-
lor.

Not. diffe-
rentiā in-
ter pustul.
gall. & nō
gallicas.

de causis.

Curatio.

Ad pustu-
las oris.

Ad pust.
sedis.

Aque alū.
mag. de-
scriptio.
notabilis.

luti cornuum principia uideantur. isti cortices aliquando aridi, aliquando turgentes sanie sunt. sanies aliquando lutea, ueluti mel: aliquando alba, ueluti pituita, aliquando subnigra, tenax tamen. quandoque pituitosa est incli-
nans in aliquam nigredinem. ex his quædam integræ, quædam rimosæ. non sunt ualde dolorosæ, nisi ualdè fricentur, aliquando etiam si excoriantur do-
lorem non pariunt. at maior pars nihil sub se continet, & præcipuè, quæ nascuntur in capite rotundæ sunt, crustamq; habent tenuem. quoties ego uideo pustulas istas in capite, aut rhagades in manibus, inditium certum profero gallici, cætera signa fallunt nos, hæc certissima sunt. Et quoniam sunt aliqui habentes hepar calidum, qui continuatam habent euaporationem à uentriculo, & hepate in caput, ideo possent aliqui decipi. ideo notate di-
stinctionem inter has, & gallicas pustulas. fricate utranque, & auferatis squamam supercrescentem, postea dimitte ægrum, ut quiescat per spatium duarum, uel trium dierum, & non tangat pustulam si crescet, & fiet maior, siue pænitus deleta remaneat, tunc est signum non esse gallicam si est gallica post tertiam diem in eodem statu, in quo erat reperietis, & difficiliter mo-
uebitur. Cause istarum pustularum sunt abundantie humorum: si est bilio-
sus semper est mixtus cum melancolico, & pituitoso uiscido. huiusmodi ma-
teria partim transmittitur, partim in loco nascitur. quoniam præcipua lo-
ca habent à me explicata. ergo loca illa concurrunt ad generationem harum pustularum. tamen maiori ex parte ex fluxione sunt, & qualis fluxe-
rit materia, talem colorem pustula, & sanies contrahit. Curatio istarum est. primò, ut sanetur hepar, & simul & semel pustulæ; aliter autem cu-
ramus pustulas oris, aliter reliqui corporis. primum uerò medicamentum est aqua plantag. in qua decoctum sit lignum indicum, & os abluimus. uti-
mur Guaiaco ad siccandum, plantaginis aqua ad extinguendam inflamma-
tionem. si dolor, & inflammatio magna sunt decoctum Gaiaci cum lacte mi-
scemus. si maior inflammatio aqua plantaginis, & lacte abluimus: aliquan-
do aqua ordeacea cum fol. rubi, & rosarum, circa sedem. solemus sanare de-
cocto Gaiaci madente linteolo bis, & ter, & quater in die. aliquando opus est refrigerantibus, & siccantibus, & sic madefacimus linteolum in aqua plantag. solan. & ros. tertio solemus accipere ung. isid. & diapompholig. æquis portionibus, & imponimus feliciter. Sed non ita breuiter sanatur affectus, sepe non cædunt medicamentis his, ideo ad robustiora uenimus, & hoc peculiari utor. aqua scilicet aluminosa magistrali. sed quia hanc aquam pollicitus sum describere, ideo eam uobis cōmunicare intendo. Recipe aquarum plantag. aq. ros. an. lib. i. aluminis rocchæ, argenti sublimati an. drac. ij.

accipimus sublimatum, & alumen, & terimus. deinde locamus aquam in phiala uitrea, in illo uase, quo utimur ad decoquendam aquam, quæ dicuntur inghistare di acqua cocta. ponimus uas in carbonibus accensis supra craticulam ferream, & bulliat ad medietatis consumptionem, postea reponimus per spaciū quinque dierum, ut desideat sublimatum, & fex aluminis & omnium, & postea extrahimus aquam limpidissimam, quam seruamus in uase uitreo. uoco aquam aluminis, ne deterreantur ægri. appello magistralem, ne seplasiarij misceant aquam cum alum. & dicant uobis esse aquam aluminis. Vtimur igitur aqua ista, sed non simplici, quoniam erodit. contemperamus nunc duplici quantitate rosaceæ, nunc triplici, nunc quatruplici, et si non rosaceæ, plantaginis, uel solani. hoc quidem uerum est, quod in pustulis ani solemus uti pura aqua ista, & in uerrucis priapi etiam pura utimur. in pustulis ani, quando uidemus supercrescentem pustulam, ueluti carunculam. in ore nunquam pura utimur, nisi casu detectum esset os. ut dicam suo loco. sed nunquam frustratus sum ab opera istius aquæ. in pustulis autem faciei, & capitis primò solemus recurrere ad remedium commune, & est spuma decocti ligni indici: aliquando utimur sapone nigro purissimo, & inungimus. tertio si non succedit soleo aliquando crustas ui auferre, & inungere locum præcipitato misto cum ungu. ros. mesu. Quarto si neque præcipitatum, neque sapo, neq; spuma succedit in hoc casu soleo recipere ol. scorp. & ping. gallinæ ueteris, & seuum hircinum æquis portionibus, & quotidie ungo, & sic siccantur. quandoque impotens est hoc, & confugio ad sacrum illud medicamentum idest ad oleum uiperarum. Ego enim accipio duas ueras uiperas, aut sint mares, aut femine, & ita uiuentes seco in frustra, & expleo phialam oleo communi, & expono solibus canicularibus, et fit oleum acerrimi odoris, & acutissimi, & acerrimam, & acutissimam uim habet, & ego tot uires inueni, ut multis soleam uocare nominibus; et non alios docui, semper enim parauī domi. ad rem igitur recurrens, quando habeo pustulas ita rebelles hoc oleo utor, quod oleum facit, ut non cadant pili, si inungatur capud. si autem robustius ad huc requiritur medicamentum inungo locum primò hoc oleo, postea madesacio aqua magistrali pura alternatim: Quando sanatae sunt pustulae uestigia quædam remanent, quæ molesta sunt. ideo ad hæc penitus delenda recipimus radices uirides chelidonij maioris, & contunde cum sulfure, & inunge, quia nigredo abire solet. si rubedo sit, cerussa, & lythargirie argenteo loto utor, & agrestæ succo dissoluimus, & uespertina hora unguimus. uel dissoluimus cum succo limonum. Tertio recipimus cortices ouorum siccatos, et molimus supra marmor, demum dissol-

Pust. faciei & cur.

Oleū uiperarum.

Pro de fluuiis pilorum.

Vestigia pust. quæ curanda.

Gabrielis Fallopp.

uimus uel onfacio, uel succo limonum. & loco apponimus. Hæc igitur fit curatio pustularum. succedit ualdè seuum symptoma, qui est articu-
lorum dolor.

De dolore articulorum.

C A P. XCIIII.

Dolor.

Doloris
qualitas..

cur nocte
infeliter
dolor.

Punctio-
nis causa.

Vacuatio
materiæ.

Medic. tu-
tius pro
sedatione
doloris.

Fomentum
primum.

PEculiare, & maximum est symptoma in morbo gallico dolor articu-
lorum. primum capitis uniuerſi, uel dimidij, deinde articulorum ſu-
periorum, & inferiorum, & præcipuè internodiorum. hic dolor die quie-
ſcit. noctu, uel ante cænam, uel poſt cænam ſolet excrutiare, & inſomnes
reddere homines. dolor eſt pungens, quaſi diſtendens, & lacerans. fit autem
dolor ab excremento genito in partibus, & tranſmiſſo ex uentriculo, et he-
pate. eſt enim materia pituitosa, & melancolica facta per aduſtionem.
excrutiat autem nocte duabus de cauſis. tum quia humor frigidus eſt, &
nox frigida, propter ſimilitudinem naturæ. uel (quod certius eſt) cum to-
ta die, & ob motus, & ſolem corpus habeat meatus apertos ſiunt diſfla-
tiones, & nocte ſtipantur pori, & ideò dolor aduenit. pungunt iſti dolo-
res, quia ſiunt circa perihœſtia. ſolent eſſe cum tumore, & ſine tumore. ſi
cum tumore, tractabo quum de gummis agam. ſi ſine tumore, primum ſa-
nandi ſunt per ſanationem uiſceris, per decoct. Gaiaci, & ſalſæ, quod de-
coctum efficit maiores dolores per 12. dies uel 15. poſt 6. uel 8. diem ideò
prænuntiate hoc, ne ſcandalo afficiantur ægri: exacto 12. uel 15. die ceſſa-
re incipit dolor. ſed circa loca affecta quid agendum? duo facere poſſumus.
Empirici ſolent mitigare dolorem per euacuationem materiæ à partibus in-
timis, & extimis. Vnde habent pulu. hermodact. qui bis, uel ter cum uino,
uel iure exhibitus mitigat. pulueris hæc eſt compoſitio Recipe Hermodact.
& turbit ana drach. iij. diagridij drach. ij. Zinzib. drach. 1. maſtic. drach.
ſem. ſaccari candidi, uel albiſſimi drach. 6. miſce, tunduntur hæc, et fit puluis,
cuius exhibent drach. 1. uel cū iure, uel cū maluatico uino ante prandium per
quinque horas, non eſt ualdè tutum medicamentum, quia uomitum prouocat et
robuste aluum ſoluit, tamen mitigat dolores. ſi uultis tutius medicamentum
accipiatis pill. fetid. uel de hermodac. ſcrup. iij uel drachm. 1. circa
locum affectum quæ agenda ſunt? applicanda ea, quæ habent uim actenuandi,
& digerendi, & quæ non obſtruunt, & hac ratione omnia emplaſtica fue-
rio: quia obſtruunt. & confuſio ad digerentia, & actenuantia. inter ea,
quæ bona ſunt, capio primum leuia. & primo eſt fomentum ex ſacculo re-
pleto furfuribus calidis. & ita calidum impono. replere etiam ſolemus

sale, & millio callidissimis . aliquando hæc non faciunt . & Recip. folior. Aliud fo-
 puleg. fol. calamenti , florum chamæmeli , fol. salu. & roris. an. man. 1 . hæc mentum .
 bulliunt in aceto , postea habeo sacculum plenum furfure , infundo in hoc
 calidissimo aceto , exprimo sacculum , & impono loco affecto ita calidū .
 aliquando loco aceti , incoquo in lixiuio acri , quandoq; in uino potenti ;
 uerum , si quod est , quod mitiget , est oleum rutaceum , ol. lil. alb. completū .
 oleum scorp. & ultimo ol. uiperinum , quod supra descripsi , & h c est
 præstantissimum .

Oleū rosa
 ceū ad do
 loris miti
 gationem

De Gummatibus Gallicis atque eorum cu-
 ratione. C A P. X C V.

Verū accidit , ut post dolores , uel cum doloribus , tumores infe-
 stent circa articulos , internodia , in media fibula , in medio cubi to ,
 & his caput sæpe coronatur , ut regni Gallici insignia præferat . isti tu-
 mores cum contineant materiam crassam , quæ est ueluti gummi eliqua-
 tum , ideò gummata gallica uocantur à medicis . hi tumores duorum sunt ge-
 nerum , alter tophaceus est , alter autem minimè . tophacei sunt constan-
 tes ex materia penitus lapidosa , & uidentur ueluti tophiossei , uel materia
 illa , qua ligantur ossa fracta . secunda species tumorum est , quando mate-
 ria est mollis , quæ tripliciter apparet , nam aliquando est ueluti laridum , ali-
 quando est minus crassa , & est similis polentæ , & est atheroma gallicum . ter-
 tia species est sicut mel , & dicitur melitiris gallica . in capite , ut plurimum
 sunt uel substantia laridi , uel mellis , uel polentæ . circa pedes , sunt maiori ex
 parte lapidosi , & tophacei , ita in tibijs , in intermedijs nunc tophacei , nunc
 molles existunt . loca sunt ligamenta articulorum , corpora ossium , perihos-
 tia , in quibus tumores dolorissimi sunt ; aliquando in superficie ossis cre-
 scit affectus iste . Materia est , ut plurimum , pituitosa , tenax , & melancoli-
 ca , cum natura bene concoquere non potest . aliquando miscetur bilis , & ita
 fit meliciris , aliquando est pituita minus crassa , & fit atheroma . aliquando
 crassa est , & melancolica , & fit tophus , uel steatoma . occasiones tumorum
 proueniunt à uisceribus affectis , sed ut in pluribus , post inunctionem . hi-
 drargyri , qui non sanarit egros . Hæc igitur est occasio non leuis : quia cū
 inungantur partes illæ , imbecilles redduntur , & morbus petit loca illa :
 unde accidit , ut cū aperimus ossa illa corrupta , hydrarg. inclusum repe-
 riamus . cognoscuntur tumores isti , primò à durtie , secundo ex præceden-
 tibus signis gallici , tertio ex dolore in nocte , hoc dico , quia possunt suboriri

Gūbata.

Gūmatū
 species.

Loca.

Materia

Causæ.

Signa.

Gabrielis Fallopp.

Curatio.

Salsa Regina in di-
scutiendis
tum.

Localia.
Aqua ar-
dens

Ol. sulfu.

tumores etiam in non laborante indica lue. sed isti, de quibus instituta est tractatio isthæc, cruciant noctu tantum, illi uerò noctuq; diuq; , uel neque noctu. Notandum autem est, quòd aliquando sunt simplices tumores, aliquando habent ossium, corruptionem: sed qui habent os corruptum, diu sunt generum, atheromaticus, scilicet & melleus, ut plurimum autem hoc accidit, non in omnibus, nec semper, & in lardaceo, & tophaceo integrum manet os si igitur uidemus esse melleum, uel atheromaticum, & diuturnus sic tumor, eadem est curatio, quia debemus aperire subito, ne materia erodat os, & corrumpat, at in tophaceo, & lardaceo non necessaria est apertio. Omnes atheromatici, & mellei sanantur, saltem per sectionem, pereat os, uel non pereat: & curatio non est dolorosa. Steatomatici difficillime sanantur, certò sanantur per apertionem, sed sectio dolorosa est ualde, & ideo non curamus per sectionem, sed per digestionem. tophacei, ut plurimum non sanantur succedit tamen quandoq; curatio. sed primò deuenietis ad alterationem hepatis cum decoctis dictis. cæterum Salsa est Regina in hoc, quia discutit tophos quodam quasi miraculo, lignum etiam digerit sed non ita, nec tam facile. si salsa digerit tophaceos, multò magis lardaceos. præterea localia non omittenda, quæ digerant materiam: sunt qui macerant rad. alth. in aqua ardenti, & hoc medicamento inungunt tumores satis feliciter ardens aqua penetrat, rad. alth. mollit. aliqui ardenti aqua pura feliciter curant & præcipue lardaceos: alij aqua uel ol. sulfu. sed leuiter madefaciunt, ne exulceret: hoc autem non laudo. Ego soleo uti hoc empl. Recip. ol. laur. ol. mastich. chamæmill. anna unc. i. ammoniaci, sagapen. bdellij an. drach. una semis. Myrrh. drach. i. terebent. unc. ij. ceræ quantum sufficit, misce ad emplastri consistentiam; quod imponitur satis felici successu. uel loco eius utor ol. scorpion. mixto cum ol. amygd. amar. quandoq; accipio aliquod genus antiquissimæ pinguedinis, uel gallinæ, uel suillæ. quandoq; utor medicamento Gal. Recip. suram portinam salitam, etiam quòd sint rancidæ pinguedines, & incoquimus, & paramus ius, in quo caseum addimus tritum, & uetustissimum, & curamus incoquendum, & emplastro facto supra tophum, & atheroma utimur feliciter. aliquando impono medullam ex perna salita, torreo os supra craticulam, & ex tosto medullam eripio, ultimò recurro ad ol. uiper. mixtum cum seuo hircino æquali portione, adiuuante tamen decocto falsæ. Verum si sunt atheromatici, uel mellei non tentate discussionem, quia si succedet remanet folliculus, & sæpe detectum os, atque corruptum. & oporteret uenire ad opus chyrurgicum. & quauis lardacei tumores ex sententia antiquorum folliculum habeant,

tamen gallici non habent, & experientia uos hoc docebit. & ideo dissoluentem sine apertione, curationem tentare potestis, in alijs autem non, quia auferendus folliculus, sed quid agendum in his? uideatis an corium attenuatum sit, uel folliculus putrefactus, si hoc est aperite. si corium est crassum, & folliculus integer, tentate huius putrefactionem, illius uero attenuationem. sed quō cognoscimus corruptionem folliculi? hac ratione, quoniam in omni tumore tali, quoties folliculus integer est possumus coriū superius diducere hac, & illac, tumor autem manet in sua consistentia, in sua forma. qua ergo ratione macerandus folliculus? (quia, si non maceramus, oportet, ut uiolentia extrahatur medicamento erodente, uel instrumento chyrurgico, & fiunt dolores intollerrabiles,) sed dicet quis, quid refert si remanet folliculus? quoniam solet subcrescere caruncula quædam intra folliculum, quæ insanabilis est, & hoc fit duorum, uel quatuor dierum spacio. quō igitur macerabimus? Ego infinita maturantia proferrem. sed confugio ad diachil. magnum Mesu. cui aliquando ammoniac. aliquando sagapen. aliquando galban. addo. quandoq; ping. gallinæ uetustiori dissoluo. Ex usu ergo istius medicamenti per sex, uel decem dies tento putrefactionem folliculi. facto hoc aperio caustico medicamento, nisi sit infronte, uel in facie. quia apertio fit maior, secundò quia putrescunt aliquæ reliquæ folliculi, tertio quoniam calefacit locum, & roborat. sin minus ferro seco. facta apertione si reliquæ restāt folliculi extraho præcipitato, demum expleo carne locū & hæc de tumoribus istis dicta sint satis: iam ad ossium corruptionem transeamus.

De ossium corruptione.

CAP. XCVI.

SAeua ualdè est in morbo gallico ossium corruptio, & adhuc sæuior, quia corrumpuntur ossa in illis partibus, in quibus sanari non possunt. quoniam corrumpuntur ossa, quæ facta sunt à natura pro cerebri tutela & coopertione, ita ut totum uiderim craneum exesum: ego habeo infinita exēpla: sed aliquando etiam corrumpuntur ossa palati, ut totum palati os recedat, & non solum palati ossa id patiuntur, sed etiam narium. & sciatis quod non in omni inueterato gallico hoc fit, sed tantum in illis, in quibus inunctio facta est Hidrar. si igitur fiat, ut corrumpatur os in morbo gallico, si sunt ossa tibiæ, ea ratione tractanda sunt, quam dedi in curatione ulceris cum osse corrupto. [sed quia rē intactā relinquere nolumus, ne lectores ad alios tractatus demandemus, ut hanc nostram plenam, & omnibus numeris abso-

Ossium
corruptio

”

”

”

Gabrielis Fallopp.

lutam compleamus tractationem. hic breuiter curationem ulceris cum osse corrupto perstringemus: quoties ergo perforatur os ex humore acri, atque putrescente pp gallicam luem primum, quod indicatur est ossis ablatio, secundum præseruare partem sanam, ne erodatur: ablatio duplex uel manu, uel medicamento, quo prouitemus naturam ad ossis separationem. sed primò de ea, quæ manu fit, uel instrumento loquamur: qua ratione, & quomodo, & quando datur occasio? occasio est, quando est ualde insignis quantitas ossis auferenda, quam dubitamus non posse naturam auferre. secunda occasio est, quando breuitas temporis urget, & citam quærimus sanationem ulceris, sed natura citò non potest hoc efficere: Nam uos debetis scire, quòd tardè recedunt ossa, si totum opus naturæ imperio demandatur, sed nos spatio unius horæ. imò citius agimus, Natura 30. 40. 60. aliquando 80. diebus: tertio quoties possumus tuto, & facile secare materiam ossis. sed cum datur occasio quomodo auferendū os? duobus modis, uel scalpro excisorio cum malleolo, ueluti faciunt statuarij, qui scalpro & malleolo statuas effingunt; uel, ut perforemus os terebro fabrili in tribus, uel quatuor partibus, postea percurramus scalpro cum malleolo à foramine ad foramen. tertia ratio melior non ledens est, ut scalpris rasorijs agamus, benignior, mitior, & tutior ratio est, licet aliquantisper tarda. si perforamus terebra fit astrictio, & calefactio in osse, & potest inflammari pars ipsa sana. quis autem erit modus uel terminus actionis? desistemus quoties ablatum fuerit illud totum, quod perforatum est, secundo, quod est denigratum, uel liuidum, tertio quando apparet cruor aliquis statim finem faciamus operi: postea aristolochiæ radix admixta Myrrhæ aspergitur ossi reducta in puluerem, ne iterum corrumpatur. Sed quia hæc instrumenta non semper sunt apta seu ratione loci, seu ratione ægri timidi, ideò natura sit illa, quæ seperet os corruptum. quomodo autem fiet hoc? si nos siccis medicamentis, & quæ habent uim penetrandi tentabimus siccationem ossis, uel (si hoc modo non possumus) faciamus candenti ferro, natura enim non potest seiungere nisi os sit omni sanguine, & alimento priuatum, ut ait Hipp. exemplo sint fructus, & folia, in quibus, cum incipit alimentum desistere, pediculi pars siccatur, & cadunt fructus: ita folia autumnò cadunt, quum humido radicali destituuntur; hoc faciemus medicamentis siccissimis, uel corpore ignito; ultimò cum medicamentis, quæ clausis oculis non patefacta ipsorum natura illud faciunt. & ut ab hoc tertio genere incipiam sunt omnia illa, quæ sunt sicca, & frigida in quarto gradu, quæ uolunt medici, quòd habeant uim auferendarum squamarum, & separandorum ossium; quæ nisi à frigida illa qualitate ueniat

ma occulta prouenire dicam sed quā his utimini, miscete ualde calido medica-
 mēto penetrante: ista sunt hiosciamus, uel papaueris omnis materia & huius-
 modi, unde Paulus ponit medicamētum factū ex folijs pap. silu. & folijs fi-
 cum simul contusis, & impositis, nā primū fol. pap. illud faciunt, & à ficul-
 neis folijs habent penetrationem. subdit Paul. aliud medicamentum, quod
 constat ex fol. hiosciam, uel semine. & contundit cum calcanto usto. & hoc
 est praestantius, quia hiosciam semen priuat uita partem, & alimento. cal-
 cātum ustum ponimus, quia in eo sit actenuatio uisione, quod dico de papau.
 dico de mandrag. non de lactuca, & solano, quia non habent uim siccandi.
 secundum medicamentum est siccans, & primò est radix peucedani sicca. iri-
 dis communis rad. etiā sicca, radix aristol. rotundae, uel longae, opopan. ra-
 dix, uel succ. sagapeni uulgaris lachryma squama eris exusta, erugo etc. Re-
 centiores laudant aquam sulfuris oleum appellatum, ego laudo summopere.
 sed ea ratione, ne corrumpat carnem. laudant calcanti oleum, hoc etiam ego
 laudo. praeterea habemus aquam aluminis magist. qua non reperio medica-
 mentum praestantius, qua in omnibus utor, & semper madesacio os corru-
 ptum hac aqua, quoniam non solet excitare dolorem, reliqua medicamenta
 quantò ualidiora, tantò dolorosiora. sed principatum tenet euforbium in-
 ter omnia: & hoc meritò, quia medicamentum habet facultatem siccantem
 in quarto, & habet tenuitatem partium, & probatur à Diosco. qui non pro-
 ponebat, nisi certa medicamenta: sed huius medicamenti usus debet cum arte
 adhiberi ne corrumpat aliam partem sanam, nam ego soleo accipere pastam,
 cui misceo portiunculam Euforb. & pulu. ex rad. irios, & rad. peucedani,
 & ita compono medicamentum, quod pono supra os corruptum tantum, &
 non transfunditur in partes sanas. sed soleo etiam cerotum quodam ex Eu-
 forb. ad eundem usum conficere. hoc modo Recipe pulu. peuced. aristol. ro-
 tundae, opopanacis, Euforb. an. drac. sem. tereb. unc. sem. ol. lil. alb. ceræ an.
 unc. sem. haec simul coquuntur ad ignem donec spissum fiat cerotum, & hoc
 ponimus loco affecto. Hipp. 4. de art. 36. solet separare frustum ossis ex ti-
 bijs 60. diebus, in alijs locis 40. & 30. si huiusmodi medic. robustissimis ute-
 mur fiet in 20. diebus, & ego aliquando extraxi integrum calcanei os, uel
 tali os, quae sunt frustra magna, et tunc necessario ueniendū ad ignitum cor-
 pus, quod penitus siccet os. & exurat partem. sed aduertatis, ut medicus di-
 ligentissimè obseruet partem, ubi tuta sit uistio. fugite uistionem in capite,
 quādo imminet periculū inflāmatiōis, in ossibus thoracis similiter, ne febris
 & mors succedat. praeterea in uertebis dorsi fugite usum ferramenti, ne in-
 candescat medulla, & pereat aeger: in reliquis locis utimini exustione usque.

ad medullam, exussi mille Ossa, usque ad medullam sine periculo, dummodo rectè omnia reliqua tractentur. sed quomodo parabitur ista exustio? primò uratis quantum exuri debet secundò non exuratis partes carnosas circumpositas. primum facimus, si ferramentum ignitum erit proportionatum parti exurendæ: aliud, si ita in profundum exuremus, quantum opus est. ad profundum dupliciter uenimus, aut longa exustione ter, uel quater repetita, aut (ut leniorem faciant exustionem sicut imaginati sunt Recentiores) perforemus partem, & postea scafelem in illud foramen ponamus, & hoc fit commodius, quia repetitio cruciat ægrum: secundum obseruandum est, ne partes circumpositæ urantur, hoc fiet, si eas ita muniamus: habent fistulas ferreas, uel æneas, quas imponunt ulceri, & postea per eas imponunt ferramentum ignitum. sed notate, quòd istæ igniuntur, & ignitæ exurunt labia. accipiatist fistulam, & uestiatist tela, & si potest esse lanca tela tenuis, commoda est, & ita exuretis os sine exustione carnis. sed rarò uindicamus labia ab exustione: hoc factò statim extinguendus calor contractus in osse per impositionem medicamenti actu frigidi, ideo accipimus aquã ros. ol. ros. uel uiol. album oui, & simul miscemus, & per spongiam, uel stupam imponimus bis, uel ter. præterea mitigemus dolorem contractum in labijs, & ita per 24. horas relinquimus hoc medic. deinde uenimus ad maturationem escaræ labiorum cum butiro, uel tetrapharmaco habente uim concoquendi, & emolliendi. sed non supra os. quia supra eum ponetur pul. pencedani, uel alius, & postea medicamentum maturans. post hoc procedemus ad separationem ossis. ultimò cum sarcoticis curabimus ulcerus.] In capite uerò, si tectum fuerit os, & corruptum, quomodo tractandum? nos secamus cutim, & detectum os abradimus separando malum à bono. at si totum os corruptum, totum est abradendum, totum sequestrandum: ego utor forcipe ad auferendum os sequestratum. sed antequam sequestratur non abrado, sed curo, ut natura ipsa separet, & solet facere si incumbamus siccationi robustissimæ. & primò decocto falsæ utimur, postea ad localia uenimus. sed primum alternis diebus madefaciã os oleo calcant. uel ol. uitriol. uel aq. alum. magistr. quod mitius est, & ego habeo gratias huic medicamento, quia non absomit carnem, non facit dolorem, & robustè siccatur, & sic fit sequestratio à natura cum generatione nouæ carnis, postea madefacto osse bis inspergo puluerem capitalem dictum. tertiò ego impono medicamentum ex Euforb. quam compositionem uos docui, dum tractarem de ulcere cum osse corrupto, uel madefacio splenium in aqua alum. magistr. & pono labia, & partes carnosas munito ungu. isidis. uel tego linamento sicco, uel misceo ung. isidi.

Os. capi-
tis.

cum ung. diapont. sed aduertite quòd aliquando membrana detecta est, uos tegite eam linamentis siccis postea madefacite os huiusmodi liquoribus. hoc agimus donec sequestretur os: sequestrato osse surgit difficultas, quomodo ducenda sint ulcera ad cicatricem, quoniam durat ulcus uinens ad annum, & ad duos annos. ego soleo uti unguento de plumbo, & satis feliciter successit, & deduxi ad cicatricem; utor emplastro albo ex pipere Gal. quod siccet, & deducit ad cicatricem, sed hoc difficillimè. abluo ulcus decocto adstringente ueluti ex rosis, beton. chamem. & gallis. & coquo ad ablutio- nem, & adstrictionem. utor aliquando purissima aqua aluminosa, & acci- pio aquam ros. & aquam beton. & addo parum alum. & sic fit aqua alumina- nosa. uinum austerum coctum cum rosis præstantissimum est. sed curatio accelerari non potest, ideo solari potestis agros in hoc casu, ut patientes sint. quoniam membranæ sunt in continuo motu, & magna deperditio fa- cta est ossis. si corrumpitur os palati, ego semper utor hoc medicamento. s. Os palati aqua aluminosa magistrali, & sic citò, & commodè extrahere conor ossa corrupta. ol. sulf. & calcanti dolorosa sunt, hæc aqua non est dolorosa, & ideo utimur madefaciendo gossipium, & ponendo ad locum quotidie bis. po- stea tota die curo, ut abluat os decocto scabioso, cum aqua plantag. uel de- decocto huiusmodi cum aqua plant. tertium decoctum est beton. agrim. & ros. in uino austero quartum est decoctum salse in aqua plant. Demum mando, ut eger inungat os melle ros. quia detergit, & educit saniem. si esset canie- tas impono gossipium imbutum aqua magist. alum. quòd si aqua hæc uide- tur nimis potens contemperetur cum rosacea, uel aqua plant.

Remedia quum cadit os palati.

C A P. X C V I I.

C Adit os palati, sanatur homo, sed succedunt miseria, & angustie in- tollerabiles. primum, ut non possit loqui, secundo ut non possit bibe- re, quia recurrit uinum ad ciathum ex naribus: non potest loqui, quia uox resultat per nares, & sic coarticulatio fieri non potest. In isto casu opus est, ut nos perpendamus coniectura an lapsus ossis multus sit. nam si tantum ossis ceciderit quantus est nummus, qui dicitur gazetta, tunc non speramus coniunctionem, sed oportet inuenire artificium, quo claudatur palatum, er- go est tentandum, ut citissimè fiat cicatrix circum circa gignitur, autè pe- decocta adstringentia. post genitā cicatricē etc. cicatricē oportet explere so- ramē ali quo, quod nō cadat. Hinc aliquando gossipio claudimus, & multi cō- mode gerūt. sed domini aliquādo accidit, ut magnitudo foraminis nō capiat gossipium. tunc duo habemus instrumenta alterum cæcum, alterum ex ar-

Os palati

Gossipia

Gabrielis Fallopp.

inſtrumē
tū in pala
to ubi os
deficiat.

gento. difficilia ſunt hæc inſtrumenta fantaſtica. non poſſum lingua explica
re, deferam uobis inſtrumentum ex cera conſtructum, atque docebo uos mo
dum conſiendi, & ſic ex argento, uel auro fieri poteſt. ſolemus quotidie
auferre inſtrumentum, detergere, & iterum aptare. Cæterum aliud eſt in
ſtrumentū, quod goſſipio obuoluimus, & ui imponimus in foramine. ſed ego
habui doctorem quendam habentem exciſum palatum morbo gallico, ita ut
non adfuerit locus, ubi commẽdare potuerimus inſtrumenta, nihil enim erat
palati. ego aptaui inſtrumentum ad nares, catenam, ſcilicet auream in parte
uergente circa gurgulionem, quam feci recurrere per nares, & ne exedan
tur nares ab auro geminis laminis aureis ſuccurro ſuppoſitis catenæ aureæ:
ſi uerò magnitudo eſt parua exciſi palati in eo caſu ſperanda repletio carnis.
ſed opus eſt ſumma diligentia. neceſſarium enim eſt, ut non ſinatis, quòd ul
cus ad cicatricem deducatur, ſed ſemper uiride ſeruetur; hoc autem ſerua
tur, ſi quinto quoque die, uel quarto maderet parum margo ulceris ſemel
tantum corrente goſſipio, oleo uitrioli; ſed oportet, ut ponatur medicamē
tum ualde ſarcoticum, quod habeat uim regnendæ carnis. ego multos ſana
ui, & præcipuè illuſtrem Polonum. Diuum generum utor ſarcoticis, alterū
eſt decoctum gaiaci, in quo diſſolutum ſit Myrrha, & Thus & mando, ut
hæc crebrò colluat palatum. ſecundum medicamentum eſt paſta quædam,
ex qua conſicio clauum, quem impono foramini, & felici ſucceſſu uſus ſum
ſæpe. Medicamentum autem eſt huiusmodi. Recipe gumbi elimi, carabe an.
unc. ſem. reſinæ pini colatæ unc. 1. cera albæ unc. 1. maſtie. Thuris ana
drach. 1. & ſem. olei communis quantum ſufficit: miſce, & fit cærotum mol
le, quod accipio, & digitis formo clauum ad magnitudinem foraminis: ſed
ſi quarto quoque die uidemus cicatricem fieri abluo aqua dicta uel ol. ſulf.
in pauca quantitate Aliquando aquis thermarum diui Petri abluo os, inſper
gendo pulu. rad. irid. & ſic utor felici ſucceſſu.

Sarcotica

De ulceribus Gallicis.

C A P. X C V I I I.

Ulcera
curatio.

VLcera gallica ſolent corripere uniuerſum corpus, & per ulcera nō
intelligimus, quæ glandem, ſedem, palatumue exulcerant. ſed quæ na
ſcuntur in uniuerſo corpore calloſa ſunt, & aliquando habent oſſa corrupta,
aliquando deſinunt in fiſtulas. In curatione horum nos præter expurgatio
nem totius corporis, & decoctum, tractare ſolemus hæc ratione. ſi ad ſunt
fiſtulæ, uti ulcera fiſtuſoſa tractamus. ſi calli adſunt reuertimini ad curatio
nem, quam tradidi in ablatione callorum. ſi uerò his factis non curantur

tunc uenimus ad curationem expræcipitato, & ung. ros. mes. & solemus imponere hoc medicamentum. Recipe ungu. ros. mesu. & addimus portiunculā præcipitati præparati, & loti, uel, si neque præcipitato huiusmodi ulcera sanantur, uenimus ad ungu. quod habet in se hydrargyron, & hoc ego utor. Recipe assungia porcina, terebent. lotæ ana. unc. ij. butiri recentis, ol. lib. alb. an. unc. i. Mercur. extincti unc. sem. cera parum: misce, & fit medicamentum, tractamus autem ulcus, primum madefaciendo aqua alum. mag. temperata copiosissima aqua ros. postea imponimus medicamentum hoc. in exterioribus autem lintecum magnum imbutum linimento simplici. & semper sanauimus hoc modo.

De impetigine.

CAP. XCIX.

Post ulcera sunt impetigines, quæ solent suboriri, præcipue in manibus, & pedibus, & curantur ea ratione, qua reliquæ impetigines, & ideo habetis medicamenta propria. at in impetigine gallica oportet instituere dietam, quæ leuat morbum. sed non exhibeat Guaiacum, quia non sanat, sed decoctum falsæ pariglia, nam per illud decoctum Gaiaci non fit perpetua sanatio, & differtur curatio ad tres, uel quatuor menses.

Impetiginis cur.

De Gonorea atque aurium tinnitu.

CAP. C.

Post impetiginem est gonorea, & tinnitus aurium. Tinnitus curationem non habet, ingenuè fateor eam ignoro. per localia omnia tentauimus, curare non potui: & nisi per assumptum decocti sanetur, nulla alia ratione sanatur. ego uidi multos exhibito gaiaco per se incolumes redditos. Vidi etiam multos laborantes morbo gallico, qui non laborabant tinnitu aurium post principium assumptionis gaiaci sentisse illum, quem sanauimus decocto falsæ, aliquando incurabilis est. quandoque curabilis aquis Thermarum uillensium refrigerantibus uniuersum corpus. Gonorea decocto curatur, non per localia. sed quis quæret quomodo cognoscitur hæc gallica à non gallica? hoc opus, hic labor est. nam in Gonorea gallica, & adest isdem color seminis, & uti ex coitu una prouenit, ita & altera. habemus tamen coniecturas. & ego multas habeo. prima est quando incipit gonorea gallica non est ardor, uel pruritus ingens, qui est in non gallica, in qua exulceratur canalus urinaris, & tunc succedit stranguria, qui est appetitus semper min-gendi. secundum inditium est à diurnitate, quia gallica longa est, non

Tinnitus.

Gonorea.

Gallicæ gonoreæ coniectura. 1.

Gabrielis Fallopp.

2. gallica citius cedit nisi fuerit ex catharro. Tertium quod in gonorea non
 3. gallica, (si copiosa est) consequitur corporis consumptio; gallica etiam diu
 4. turnissima non ita absument corpus. præterea gonorea gallica breui tēporis
 Quinta. spacio sine molestia, & semel coeundo concipitur. Vltimò gonoreæ gallicæ non possunt cedere medicamentis localibus. reliquæ per inunctionem testium, renium, et assumptione medicam. per os cædunt facilius. sanamus autē gallicas per decoct. guaiaci, aut falsæ. ad localia rarò uenio, quia rarò succedunt.

De Rhagadibus.

C A P.

C I.

- Rhagades **P**ost hæc adsunt in pedibus, & manibus Rhagades, qui morbus perpetuus est, durat enim ad 30. & 50. annos: quoties igitur fit huiusmodi exulceratio, quæ rimosa est: si est gallica cognoscitur ex præcedentibus: præterea ex esu alliorum, & ceparum. si quis patiatur, & neget esse gallicus si spicam allij, uel parum cape comederit tertia die duplicata erunt Rhagades, & hoc est argumentum esse gallicas. ex hoc colligatis, ut
 Signa. semper ægri fugiant ceparū, atque alliorum usum. sed unde proueniunt huiusmodi Rhagades? ex materia phlegmatica, falsa, & adusta melancolica. phlegma generatur in uentriculo labefactato falsa, & melancolia ex hepate adusta. sed si ad sunt duabus rationibus sanandi calli huiusmodi communibus scilicet medicamentis, & localibus. communia medicamenta est decoctum falsæ, & expurgatio totius corporis: exhibeant medici decoctum guaiaci quantum uolunt, non sanant, sola falsa est quæ curat. istas gaiacum lenit, sanat. non perfectè tamen. addatis autem localia, quia sine his non sanantur. incipiat primùm æger bibere decoctum falsæ per quatuor, aut sex dies postea utatur localibus. & primò sunt mollificantia. Recipe rad. alth. folior, malu. fol. uiol. rad. lapatij. ana man. ij. capud ueruecis unum aquæ quantum sufficit: fit decoctio donec dissipetur capud, in hoc decocto macerantur manus, & pedes, matutina, & uespertina hora. Post hoc Rec. ol. amygd. dulc. olei ros. assung. porc. ana unc. i. cerussæ hydrarg. extincti ana unc. sem. ceræ alb. unc. i. misce, & liquatis liquandis in mortario conficitur linimentum, quo inunguntur rimæ, & sanantur. si calli non cædant solemus macerare prædicto decocto. postea nouacula emollitum auferre callum, uel linteo aspero fricare donec copiosus exierit sanguis. demum Madefacimus huiusmodi callos aqua al. mag. aliter non succedet, nam difficilis morbus est, sed sanatur quidem. si non sanatur Maceramus pedes eodem decoct. radi-

mus semel, postea illa aqua madefacimus, & cum siccata est illinimus partes trociscis Andronis quos diluimus uino granatorū uel cum syr. mirt. ad mel lis spissitudinem, & bis, & ter inungimus. sed accidit, ut nondum superentur, in hoc casu macero pedes cum succis quibusdam, in quibus ordeum, & lappatium incoctum sit. ego coquo ordeum donec disrumpatur, & simul folia lappatij, & expleo sacculum supra quem calentem impono manus, & pedes per horam cum dimidia, postea inungo hoc medicamento, habete sublimatū, uel argentū uiuum. primū est Reci. ol. ros. cōpleti, butiri recētis ana unc. 1. cerussæ drach. ij. tereb. lotæ unc. 1. sublimati supra marmor pictoriū moliti, & cum succo limonum loti scrup. ij. misce in mortario, & isto medicamento inunguntur manus, & pedes. Verū accidit, ut egrotantes uelint incedere, ego habeo in eo casu emplastrum, ex quo conficitur solea, quæ subijci- tur pedibus, & ita incedunt. Medic. hoc est. Recipe ammon. præp. galban. ana drach. 1. thuris, mast. aloes, cerussæ ana drach. sem. pingued. Vrsi, Tassi, Suis ana unc. 1. terebent. resin. pini, ana unc. semis, olei ros. compl. unc. ij. auri pigm. calcant. alum. rocchæ ana drach. ij. & sem. arg. uiu. extincti unc. 1. cære quantum sufficit misce, & fiat solidum cærotum, quod extensum supra linteum facit soleam. Verū ita rebelles sunt Rhagades, ut aliquando opus sit locum affectum suffumigare. utimur autem suffumigijs primū maceran- do, uel lixiuio cōmuni, uel decocto dicto, postea inungimus sapone nigro fri- cando callos, quia actenuat eos, & dissipat, postea iterum per spatium horæ abluimus lixiuio, & post siccationem suffimus; & huiusmodi suffitu omnes liberantur: post suffitum trociscum andr. uel cærotum ultimum imponimus

Suffitus
in rhagad.

Materia suffitus est hæc Rec. cinnab. auri pig. sandarachi græc. ana unc. 1. præcipitati unc. sem. ligni aloes, gummi iuniperi, storacis siccæ, belzuini Myrrhæ, Thuris ana drach. ij. teruntur hæc crasso modo, & miscentur, atq; supra carbones insperguntur aliqui sublimati portiunculam addunt, at ego nunquam addidi.

De cephalea & reliquis symptomatibus.

CAP. CII.

Cephaleæ curatio fit per decoctum. Marasmus ex gallico, & asthma incurabiles sunt affectus, & ideò egros solis pronosticis destine- mus. [Modò receptui canens. te lector oratum uelim, ut animum meum hilari fronte recipias. cum à calumniæ, & obtreccionis metu defendens.]

Petrus Angelus Agathus Candido
Lectori. S. P. D.

P L A T O noster in 7. de legibus, hominem iocum esse prædicat, ludumq; Deorum. Mecum ipsi iam ludunt; aurum mundissimum, atque præciosissimum fulgens in sinum meum detrudentes, quod exquisitissimo meæ officinæ ignis examine excussis arenis enitet, usque adeo, ut æternitatis simulacro (qui sunt Typi ipsi) omnem orbem miro splendore repleuerit, Commentaria hæc aurum uoco; scio te summopere desiderare, at nondum absoluta sunt, qualiacunque tamen extent, ad te mitto. Vnum autem diligenter meditare: si quid in hac industria nostra, uel eloquentiæ, uel sapientiæ cognitionis eluxit, id omne me ab illo accepisse, illumq; sibi suppeditasse, qui in cathedris uelut fulgens Pyropus elucebat, facile existimari patior, & uolo. Cupio autem exclamare, Vtinam sicut Academia hæc inuenit excellentissimum Falloppium secundum cor suum, ita Falloppius me uirum secundum cor suum reperiat: scio ego, quod barbara ingenia leui momento currunt ad obætrectationem, at obstrepant, & obclangant inepti Milui, nigri corui, rapaces uolucres, etiam noctuæ, atque uespertiones: Mali his auibus associantur, sat est, si hæc placuerint bonis. Vale.

A N T O N I I

F R A C A N C I A N I

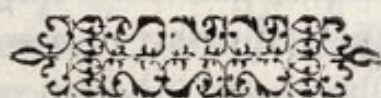
DOCTORIS TEMPESTATE

NOSTRA CELEBERRIMI,

De Morbo Gallico fragmenta quædam
elegantissima ex lectionibus anni

1563. Bononiæ.

EDITIO PRIMA.

PATAVII, Apud Christophorum Gryphium.

M D L X I I I.

ANTONI

FRANCIA

DOCTORIS TEMERARIE

NOTA

De Merito Gallico fragmenta quaedam

elegantissima ex lectionibus anni

1764. Bononiæ.

EDITIO PRIMA

ATAVIL Apud Christophorum Gryphum

M. D. C. L. I. I.

P R A E F A T I O.

C A P. I.

V M Medici finis sit sanitas, ut bene mereatur de genere humano, nihil utilius, nihilq; his temporibus accommodatius fore cogitavi, quam agere de morbo gallico, cum passim hodie uagetur, & summo peresæuiat, difficillima, & molestissima inferens symptomata. cūq; difficillimè hoc morbo uexati sanentur. de hoc morbo acturus, primò inquiram, quæ eius essentia, à qua primæ curatiue indicationes capiuntur. secundò de differentiis agam. cum unaquæq; differentia, uel species propriam requirat curationem, & de differentiis sermonem instituens, de causis huius morbi breuiter tractabo, cum à causis etiam differentie desumantur. Tertio agam de signis tum morbi pathognomicis, tum differentiarum: quartò de modo curandi, qua uia etiam incessere plurimi, qui de hoc morbo tractarunt, & licet multi de hac re scripserint, quoniam tamen, & à me obseruata sunt quedam, quæ utilia fore arbitror, agam & ego, ut hæc aperiam.

De essentia & natura morbi gallici.

C A P. I I.

Q Voniam uerò satis manifestum est quid nomen huius morbi significet, non erit opus in illius declaratione immorari; Vnde hoc prætermisso statim ad eius essentiam, & naturam declarandam deuenio. essentia uerò non poterit aliquomodo reperiri, ni prius proximum genus habeatur, & postea differentie propriæ, ac essentielles, cum rei essentia, ex suo genere, & proprijs differentiis constituatur. Primò igitur proximum inueniendum est genus; & cum hunc affectum omnes concesserint esse morbum, inquirendum est in quo nam genere morbi reperiatur. quod quidem difficile est, cum diuersa symptomata quandoque ostendant in

Exustio
perpetuū
sympto-
ma galli-
ci.

uno, quandoque in alio genere collocandum. Vnde fuere qui dixerunt affectum hunc nullum sibi determinatum genus uendicare, sed quandoque in uno, quandoque in alio constitui, quandoque simul omnia tria morborum genera complecti. ego uero aliter sentiens proprium, & determinatum genus inueniri huius affectus credo, istudq; à posteriori inuestigandum arbitror. & necessarium mihi uidetur unumquodque proprium genus habere. quoniam uero inter ea, quæ gallicum morbum insequuntur unum tantum modum est symptoma, quod ipsum perpetuò comitatur, alia enim non semper, sed quandoque tantum accidunt, ab eo, quod perpetuum est, genus, & essentiam inquiramus: hoc uero solum, & perpetuum symptoma exustio est; quæ non solum in progressu, sed etiam in primo morbi ingressu manifestè conspicitur: unde si quis carie afficiatur norunt non tantum chirurgi, sed & inepti tonsores num caries illa gallica sit, nec ne; hoc uero non nisi ab exustione, & sorditie, quæ liuido, uel nigro colore, & ex callositate innotescit. Gonorrhea quoque si adsit eandem exustionem, tum substantia, tum colore demonstrat. Pariter & bubones duri; qui si suppurentur, & labia callosa habent, & exusta e ducta sanies uidetur. Idem etiam indicatur ex doloribus (si ad sint) uehementissimi enim sunt, & ad uesperam inuadentes. eadem exustio conspicitur, quum gingiue, os, & palatum corroduuntur, quum dentes cadunt, quum Pili, quum narium extremitas; quod sæpe etiam fieri consuevit, quæ quidem omnia ex adusta, & mordaci materia proueniunt. conspicitur, & eadem exustio in urinis semper, quicunque fuerint humores exusti. Cum itaque Res ita se habeat, nec possit exustio fieri nisi ab intemperie calida, neq; possit caliditas exurere absque adiuncta siccitate, cum humiditas calorem obtundat, necessarium erit asserere morbum gallicum esse intemperiem calidam, et siccam: unde à perpetuo hoc symptomate non tantum genus, sed etiam una ex differentijs habetur. nec dicat aliquis exustionem oriri ex putredine, cuius ultimus terminus est incineratio, quoniam hoc dici non potest. nam licet in morbo hoc putredinem reperimus, tamen conspicua exustio, qualis conspicitur in hoc affectu non quantuncque putredinem insequitur, sed insignem tantummodo, quam quidem in hoc morbo & præsertim in principio nullus concedit; rectè igitur ex hoc symptomate genus & unam ex differentijs inuentam esse credo. quoniam autem humores exusti apparerent non determinatè alicuius partis, sed uniuersi corporis, ideò membrum, in quo primò fundatur hæc intemperies inquirendum erit. & cum nullum sit in corpore nostro, quod hoc possit facere nisi iecur, quod officina humorum est, à quo tanquam à fonte

te seaturiunt, in iecore dicimus hanc intemperiem calidam, & siccam esse, & ita aliam huius affectus differentiam habemus, & quidem essentialem. subiectum sit de essentia accidentis, & ita dicimus morbum gallicum esse intemperiem calidam, & siccam iecoris, & uenarum: at quoniam sæpe iecur, & uenæ intemperie calidam, & siccam patiuntur absque eo quod morbus gallicus infestet, pro perficienda hac definitione. & pro ultima differentia, qua destinguetur ab alijs intemperaturis calidis, & siccis iecoris, & uenarum, dicendum quendam esse gradum huius intemperaturæ immanifestum nobis, qui exactè eius naturam, & essentiam integrat, & sicuti ultimæ rerum differentie sunt nobis ignotæ, ita & hic gradus, qui constituens essentiam huius morbi, nominatus est morbus gallicus, & gradus temperamenti, quæ proprietas temperamenti appellatur, & est, quæ constituit in esse unum quodque. & quoniam hæc proprietas temperamenti, uel gradus est occulta dici fortasse poterit hac ratione morbum hunc esse in occulta proprietate repositum. propriè tamen, ac uerè dicetur esse intemperies quædam iecoris, & uenarum calida, & sicca sed hic due occurrunt difficultates circa dicta, quartum altera est, quoniam uidetur hæc lues gallica morbus in forma, uel tota substantia, non autem in intemperie cum præter intemperiem, quam quandoque adiunctam uidimus, ita sociat, ut totam substantiam corrumpat, nec possit sanari, nisi medicamentis à tota etiam substantia conferentibus, ueluti est ligni decoctum. nec defuere, qui rationibus his assentientes hoc tenuere. altera est difficultas, quoniam & si hic morbus sit in intemperie in calida potius, & humida, quam in aliqua aliarum reponendus uidetur. Primò, quoniam hic morbus incipit in membro humido, nempe in pudendo quæ humida sunt membra. secundo, quia ferè semper initium habet à morbo humido, uidelicet à cariebus, ulceribus, ac pustulis qui quidem humidi sunt morbi. Tertiò quoniam per contagium contrahitur, & non datur contagium absque putredine, nec putredo sine in signi humiditate, & hæc sententia habuit suos fautores. fuerunt & qui dixere morbum quidem esse in intemperie, sed frigida, & humida, quoniam uidemus laborantes pituitosis, & crudis humoribus abundare, nec sanari nisi calofacientibus auxilijs, & exiccantibus ueluti est ligni decoctum. ad hæc dicendum, & primò ad primam dubitationem non dari morbos in forma, seu tota substantia, quam dicunt, cum substantiæ nihil sit contrarium, nec formæ substantiales, nisi forsan elementales, contrarietatem habeant. Præterea falsum est, quod dicunt lignum, & alia medicamenta à tota substantia conferre. sanant enim potius ob continuatam euacuationem, quam

Iecur subiectum gallico. Gallici definitio.

difficultates circa dicta.

Solutio. Morbum à tota substantia non dantur.

Ad 2.

Pudenda
uirorum
nō humi-
da sunt.

Ad 3.

Ad 4.

præstant . nec inferendum , corrumpit totam substantiam , ergo est morbus in tota substantia . hac enim ratione concludere possemus morbum in intemperie esse in tota substantia : quod si per totam substantiam proprietatem temperamenti intelligant , iam nihil diuersum ab intemperie proponent , sed potius illud idem , quod negare intendunt , affirmabunt . ad secundum dicimus impossibile esse hunc morbum esse intemperiem calidam , et humidam , cum semper habeat exustionem adiunctam , quam quidem humiditas prohiberet . Nec uerum est , quod semper hic morbus incipiat in membro humido , & à pudendis , falsumq; est pudenda in uiris humida esse . Virga enim & glans , in quibus plerunque incipit , sicca sunt membra , non humida cum neruea , & dura sint . Præterea non tantum in his initium habet , sed in omnibus illis membris , quæ uel confricatione incalescunt , uel per contactum facile sua natura contagium suscipiunt . Vnde sæpe contrahitur à pudendis , ab ore , à mammillis , & in consudantibus , à cuti , quæ sicca est ualde , licet huiusmodi membra interdum non uideantur affecta . Neque ualet secunda ratio , quoniam semper in Gallicis cariebus , ulceribus , ac pustulis exustio reperitur , quæ siccitatem indicat caliditati adiunctam , ut ex duritie , callositate , liuidoq; uel nigro colore demonstratur , etiam ijs , qui parum periti sunt . Peccat etiam tertia ratio , nam licet concedamus (ut rei ueritas est) morbum gallicum semper per contagium acquiri apud nos , quod aliqui tamen contradicentes historijs , & experimento , negarunt . nihilominus non sequitur propterea morbum esse humidum , quia plurimi sunt contagiosi morbi sine putredine , ut ophthalmia . neque uerum est , quod ubicunque requiritur putredo , ibi etiam sit humida intemperies , quoniã licet materia , quæ putrescit , humida sit actu (quod in putredine requiritur) facultate tamen potest esse sicca , ut apparet in bile , ac melancholia putrescentibus , ad illos autem qui dicunt esse intemperiem frigidam , & humidam negamus hoc posse fieri , cum à tali intemperie nullo pacto proueniat exustio . quod si ad sunt quandoque plurima excrementa pituitosa , & cruda in his , qui laborant morbo gallico illa quidem generantur ex uigilijs , doloribus , incontinencijs , & cruditatibus , quæ insequuntur . neque sanatur hic morbus medicamentis calefacientibus , & exiccantibus merito primarum qualitatum , sed ratione cōtinuatæ euacuationis , quæ communis est omnibus auxilijs , quibus morbus iste sanatur . Natura enim per frequentes euacuationes exonerata , residuum propellit , & euacuata materia intemperiem superat . Quoniam autem morbum hunc per contagium ab Occidentalibus Indijs fuisse ad nos delatum Hispanorum historiæ testantur neque uisus est unquam apud

nos aliquis, qui aliter in ipsum inciderit, estq; contagium infectio ex uno in alterum facta, quæ quidem tripliciter efficitur uel ob contactum, uel per fomitem, uel etiam ad distans (ut dicunt) uidendum est, quo contagij modo contrahatur. & breuiter dico quòd ex his tribus modis nunquam fuit morbus gallicus ad distans productus. sed ferè semper per contactum accipitur, ut in utraque uenere contingit. per mammillas, per exosculationes, per consudationes. **R**arissimè autem per fomitem contrahi uidetur. Vidi ego semel tantum hoc modo contractum à puella 7. annorum quæ pelliceam uestem cuiusdam infectæ mulieris induerat. sed quæret aliquis cum iste morbus ponatur esse intemperies iecoris, & uenarum quomodo per uenerem, et alias contagij causas inficiatur? & dico quòd infectio fit per uapores, qui arterias, & uenas ingressi per humores in iecur ingrediuntur, & ipsum inficiunt. non inficiunt autem cor, quoniam non est sic aptum pati, hoc enim pro passi præparatione contingit, unde interdum extima quoque membra licet primò contangantur, non tamen conficiuntur. Iecur autem inficitur, quoniam faciliùs recipit, quàm alia membra, sic etiam, & humores, hi enim faciliè suscipiunt; infecto tamen iecore necessum est, ut reliqua etiam principalia membra inficiantur, & ideo sæpè uidemus in laborantibus hoc morbo patiente iam corde uitale robur imminutum, & ipsos timidos affectos, sæpius etiam mæstos, & segnes ad motum, ac sensibus tum externis, tum internis torpescientes, ob communicatum cerebro affectum. Quod & pustule supra capitis coronam apparentes ostendunt: materia enim ab hepate cæteris membris principalibus, & uniuerso tandem corpori communicatur. Concludendum itaque, ut quod primò propositum fuit absoluator: morbum scilicet gallicum esse intemperiem quandam calidam, & siccam iecoris, & uenarum: quod si pro clariori doctrina uoluerimus addere per contagium factam, poterimus quidem, non tamen ad eius essentiam constituendam est opus, cum ad accidentis definitionem sufficiat genus, ac differentia, quæ sumitur à subiecto in quo primò, & perpetuò fundatur:

Quomò
fit infe-
ctio.

Definitio
gall. com-
pleta.

De differentijs.

C A P. I I I.

Cognita tandem essentia huius effectus consequens est, ut de differentijs agamus, primòq; de essentialibus, de quibus nemo hactenus uerbum jecit: essentialia autem, aliæ sumuntur à Magnitudine, & paruitate intemperaturæ. non enim quæcunque talis intemperies eodem modo est magna, sed aliqua maior, aliqua minor. nec eodem modo se habet in subiecto.

Antonij Fracanciani

Aliqua enim in affectu, aliqua in habitu posita est, alia uerò sumuntur à qualitate. gallicus namque morbus quidam ferus admodum est, ita ut maximè uniuersum corpus infestet: quidam uerò mitis adeò, ut nihil feruè molestare uideatur. alia sumuntur à modo motus, quem seruat hæc intemperies, interdum enim statim incipiens ad summum peruenit, ita ut ex leui aliqua infectione citissimè ad statum properare, ac pertingere uideatur. Interdum autem incipiens hic morbus tardus admodum est in augmento, & plures pertranscunt menses, antequam uel ab ægrotantibus, uel à Medicis adesse dignoscatur. alia tandem hauriuntur à subiecta materia: nam quandoque iecur tantum occupat, ac consequenter uenas: Vnde in definitione dictum est à me clarioris doctrinæ gratia iecoris, & uenarum & ferè semper contingit, ut in principio tantum iecur occupet, quandoq; uerò communicatur uniuerso corpori, ita ut cor etiam patiatur, & cerebrum, ueluti ex læsis actionibus, alijsq; symptomatibus ad uirtutem uitalem, & animalem pertinentibus facile deprehenditur: Neque turbari debet quis quòd posuerim aliquas differentias in magnitudine, & paruitate intemperiei, cum prius dixerim morbum Gallicum consistere in determinato gradu: gradus enim ille diuisibilis, & latitudinem habet. sunt insuper alia differentia, quæ communes sunt cæteris morbis, & quodammodo ad essentielles accedere uidentur. ut quæ sumuntur à tempore, cum dicimus morbum Gallicum uel nouum esse, uel antiquum, & sicuti quæ à materia capiuntur, quæ causa est efficiens, ueluti si dicamus ipsum, uel à sanguine, uel à pituita, uel ab atra, uel à flaua bile oriri, non enim semper iisdem peccat humor: sed quandoq; unus, quandoq; alius, ut ex natura corporum, & symptomatum diuersitate indicatur. Vnum tamen semper, & perpetuò reperitur in quocunque humore peccante uideliter exustio: semper enim humores, qui peccant in hoc morbo, exusti apparent. Ab essentialibus tandem uisis differentijs, ad accidentales ueniamus, quas quoniam diligentissimè aliqui sunt prosecuti, ut fortasse ducentas, uel trecentas numerauerint, non omnes ego, sed aliquas tantum prosequar, quæ à morbis, & Symptomatibus cum hoc morbo coniunctis oriuntur: una igitur est, quum gonorrhæa coniungitur, quæ fit (ut causas etiã breuiter absoluamus) propter acredinem adusti sanguinis, & languiditatem uasorum seminalium ex intemperie factum. redditurq; fæda (ut aiunt) & plurima excrementa per illam uiam euacuantur. Accidit uerò sæpe gonorrhæa ijs præsertim, qui rem habent cum infecta muliere, quæ uteri profluuium patiatur, ut expectimento sæpius est uisum; & ratio etiam commonet, ut partes illæ iam contaminate

accidēta
les diffe
rentiæ.

Gonor-
rhea.

contaminatae, & malè affectae contangentibus membris eandem affectionem communicent: Alia uerò accidentalis differentia est, quum caries pudendum adiungitur, quæ quidem est de genere morborum, & gignitur ex acredine humorum, qui per motum, & confricationem partium calidiores effecti mordacem illam facultatem accipiunt, et partes illas erodendo exulcerant. Alia est quum apparent verrucæ quædam scissæ, callosæ, ac duræ procedentes à materia crassa, & exusta: uisumq; sepius est ab istis gallicam luem incepisse. Alia quidem, quum adsunt in inguinibus tumores præter naturam transmissa eò materia, tanquam ad partes laxiores, & imbecilliores fitq; his apparentibus manifestum, iecur esse infectum; cum in huiusmodi partes hepar excrementa reiicere consueuerit, & hepatis emunctoria uocentur. Alia sane cum pustulæ, ac parui aliqui tumores apparent in capite, & præsertim circa coronam, ubi capilli desinunt, qui diuersi contingunt pro diuersitate humorum in uenis abundantium, quoties in capud, uel transmittuntur, uel attrahuntur. Alia cum ulcera fiunt uel in corpore uniuerso, uel in aliqua tantum parte, prout maior, uel minor materiæ copia redundat, quæ quidem in principio, cum capit morbus gallicus grassari, adeò erant sæua, ut uniuersum corpus eroderent, & quandoq; integra membra deciderent. Alia est quum tophi coniunguntur à crassa, & frigida materia facti, suntq; et ipsi de genere tumorum præter naturam, apparent, autem in tibijs & brachijs, & præsertim in internodijs, pariter & in capite, & sepius uisi sunt in costis, & alijs interdonijs. Interdum autem etiam in osse yoidis apparuerunt: sunt uerò hi tumores quandoq; in substantia ossium impacti, quandoq; ossibus adherent, quandoq; perihostia tantum & partes circumstantes afficiunt. Alia differentia, est, quum dolores, uel uniuersi corporis, uel determinatæ alicuius partis, copulantur, & hi raro articulos occupant. sed semper partes inter articulos, quæ internodia dicuntur, excruciant: quoniã hæc materia, quæ doloris est causa, exusta, mordax, & crassa non facile potest in cavitates, atque neruosas partes penetrare, sed in internodijs residens ibi continui solutionem efficit, ac dolorem producit. Alia quidem est, cum coniungitur casus pilorum, qui uel est morbus in numero, uel affectio corporis immutata, de hac enim re Galenum uariè locutum reperimus, licet sibi nullomodo contradicat; solum autem prius concidere pili congeniti quàm post apparentes, ut ciliorum, & palpebrarum, qui etiam ex coitu superfluo decidunt, cum post apparentes increcant. cuiusmodi sunt capilli, barbæ & reliqui, ut notatū est aliqui Aristoteli in 3. de histan. Aliæ tandem fiunt differentie, cum uel cas-

Caries.

Verrucæ

Tumores

Pustulæ.

Ulceræ.

Tophis.

Dolores.

Pilorū de
fluuium.

Antonij Fracanciani

Dentium casus. *sus dentium contingit, qui etiam est morbus in numero factus ab eadem exusta materia gingiuas ad dentium radices corodete uel unguium, uel narium etiam extremarum, quod uisum est quandoq; : uel palati osium erosio. contingunt saepe impetigines quaedam feræ, præsertim in palmis manuum, & plantis pedum, sic & rhagades, & ulcera circa rectum intestinum, plurimaq; alia mala, ut exanthemata, & alia. Neque est aliquod morbi genus, uel symptomatis, quod possit ab exusta materia prouenire, quod nequeat cum hoc morbo copulari. unde pro uarijs adiunctis uariæ quidem differentiae fiunt, & facile omnibus est ex plurimis, atque diuersis quæ combinari possunt plurimas etiam & diuersas huiusmodi differentias efficere. Mihi autem sufficiat, Hæc de differentijs dixisse.*

De signis.

C A P. I I I I.

Signa. *DE signis modo agamus, quorum aliqua pathognomica sunt, aliqua uero assidentia, uel differentiarum. pathognomicorum autem alia indicant intemperiem calidam, alia siccam, alia simul talem intemperiem calidam, & siccam ostendunt. inter prima uero, & primum, & certissimum est lotium, cum enim tota humorum massa sit exusta ex intemperie calida, & sicca iniecore, atq; uenis, lotium erit signum necessarium; ipsum namque certissimum est signum affectionis iecoris, & uenarum, nec non eorum, quæ in ijs abundant; erunt itaque lotia flaua, & lucida, contentaq; habebunt ueluti sabulosa, uel arenosa, uel etiam frustulosa, & instar scopuli cuiusdam scissi disrupta, & inæqualia. secundum signum capitur ab affectione corporis immutata, & ex pustulis, ulceribus, & alijs omnibus, quæ in cuti apparere solent, manifestè deprehenditur in colore liuido uel nigro, in tumore duro, & calloso. Tertium autem signum sumitur ex læsis actionibus, fiunt enim hoc morbo affecti, languidiores, & in progressu ratione male nutritionis, emaciantur, fiunt uigilantes, timidi, tristes semilancholici, & nesciunt ipsimet referre quid patiantur. hæcque omnia contingunt affectione hac communicata cæteris partibus ab ipso hepate. hæc uero signa, licet ostendant intemperiem calidam, & siccam iecoris, & uenarum, non tamen sola possunt illam intemperiem demonstrare, quæ quidem est essentia morbi gallici, sed his addenda sunt illa, quæ constituunt concursus signum, à quo sumuntur signa huius affectus certissima. Vnde oportet addere quòd patiens cum affectis hoc morbo consuetudinem habuerit, &*

Lotium

Secundū signum ab affect. corporis mutata.

Tertiū signum ex læsis actionibus.

Concursus signum.

postea subsecuta sit, uel foeda gonorrhœa, uel cariosi affectus, à quibus bubones, ulcera recti intestini, pustulae ibidem, uel in uirga, uel etiam capitis. Ulcera pariter uniuersi corporis, uel tophi, depilationesue, aut dolores, qui aduersperas exasperantur, & huiusmodi alia. Hæc. n. cū prioribus illis certa & manifesta sunt inditia morbi gallici, non tamen est necessarium, ut simul omnia symptomata iam enarrata concurrant: sed aliqua sufficiunt, hæc uel illa pro hac affectione demonstranda: non enim semper omnia, sed quandoq; plura, quandoq; pauciora coniunguntur. signa uerò differentiarum, & primò essentialium satis manifesta sunt ab ipsamet essentia, potissimum tamen capiuntur à symptomatibus, hæc enim sicut magna sunt, uel parua, mitia, uel seua, sic magnam, uel paruam, mitem, uel seuam indicant intemperiem. ex ijs etiam, uel incipientibus, uel incrementibus, uel consistentibus, uel inclinantibus habentur signa differentiarum, quæ sumuntur à modo motus, ipsa quoque indicant differentias, quæ capiuntur à materia subiecta; ex læsis enim actionibus, uel totius, uel quarundam tantummodo partium indicatur, an iecur tantum sit affectum, & uenæ, an potius uniuersum corpus patiatur: idem quoque demonstratur ex affectionibus, & exeuntibus immutatis, quæ unicuiq; patere possunt, & iam superius aliqua posita sunt. Differentiæ autem, quæ sunt & alijs morbis communes, & uidentur quoddammodo ad essentielles accedere, si à tempore sumantur ex relatu facile cognoscuntur. si uerò capiantur à materia peccante innotescunt ex humoribus abundantibus in corpore, quorum signa non omnia sunt hic ponenda; sed habentur à symptomatibus, & à causis, à rebus naturalibus & non naturalibus, quæ necessariò nobis occurrunt. signa tandem reliquarum differentiarum, quæ omnino sunt accidentales, & oriuntur ex complicatione diuersorum symptomatum, uel morborum, qui cum hac affectione coniunguntur, sunt satis per se manifesta, quare non erit in ipsis immorandum, sed statim ad ultimum propositum deuenio.

Signa differentiarum.

De præseruatione.

CAP. V.

ET sunt quidam, qui ante curationem, præseruationem ab hoc morbo proponunt, docentes aliqua parare, quæ à profundis attrahentia, & exiccantia possint homines custodire, ne inficiantur hoc morbo: sunt enim qui linteamina quædam alumine, præcipitato, alijsq; siccantibus medicamentis imbuta, componunt: aliqui uerò, qui electuaria putredini resistentia præparant. sed melius, quod fieri possit, est à meretricibus, & qualibet

An præseruatio ualeat.

alia contagij causa cauere non enim in his iam dictis ualde fidendum est, nec semper est putredo in morbo gallico, neque possunt linteamina uapores educere, aut inquinatum sanguinem corrigere.

De curatione.

C A P. VI.

Curatio
oīis mor-
bi gall. fit
p euacua-
tionem.

An mor-
bus gall.
curabilis
ex toto.

Omissa itaque praeservatione ad curationem accedo, quæ licet duo capita contineat euacuationem uidelicet materiae, & alterationem membrorum, hæc enim est uerissima methodus curationis omnium intemperierum cum materia, sæpius tamen est uisum huiusmodi morbum sola prima intentione sanatum. natura enim euacuata materia solet sæpius relictam intemperiem superare. Vnde uidemus quandoq; incipientem hunc morbum sola expurgatione, quandoq; solo exercitio sanatum, neque aliter, quam per continuatam euacuationem sanatur à suffumigijs, inunctionibus ex hydrargyro, ligni decocto, salsa pariglia, & China. si tamen ex his aliqui unquam sanantur. Sed dicet aliquis frustra nos perfectam huius morbi curationem inquirere, cum nequeat sic absolute curari, quin semper aliquæ morbi reliquæ remaneant; & huius opinionis fuere uiri doctissimi comprobantes hanc sententiã, ex eo quod si aliquis ab hoc morbo curatus fortè contingat uulnerari, uel aliquo alio morbi genere corripī magis omnia seuiant, ac difficilia fient in hoc, quam in alio, qui nunquam fuit gallico morbo affectus quod quidem indicare dicunt remansisse fomites, & reliquias prioris morbi, & sic uidentur nunquam perfecte sanari. sed aliter sensio, & uidi nonnullos perfectissime sanatos, cum nullum symptoma in eis remansisse cōspexerim, non enim restat morbus absque symptomatibus, cum hæc illum insequantur, ueluti umbra corpus; uerum tamen est, quod languida remanent membra, & iecur præcipue paratum ad intemperiem suscipiendam, et humores exurendos, & hinc postea fit, ut in graues plerumque morbos incidant, nec facile ab illis liberentur ij, qui semel passi sunt morbum gallicum; & sicuti, qui pestilentia laborarunt ob relictam languiditatem in corpore uniuerso, & præsertim in membris principalibus cum ægrotant, morbis etiam difficillimis affici solent, non tamen dicendi sunt præterea pestilentia laborare ita neque semper dicendi pati morbum gallicum illi, qui semel curati afficiantur interdum aliquo difficili morbo; non ergo frustra perfectam huius morbi curationem inquirimus. Prosequemur autem omnes curandi modos, qui uarij sunt, ut uideamus quid boni, quidue mali ab unoquoque auxilio sperandum, non enim est facile auxilium quod strenue iuuet in

uenire, quod etiam in aliquo non noceat, & plura sunt, quæ maximè solita sunt nocere. Vnus curandi modus est per euacuationē, quæ fit & uenæ sectione, & expurgantibus pharmacis, in quo primò lenienda est aluus, deinde cum hic morbus plerunque sit mali moris, & ideò magnus, uena erit secanda uiribus consentientibus, ac ætate: secetur uerò uel basilica dextrilateris cum iecur perpetuò afficiatur in hoc morbo, uel media; si forte capud, ac uniuersum corpus patiat: extrahenda uerò est illa sanguinis quantitas, quæ uidebitur oportuna sumptis indicationibus à uirtute, magnitudine morbi, corporis habitu, & reliquis. præparetur postea corpus & materia concoquatur, ut pharmaco exhibendo educi facile possit. & si quis est morbus, in quo præparatione sit opus, & concoctione, hic est, peccat enim materia crassa, exusta, & rebellis, præparantia uerò, & concoquentia diuersa requiruntur pro diuersitate humorum educendorum, semper tamen actenuantia incidentia, & parum refrigerantia, & temperata conueniunt. Hinc syr. de fumaria, de betonica, oximel, & huiusmodi præbantur. sic decocta borag. cicorij, stecados, iuæ, hysopi, & consimilium. præparato autem corpore materia iam concocta euacuetur, nō manna tantum, syr. ros. & huiusmodi mitioribus, & benedictis (ut aiunt) sed fortioribus medicamentis, cuiusmodi sunt pill. de hermodact. fetidæ, confectio hamech. Hiera, diacolachinthidos Actii, pill. pariter à Gale. conscriptæ in lib. de compos. med. secund. loca, & alibi: præ cæteris autem optimæ uidentur cochia Rasii cum eis additi fuerint cortices rad. ellebori nigri, qui etiam alijs pill. addi debent in hoc casu & alijs etiam medicamentis expurgantibus. Euacuationes uerò continuatæ sunt faciendæ, ut bis, uel ter in hebdomada, & in his diutius insistendum, & ita testor me uidisse plurimos sanatos ab incipiente morbo gall. sine administratione alterius auxiliij non sanaretur aut inueteratus, neque omnes curandi hac uia: sunt enim qui forte non possunt, ut qui habent uentriculum imbecillum, & qui à medicamentis purgantibus facile resoluantur. Alia uero est curandi ratio per continuata exercitia, & uehementiora, quæ tum insensibiliter, tum etiam sensibiliter per sudores euacuare possint. Hæc autem prius expurgationem corporis & pharmacum requirunt, & licet aliqui nulla præposita expurgatione solo exercitio fuerint pristinae sanitati restituti, non tamen tutum est, & præsertim, si corpora sint cacochima; exercitium enim fundit humores, & in huiusmodi corporibus mala potest symptomata parere. Alius curandi modus est per suffumigia, quibus primò usi sunt uulgares quidam corpore non expurgato, non sine maxima temeritate, ac detrimento in-

Venæ sectionio.

Præparantia.

Euacuantia.

Exercitatio.

Suffumigia.

Antonij Fracanciani

firmi sic .n.cū diffunderentur humores, & propellerentur uniuersi corpore
ris excrementa infauces, plurimi suffocabuntur, & hac de causa reiecta iā
sunt hæc suffumigia, interdum tamen expurgata prius corpora sanant. ue-
rum tamen est, quòd cum hæc suffumigia diu sint generum aliqua uehe-
mentiora, aliqua leuiora, tutò quidem, sed inefficaciter utimur leuioribus,
quæ quidem conficiuntur ex aromatibus, gummis, & herbis calidioribus ue-
luti Myrrha styrace, belzuino, thure, dictamno, schordio, gentiana, & con-
similibus: hæc quidem sudorem prouocant, sed non possunt tantam euacua-
tionem præstare, quanta pro morbi ablatione sufficiat; & ideo nunquam
aliquis uisus est sanatus per hæc mitiora: uehementioribus autem reliquis
aliqui sunt sanati, quæ præter dicta recipiunt cinnabarim. quæ ex argento
uiuo conficitur, ratione cuius funduntur humores, repelluntur, & ad fau-
ces, & os conuertuntur. unde corpore tandem expurgato per continua-
tam euacuationem, si quid residuum est à natura superatur, & ita sanitas
insequitur: hoc tamen auxilij genus periculosum est, etiam quòd uniuersi
corporis expurgatio præcedat: posset enim fieri; ut uel reliquum materiæ
fusum ac ad partes, quæ sunt circa laryngem, & fauces propulsum suffoca-
tionis periculum inducat; uel si per fauces non educatur, adiuncturas, aut
alia corporis loca secedat, reddetq; morbum seuiorem, & quandoq; insa-
nabilem: præterea fædum est etiam, ac malum oris exulcerationem facere:
quapropter aliqui, ut ipsam prohibeant, utuntur singulis diebus una ex pill.
Alexandri, quæ uidentur eadem esse cum cocchijs Gal. descriptis primo de
med. secundum loca, & alibi: sed malè faciunt, iudicio meo, sic enim contra-
rios simul motus efficiunt, neque tot uacuationes eodem tempore natura
ferre potest. malè etiam faciunt, qui bis in die suffumigant, quiq; coo-
perto, non autem exerto capite id præstant: cogunt enim illi patientes in-
spirare aerem hydrargiri uaporibus infectum: errant etiam, qui suffumi-
gant repleto uentriculo, & tamen tutius est huiusmodi auxilio non uti,
quamuis aliquando profuerit. si quis tamen eo uti uoluerit, probò, ut semel
in die ante prandium, & exerto capite utatur, neque diu, sed per me-
diam horam, uel tres horæ partes ad summum in suffumigijs æger immo-
retur, & hoc faciat per octo tantū dies, uel etiam paulò plures, aut fortè
pauciores, usque quo materia copiosior in os, & fauces prorumpat. Alius
sanationis modus habetur ex inunctionibus hydrargirum recipientibus, quæ
quidem licet quandoq; sanare uideantur, tamē tāquā nimis uiolentum, & pe-
riculosum iam non erat amplius in usu. sed nunc secundus agitur annus,
riorbo gallico rebeli, & contumaci maxime facto quòd multi sint coacti,

Inun-
ctio-
nes.

Et quidem doctissimi uiri iterum ad prædictas inunctiones deuenire, quæ adiuuentæ uidentur empirico argumento per transitum ad simile, cum uiderint Auic. in scabie seu a uti pro inunctionibus, Hydrargiro permiscetur autem cum argento uiuo ea, quæ laxant fundunt, et uim eius ad penitiora deducunt, ut insimul fusione, ac repulsione facta materia per os, et fauces erumpat. permiscemus itaque axungiam porcinam, butirum recens, oleum laur. styracem, mastich. thus et similia, sunt uerò qui balauitia rosas, camphuram, et gummi Arabicum addant. quæ cum adstringentem, ac refrigerantem uim habeant, non probo, non tamen sunt improbandi, qui commiscet Myrrhidatum, et Theriacen. hæc enim in pauca quantitate possunt uim hydrarg. ad penitiora corporis deducere: in his tamen inunctionibus administrandis est etiam prius optime corpus expurgandum, ne propulsa materia, (ut sæpius contingit) consertim ad partes faucium et laryngis suffocationem inducat: non tamen totum corpus inungatur, sed à genu infra usque ad extremum pedis, et à cubito usque ad extremum manus, et ieiuno non repleto uentriculo, ut alij faciunt. nec actu frigidum hoc medicamentum administretur, sed calidum: neque pillula illa Alexandri, qua uti solent aliqui est exhibenda singulis diebus ob easdè rōnes, quas diximus supra, cum de suffumigijs agebamus; tanto uerò tempore inunctionibus est insistendum, donec in os, et fauces materia sufficienter erumpat. Hæ tamen unctiones et ipsæ sunt periculose etiam quòd hæc omnia rectè fuerint obseruata; quòd si non sanant morbum relinquunt incurabilem, ita ut et comitetur ægrum usque ad mortem. sunt qui utantur cæcatis ex hydrargiro etiam confectis, extremis appositis partibus eodem modo. addunt autem ad prædicta, ceram, resinam, et alia. de quibus idem dicendum, quod supra de inunctionibus, et suffumigijs diximus.

Cærata
ex hydra.

Digressio de Hydrargiro.

CAP. VII.

Sed cum de hydrargiro mentionem fecerimus opere præcium esse uideatur aliqua de eo dicere, ut scire possimus quonammodo agat, et operetur: et primò uideamus eius temperiem, deinde nunquid uenenum sit, uel antidotum, tertio substantiam ipsius, quarto et ultimò difficultates aliquas ex eius usu emergentes dissoluamus. est autem maxima difficultas de primo ob diuersitatem opinantium, et scribentium, prius tamen ego quid uerum esse iudicem aperiam, et post opiniones aliorum in medium afferam, adductisq; eorum rationibus respondebo. Rei ergo ueritatem esse cre-

Antonij Fracanciani

Arg. uiuū
calidum.

diderim argentum uiuum esse calidæ temperaturæ, duabus potissimum rationibus, quarum prima est. illud, quod est incoagulabile calidam habet temperaturam, sed argētum uiuum est huiusmodi, ergo: maior patet ex ar. 4. meteor. 43. & idem sentit Auer. ibi, minor autem sensu manifesta est, inquit enim Hydrargirū nō coagulari; quod si quādoq; uideatur coagulari à chymistis illa potius est condensatio, quā coagulatio. secunda ratio sumitur ab experimento. interficit enim caliditate sua, sed illud, quod sua caliditate interficit, quis unquam negabit esse calidum? Hydrargirum enim agens in corpus, et actuatū prius à calore nostro erodit partem illam, cui adhæret. nec obstat quod aliqui dicant uentos etiam Boreales corrodere. quoniam id falsum est, cum illa sit mordicatio & solutio continui non autem erosio: quod autem arg. uiuum corrodat præter experimentum, ad sunt auctoritates probatissimorum uirorum. & primò Nicander tenet lytargirum esse uenenum, & calidum in suis alexipharmacis: eorum enim, qui ipsum sumpserunt, membra inquit incenduntur. Dioscorides autem, à quo Paul. Aetius & alii omnes transcripsere asserit idem, & ait postea eadem symptomata euenire illis, qui argentum uiuum sumpserunt, quæ continentur iis, qui lytargirum assumunt. sed in istis exustiones apparent, ergo & in illis, quare necessario calidum est argentum uiuum cum exurat, ut lytarg. Id etiam Gal. uoluisse competimus in lib. de simp. med. faculti. cap. proprio. sed contrarium sentit Auic. in 2. can. qui arg. uiu. frigidum, & humidum in 2. grad. constituit probatq; suam sententiam ex eo quod, frigidus pari morbos ut stuporem, appoplexiam, paralysem, soporem, & huiusmodi, ueluti patet in his, qui metalla fundunt, inaurant, & chymisticā exercent artem. uerum hæc ratio nihil contra sententiam nostram molitur: soluitur autē ab aliquibus. ex eo quod multiplex est arg. uiu. aliud minerale, & impermixtum, aliud uerò cum aliis mineralibus admixtum, tertium autē, quod ex minio naturali efficitur: & ita dicunt, quod illud, quod sponte siccum fluit, frigidam temperaturā habet; illud aut quod ui ignis extrahitur, & permixtum cū aliis mineralibus, & etiam quod sit cinnabar. calidæ dicunt esse temperaturæ. sed meo iudicio isti male constituunt unam argentū uiu. speciem frigidam, quoniam est eiusdem substantiæ cum aliis, & habet easdem opes, & quodcunq; arg. uiu. incendium parit. Alia est sententia Conciliatoris dicentis quod argentum uiuum facit ægitudines calidas, & frigidas indifferenter ob diuersitatem partium. Quæ quidem sententia neque satisfacit, neque difficultatem tollit, quoniam illud, quod quæritur est, an tota moles argen. uiui & aggregatum ex diuersis istis partibus sit calidæ,

calidæ, uel frigidæ temperaturæ, quare dicendum arbitror, & rationibus, & auctoritatibus prædictis, ipsum calidam temperaturam habere. quod si frigidas parit ægritudines, illud est, quia partes aquæ tenuēs euaporantes uel ignis ad caput cerebrum refrigerant & condensatæ ad neruos descendunt, atque illas ægritudines efficiunt. De secundo uerò an. s. uenenum si uel antidotum, nullam nobis fidem Gal. facere potest, cum se inexpertum fateatur de hac re, nec aliud à factitio nouerit. est autem omnium ferè antiquorum auctoritas, qui modum, quo interficiat, docent. Diosc. enim testatur argen. uiu. interficere non secus ac misy. sory, calchantum, quæ quidem non aliter interficiunt, nisi quia cum crassarum sint partium diutius morantur in uentriculo, & alijs partibus, & non distributa incenduntur, & comburunt ueluti ferrum ignitum. est igitur argen. uiu. uenenum calidum, & corrosiuum. sed contra instant aliqui dicentes esse hoc falsum, quia oppositum patet experimento nam apud Germanos et alios pueris pro uermibus absq; læsione exhibetur. afferunt etiam historiam quandam ab Ausonio Epigrammate conscriptam de Muliere, quæ uiro toxicum propinauit argento uiuo commixtum, & uir inde nullam læsionem accepit. quare inserunt Hydrarg. esse potius antidotum, quàm uenenum, cum illius ueneni admixti uires hebetarit, ac prorsus abstulerit, & ita dicunt, quod ueluti antidotum morbum gallicum sanat. sed mihi uidetur quod isti à ueritate declinent: periculosissimum enim est argen. uiu. exhibere: quod si quandoq; uisum sit innocuè pueris propinatum, dixerim hoc esse uel ratione paucae quantitatis, uel ratione fortis expultricis puerorum, & humiditatis, quæ quidem in causa esse potest, ut citissimè dilabatur, & descendat priusquàm ad actum talem deducatur, ut comburere possit. ad historiam uerò dicerem, quod forsàn illa mulier admiscuit argento uiuo talia uenena, quæ citò ipsum deducere potuerunt. & uel caloris agentis postea citò euacuare, unde non multum immorans in corpore non potuit comburere nec interficere: concludimus igitur cum omnibus ferè antiquis argentum uiuum esse uenenum. neque credendum est illis, qui dicunt naturale posse tutò exhiberi, non autem factitium, cum enim habeant easdem substâncias (ut dictum est) habebunt easdem operationes, & ideò ambo erunt uenena. nec obstat Pauli auctoritas qui dixit in 7. lib. argentum uiuum combustum exhiberi à quibusdam, & mixtum cum alijs medicamentis in dolore ileoso, quoniam hoc Paul. asserit non ex propria sententia, sed aliorum dicta exponens. neque uerum est quod aliqui sanent morbum gallicum exhibitò præcipitato in pillulis deuorando, hoc enim falsum est, & ita exhibitum seuissima indu

Arg. uiuū
an sit ue-
nenum.

Arg. uiuū
cuius sub
statiæ sit.

est symptomata, & tormina, maximèq; laborantes affligit. De tertio cuiusnam substantiæ sit dictum est à Gal. ipsum esse crassarum partium: aliter autem sentiunt moderni & arguunt experimento, cum uideamus, quod si pellis confricetur cum argen. uiuo, uel si eo marsupium impleatur, penetrat, exudatq; , quod non posset contingere, ni tenues haberet partes.

Difficul-
tas.

Cui respondendo dico, quod licet aliquas habeat partes tenues, & aereas, quæ quidem exudant, & penetrant partes; tamen adsunt terrestres crassæ, atque sulphureæ, quæ remanent, nec aliquo modo pertranseunt. sunt modo, aliquæ difficultates afferendæ, ut quartum propositum in hac re absoluam; prima difficultas est de eo, quod Diosc. & Gal. dixere argentum uiuum in-
terficere, & corrodere sui grauitate, quoniam Auic. hoc reprobatur, in-
quit que non posse mente concipi. sed quò mō id fiat manifestè demonstrat

Solutio.

Gal. dicens, quod ratione crassitici partium nequit arg. uiu. distribui, quæ-
re diutius detentum accenditur, & erodit partes sui grauitate, quoniam
grauitas est in causa, ut tandiū in corpore immoretur, donec illum calorē

Difficul-
tas.

conceperit, quo postea immediatè interficiat. alia difficultas est unde
nam fiat, quod arg. uiu. fusum, & ui ignis euaporatum morbos pariat fri-
gidos ueluti apoplexiam, epilepsiam, paralysem stuporem, & huiusmodi: si
uerò inungatur, exulcerationem faucium, & oris efficiat? quod si deuore-
tur exulceret uentriculum, & intestina? Ad quam difficultatem missa re-
sponsione, quam aliqui afferunt, dicentes hoc esse ab occulta Hydrargiri

Solutio.

proprietate, cum hæ responsiones nihil doceant, dico quod fuso argento ui-
uo, & ui exterioris ignis exagitato fit exhalatio partium aquearum, &
frigidarum, quæ per nares præsertim attractæ, & cerebrum refrigerant,
& condensatæ descendunt. & sic morbos frigidos producant. Inunctum
uero admixtis oleis, quæ ipsum ad penitiora corporis deducunt attrahitur
per arterias, & in eas receptum ui maximi caloris, qui in arterijs repe-
ritur, funditur, & sicut ui ignis in olla, deducitur ad partes supremas, &
residens in ore, ac faucibus tanquam in partibus imbecillioribus ibi exul-
cerationem efficit. cum autem in uentriculum suscipitur ubi remissa, &
elixans caliditas non est tanta, ut ipsum fundere possit neque partes eius
aqueas conuertere in uapores, & eleuare, diutius detinetur, donec uim
igneam concipiat, cuius merito postea uentriculum & intestina corrodit.
& exulcerat. & hoc est, quod in præsentia, ad hanc maximam difficulta-
tem mihi dicendum occurrit.

Est alius modus curandi per decoctum Chynæ, quo aliqui sunt usi, & Chyna radix. primò fuere Medici, qui propinarunt hoc decoctum Carolo quinto Imperatori semper Augusto, cuius auctoritate magnam deinde gloriam apud omnes homines consecutum est; unde postea plurimi nobiles usum huius decocti susceperunt, & præcipuè Veneti. Hæc autem radix aduehitur ex India, & aiunt à regione chinæ, quæ tartaris finitima, & antiquum est sinarum Regnum. Extra est flauitoloris, intra uerò albicantis, raram habet substantiam, & fungosam; cuiuslibet ferè saporis, & aliarum qualitatatum expertem: habetur Ianuæ, Venetijs passim, & alibi. consuevitque ubique carius uenundari, & asserunt quidam esse radicem harundinis, temperie frigidam, non tamen manifestè, atque siccam, habentem partes tenues, quibus humores adeò fundit, ut quàm maximè sudorem prouocet. Modus utendi est ut corpore prius optimè expurgato decoctum hoc propinetur, & mane, & uespere, & in prandio, & in cæna. Quantitas autem syr. est 15. uel. 12. unc. quæ uerò loco potus capitur, sumentis arbitrio permittitur. fit syr. capiendò huius radicis unc. 1. & illam infundendo in lib. iii. aquæ per 24. horas deinde ad medietatis consumptionem bulliendo. pro potu autem eadem radix accipitur, & superadditis tribus libris aquæ bullit quousque duæ partes remaneant. cibus exhibetur boni succi, nec ualde tenuis. estque terminus assumendi hoc decoctum communiter usque ad tres dies. nullum tamen uidi ego ex huius radicis usu, neque audiui sanatum. non nocet quidem, quia tum euacuat, tum etiam humores contemperat: sed neque multi est iuuamenti, ut experimento cognoscitur.

Notæ chynæ.

Modus utendi.

Cibus.

Aliud auxilij genus est per sarsam perillam, quam dicunt, quæ radix est ab Hispanis ad nos delata, tenuis, flexilis, intus albicans, exterius flaua, uel nigra, nullum saporem habens, nullum sensibilem odorem, nullamque acridinem; & crederem ego hanc esse radicem smilacis asperæ, quæ passim in Hetruria reperitur, & de qua dictum est à Dioscori. quòd quandoque ponitur in antidotis, unde non esset fortasse ab Hispanijs, uel Indijs petenda. Temperiem eius aliqui dixerunt esse calidam cum summo opere discutiat, & tophos resoluat. sed aliter ergo sentio. cum nec odorem, nec saporem habeat acrem, uel amarum, nec os mandentibus calefa-

Sarsaperille notæ.

Téperies.

ciat. neque decoctum assumentes incalescant. quare si tophos discentit, (ut reuera conspicitur) illud præstat ratione tenuitatis partium, non secus ac facit asplenium, quod splenes ualde induratos attenuat, & tumidos, non caliditate, sed partium suarum tenuitate. ut Gal. & omnes fatentur. usus autem est, ut post uniuersi corporis expurgationem exhibeatur eius decoctum, quod quidem fit capiendo huius rad. unc. iiii. & in frustra secando, infundendoq; per 24. horas in lib. aquæ x. uel 12. deinde bulliendo ad medietatis consumptionem, & hoc postea colatum pro syr. seruatur. Demum eadem sarsa iterum bullit in 15. lib. aquæ ad consumptionem tertiæ partis, & hoc decoctum est potus patientis ad libitum. de primo autem exhibentur quolibet mane, ac uesperis sex uel octo unc. per 25. 30. uel plures etiã dies. Victus uerò exhibetur, tenuis et attenuans; unde dantur panis communis, uel biscotti tres unc. uux passæ, amygd. auiculæ montanæ, pulli gallinacei parui ad pondus duarum, uel trium unc. sed licet ex usu rad. huius aliqui dicantur esse sanati, nullum tamen mihi contingit uidisse perfectè sanatum. uerum quidem est, quòd tophos optimè discutit, ac mirificè symptomata remouet. sed breui reuerti consueuerunt, & in aliquibus maxime uentriculum refrigerat & ledit.

Ulus.

Victus.

De ligni hetechen decocto.

C A P. X.

Heteche lignum.

Est aliud etiam auxilium ex decocto ligni cuiusdam hetechen. appellati, quod quidem spinosum est, mediocriter crassum, & intus phenice coloris & hoc Afri utuntur, ut refert Ioann. aphricanus in suis historijs. ad nos tamen non peruenit adhuc usus medicamenti huius, & ideo nihil de hoc certi afferre possum, sicut nec de radicibus quibusdam, quibus in hoc morbo utuntur mulieres in insula santi Thomæ.

De ligno Gaiaco.

C A P. XI.

Gaiacum

Præstantissimum uerò auxilium ad hunc morbum gallicum sanandum est Gaiaci decoctum, quod genus auxilij, sicuti & morbus, ex Indijs Occidentalibus fuit nobis communicatum. Guaiacum autem nomen est Indum cuiusdam arboris, quæ his temporibus etiam nota est in Italia, & præsertim Ianuæ, atque Patauj, habet enim corticem maculosum, cineritii coloris, & nigri: mediocris est magnitudinis, folijs uerò latioribus, & magis ad longum tendentibus, quàm ad rotundum, fructus edit similes duobus

lupinis inſimul coniunctis, & ſi cœdatur, nigrum, magis tamen, & minus
 oſtendit meditullium, & huius decocto utuntur in inſula Hiſpana, & fini-
 timis regionibus, ubi frequentiffimus eſt hic morbus, regionibusq; illis en-
 dimicus; uerùm quia uidentur duo genera lignorum circumferri, quorum
 alterum appellatur guaiacum, alterum uerò lignum, uel palum ſanctum.
 inquirendum eſt num diuerſæ, uel eiufdem ſint ſpeciei. ſunt qui dicant,
 quòd ex inſula Diui Ioannis deſertur lignum ſanctum, ex Beata, Gaia-
 cum: quòdq; lignum ſanctum, nigrum non habet meditullium, ſed totum eſt colo-
 ris lutei, & quòd plurimos ſanat morbos frigidos, quos Gaia-
 cum non ſa-
 nat; unde cum & loco, ubi naſcuntur, & figura, & uiribus differant in-
 ferunt diuerſarum eſt ſpecierum. Dixerim tamen ergo non eſſe diuerſæ
 ſpeciei, ſed eiufdem; neque aliud colligi poteſt ex hiſtorijs, Gonſali de
 Ouedo, qui dicit idem eſſe lignum, & quòd palum ſanctum ſpecies ſit gaia-
 ci: nec aliquid refert, quod & figuram, & colorem, & uires uideantur
 habere diuerſas cum ratione ſoli, ac regionis hoc poſſit abſque dubio fieri,
 ſicuti in alijs plantis quamplurimis etiam apud nos plerunque contingit.
 eſt autem huius ligni temperies calida, & ſicca in fine ſecundi gradus, cale-
 facit. enim & ſeccat manifeſtè & ſatis intenſe. unde calefaciens etiam, &
 ſiccans erit eius decoctum, cum tale neceſſariò decoctum reddatur, quale
 illud eſt, quod decoquitur. ad hanc uerò temperiem accedit partium te-
 nuitas merito quarum ſemper inſenſibiliter euacuat, ut patet in reſolutio-
 ne tophorum, & quandoq; ſenſibiliter per ſudorem, per urinam, & per
 aluum, maximè quidem, ſi ſatis amarum fuerit decoctum. lignum autem
 eligendum eſt ponderoſum, non ſciſſum, odorum, reſinoſum; quod cogno-
 ſcitur ſi redactum in ſcobem, atq; cõpreſſum ſit & ſcobs ſimul cohereat, et
 accenſum multam reſinam emittat, reddatq; decoctum amarum. ſed hic du-
 bitatur, an ligni cortex efficacior, uel potius languidiorem habeat uir-
 tutem ipſo ligno? & nonnulli aſſerunt corticem diſcutere magis, euacuare,
 ac ſudorem prouocare. alij uerò contrarium tenent aſſerentes ignauio-
 rem eſſe corticem, quoniam in cortice nec odor, nec amarities, nec reſinoſum
 quod conſpicitur, quæ omnia manifeſtè ſunt in ligno. Præterea dicunt quòd
 cortex cum aſſeratur lignū pro nauis ſuburra ſordem, & ſitum contrahit,
 ita ut ueluti corrumpatur, & inneptum reddatur ad operandum; ſed op-
 poſitum experientia demonſtrat, apparet enim clarè maiorem eſſe calefa-
 ctionem, & exiccationem in cortice: quo aliqui ſolo puluerizato utuntur,
 & ſalici cum ſucceſſu, & iuuamento maximo, neque hoc mirum cum idē
 ſit in alijs plantis: cortex enim ſemper ex partibus tenuioribus conſtat

Gaiacū et
 lignū ſan-
 ctum idē.

Tēperies.

Electio li-
 gni.

Dub. de
 cortice.

Antonij Fracanciani

Præpara-
tio corpo-
ris.

Venæ se-
ctio.

Coctio
materiæ.

Ad rationes autem dicimus, quod & si non tantus ad sit odor, neque sapor, neque tanta resinofitas in cortice, quemadmodum in ligno, est tamen partium magis tenuium cortex, quam lignum: neque semper (ut ipsi dicunt) pro nauium saburra defertur, quinimò sæpe solo penè hoc ligno naues onustæ ad nos deueniunt. De usu modò uideamus. primò tamen dicendum quomodo corpus debeat præparari, cum necessaria sit corporis præparatio antequam ligni decoctum absumatur, ut rectè possit operari: si enim aliter ad usum recipiatur, exagitur materia, quæ cum sit multa, nec possit euacuari, quandoq; ad mala deducit symptomata, & perniciem: & uidi ego factam quandoq; Epilepsiam, & apoplexiam ob exhibitum absque præparatione huiusmodi decoctum. In præparatione igitur primò lenienda, est aluus per cassiam, quæ retorridos etiam humores exacuat, uel alio consimili, deinde ad uenæ sectionem ueniendum, ubi magnus sit morbus, & ætas, & uires consentiant. nec obstat, quod aliqui à uenæ sectione abhorreant, dicentes ipsam facere operationem contrariam naturæ, quod natura à centro ad circumferentiam expellat, sectio autem uenæ ad centrum à circumferentia retrahat, quia si ualeret hæc ratio nunquam etiam esset pharmacis expurgantibus utendū in hoc morbo. Præterea secatur uenam Auic. etiam in Variolis apparentibus, quoties aliquod malum imminet, ac plenitudo adest; quoniam ubi plurima est materia non fit huiusmodi retractio, sed potius aliquantulum exonerata natura à parte materiæ ueluti à sarcina potètius ad cutim, & extimas corporis partes residuum propellit: secta uena deueniendum est ad materiæ coctionem: in qua quidem aliqui semper cum mirabolanis, corticibus ellebori nigri, senæ folijs, & consimilibus procedunt; sed non rectè, quoniam hæc potius coctioni resistunt, cum coctio fiat per quietum, & expurgantia medicamenta, cuiusmodi sunt prædicta; semper exagitant, & licet sena lene sit medicamentum, non tamen est, quin humores educat exustos: quod uerò cortices ellebori nigri exagitare possint manifestum est. & multò minus conueniunt mirabolani, nam si corpora sunt purganda fluida fieri debent: cuius oppositum faciunt mirabolani, non ergo conueniunt similes syrupi. et hoc optimè contra Rasium annotauit Auic. uituperans mirabolanorum usum in febribus in principio. quare potius utendum est syr. de fumaria de betonica, melle ros. & similibus, cū decoctis fumar. beton. borag. alijsq; huiusmodi, si materia sit pituitosa. Quod si sit biliosa, syrupus conuenit acetosus, simplex, rosarum recens, de succo cichorii, endiu. atque consimiles cum decoct. eiusdem generis. si autem sit melancholica commodum est oximel, syrup. de fumaris, de pomis simplex, de succo

borag. & eiusmodi cum decoctis correspondentibus. in expurgatione uero materia iam concocta pro diuersitate humorum peccantium diuersis uten-
Purgatio.
 dum est medicamentis, licet ferè semper in hoc morbo adsit congeries om-
 nium humorum, & semper incedendum est cum uehementibus, unde pillu.
 Alexandri conueniunt & cocchia, de hermodactilis etiam, & fetide, ad-
 ditis semper corticibus ellebori nigri, in quibus maximè sperandum. euac-
 uat enim elleborum nigrum utranque bilem sine molestia, ut asserit Aet-
 tius: quod si æger potius uoluerit pharmacum in potu, poterit fieri deco-
 ctum ex radicibus ellebori nigri, & seminibus odoratis, addendo postea,
 uel hieram pachij, uel diacolocynthidos Aetij, uel etiā confectionē hamech,
 quæ poterant etiam exhiberi cum decoctione senæ, ac epithimi, non tamen
 semel, sed pluries est euacuandum quia materia in hoc morbo crassa, & exu-
 sta semper contumax est eductioni. Expurgato tandem corpore ad usum
 huius decocti ueniendum, quod quidem hoc modo paratur. assumuntur
Vfus Gaia
ci.
 duæ uncia corticis, et una libra ligni, lignum in scobem reddigitur, cortex
 autem contunditur, & per 24. horas iufunduntur in duodecim lib. aquæ,
 deinde ad medietatis consumptionem ebulliunt in uase uel testaceo uitro in-
 tus obducto, uel uitreo, uel etiam æneo obducto stamno, tandem percola-
 tur hoc decoctum, & pro syrupo seruat: eidem scobi postea super impo-
 nuntur quindecim lib. aquæ, bulliuntq; ad consumptionem tertiæ partis, &
 hoc decoctum percolatū deseruiet loco potus in prandio, & cæna. sed quæ-
 ret hic aliquis num semper lignum sit decoquendum in aqua, uel quandoq;
 decoqui debeat in uino, ut aliqui faciunt, qui uel tantum in uino decoquunt,
 uel in aqua, & postea uinum admiscuntur, cui responderem quod melius
 est facere decoctionem in aqua, ita enim coquitur in India, unde huius li-
 gni usum recepinus, non tamen negarem, quin etiam in uino quandoq; fa-
 ctum, uel etiam cum uino permixtum iuuat, in corporibus præsertim ualde
 humidis, & frigidis, sed in calidis & siccis omnino est fugiendum; possent
 enim facile ad tabem deduci; ut sæpè uidimus: aduertendum tamen, quod si
 aliquis uoluerit uti uino in corporibus frigidis, & humidis, non debet in
 uino lignum decoquere, quia sic ualde amarum & acre redditur decoctum,
 sed potius admiscenda est illa uini portio, quæ uidebitur oportuna, postea-
 quam decoctum paratum fuerit ex aqua: Sunt etiam, qui lignum decoquunt
 in aquis elambiccatis frigidioribus ut endiu. sonchi. cicor. et huiusmodi pro
 febricitantibus, & emaciatis; alij autem, qui decoctum alterant cum her-
 bis in ipso incoctis frigidioribus: alij tandem, qui lignum decoquunt in iure
 pulli: sed crederem ego aquas illas elambicatas minimè cōuenire, cū omnes

Antonij Fracanciani

aquæ per sublimationem factæ, sicut & pluuiæ participant adstrictione, ut Galenus etiam sentit. quod si parua hæc adstrictio, quam habent, uideatur facere ad penetrationem. hoc utique esset, si paucis diebus exhiberetur, nihilominus, quia diu est exhibendum in tam longo temporis spacio stabimet ipsi uiam occluderet, unde laudarem potius usum decoctionum herbarum frigidarum cum ligno, quoties timemus calefactionem, & exiccationem superflua, licet ex ipsis decoctum reddatur imbecillius. Probo etiam illos, qui quidem ex iure pulli decoctum faciunt: in imbecillioribus enim maxime conuenit, cum ius pulli iunioris & nutriat, & humores contemperet. Non probo autem illos, qui cum hoc decocto medicamenta expurgantia miscent, est enim ualde perniciosum cum fiat pugna in operationibus, decoctum enim expurgat per ambitum totius, medicamentum uero purgans à circumferentia semper deducit ad centrum. Nec etiam ualde probo illos, qui commiscunt quædam tanquam antidota, ut carduum benedictum, radices tormentillæ, betonicam, & consimilia, quandoquidem licet hæc & calfaciant, & exiccent, non tamen sunt admiscenda, quia nec Indi aliquid admiscunt, & fortè in hac admixtione additur aliquid, quod tota forma ligno aduersatur. n. sunt quædam repugnantiæ à tota specie, quæ sunt nobis occultæ unde hoc adnotauit Mesues cauendum in compositione medicamentorum, & hinc patet multò deterius facere illos, qui & soluentia medicamenta, & antidota, & uinum, & aquam commiscunt: syrupi autem quantitas exhibenda non est una in omnibus, ut plurimum tamen est octo, uel decem unciarum; post cuius assumptionem quiescendum est in lecto, & sudor prouocandus capite non cooperto, sic enim incommoda multa, quæ sequi solent euitantur, sicuti capitis repletio ac humorum eliquescitio, unde cephalæ, hemicranæ, destillationes cecitates, & huiusmodi alia plura oriri possent: nec ui prouocandus est sudor, uel calfactis lateribus, uel pannis, uel uesticis aqua calida plenis, ut quidam faciunt: his enim funduntur humores, spiritus, & calor innatus dissipantur. Victus uero conuenit mediocris, & actenuans, non enim ualde tenuis est oportunus, ut consuevit esse in usu primis illis temporibus, quoniam à tali uictu maxime languida redditur uirtus, ita ut neque concoquere, neque discutere, neque sensibilibiter euacuare possit, dandus est itaque panis, neque semper biscoctus. hic nanque licet benè nutriat, ægrè tamen conficitur. conueniunt etiam carnes auicularum montanarum, pulorum gallinaceorum, & fructus ueluti sunt passulæ, atque pistachia, quæ quidem & nutriunt mediocriter, & actenuant; nec penitus uituperanda sunt composita ex amygdalis, & saccaro, atque alia huiusmodi, licet non satis facile

Victus.

facile concoquantur. panis quantitas, ut plurimum solet esse trium uncia-
rum, obsonium uerò duum, uel trium, nō tamen ista quantitas debet in omni-
bus ita mensurari, sed pro natura, & consuetudine laborantium uel augen-
da, uel minuenda est. datur autem prandium per tres, uel quatuor horas ab
assumpto syrupo, sit etiā & cæna similiter. syr. autem, qui exhibetur ad ue-
speras assumitur post 7. horas à prandio. De secundo decocto bibant pa-
tientes in prandio, & cæna quantum eis sufficere uidebitur, & quantum
conficere possunt. sed inter prandium, & cænam, & à cæna nihil bibere de-
bent; & quum utimur hoc genere auxilij non sunt ægri semper in cubiculis
detinendi, ut olim fiebat, sed permittendum est eis egredi quandoq; domo,
dummodo non sit uentosus, caliginosus, frigidusue aer, & talis, qui corpus
nimium immutare, uel commouere possit: terminus autem est exhibendi
hoc decoctum 40. dierum licet etiam per plures exhibeant aliqui. hoc aut
fit, quia longus est morbus, & longa pariter continuata euacuatione indi-
get & 40. dies uidetur poni pro termino in morbis contagiosis ueluti in
pestilentia. quo exemplo ducti credo, quòd medici assumpserint hanc diem
pro termino huius auxilij; uictus autem in principio, & sine crassior esse
debet, in medio uerò tenuior, quia tunc natura maximè contra morbum in-
citata ipsum aggreditur, nec est impedienda per cibum. Cauendum autem
est, ne, cum hoc decoctum assumitur singulis 8. uel 10. diebus (ut aliqui fa-
ciunt) purgans aliquod medicamentum propinetur, sit enim natura impedi-
tur, & materia retrahitur à circumferētia ad centrum, cum natura ab hoc
decocto adiuta semper insensibiliter per cutim euacuet, licet euacuare nō
uideatur. transactis uerò 40. diebus, cum non amplius decoctum adhibe-
mus omnino est utendum medicamento purgante, ut humores iam parati,
& qui non sunt euacuati, euacuentur: suntq; medicamenta purgantia, quæ
lia descripsimus in præparatione corporis. post euacuationem refrigerandi
sunt ægri et humectandi uictu, balneis, & medicamentis quibusdā leuioribus
pro cibo igitur utantur, ptisana, cicoraceis, lactucis, & huiusmodi. bal-
neum sit solum aquæ dulcis tepidæ. medicamenta uerò saccarum ros. boræ.
quòd si uberiores ulterius uoluerimus expurgationē oportunum est serum
lactis, & exhibitum more Gal. & antiquorum in debita, & magna dosi;
Neque probandi sunt illi, qui à principio huius morbi non exhibent hoc
decoctum, & cunctantur ad minus per annum, dicentes in hoc morbo expe-
ctandam esse fermentationem, donec scilicet morbus ad unam formam
specificam sit deductus, ut sanari possit ab auxilio agente etiam à forma
specifica, quoniam fermentatio requiritur in mixtis factis ab arte, tuā na-

Antonij Fracanciani

tura deducantur ad unam formam, quod apparet intheriaca sed inter morbum, & nostrum corpus non uideo, quæ fermentatio fieri debeat. fermentatio autem inter uapores inquinatos, & humores nostri corporis efficitur quàm citissimè, ita ut in intemperie morbi principium eiusdem sit rationis cum ea progressa, ut uult Gal. ubiq; : Igitur quàmprimum intemperies incipit suum habet esse, & formam specificam : quod quidem dicendum èt erit de morbo gallico, cum sit morbus in intemperie, unde hoc expectare nihil aliud est, nisi permittere, ut morbus in habitum deducatur: Accedit èt, quòd neq; uerum est ligni decoctum sanare hunc morbum à forma specifica, ut supra quoque ostendimus: Ex hoc genere auxilij maxima habentur iuuamenta quandoquidem præterquàm quòd morbum hunc sanant, uentriculum roborat, humidiora, & excrementosa corpora exiccat; cerebrum etiam destillationibus obnoxium ex intemperie frigida, & humida, sanat; Cæterum quandoq; si ualde siccis exhibeatur ad hecticam senilem deducit: interdum etiam in corporibus calidis, & siccis æstatis tempore exhibitum febres excitat: interdum quoque uisi sunt aliqui ex potu decocti huius in hydropem deuenisse, resolutio calore naturali iocinoris ob discussionem, & continuatam euacuationem, ut refrigerato postea uiscere sequuta sic hydrops. uerumtamen, si moderatè sumatur, innocuè semper capitur in quacunque temperatura, corporis habitu, & ætate, ita ut exhibitum quandoque fuerit pueris quatuor annorum felicissimè; sic etiam exhibetur in quolibet regione, anni tempore, ac celi constitutione. fugiendus tamen est aer uel salue calidus, uel ualde frigidus; frigidus enim aere corpore nimirum constipato, insensibilis euacuatio prohibetur, in calido autem ob cutis raritatem plurima fit resolutio: sed ubi res urget, alterandus est aer, uel ad calidum, uel ad frigidum, ita ut reddatur temperatus: & postea tutò decoctum exhibetur. sed quæret quis nunquid, quemadmodum sanatur hic morbus decocto guaiaci, possit etiam sanari (ut aliqui testantur) decoctis aliorum lignorum consimilium, ut Iuniperi, buxi, quercus, & hebeni? cui respondendum nemini hoc succedere potuisse, quamuis multi, ut uiri etiam doctissimi experimentum facere tentarint, & ego neminem uidi, nec audiui sanatum: Neque testimonium fide dignum adducunt ij, qui oppositum dicunt, nec sequitur propterea ligni decoctum sanare à forma specifica quoniam, licet in lignis enarratis reperiantur aliquæ manifestæ qualitates consimiles guaiaco, non tamen reperitur illa partium tenuitas, qua quidem funduntur & attenuantur humores, & ideo non possunt illud idè præstare: quòd si quis admiscuerit aliqua, ex quibus haberi possit penetratio, attenuatio, & fusio,

neque habebit intentum, quoniam non potest ars ita perfectè admiscere medicamenta, ut naturam æquet, quæ reperitur in gaiaco; ars enim nequit naturam exactè imitari, unde nec ita perfectas & ueras mixtiones efficere potest, quandoquidem hoc solius est naturæ.

De symptomatibus & primo de Carie. CAP. XII.

Sed iam de symptomatibus agamus, quæ quandoq; ob uehementiam trahunt ad se curationem, non tamen de his diffusè tractare, nec ad nimis particularia descendere intendo, sed in genere aliqua tantum, quæ mihi utiliora uidebuntur adnotare. Incipiam autem à carie pudendorum, quæ primo solet apparere, quum quis gallico morbo inficitur. cognoscitur uerò esse gallica ex tumore, calore, atque sordibus, & crustaceis quibusdam excrementis. solet enim apparere liuida, phænicea, uel nigra, talia enim conspiciuntur excrementa. labia tumida sunt, ac dura, & ulcus inæquale: unde his apparentibus tutum, & necessarium est uniuersum corpus euacuare, postea uerò ad localia deueniendum est: & in principio sæpe uisum est causticis medicamentis totum uirus conceptum fuisse discussum, atque consumptum; unde imperiti etiam feliciter quandoq; utuntur aqua illa, qua quidē aurifabri utuntur ad secernenda metalla, sic etiam atramento sutorio, uel præcipitato, aut alijs pulueribus, uel oleis adurentibus. Animaduertendum tamen est, ne uel corpus repletum sit uel cacochimum, uel ualde acuti sensus: in talibus enim hæc & dolores & inflammationes absque alio iuuamento, efficiunt. Nec alio modo sanantur hæc ulcera gallica in pudendis, quam curatione à Galeno proposita in lib. 5. methodi medendi circa finem, cum ijs, quæ strenuè siccare possunt cum huiusmodi membra suapte natura siccissima sint, uerum tamen est, quòd eiusmodi exiccantia multò magis iuuant. si eis admisceatur aliquid, quod expertum sit in hoc morbo iuuare, ut est præcipitatum. Medicamenta uerò Gal. sunt colocynthis, & anetum combusta, pompholix, aloes, molybdæna, scoria æris præparata, & huiusmodi alia. Hæc autem uel sicca imponi possunt superposito aliquo cærato exiccante, uel cum unguentis, & cæratibus consimilibus admisceri.

Caries.

De Verucis. CAP. XIII.

Apparent etiam quandoq; uerrucæ quædam scisse non nimis dolore Verucæ. sæ inæquales, & quæ figura, substantia sicum præferunt, sympto
d ij

Antonij Fracanciani

ma quidem, quod & fædum est, & maximo impedimento. auferuntur autē hæ, si pensiles fuerint, ligatura: si uerò sessiles, medicamentis emollientibus, & corrodentibus, unde usus ammoniaci cum squama æris præparata, & præcipitato est ualdè conueniens. & uidi sæpius citissimè, ac facillimè remotas per aquam superius dictam, sed in hoc etiam symptomate curando necessarium est prius uniuersum corpus euacuare.

De Gonorrhæa.

C A P. XIII.

Gonor-
rhea.

Solet quoque hic morbus incipere à fæda gonorrhæa, quæ cum gallica est statim ex unico tantum congressu quandoq; inuadit, ita ut manifestum appareat contagium: cognoscitur tamen gallicam esse ex plurima educta materia, colore liuida. curatur uerò, si post necessariam totius euacuationem, semen supprimetur, & uiscidum reddatur, præbendo aliquem tonū uasis seminalibus cum ijs, quæ moderatè adstringunt, cuiusmodi est electuarium, quo maximè utor ex radicibus nymphææ, seminibus lactucarum, & agni casti, apposito gummi draganti, masciche, ac thure addito aliquo genere terræ, ut bolo Armena uulgari, uel terra sigillata cum seminibus melonum, & cucurbitæ. cauendū tamen est ab usu ualde adstringentium, & præsertim circa principia: periculum enim est, ne praua illa materia retenta laborantes ad peiora symptomata deducantur, ut sæpè multos ab imperitis deductos fuisse conspeximus.

De bubone.

C A P. XV.

Bubones.

Solent bubones insequi gonorrhæam, uel pudendorum caries, & uerrucas, & ex huiusmodi progressu cognoscuntur esse gallici, quanuis etiā gallici sine hoc progressu contingant, affecto iecore, sicuti perpetuò afficitur in hoc morbo. in horum uerò curatione in principio neque uena est scindenda, neque pharmacum purgans exhibendum, præter aliquod lenitiuum ne fiat retractio materiæ facientis inflammationem ad intra uenas, nisi forte summa fuerit repletio, uel cacochymia, tunc enim & uenā secare, & purgans aliquod medicamentum exhibere poterimus, non enim in hoc fiet retractio materiæ facientis inflammationem intra uenas: et licet in cæteris inflammationibus prima intentio sit materiæ repulsio, in hac tamen, sicut & in alijs, quæ accidunt in locis, in quibus membra principalia superfluitates expellunt non conuenit repulsio; & qui mater iam hanc repellere uolue

runt, multa mala symptomata induxerunt, & morbum gallicum confirmarunt, quapropter in bubonibus huiusmodi primum, quod intendunt Medici, est materiae suppuration, ut facta suppuratione, ac loco ad aperto non solum euacuetur materia, quæ in loco inflammato continetur, sed etiã corpus uniuersum expurgetur, seruando locum diutius apertum sic enim continuatæ sunt euacuationes, unde sæpius hoc modo sanatus est morbus iste gallicus absque alio auxilio, statim itaque ad ea, quæ suppurationem faciunt ueniendum; & si dolor adest intensus optimum erit cataplasma illud Gal. ex farina, oleo, & aqua; si durus sit tumor præstans est lenimentum ex butiro, axung. & ol. amygd. dulcium appositis lanis succidis. ad extrahendum aut quod necessum est, cum uidemus ad discussionem properare, & alia morbi gallici signa increfcere, conueniens est emplastr. exc. epis, radic. lil. alb. fermento, & caricis. Quod si contumaces fuerint appositis cucurbitulis extrahuntur, appposito etiam emplastro illo mollitiuo, quo passim Veneti utuntur, uel etiam diachilo simplici, uel consimilibus, suppuratione autem facta bubones aperiuntur, uel ferro, uel igne, uel caustico aliquo medicamento, apertione potius magna, quam parua, & angusta, ne ulcus reddatur sinuosum, atque ut crassæ materiae effluere possint. abstergatur uerò, mundificetur, & ultimò, cum diutius permanserit apertum, & multa ex eo fuerit educta materia ne amplius aliquid effluat, consolidetur.

De pustulis.

C A P. XVI.

Frequentissimè consueuerunt etiam esse pustulæ in hoc morbo, quæ circa capud apparent, præsertimq; circa partem illam, ubi capilli desinunt, quæ solent etiam circa ipsum anum & in alijs corporis partibus apparere. in his autem curandis non est repellentibus utendum, ut quidam faciunt non sine maximo discrimine laborantium: sed si crustosæ sint auferenda est crusta medicamentis emollientibus, deinde aqua, quæ recipiat alumen, & sublimatum, & participet aliquam abstersionem, ut esset aqua farfaræ madefieri debent pustulæ, ac loca illa. si uerò appareant in ore coniungatur alumen, & sublimatum, uel præcipitatum cum aqua plantag. tunc enim ob periculum, quod imminens circa partes illas minantur, non est malum; quin imò debemus uti aliqua repulsione: sed in his etiam est prius uniuersum corpus expurgandum, & euacuandum.

Pustulæ.

Antonij Fracanciani

De ulceribus.

C A P. XVII.

Ulcer.

Vlcera pariter in hoc morbo gallico, sæpiſſimè, cōtingunt quæ quandoq; ita fuerunt exedentia, ut ipſorum malignitate integra mēbra conciderint, in quorum curatione poſt euacuationē, & expurgationē corporis uniuerſi conueniunt medicamenta ualidè ſiccantia; inter quæ numerantur præcipitatum, argentum uiuum, ſublimatum, & ſcoria aris præparata. Hæc uerò debent miſceri cum hiſ, quæ medicamentorum acrimoniam retundunt. & aliqui utuntur cæratibus ex cæruſa, lythargirio, addito uel argento uiuo, uel ſublimato, uel præcipitato. quòd ſi ulcera ſint in ore optimus eſt uſus illius aquæ, quam ſuperius diximus confici ex alumine, ſublimato, & aqua plantag.

De oſium carie.

C A P. XVIII.

Oſium
caries.

Accidit etiam in oſibus caries, moleſtiſſimum quidem ſymptoma, & præcipuè ſi fuerit in palato, uel naribus, ubi oſſa facile corroduntur, & ſi hoc ſymptoma in palato acciderit, laborantes naribus loquuntur, & omnia liquidiora quæ per os aſſumuntur ex naribus efluunt: & id quàm citiſſimè huiusmodi periculo eſt occurrendum; & cum caries in extremis partibus apparet, ſtatim diuidenda eſt pars affecta uſque ad os ſubiectum, uel ferro, uel cauſtico medicamento: & illud oſis, quod fuerit corruptum auferendum, & poſtea consolidandum ulcus. prohiberi etiam debet oſis putredo per medicamenta, quæ ſtrenuè ſiccare poſſunt: cuiusmodi ſunt ol. ex ulphure, uel ex calchanto, & aqua plantag. quæ receperit alumen, & ſublimatum; ung. etiam aliquod, in quod præcipitatum admittatur. debent autem ſolliciti, & diligentes eſſe medici, quum uident puſtulas & ulcera palati, ut occurrant (quantum fieri poteſt) corruptioni oſis. præexigitur etiam, & in hoc ſymptomate curando euacuatio, & expurgatio corporis uniuerſi.

De tophis.

C A P. XIX.

Tophi.

Tophi etiam contingunt, ac tumores adeo duri, ut quandoque oſſa uideantur, ij ſi oſſei ſint, nec cedant ſarzæ decocto, aperienda ſunt loca, oſſa deinde abradenda, & poſtmodum ulcera consolidanda. ſi uerò non fuerint oſſei emolliendi ſunt prius, & poſtea diſcutiendi. & caueatis in hoc

symptomate à causticis med. periculum enim est ne per huiusmodi auxilia
ulcus cancrum inducatur; sicut quandoque uidimus contigisse.

De Rhagadibus.

C A P. X X.

Superueniunt quandoque Rhagades, & lichenose, quas dicunt, affe- Rhaga-
des.
ctiones, in uolis manuum, & plantis pedum, quæ nisi à ligni decocto su-
perentur difficilimè possunt remoueri; tentanda tamen est curatio, præpo-
sita corporis euacuatione, per linimentum confectum ex ungu. ros. Mesue,
uel ex pomata, etiam addito præcipitato.

De pilorum defluuiio.

C A P. X X I.

Cadunt etiam sæpe pili ciliorum, superciliorum, capitis, barbæ, ac Pilorum
casus.
partium reliquarum, in cuius symptomatis curatione nunquam ad
adstringentia ueniendum (ut quidam faciunt) qui ad usum ladani, olei myr-
tini et consimilium deueniunt. sic. n. fit, ut materia repulsa excitet sympto-
mata seuiora. sed procedendum est eo modo, quo Gal. in consimili affectio-
ne procedit in primo de medic. sec. loca, euacuando scilicet prius uniuersum
corpus, & capud, deinde materiam discutiendo, quæ continetur subcu-
te, discussio autem precipuè per tapslam habetur permixtam cum aliquo
tenuium partium. quæ quidem tapsla radix est ex Gargano monte delata,
& uulgo turbit appellatur, hæc enim & discutit, & pro pilorum genera-
tione idoneam attrahit materiam.

De casu dentium.

C A P. X X I I.

Solent etiam interdum (quod peius est) concidere dentes, & narium Dentium
casus.
extremitates. cui quidem symptomati, expurgato prius corpore, oc-
currendum est repellentibus, & exiccantibus, ut cum aqua plant. balaustia-
rum, & similium, nec malum esset gingiuas, & narium extremitates ma-
desacere aqua ros. & plantag. addito alumine, & pauco etiam præcip.

De dolore.

C A P. X X I I I.

Inter omnia uerò symptomata nullum est, quod magis laborantes exeru Dolor.
tiet, quàm dolor, in cuius ablatione, quamuis tripliciter possit remoueri

uel per causæ remotionem, uel per anodina, uel per stupeficientia, nunquā tamen in gallico dolore stupeficientibus est utendum; ne materia crassa, & praua magis incrudetur: Vnde alijs duobus auxilijs procedendum, & primò anodinis uerè, quæ conficiuntur ex moderatè calefacientibus, & fouentibus calorem innatum cum leui discussione. qualia sunt decocta ex chamemælo, aneto, & seminibus odoratis addita quantitate aliqua Guaiaci, quibus postea, per spongas locus dolens foueatur: idem faciunt inunctiones ex oleo chamem. anetino, & consimilibus. sacculi etiam repleti floribus chamem. aneto, & furfuribus madefacti aceto calfacto; deinde pro causæ remotione facta prius euacuatione, utendum est reuellentibus, repellentibus, & ultimò discutientibus. Non tamen mihi probandi uidentur, illi qui pro his doloribus remouendis utuntur à principio magnis medicamentis, purgantibus etiam sine correctione. concocta enim sunt uacuanda. & qui conantur in principio inflammationum materiam medicamento educere nihil à parte affecta euacuant, & sanas, ac uicinas partes colliquant, ut Hipp. docuit, Neque pariter probandos censeo illos, qui ad hanc intentionem utuntur inunctionibus, & cæratibus hydrargirum recipientibus applicitis supra loca dolentia, & maximè si dolor fuerit in capite, maius enim ex huiusmodi auxilijs nocumentum, quàm iuramentum affertur. Verum quandoque tam sæuus est dolor, tamq; rebellis, & contumax, ut temerè necessum sit unumquodque auxilium tentare. Tutissimum uerò est auxilium & euacuans, & anodinum, & uniuersi corporis humores contemperans solium aquæ dulcis tepidæ.

Quid faciendum post symptomatum mitigationem. C A P. XXIIII.

Symptomatibus autem mitescentibus non est ab ulteriori curatione desistendum, sed tutum semper erit ad ligni decoctum deuenire. quo quidem gallica lues, quæ fomes, & radix est symptomatum, remoueatur omnino. Et hæc breuius quò fieri potuit, circa huiusmodi morbum, & symptomata ipsum concomitantia mihi uobis adnotasse sufficiat.

INDEX CAPITVM,

QVAE IN TRACTATV

GABRIEL. FALLOPP.

de Morbo Gallico continentur.

P raefatio de origine morbi Gallici Cap. i. car. 1.	Contra Manardum. cap. xv. 10.
De nominibus uarijs morbi Gallici Cap. ii. 2.	Quòd non sit frigida, & humida intemperies cap. xvi. 10.
An nouus, an antiquus sit morbus iste et primò an idem cum lepra Arabum. Cap. iii. 3.	Quòd non sit calida, & sicca intemperies cap. xvii. 10.
Quòd non sit sabasatum Auicenn. Cap. iiii. 4.	Quòd non sit calida, & humida intemperies cap. xviii. 11.
An Gallicus cum Alboti sit idem. Cap. v. 4.	Quòd affectio Gallica non distinguitur ratione quatuor humorum. cap. xix. 13.
Quòd non sit dolor articularis, nec uariola nec Psora. Cap. vi. 4.	An affectio Gallica morbus sit nec ne, & si morbus, in quo genere? cap. xx. 13.
Quòd non sit còis nec aestiuus epidemialis contra Leon. Ca. vii. 4.	De modo generationis morbi. cap. xxi. 16.
Quòd Gallicus sit morbus nouus còis, contagio inductus. Ca. viii. 7.	De causis. cap. xxii. 16.
De parte, quae primò, & per se laboraret, & q non est communis toti corpori. Cap. ix. 7.	De signis. cap. xxiii. 17.
Quòd pars, quae primò, & per se patitur non sint pudenda Cap. x. 7.	De curatione morbi, & primùm de exercitatione cap. xxiiii. 19.
Quòd non sit capud proprium subiectum Gallici. Cap. xi. 8.	In quo proponitur suffumigium. cap. xxv. 20.
Quòd non sit cutis, nec crura contra Leon. Cap. xii. 8.	In quo proponitur Hydrargirum. cap. xxvi. 20.
Ponitur opinio propria, & concluditur esse hepar Cap. xiii. 9.	In quo proponitur Praecipitatum. cap. xxvii. 20.
De natura morbi an simplex, an compositus, & primò contra Brass. Cap. xiiii. 9.	De curatione per Methodum, & primò deuietus rōne ca. xxviii. 20.
	De motu, & quiete, somno, animi passione, excrementis ca. xxix. 21.
	De euacuatione materiae capud xxx. 22.

De præparatione humorum. cap. xxxi.	23.	Quot diebus debet assumi decoctum cap. l ii.	35.
De medicamentis euacuantibus pituitam cap. xxxii.	24.	De hora exhibendi syrup. & de seruandis cap. l iii.	36.
De euacuantibus bilē ca. xxxiii.	24.	De ijs, quæ uitanda sunt ca. liiii.	36.
De electuar. bili conferente cap. xxxiiii.	24.	De corrigendis cap. l v.	36.
De præparantibus melanco. capud xxxv.	24.	De excrementis cap. l vi.	36.
De euacuantibus humorem melanc. cap. xxxvi.	26.	De uictus ratione cap. l vii.	37.
In quo proponitur uera antidotus .f. Gaia. cap. xxxvii.	26.	De potu cap. l viii.	37.
Vbi examinatur iuniperus & sol- uuntur problemata quedam cap. xxxviii.	27.	Quid agendum post dietam si intem- peries calida hepatis persistat cap. l ix.	38.
De natura ligni Gaia. ca. xxxix.	28.	De radice china cap. l x.	38.
An Gaia. notum antiquis cap. xl.	29.	Quomodo paretur decoctio chynæ cap. l xi.	38.
De qualitatibus, & uiribus ligni in- dici cap. xli.	30.	De electione chinæ cap. l xii.	38.
An lignum indicum ualeat ad alias in- firmitates cap. xlii.	30.	De salsa pariglia cap. l xiii.	39.
De modo utendi ligno Indico cap. xliii.	30.	De modo conficiendi decoctum falsæ cap. l xiiii.	40.
Quale lignum sit eligendum cap. xliiii.	31.	De uacuantibus quum bibitur decoct. falsæ cap. l xv.	40.
De præparatione ligni ca. xlv.	32.	De ratione uictus cap. l xvi.	41.
De decoctione ligni cap. xlvi.	32.	De cura symptomatum superuenien- tium cap. l xvii.	41.
De compositis decoctis ligni cap. xlvii.	33.	De alijs falsæ facultatibus capit. l xviii.	41.
In quibus ægri tudinibus utamur præ- dictis decoctis cap. xlviii.	35.	De suffumigiis cap. l xix.	41.
De tempore, quo exhibendum decoctum cap. xlix.	35.	De suffimentorum uiribus ca. lxx.	42.
De loco cap. l.	35.	De diuisione suffituum ca. lxxi.	42.
De quantitate decocti assumendi cap. li.	35.	De modo suffumigandi materia uali- da sed non uenenosa ca. lxxii.	42.
		De symptomatibus superuenientibus cap. l xxiii.	43.
		De suffitibus ex materia benigna cap. l xxiiii.	43.
		De suffitibus malignis ca. lxxv.	43.
		De inunctione ex hydrargyro cap. lxxvi.	44.

Ad corrigenda symptomata capud	De uerrucis, siue porris capud	
lxxvii.	45.	lxxxviii. 51.
De uarijs unctionum generibus cap.	De præseruatione à carie Gallica ca.	
lxxviii.	lxxxix.	52.
De præcipitato, quod exhibent per os	De bubone gallico cap. xc.	53.
cap. lxxix.	46.	De curatione bubonis cap. xci. 54.
De numero symptomatum atque or-	De fluxu pilorum ca. xcii.	55.
dine quo tractantur ca. lxxx.	47.	De pustulis cap. xciii. 57.
De cariei gallicæ causis ca. lxxxxi.	47.	De dolore articulorū ca. xciiii. 58.
De tribus cariei gallicæ speciebus ca.	De Gummatibus, atque eorum cura-	
lxxxii.	48.	tione cap. xcy. 59.
De tumore præputij ex carie	cap. De ossiū corruptione cap. xcvi.	60.
lxxxiii.	50.	Remedia quum cadit os palati cap.
De callo præputii cap. lxxxiiii.	50.	xcvii. 62.
Quomodo curandus tumor præputij,	De ulceribus gallicis ca. xcviij.	62.
ita ut recurrere non possit cap.	De impetigine cap. xcix.	63.
lxxxv.	50.	De Gonorea, atque aurium tinnitu
De carie in canali uirgæ capud	cap. c.	63.
lxxxvi.	50.	De Rhagadibus cap. ci. 63.
De cicatrice callosa & ueluti neruo	De cephalæa, & reliquis symptomati-	
remanete post cariē c. lxxxvii.	50.	bus cap. cii. 64.

INDEX CAPITVM,

QVÆ IN TRACTATV

ANT. FRACANCO.

continentur.

P refatio cap. i.	2.	De sarsaperiglia cap. ix.	10.
De essentia, & natura gallici		De ligni hettechē decocto ca. x.	10.
cap. ii.	2.	De ligno Gaiaco cap. xi.	11.
De differentijs cap. iii.	4.	De symptomatibus, & primò de carie	
De signis cap. iiii.	5.	cap. xii.	14.
De præseruatione cap. v.	6.	De uerrucis cap. xiii.	14.
De curatione cap. vi.	6.	De gonorrhœa cap. xiiii.	14.
Digressio de Hydrargyro capud		De bubone cap. xv.	14.
vii.	8.	De pustulis cap. xvi.	15.
De radice chyna cap. viii.	10.	De ulceribus cap. xvii.	15.

De ossium carie cap. xyiii.	15.	De casu dentium cap. xxii.	11
De tophis cap. xix.	15.	De dolore cap. xxiii.	11
De rhagadibus cap. xx.	16.	Quid faciendum post symptomatum	
De pilorum defluuio cap. xxi.	16.	mitigationem cap. xxiiii.	1

*Sunt non nulla errata ueluti pag. 7. in qua pro nota
lege notha 8. pro regitur, .l. tegitur. ibid. pro su
biecti, .l. subiecta, & alia, quæ lector celerritan
condonans ex se ipso coriget.*

DEO O. M. SIT HONOR
ET GLORIA.

PATAVII, Apud Christophorum Gryphium.

M. D. L X I I I I.